

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

TERÖRÜN DÖNEMSELLİK BAĞLAMINDA TRENDLERİ: PKK ÖRNEĞİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ALİ YILDIRIMOĞLU

GAZİANTEP 2019

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

TERÖRÜN DÖNEMSELLİK BAĞLAMINDA TRENDLERİ: PKK ÖRNEĞİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ALİ YILDIRIMOĞLU

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ MURAT ASLAN

GAZİANTEP 2019

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU**

Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı **Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler** Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Ali YILDIRIMOĞLU** tarafından hazırlanan **“Terörün Dönemsellik Bağlamında Trendleri ; PKK Örneği”** başlıklı tez, **27 / 03 / 2019** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası:

Kurumu/Üniversitesi

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Ahmet KESER
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

**Tez Danışmanı
Jüri Üyesi**

Dr. Öğr. Üyesi Murat ASLAN
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Mesut ŞÖHRET
Gaziantep Üniversitesi

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mazlum ÇELİK
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Projesi olarak sunduğum “TERÖRÜN DÖNEMSELLİK BAĞLAMINDA TRENDLERİ: PKK ÖRNEĞİ” başlıklı çalışmanın tarafımda, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım. 25.04.2019

Ali YILDIRIMOĞLU

ÖNSÖZ

Güvenlik kavramının tarihsel süreç içerisinde değişimi devletleri iç güvenlik anlayışında da değişikliklere götürmüştür. Bu çerçevede çalışmada, Türkiye'yi hedef alan PKK'nın dış destek olmaksızın, etkin eylemler icra etmesinin mahdut olduğu, konjonktürel gelişmelere paralel olarak eylemlerin nicelik ve niteliğinde artış olduğu çalışılmıştır. PKK'nın neden bir proje olarak ortaya konulduğu ve desteklendiği, ayrıca Türkiye'de hangi gelişmelerin dış güçleri bu örgüte destek vermeye sürükleyen sebepler araştırılmıştır.

Tez çalışmam sırasında bana desteğini hiç kesmeyen ve birçok fedakârlıkta bulunan hayat arkadaşım ve eşim Kübra YILDIRIMOĞLU'na desteği ve anlayışından dolayı teşekkür ederim.

Son olarak, bu çalışmayı sonuçlandırmamda görüşleri ile katkıda bulunan değerli hocam Dr. Murat ASLAN'a çok teşekkür eder, çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Gaziantep, 2019

Ali YILDIRIMOĞLU

ÖZET

Tarihsel süreçte güvenlik terimine farklı anlamlar yüklenildiğini görmekteyiz. Günümüzde ise küreselleşmenin de etkisiyle kavramın yeni çeşitleriyle karşılaşmaktayız. Bu kavramın değişmesinin yanında terör unsurlarının da değiştiğini yeni yöntemler geliştirerek taktik değişikliğine gittikleri ortadadır. Tabi bu taktik değişikliğine karşı, devletlerin buna nasıl karşılık verdiği, klasik yöntemlerle mi yoksa Türkiye'nin de yaptığı gibi yeni yöntemlerle mi mücadele verdiği önemlidir.

Çalışmada PKK'nın Türkiye'nin güvenliğinin bozulmasında bir paravan olarak nasıl kullanıldığını araştırarak; Türkiye'de ki hangi gelişmelerin PKK'nın kullanılmasına sebep olduğu araştırılmıştır. İç güvenlikle birlikte ülke güvenliğine de olumsuz sonuçları sebep olan PKK'yı, PKK'yla mücadelede değişen, yerleşen ve millileşen silah envanteriyle birlikte konsept; sorunun arkasındaki asıl amacın devletin güvenliğinin ve bekasının hedef alındığı araştırılmıştır. PKK'nın, Türkiye'nin ulusal ve bölgesel alanda daha etkin ve bağımsız kararlar alan bir devlet olmasının engellenmesinde kullanıldığı ortaya konulmuş olup, konu dünya konjonktürüyle birlikte incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: PKK/KCK, Proje Örgüt PKK, PYD/YPG, PKK'ya Verilen Dış Destek

ABSTRACT

We see that 'security' term has been attributed different meanings in historical process. Today, with effect of globalizaton, we encounter with new varieties of notion. Besides change of this notion, it is obvious that terror factors have changed and they ring the changes of tactics by developing new methods. Of course it is important that how the states respond to this tactical change; with classic methods or with new methods as Turkey practiced.

In this study, it was investigated which developments caused being used of PKK by researching how being used as a screen on Turkey's security deterioration. PKK which caused negative results for internal security and country security, on fight with PKK by changed, indigenized and nationalized weapon inventory the concept; it was investigated that main purpose behind the problem is targeting security and survivability of the state. It was revealed that PKK was used for preventing Turkey being a state who takes decisions more efficient and independent at national and regional area and the matter was investigated with world conjuncture.

Key words : PKK, Project Organization PKK, PYD/YPG, External Support for PKK

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	vii
HARİTALAR LİSTESİ.....	viii
RESİMLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
1.1. Araştırma Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
1.3. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.4. Araştırmanın Yöntemi ve Sınırlılıkları.....	4
1.5. Tanımlar.....	5
İKİNCİ BÖLÜM	
KAVRAMSAL ÇERÇEVE: GÜVENLİK KAVRAMI.....	6
2.1. Güvenlik Nedir ?.....	6
2.2. Güvenlik Kavramının Değişimi.....	7
2.3. Realist Teorinin Güvenlik Anlayışı.....	9
2.4. Terörizm Nedir?.....	10
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
TÜRKİYE’DE TERÖRİZM VE PKK.....	14
3.1. PKK ve PYD.....	14
3.1.1. PKK.....	14
3.1.1.1. PKK’nın 1990-2000 Dönemi.....	18
3.1.1.2. PKK’nın 2001-2010 Dönemi.....	29

3.1.1.3. PKK'nın 2011 ve Sonrası Dönemi.....	37
3.1.2. Suriye Krizi ve PYD/YPG (2011 ve Sonrası).....	44
3.2. Türk Ekonomisi ve PKK'nın Eylem Eğiliminin Karşılaştırılması.....	51
3.3. PKK'yla Mücadelede Türkiye'nin Konsepti	59
3.4. PKK Eylemselliğinde Yerli ve Milli Savunma Sanayi ve Önemi.....	65
3.5. Üçüncü Bölüm Sonuç.....	68

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL KONJONKTÖR VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ.....	70
4.1. 'Yeni Dünya' Düzeninde Oynanan Oyun: PKK ve Neden Türkiye?.....	72
4.2. AB.....	78
4.2.1. Almanya.....	85
4.2.2. Fransa.....	87
4.2.3. İngiltere.....	87
4.2.4. İtalya.....	87
4.2.5. Hollanda.....	88
4.2.6. Belçika.....	88
4.2.7. Yunanistan ve GKRK.....	89
4.3. ABD.....	90
4.4. Rusya.....	101
4.5. İran.....	105
4.6. Irak ve Suriye.....	109
4.6.1. Irak.....	110
4.6.2. Suriye.....	112

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ.....	116
-------------------	------------

KAYNAKÇA.....	120
----------------------	------------

EKLER.....	132
-------------------	------------

EK 1. Arananlar Listesinde Etkisiz Hale Getirilen PKK'lı Teröristler.....	132
EK 2. 1984-2012 Yılları Arası PKK Saldırıları ve PKK ile Çatışma Kronolojisi.....	140

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1: PKK'nın Kongre ve Konferansları.....	17
Tablo 2: PKK'nın Siyasi Parti Çalışmaları.....	17
Tablo 3: TAK'ın Eylemlerinden Bazıları.....	41
Tablo 4: PKK/KCK Üyelerinin Demografik Değişkenleri.....	55
Tablo 5: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2006-2016.....	58
Tablo 6: Yıllara Göre Etkisiz Hale Getirilen PKK'lı Sayısı.....	61
Tablo 7: 2002-2016 Yılları Arası Türkiye Ekonomik Büyüme Hızı.....	73
Tablo 8: PKK'ya Verilen Dış Desteğin Boyutu ve Nitelikleri.....	77
Tablo 9: PKK'nın Avrupa'da Sözde Sosyal ve Ticari Organizasyonlarının Bazıları.....	79
Tablo 10: PKK'nın Avrupa'da ki Yayın Organları.....	80
Tablo 11: PYD'nin Avrupa'da Ön Plana Çıktığı Ülkeler.....	81

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Grafik 1: 1984-1999 Yılları Arası PKK Saldırıları ve PKK'yla Çatışmalar.....	27
Grafik 2: PKK Saldırılarında Yaralı ve Şehit Sayısı.....	27
Grafik 3: Son 30 Yılda PKK'ya Katılım Sayıları.....	52
Grafik 4: 2016-2018 Dönemi PKK'ya Katılım Sayısı.....	53
Grafik 5: 2006-2017 Türkiye Milli Gelir Değişimi.....	54
Grafik 6: Dönemler İtibariyle PKK.....	60
Grafik 7: Etkisiz Hale Getirilen Teröristlerin Dönemler İtibariyle Karşılaştırması.....	65
Grafik 8: 2006-2016 Yılları Arası Savunma ve Havacılık İhracatı.....	67
Grafik 9: Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a Bakış.....	75
Grafik 10: Orta Doğu Siyasetinde Öne Çıkan Ülkeler.....	76
Grafik 11: Türkiye'nin Irak Kuzeyine Sınır Ötesi Operasyonlar ve 'Sıcak Takip' Sayısı.....	112

HARİTALAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Harita 1: Kürdistan Olarak İfade Edilen Coğrafya.....	16
Harita 2: Suriye'de Ağustos 2018 İtibariyle Hâkimiyet Durumu.....	104

RESİMLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Resim 1: 01.01.2018-19.9.L2018 Tarihleri Arasında Etkisiz Hale Getirilen Söзде Üst Düzey PKK'lı Teröristler.....	44
Resim 2: ABD'nin PKK/PYD İtirafları.....	96

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.G.E	: Adı Geçen Eser
A.G.M	: Adı Geçen Makale
A.G.R	: Adı Geçen Rapor
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
AP	: Avrupa Parlamentosu
ASALA	: Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu (Hayastani Azatagrut'yan Hay Gaghtni Banak)
ARGK	: Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu
BDP	: Barış ve Demokrasi Partisi
BM	: Birleşmiş Milletler
CIA	: ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı
CİK	: Kürdistan İslam Toplumu
DAEŞ	: Irak-Şam İslam Devleti (DEAŞ-İŞİD-ISIS)
DEP	: Demokrasi Partisi
DHB	: Demokratik Halk Birlikleri
DIA	: ABD Savunma İstihbarat Ajansı
DNI	: ABD Ulusal İstihbarat Direktörü
DTK	: Demokratik Toplum Kongresi
DTP	: Demokratik Toplum Partisi
ERNK	: Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi
EUROPOL	: Avrupa Polis Birliği
FEK-BEL	: Belçika Kürt Dernekleri Federasyonu
FEKBİR	: İngiltere Kürt Dernekleri Federasyonu
FIEP	: Uluslararası Jandarmalar ve Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri Birliği
GSMH	: Gayri Safi Milli Hâsıla
GKK	: Geçici Köy Koruculuğu/Korucusu
GKRK	: Güney Kıbrıs Rum Kesimi
HDA	: Yurtdışı İnsancıl Savunma (Humanitarian Defense Abroad)
HDP	: Halkların Demokratik Partisi
HEP	: Halkın Emek Partisi

HPG	: Halk Savunma Güçleri
İGAB	: İdlib Gerginliği Azaltma Bölgesi
İHA	: İnsansız Hava Aracı
KADEK	: Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi
KCK	: Kürdistan Halklar Topluluğu
KDP	: Kurdistan Demokrat Partisi
KKK	: Kürdistan Demokratik Konfederalizmi (Koma Komalen Kürdistan)
KKP	: Kürdistan Kurtuluş Partisi
KONGRA-GEL	: Kürdistan Halk Kongresi
KYB	: Kürdistan Yurtseverler Birliği
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
MPT	: Milli Piyade Tüfeği
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
OHAL	: Olağanüstü Hal
PJAK	: Kürdistan Özgür Yaşam Partisi
PKK	: Kürdistan İşçi Partisi
PYD	: Demokratik Birlik Partisi
SAB	: Silahtan Arındırılmış Bölge
SASAD	: Savunma ve Havacılık Sanayii İmalatçılar Derneği
SHP	: Sosyal Demokrat Halkçı Partisi
SIPRI	: Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü
SİHA	: Silahlı İnsansız Hava Aracı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SOLI	: Enternasyonal Kurtuluş Evlatları (Sons of Liberty International)
TAK	: Kürdistan Özgürlük Şahinleri (Teyrêbazên Azadiya Kurdistan)
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TKDP	: Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
YDG-H	: Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi
YDGK-H	: Yurtsever Devrimci Genç Kadın Hareketi
YDK	: Kürt Demokratik Halk Birliği (Yekitiya Demokratik a Gele Kurd)

YJRK : Doğu Kürdistan Kadın Birliği (PJAK)
YPG : Halk Savunma Birlikleri
YPJ : Kadın Koruma Birlikleri (Yekineyen Parastina Jin)

GİRİŞ

Güvenlik kavramına tarihsel süreç içerisinde bakıldığında yeni ve farklı anlamlar ile kapsamının da farklılaştığı görülmektedir. İnsanlar bakımından ontolojik olarak önemli bir konumu sahip olan güvenlik kavramı, tarih boyunca da birçok düşünce okulu, kurum, akademisyen ve düşünür tarafından ele alınmıştır. Önceleri realistlerin savunduğu güvenlik kavramının tek öznesi olan devlet, daha sonraları liberallerin de etkisiyle tekellikten¹ çıkmasına rağmen hala önemini korumakta ve güvenliğin en önemli öznesi olarak kalmaya devam etmektedir.

Soğuk savaş ve iki kutupluluk kolektif güvenlik kavramını ortaya çıkardığı gibi soğuk savaşın bitmesi de devletleri iç güvenlik anlayışında değişikliklere neden olmuştur. Önceleri tehdit olarak algılanmayan sosyal medya, toplu göç, siber saldırılar, teknolojik yeniliklerle gelen tehlikeler artık gündeme alınmak durumundadır. Tehdit olarak algılanmayan veya masum gözükken bir olay, sosyal medya aracılığıyla birçok kişiye ulaşabilmekte ve karşılaşılan olay olduğundan farklı sunularak bir anda ülke güvenliğini tehdit eder bir hal alabilmektedir. Buna son dönemlerdeki en iyi örnek birisi Arap Baharıdır.

Güvenliğin değişen doğasına paralel olarak bu çalışmada, PKK'nın Türkiye'yi hedef alan terör eylemleri farklı dönemlerde bölgesel ve küresel gelişmeler ışığında, dış desteğin etkisiyle, terör örgütlerinin eylem miktar ve çeşitlerindeki eğilimler, bölgesel ve küresel gelişmelerle karşılaştırılarak incelenecektir. Bu doğrultuda temel argüman, terör örgütlerinin dış destek olmaksızın, etkin eylemler icra etmesinin sınırlı olduğu, konjonktürel gelişmelere paralel olarak eylemlerin nicelik ve niteliğinde artış olduğu; Türkiye'nin köklü bir devlet ve yönetim anlayışına sahip olması, jeostratejik ve jeopolitik önemi, bölgesinde ki ülkelerle tarihi ve kültürel bağları dolayısıyla sahip olduğu büyük ekonomik, sosyal, kültürel ve askeri potansiyelinden ötürü PKK terör örgütünün bu potansiyelin engellenmesinde dış aktörlerce bir araç olarak kullanıldığıdır.

Uluslararası ilişkiler disiplininin farklı teorik ve kavramsal yaklaşımları ışığında, bu çalışmada, amaç terör eylemlerinin küresel ve yerel dinamikler dahilinde eğiliminin tespit edilmesi ve terörün aslında bağlı bir vaka olduğunun ifade edilmesidir.

Çalışmanın ilk bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, araştırmanın varsayımları, araştırmanın sınırlılıkları ve tanımlardan bahsedilmiştir.

¹ Realist teori, Uluslararası ilişkilerde uzunca bir süre özellikle I. ve II. Dünya savaşları öncesinde ve sonrasında devletlerin güvenlik kaygısı ontolojik açıdan en üst sıralarda yer alması sebebiyle en etkili görüş olarak savunulmuştur. Ancak dünyada var olan savaş kaygılarının azalmasıyla birlikte özellikle Liberal teori gibi farklı teorilerin görüşleri ülke yönetimlerinde ve devletlerarası diplomaside kabul görmeye başlamıştır. Ancak Realist teori tekellikten çıkmasına rağmen baskın görüş olarak hala etkinliğini korumaktadır.

İkinci bölümde güvenliğin kısa bir tanımı ve tarihçesinden bahsederek, güvenlik taleplerinin tarihsel süreç içerisinde nasıl farklılaştığı aktarılmıştır. Yine bu bölümde realist teorinin güvenlik kavramına değinilecektir. Böylece Türkiye’de terörizmin kaynaklarından olan PKK’nın daha iyi anlaşılması için bilgilendirme yapılmış olunacaktır.

Üçüncü bölümde, güvenlik kavramı kapsamında ele alınan fenomen olan terörizmin tanımlama sorunsalı ele alındıktan sonra, ülkemizde yıllarca “sosyal ve toplumsal” bir olay şeklinde servis edilen PKK terör örgütünün eylemleri dönemler halinde araştırılacaktır. Son 10-15 yıllık süreçte Türkiye’de PKK’yla mücadelede yerli ve milli silahların kullanılmasından ve Türkiye’nin uluslararası silah pazarında piyasaya yeni bir üretici olarak girmesi, yine Türkiye’nin savunma sanayisinde kendi ihtiyaçlarını karşılayabilirliğini arttırması ve dışa bağımlılığını azaltması bakımından da bu bölümde yerleşen ve millileşen savunma sanayiden de kısaca bahsedilecektir.

Son bölümde ise tüm bu bilgiler neticesinde Türkiye’nin de içinde olduğu coğrafya açısından ve dünya konjonktürü de dikkate ele alınarak değerlendirilmiştir. PKK’nın neden bir proje olarak ortaya konulduğu ve desteklendiği, ayrıca Türkiye’de hangi gelişmelerin dış güçleri bu örgüte destek vermeye sürüklediği araştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırma Problemi

Farklı dönemlerde, dış desteğin etkisiyle, terör örgütlerinin eylem miktar ve çeşitlerindeki trendler, bölgesel ve küresel gelişmelerle karşılaştırılarak incelenecektir. Bu çerçevede PKK'nın Türkiye'yi hedef alan terör eylemleri; bölgesel ve küresel gelişmeler ışığında analiz edilecektir.

Terör örgütlerinin dış destek olmaksızın, etkin eylemler icra etmesinin mahdut olduğu, konjonktürel gelişmelere paralel olarak eylemlerin nicelik ve niteliğinde artış olduğu şeklinde belirlenen argüman, aşağıda belirlenen sorular dâhilinde araştırılacaktır:

- Terör örgütü PKK'nın konjonktürel gelişmelere paralel olarak eylemlerin nicelik ve niteliğinde değişiklik var mıdır?
- Terör örgütü PKK varlığını devam ettirebilmek için dış destek almakta mıdır? Diğer bir ifadeyle PKK dış güçlerin desteklediği bir proje örgütü müdür?
- PKK'nın kuruluşunda itibaren örgütün amaç ve eylemlerinde ki nicelik ve niteliğinde meydana gelen değişimlere ve artışlara neden olan Türkiye'de ki gelişmeler nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Uluslararası ilişkiler disiplininin farklı teorik ve kavramsal yaklaşımları ışığında, yapısalcı bir bakış açısının realist motivasyona sahip aktörler tarafından istismar edilmesinin vurgulandığı bu çalışmada, amaç;

- Terör örgütlerinin, destek ve himaye ilişkisi içinde oldukları aktörler tarafından realist tabanlı çıkarların optimizasyonu amacıyla desteklenmekte olup olmadığı,
- Bu çerçevede terörün göreceliliğinin aslında bir fenomen değil, realist motivasyonlu aktörlerin tercihi olup olmadığı,
- Halen yürütülen vekalet ve hibrit tipteki mücadelelerin, terör örgütlerinin meşrulaşması istikametinde fırsatlar yaratırken, terör örgütlerinin, PKK örneğinde olduğu gibi, aynı anda hem dış destek himayesinde meşrulaşmak hem de farklı kimlik iddialarıyla terör eylemlerini sürdürme temayülünde olup olmadığı,
- Sonuçta, terörizmin devlet aktörlerin desteğine ihtiyaç duyan bir sorunsal olarak eylemlerin zamanlaması, niceliği ve niteliği ile konumlanması bakımında ele alınarak neye ve kime hizmet ettiğinin tespit edilip edilemeyeceğini,
- Bu çerçevede PKK'nın Türkiye'de halen icra ettiği eylemler ile hudutlarının ötesindeki faaliyetlerinin dikkate değer olduğu ve devlet aktör-terör örgütü bağlamına dikkat çekilebileceği hususlarını ortaya koymaktır.

Çalışmanın önemi bakımından PKK, daha önce birçok akademik çalışmaya konu olsa da; terör örgütlerinin dış destek olmaksızın etkin eylemler icra etmesinin sınırlı olduğu, konjonktürel gelişmelere paralel olarak eylemlerin nicelik ve niteliğinde değişiklik olduğunun belirtildiği çalışmada; PKK'ya dış aktörlerce verilen destek ve PKK'nın konjonktürel gelişmeler eşliğinde birlikte ele alınması açığının kapatılması, daha sonraki çalışmalara yol göstermesi ve katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

1.3. Araştırmanın Varsayımları

'Terör örgütlerinin dış destek olmaksızın, etkin eylemler icra etmesinin mahdut olduğu ve konjonktürel gelişmelere paralel olarak eylemlerin nicelik ve niteliğinde değişiklikler olduğu' argümanını destekler nitelikte varsayımlar ise şunlardır:

- PKK terör örgütünün dış kaynaklar tarafından projelendirildiği, desteklendiği, finanse edildiği, PKK'nın iddia edildiği gibi bir hak veya özgürlük talep etmekten ziyade asıl amacının bir çıkar örgütü olarak tezahür ettiği,
- Son dönemde kendi iç istikrarını yakalayıp yerli ve milli politikalar üreterek, bölgesinde rol model olarak görülmeye başlayan Türkiye'nin diğer ülkelerce rekabet edilmesi gereken bir aktör olarak görüldüğü,
- Türkiye'nin köklü bir devlet ve yönetim anlayışına sahip olması, jeostratejik ve jeopolitik önemi, bölgesinde ki ülkelerle tarihi ve kültürel bağlarının bir sonucu olarak ekonomik, sosyal, kültürel ve askeri potansiyeli diğer aktörlerce PKK terör örgütünün söz konusu potansiyelin engellenmesinde bir araç olarak algılandığı,
- Güçlü bir liderin güvenlik sorunları ve bununla mücadele de çok önemli bir aktör olduğudur.

1.4. Araştırmanın Yöntemi ve Sınırlılıkları

Çalışmadaki argüman ve varsayımları sınamak ve açıklamak için kaynak ve arşiv taraması yapılarak, bu çerçevede elde edilen grafik, tablo ve yapılan istatistiki araştırmalar, nicel ve nitel veriler; içerik, betimsel ve karşılaştırma analizine tabi tutulmuştur. Çalışmada, söz konusu yöntem dâhilinde PKK'nın Türkiye'deki terör eylemlerini dönemler halinde 1990-2000, 2001-2010, 2011 ve sonrası olmak üzere üç dönem halinde bölgesel ve küresel gelişmelere paralel olarak araştırılmış ve analiz edilmiştir. Açık kaynaklar üzerinden PKK'nın eylemlerinin yer aldığı istatistiki veriler, akademik çalışmalar, resmi beyanatlar, yüksek lisans ve doktora tezlerinden, gazetelerden, konuyla ilgili seminer, rapor ve konferanslardan, akademik makale ve kitaplardan ikincil kaynak olarak faydalanılmıştır.

Çalışmada, söz konusu yöntem dâhilinde PKK'nın Türkiye'deki terör eylemleri; dönemler halinde 1990-2000, 2001-2010, 2011 ve sonrası olmak üzere üç dönem halinde bölgesel ve küresel gelişmelere paralel olarak ele alınmış ve analiz edilmiştir.

1.5. Tanımlar

Türk Dil Kurumuna göre güvenlik: “*Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi*” durumudur (Türk Dil Kurumu, [TDK], 2018a).

Terör: “*Cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler*” olarak tanımlanmıştır (3713 Terörle Mücadele Kanunu, [TMK], 2003a).

Terörizm: “*Bir siyasi davayı zorla kabul ettirmek için karşı tarafa korku salacak, cana ve mala kıyacak davranışlarda bulunma. Bireylerin ya da bir bireyler grubunun ya da umumi halkın zihninde bir terör hali yaratmak için tasarlanmış ya da planlanmış, bir devlete karşı yöneltilen kriminal eylemler*” olarak ifade edilmektedir (Milletler Cemiyeti, [MC], t.y.).

Terör suçlusu: “*Terör tanımlamasında ki amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur. Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır (3713 TMK, 2003b).*”

Terörist: “*Bir siyasi davayı zorla kabul ettirmek için karşı tarafa korku salacak, cana ve mala kıyacak davranışlarda bulunan kimse*” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2018b).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE:

GÜVENLİK KAVRAMI

2.1. Güvenlik Nedir?

En temel anlamıyla güvenlik; insanların korkusuzca yaşayabilmeleri, zarar, tehdit veya bir tehlike karşısında kendini güvende hissetmesidir (Aydın vd., 2016: 12). Türk Dil Kurumuna (TDK: 2018a) göre güvenlik, “*Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu*” olarak ifade edilmektedir. Süreç içerisinde güvenlik kavramı üzerine yapılan tanımlamalara bakacak olursak:

“*Güvenlik, devletlerin ve toplumların bağımsız kimlik ve işlevsel bütünlüklerini koruma kabiliyetidir (Buzan, 1991: 19).*” Booth’e göre,

“*güvenlik tehditlerin olmaması durumudur. Özgürleşme, insanların birey veya grupça özgür olarak yapma tercihlerine engel olan insani ve fiziki engelleri ortadan kaldırma şeklinde ifade edilir. Savaş ya da savaş tehdidi, yoksulluk, eğitimsizlik, siyasi baskı vb. konularla birlikte bu sınırlamalardan biridir. Güvenlik ve özgürleşme yazı-turaya benzer. Düzen ya da güç değil, özgürleşme gerçek güvenlik sağlayacaktır (Booth, 1991: 319).*” şeklinde tanımlanmıştır.

Güvenliği, bir aktörün (devletin) başka bir aktör aracılığıyla tehdit edilmemesi hali şeklinde tanımlayabiliriz. Bir devletin farklı bir devletçe tehdit edilmemekle birlikte bu devletten tehdit gelmediğinden emin ise, bu durum devletin güven içinde olduğu anlamını taşımaktadır (Demiray ve İşcan, 2015: 150-151). Devletleri, uluslararası alanda önemli bir faktör haline getiren ise 1648 tarihli Vastfelya Antlaşması olarak dile getirilmektedir (Karabulut ve Değer, 2015: 71).

Arnold Wolfers ise Güvenliği ikiye ayırarak: “*Objektif güvenlik, kazanılmış değerlere yönelik tehditlerin var olması; sübjektif güvenlik ise bu değerlere saldırı olacağına dair korkunun, endişenin olmaması.*” şeklinde tanımlamaktadır (Seiple, 2002: 2).

‘İç Güvenlik’ kavramı ise ulusal güvenlik tanımlaması içinde bulunmakla birlikte, bir devletin sınırları içerisindeki güvenliğe atıfla ve özellikle terörle mücadele hususunda 2001 yılı Şubat ayında ilk defa “*21. yüzyılda ABD Ulusal Güvenliği Hakkındaki Ulusal Komisyonun Raporu’nda kullanılmıştır (Seiple, 2002: 2). Türkiye’de ise iç güvenlik kavramı hakkında resmi bir tanımlama bulunmamakla birlikte “bir ülkenin sınırları içindeki güvenliği, bilimsel yaklaşımlarla şekillendirilmiş bir örgüt yapılandırması içinde ele alan ve yürüten çağdaş bir yönetim anlayışı*” şeklinde tanımlamaya gidilebilir (Yılmaz, A., 2012a: 20).

2.2. Güvenlik Kavramının Değişimi

Güvenlik kavramına özellikle 1980 yıllardan sonra farklı anlamlar yüklenerek yeni anlamlar kazandırılmış ve bu kavram bir dönüşüm içerisine girmiştir. Bu tarihe kadar güvenlik kavramı, daha çok devletleri ilgilendiren askeri güç ve iktidarla ilişkilendirilen ayrıca 'strateji' kavramının arkasında kaldığı düşünülen bir kavramdı. Carl Von Clausewits strateji kavramını "*Savaşın amaçlarına ulaşmak için muharebenin araç olarak kullanılması teorisi*" olarak ifade etmiştir (Aydın vd., 2016: 12).

Soğuk savaşın bitmesiyle güvenlik kavramı daha da önem kazanmaya başlamıştır. Sovyetler Birliğinin dağılması, Berlin Duvarı'nın yıkılması, ekonomik istikrarsızlıklar, göçler, çevre sorunları, Varşova Paktının² dağılması, açlık, nüfus sorunları gibi nedenlerle güvenlik kavramı dar kalıbından sıyrılmıştır. Güvenlik artık sadece askeri anlamda devletin güvenliği algısını yitirmiş, çok boyutlu bir hal almıştır. Günümüzde ekonomik güvenlik, sosyal güvenlik, internet güvenliği, çevre güvenliği, bölgesel güvenlik, toplumsal güvenlik gibi birçok çeşidini sayabileceğimiz yeni ve farklı kavramlar ortaya çıkmıştır.

Yaşanan bu değişimlerle birlikte güvenliğin öznesinde de değişimler olmuştur. Önceleri güvenlik teorilerinin merkezine devlet alınırken, sonraları topluma ve bireye doğru bir yönelme olmuştur. Diğer bir nokta ise önceleri sadece askeri anlamda düşünülen bu kavram; ekonomik, çevresel, küresel, bölgesel, ulusal vb. gibi alanlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Bu alanlarla birlikte bireyler, kamuoyu, bölgesel, ulusal veya uluslararası kuruluşlar, hükümet dışı kuruluşlar, basın-medya, toplumsal örgütler gibi unsurlarda güvenliğin belirlenmesinde rol oynamaya başlamıştır.

Kopenhag Okulu, Frankfurt Okulu, Kanada Okulu gibi eğilimler ile realist ya da liberal düşünceler bu değişimin yaşanmasında büyük katkıları olmuştur. Örneğin Thomas Hobbes, güvenliği devlet ve güç odaklı incelerken, devlete karşı bireylere ödev ve sorumluluklar yüklemektedir, John Locke ise özgürlük kavramından hareketle altını çizdiği güvenlik kavramını, bireylerin hak ve özgürlüklerini korumakla açıklamıştır (Emeklier, 2011: 101-102). Bu düşünce ve fikirlerin öncülük ettiği akımlarla güvenlik kavramı günümüze kadar yeni anlamlar kazanmıştır.

Değişimlerden biride algılanan tehditlerde yaşanmıştır. 1970-1980'lere kadar güvenlik tehditleri hep askeri olarak düşünölmekle beraber bununda karşı bir devletten olacağı düşünölmüştür. Ancak daha sonraki yıllarda güvenliğin sadece askeri değil farklı sorunlarla

² 1955 yılında SSCB, Bulgaristan, Doğu Almanya, Polonya, Arnavutluk, Macaristan ve Romanya arasında, Batı Almanya'nın NATO'ya üye olmasından sonra buna karşı bir tepki olarak kurulan ve üye ölkelerden birine saldırı olduğu takdirde kolektif olarak savunmak amacıyla kurulmuş bir paktır. 1991 yılında dağılmıştır.

da tehdit edildiği görülmüştür. Günümüzde bu tehditler arasında çevresel faktörler, göç, kimlik, ekonomi, sağlık, küresel etkiye sahip sosyal ağlar gibi sayısını daha da arttırabileceğimiz başlıkları sayabiliriz.

Bunun dışında terörizm kavramında da değişiklik yaşanması da güvenlik algısında farklılıkları doğurmuştur. Örneğin klasik terörizmde; milliyetçi ya da Marksist-Leninist söylem kullanılan, hücre yapılanmasına müsait bir örgütlenmede komuta- kontrol kademesi ve hiyerarşinin olduğu, ekonomik, siyasi, toplumsal amaçlara ve araçlara sahip örgütlere üye teröristler tarafından uygulanırdı (Türkiye Barolar Birliği, 2006: 128-129). Bu sebeple; eylem ve saldırının planlanma, uygulanma, eylemin sonuçları gibi faktörler ile eylemi gerçekleştiren örgütün kim olduğu belirlenmekteydi. Çağdaş terörizm kavramında ise gevşek örgüt düzeni belirginleşmiş, bunun sonucunda da; komuta-kontrol kademesinin belirlenmesi, ekonomik, siyasi ve toplumsal amaç ve araçlarının tespiti, eylemi gerçekleştirenler ile örgüt bağının ortaya çıkarılması, örgütte bir tanımlamaya gidilebilmesinin yanında eylem ve saldırının planlanması, uygulanması ve eylemin sonuçları gibi faktörler ile eylemi gerçekleştiren örgütün kim olduğunu belirlemek çok zorlaşmıştır (TBB, 2006: 129). Geleneksel terörizmde ki 'düşman' kavramı ve eylemin faili neredeyse kesin iken, çağdaş terörizmdeyse artık fail belli değildir ve şüphelidir. Sonuçta, terörist grupların kavramsal tanımlanmasının ve fiziksel belirsizliğinin yeni güvenlik perspektifinde de ele alınmasının ve bir tanımlama getirilmesinin zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu örgüt yapısındaki değişiklikler dışında ideolojik değişikliklerin yaşanması³, eylemi üstlenme, hedefin seçimi, hasarın ve şiddetin seviyesi, eylem alanı, eylemci sayısında ve profilindeki değişimler, gelir kaynaklarını bu değişimler arasında sayabiliriz (TBB, 2006: 129-133).

Her ne kadar güvenlik kavramında yeni özneler çıksa da marjinal anlamda daha çok devletlere önem verilmektedir. 1990 yılında soğuk savaşın bitmesiyle artık iki kutuplu bir sistemden çok kutuplu bir yapıya dönüş yaşanmıştır. Hegoman devletlerin güvenlik anlamında büyük rol oynadığı aşikârdır. Bu sebeple hegoman devletlerin sayısı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kutuplaşmaların sayısı da önemlidir. İki kutuplu bir dünya düzeni mi, yoksa çok kutuplu bir dünya düzeni mi? Bu sorunun cevabı tartışılmaktadır. Bu tartışmalarla birlikte devletlerin, güvenlik algısından ve yaşanan güvenlik ikilemlerinden dolayı kolektif güvenlik örgütleri veya ulus üstü bir yapı oluşturdukları görülmektedir. NATO, AB, Şangay İşbirliği Örgütü, BM bunlara örnek olarak gösterilebilir.

³ Bu değişikliklere örnek olarak; daha önceleri terörist örgütler daha çok aşırı sol ya da sağ kesimlerde yer alırken, günümüzde ki terör örgütlerinde dinsel ideolojinin de ön plana çıktığı görülmektedir. Bu duruma paralel olarak, 1968 yılına kadar dini terör örgüt mevcut değilken, 1995'de 26 tane tespit edilmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. Türkiye Barolar Birliği, Agr., s. 129

Bu son dönemde gelişen en önemli dönüşümlerden bir tanesi ise güvenlik kavramının terörizm çerçevesinde, küreselleşmenin ve süper güçlerin ‘Avrupa, Asya ve Orta Doğu hâkimiyeti’ gibi stratejileriyle endekslenmiş bir kavrama dönüşmüş olmasıdır.

2.3. Realist Teorinin Güvenlik Anlayışı

Uluslararası ilişkiler alanında kurucu kuramlardan bir tanesi olarak kabul gören realist teori, uluslararası ilişkilerde devleti temel aktör şeklinde kabullenmekte ve uluslararası sistemin ise merkezi otorite yokluğu sebebiyle anarşik bir yapıda olduğunu iddia etmektedir (Arı, 2010: 160-162). Bu anarşik düzenden dolayı da en ciddi problem devletlerin güvenliğini sağlamasıdır ve bu durumda her bir devlet güvenliğini kendisi sağlayacaktır (Ateş, 2009: 11-25).

Uluslararası sistem içerisinde devletler birbirleriyle ilişkilerinde çıkarlar doğrultusunda hareket etmesi, devletlerarasında güç savaşının var olmasına neden olmaktadır. Bu doğrultuda Kant ise; sürekli bir barışın sağlanmasının hiçbir zaman mümkün olamayacağını belirtmektedir (Baylis, 2008: 72).

Güvenliği daha çok askeri olarak düşünen realist teoriye göre ulusal güvenlik unsuru, uluslararası politika gündemini meydana getirmektedir. Askeri ve siyasi konular ise ulusal güvenlik unsurlarını oluşturmakta ve realistlerce ‘yüksek politika’ olarak isimlendirilmektedir (Sancak, 2013: 125). Sağlık, ekonomi, çevre vb. konuları ise “alçak politika” şeklinde isimlendirilerek yüksek politikalara göre ikinci kategoride değerlendirmektedirler (Oğuzlu, 2007: 14). Machiavelli asker ve toplumun siyasetle olan bağının, çıkar ve devlet güvenliği bağına dayalı olarak ortaya çıktığını belirtmektedir (Karabulut ve Değer, 2015: 72).

Realistler ‘çıkarcılık’ kavramının Uluslararası ilişkileri belirleyen unsur olarak görmekte, savaşların ise bu “ulusal çıkarları” korumak için mümkün olabileceğini düşünmektedirler. Klasik realistler savaşların çıkmasını insan doğasıyla açıklık getirmekte ve insanın doğası gereği çıkarlarını düşünen, egoist bir canlı olarak görmektedirler. Neorealistler ise savaşların sebebini insan doğasından kaynaklanmadığını, uluslararası yapının anarşik düzeninden kaynaklandığını ifade etmektedirler (Sancak, 2013: 125).

Anarşik düzenin uluslararası sistemde mevcut olmasından ve bu anlamda diğer devletlere güvenemeyeceklerinden, devletler güvenliklerini bizzat kendileri sağlamak isteyeceklerdir. Güvenliği askeri güç olarak düşünen realistler, devletlerin güvenliğini sağlamak istiyorsa askeri gücünü ve bu kapsamda silah kapasitesinde de artırıma gitmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar. Eğer bir devlet kendine yönelik tehdit algıladığı diğer devletlere karşı güvenlik maksadıyla silahlanmaya giderse, diğer devletler de bu durumu tehdit şeklinde algılaması sonucu kendileride silahlanmayla karşılık vermesi durumunu ortaya

çıkarmaktadır. Bir devletin kendini mutlak güvenlikte hissetmek istemesi diğer devlet için mutlak güvensizlik anlamı taşıdığından, böylesi bir durum diğer devletleri silahlanmaya ve kendi önlemini almaya yöneltecektir. ‘Güvenlik ikilemi’ şeklinde ilk kez John H. Herz’in dile getirdiği bu kavram, silahlanma yarışı sonucunda iki veya daha çok devlet arasında kısır döngüye dönüşen güvensizlik durumunu anlatmaktadır. Sonuçta realistler ‘güç’ kavramını uluslararası alanda bir devletin ayakta kalabilmesi için bir amaç olarak görmektedirler. Neorealistler ise klasiklerden farklı olarak ‘güç’ kavramına aynı önemi atfetmekle birlikte, uluslararası ortamda ayakta kalmak ve devletin amacına ulaşabilmesi için bir amaç olarak değil bir ‘araç’ olarak görmektedirler.

Uluslararası ilişkilerde daha çok realist teorinin hâkim olduğu görülmektedir. Özellikle 1. ve 2. Dünya Savaşları sırasında ve sonrasındaki yaşanan soğuk savaşta, güvenlik kavramında realist teorinin uluslararası alanda hâkimiyetini kanıtlamıştır (Karabulut ve Değer, 2015: 70). ABD’de 11 Eylül saldırılarıyla oluşan durum ve ‘Bush Doktrini’ bunun bir sonucu olarak gerçekleşmiştir.

2.4. Terörizm Nedir?

Güvenlik algısının modern dönem vakalarından birisi olan terör kavramının dünya genelinde uzlaşmış ortak bir tanımını görmek zordur. Çünkü devletlerin çıkarları doğrultusunda hareket etmesi ve algı farklılıkları nedeniyle ortak bir zemin oluşturulmasının mümkün olmadığı anlaşılmaktadır (Şimşek, 2016: 323). Bütün toplumlar ve ideolojiler veya her siyasal düzen kendi açısından bir terörizm açıklaması yapabilmektedir (Paksoy, t.y.: 38). Öte yandan terör örgütlerinin ortak paydaları, hukuka aykırı davranmaları ve suç işleme niyetleri ortaya koymalarıdır. Günümüzde terör, yalnızca yasadışı mali kaynaklardan değil aynı zamanda yasal çerçeve içerisinde iktisadi olaylardan da nemalanmaktadır. Terörizmin yasal görünümlü finansman kaynakları özellikle para aklamanın kolay olduğu vakıflar, dernekler, sivil toplum kuruluşları gibi büyük bir firma veya holding yapısı altında bulunan tüzel kişiliklerde ortaya çıkmaktadır (Çomaklı ve Turan, 2017: 26) . Diğer terör örgütleri gibi PKK terör örgütünde özellikle Avrupa ülkelerinde legal görünümlü faaliyetlerde bulunduğu ve hatta PKK’ya bu legal görünümle nasıl destek verildiği çalışmanın dördüncü bölümünde ele alınacaktır.

Uluslararası hukuk alanında, terörizmi tanımlamak için ilk çalışmalar Milletler Cemiyeti’nce ele alınmıştır. 1937 tarihinde açıklanan ve yürürlüğe girmeyen Milletler Cemiyeti Terörizmin Önlenmesi ve Cezalandırılmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi Md. 1/2’ye göre terörizm; “*Bireylerin ya da bireyler grubunun ya da umumi halkın zihninde bir*

terör hali yaratmak için tasarlanmış ya da planlanmış, bir devlete karşı yöneltilen kriminal eylemler (MC, t.y.).” şeklinde tanımlanmıştır.

AB'nin terörizm tanımlaması ise geniş bir eylem yelpazesini kapsamaktadır:

“Üye Her Devlet, ... Halkı ciddi olarak sindirme, uluslararası kuruluş ya da bir ülkeyi bir eylemi işlemeye ya da işlemekten alıkoymaya gayri meşru olarak zorlamak; siyasi, anayasal, ekonomik ve sosyal yapılarını ciddi şekilde istikrarsızlaştırma ya da yıkma gayesiyle işlenen ...: (a) Bir kişinin ölümüne sebep olacak şekilde yaşamına saldırılar; (b) Fiziki bütünlüğe karşı saldırılar; (c) İnsan kaçırmaya veya rehin almak; (d) Kamu veya Devlet imkânlarını, taşıma sistemlerini, bilgi sistemleri de dâhil altyapı imkânlarını, kıta sahanlığındaki sabit platformları, insan hayatını tehlikeye atma ya da büyük ekonomik kayba sebep olma ihtimalinde kamusal alanı ya da özel mülkiyeti geniş çaplı yok etmeye sebep olmak; (e) Uçak, gemi veya başka nakil araçlarını kaçırmak; (f) Nükleer, kimyasal veya biyolojik patlayıcı veya silahları üretmek, edinmek, bulundurmamak, nakil, sağlamak veya kullanmayla birlikte kimyasal ve biyolojik silahlara dair araştırmak ve geliştirmek; (g) İnsan yaşamını tehlikeye sokacak tehlikeli maddeleri çevreye yaymak veya yangın, sel baskını ya da patlamaya sebebiyet vermek; (h) İnsan yaşamını tehlikeye sokacak enerji, su ya da diğer farklı temel doğal kaynakların arz edilmesine müdahalede bulunmak veya bunu engellemek; (i) bahsedilen fıkralarda ki eylemlerden birisini işleme tehdidinde bulunmak. (Şimşek M., 2016: 323)”

şeklinde tanımlanan terörizm, farklı güvenlik sorunsallarına hitap etmektedir.

Türkiye’de 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununa göre ise:

“Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir (3713 TMK, 2003a).” şeklinde ifade edilmektedir.

Terörle Mücadele Kanunu’nun ikinci maddesinde de terör suçlarının tanımlanması şu şekilde yapılmıştır:

“Birinci maddede belirlenen amaçlara ulaşmak için meydana getirilmiş örgütlerin mensubu olup da, bu amaçlar doğrultusunda diğerleri ile beraber veya tek başına suç işleyen veya amaçlanan suçu işlemese dahi örgütlerin mensubu olan kişi terör suçlusudur.”

“Terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır. (3713 TMK, 2003b)”

Bu tanımlamadan görüleceği üzere terör eylemlerinde birden fazla kişiyle yani örgüt ile işleme zorunluluğu aranmamaktadır. Maddede örgüt olarak birlikteliğe ve amaç unsurlarına vurgu yapılarak, bu şekilde terör örgütlerinin sıkça kullandığı yöntemlerden olan sadece bir terörist ile intihar eylemi ya da bombalı saldırılar gibi saldırılar örgüt kapsamında değerlendirilebilmektedir. Bununla birlikte bir terör eyleminden bahsetmek için ideolojik, örgüt ve eylem unsurlarını barındırması gerekmektedir ki bu unsurlar dışındaki bir eylem ancak şiddet eylemi olarak nitelendirilecektir.

Şahin ve Şener tarafından yapılan tanımlama ise terörizmi; *“gizli ya da yarı gizli birey, grup ya da devlet aktörleri tarafından, kişisel, kriminal veya politik sebeplerle, korku ve endişe kaynağı olan tekrarlanmış şiddet eylemleri (Şahin ve Şener, 2011: 230)”* şeklinde ifade etmektedir. Ergil de terörizmi: *“Siyaset yapma şekli ve siyasetinde en radikal şekli. Terörizm bir tür savaş çeşididir ve çoğunlukla güçlüye karşı güçsüzün vermiş olduğu muntazam olmayan bir çeşididir (Ergil, 2014: 139).”* olarak tanımlayarak farklı bir açıklamaya gitmiştir. Bu tanımlamalar dışında terörizm kavramının siyasi bir olgu olarak karşımıza çıkması ise ilk defa 1789 tarihli Fransız Devrimi’yle birlikte ortaya çıkmaktadır (Şahin ve Şener, 2011: 226).

Yukarıda ki terör ve terörizm kavramlarının tanımlamalarına bakıldığında her ne kadar birbirine yakın anlamları olsa da aslında farklı kavramlardır. Bu çerçevede terör, insanlarda yılgınlığa ve derin korkuya sebep olan eylem durumunu anlatırken; terörizm ise, siyasi amaçlarla mevcut düzeni yasadışı yöntemlerle değiştirmek için örgütlü, daimi ve sistemli terör eylem ve olaylarını kullanan yöntemi benimsemiş halidir. Yani terörizmin oluşması için sistemli ve örgütlü bir hareketin olması gerekir ve ayrıca aynı siyasi amaç için yönelen terör eyleminin mevcudiyeti gerekmektedir (Çağlar, 1997: 119-120).

İşte bu tanımlamalarla, amacı Güneydoğu Anadolu’da Marksist – Leninist ideolojide bağımsız bir Kürt devleti kurmak şeklinde ilan edilen PKK’nın saldırı ve eylemleri yalnızca bir ‘şiddet eylemi’ kapsamında değerlendirilemez. Çünkü PKK’nın saldırı ve eylemleri; sistemli, örgütlü ve bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilmesi nedeniyle terörizm kapsamında, insanlarda korkuya sebep olması nedeniyle de terör kavramı içerisinde incelenebilir.

Terörizmin tanımlamalarına bakıldığında nasıl ki bir görüş birliği yok ise terörizmin amaçlarının belirlenmesinde de literatür kapsamında bu birliğin olmadığı görülmektedir. Terörizmin amaçlarından bazıları ise; toplumda sürekli bir korku salarak toplumu sindirerek baş eğdirmek; grupları etkileyerek örgütün ‘davasına’ çekmek ve bu ‘davanın’ haklı olduğuna inandırmak, topluma siyasi ve ideolojik mesajlar vermek, siyasi iktidarı devirmek, ülkeyi zayıf düşürmek ve istikrarsızlaştırmak, terör eylemlerine finans sağlamak, yeni eleman temin etmek, örgütte disiplini sağlamak, kişi ve kurumları cezalandırmak ya da pasifize etmek devlet kurumlarını pasifize etmek ve örgütün adını duyurmak gibi birçok neden sayılabilir (TBB, 2006: 179-180).

PKK'nın amacına ulaşması çerçevesinde yukarıdaki amaçlara benzer faaliyetlerde bulunduğu görülmektedir. Özellikle PKK, sözde ‘haklı davasına’ sempatican desteği almak ve eleman temin edebilmek için hem ulusal hem de uluslararası alanda ‘Kürt sorunu’ varmış gibi göstererek veya demokratik, eşitlik ve adalet kavramları üzerinden ‘Kürt hakları’ şeklinde algı yaparak bu amacına ulaşmaya çalışmaktadır. Yine bu kapsamda özellikle Avrupa’da finans sağlamak için dernek ve vakıfların kurmakla birlikte uyuşturucu ağını kullandığı, disiplin için sözde mahkemeler kurduğu ve örgütün adını duyurmak için birçok saldırı ve eylemleri yaptığı ve üstlendiği sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE TERÖRİZM VE PKK

Türkiye'nin özellikle son 15 yılda, ekonomik veriler ve tablolara göre hem ekonomi hem de kalkınma anlamında önceki dönemlere göre başarı yakaladığı gözükmektedir⁴. Fakat bu başarının, ülke içerisinde destekleyenleri ve isteyenleri olduğu kadar desteklemeyenlerinde olduğu görülmektedir. Desteklemeyenler arasında, geçmişten günümüze Türkiye Devleti'ni 'Hasta Adam' olarak niteleyen yabancı aktörlerin 'Yeni Türkiye' kavramının oluşmasından ve yeni bir vizyonu Türkiye'ye yakıştıramamasından dolayı; dış destekli gruplar, iş dünyasından işletme, vakıf, dernek veya kişiler ya da gruplar yer almaktadır. Terör örgütünün söz konusu yöntemler dâhilinde kazandığı kapasite sonucu Türkiye'deki terör eylemleri; kısa bir izahat ile birlikte 1990-2000, 2001-2010, 2011 ve sonrası olmak üzere üç dönem halinde araştırılmıştır.

3.1. PKK ve PYD

3.1.1. PKK

PKK terör örgütü, 27 Kasım 1978'de Diyarbakır Lice'de Kürdistan İşçi Partisi (PKK) adıyla kurulmuştur (Sözer ve Başibüyük, 2011: 59). Örgütün lideri Abdullah Öcalan 1947'de Şanlıurfa- Halfeti ilçesinde doğmuş, 1968 yılı içerisinde memur olarak Diyarbakır'da göreve başlamıştır (Karabulut ve Eryılmaz, 2016: 20). 1971 yılında Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne kaydını yaptırmıştır (Özcan, 1999: 30). 1974 yılında Ankara Tuzlu Çayır'da yedi arkadaşıyla yaptığı toplantısında PKK'nın temellerini atmış, aynı zamanda bu kişilerle aynı yıl Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği içerisinde bulunmuştur (Buzoğlu, 1995: 92). 1978 yılına gelindiğinde ise Öcalan arkadaşlarıyla birlikte, Diyarbakır Lice'de PKK'yı oluşturma kararı almışlardır (İmset, 1993: 48-49).

PKK terör örgütü, İran, Suriye ve Irak'ın bazı coğrafi bölgeleriyle birlikte Türkiye'de Kuzey Kürdistan⁵ şeklinde belirttiği doğu ve güneydoğu Anadolu bölgelerini de kapsayacak biçimde, "*Sosyalist, Devrimci ve Bağımsız Birleşik Kürt Devleti*" oluşturmayı amaçlayan bir örgüttür (Özcan, M., 2012: 49).

⁴ İleriki bölümlerde belirtileceği üzere özellikle 2001 Şubat Krizi sonrası 2002 yılından günümüze kadar tek başına iktidar olan AK Parti hükümetinin önceki yıllara kıyasla; enflasyon, ekonomik büyüme, faiz, dış borç, Kişi Başı Düşen Milli Gelir, IMF'ye borcun kalmaması gibi kalemlerdeki olumlu seyir ve pozitif olarak rakamların revize edilmesi gibi konulara değinilerek, PKK'nın bu süreci nasıl istismar etmeye çalıştığı ya da diğer devlet aktörlerin PKK'yı Türkiye üzerine oynanan oyunda araç olarak nasıl kullandıkları anlatılacaktır.

⁵ Kürdistan ismini resmi olarak ilk defa açıklayan isim Büyük Selçuklu Padişahı Sultan Sancar'dır (1086-1157). Bu kavram Kürt toplumun yoğunlukta hayatlarını sürdürdüğü coğrafyayı ifade etmek için Osmanlı Devleti döneminde de kullanıldığını görmek mümkündür. Günümüz itibarıyla Kürt toplulukların %60 civarı Fırat Nehri'nin batı kesiminde hayatlarını sürdürmektedir. Bu bakımdan Kürdistan tabirinin nüfus yoğunluğunu baz alarak yapılan açıklama zayıflamıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Taş, (2014)

Bu amacını faaliyete geçirmek için eylemlere ve saldırılara başlayan PKK, zamanla konjonktürel gelişmeler bağlamında belirlemiş olduğu bu hedeften uzaklaşmış gibi görünmüştür. Ancak söz konusu amacından hiç vazgeçmemiştir. Çünkü gerek Irak'ta kontrol ettikleri sahada özerk bir yapıya sahip olmaları ve bağımsızlık referandumu yapılması, Suriye'de ise 'Arap Baharı' ile oluşan boşlukla dış güçlerinde desteğiyle büyük bir alanda hâkimiyet sağlayarak 'kantonları birleştirme' amaçları, PKK'nın asıl amacından vazgeçmediğinin en büyük delillerinden birkaçıdır. Bu çerçevede PKK'nın hâkimiyet kurmak istediği coğrafi bölge Harita-1'de gösterilmiştir. PKK'nın siyasi amacından vazgeçmediğinin en önemli işareti, hiçbir zaman silahlarını bırakmaması ve kuvvet sahibi olmaktan hiç vazgeçmemesidir (Ördek, 2014: 31).

PKK, 'Bağımsız Kürdistan' amacına ulaşabilmek maksadıyla dünyanın diğer Marksist Leninist ideolojilerinde görüldüğü üzere "parti, cephe, ordu" üçlemesini faaliyete geçirmiştir (Ördek, 2014: 33). Parti, örgüte siyasi kılavuzluk işlevini yerine getirmektedir. PKK cephe örgütlenmesi faaliyetleri bakımından, 1985 yılında farklı toplum tabakalarında örgütlenebilmek için Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi'ni (ERNK) duyurmuştur. Bu şekilde PKK, halkın üzerinde etkinlik sağlamayı ve farklı Kürt gruplarını tek çatıda toplayarak askeri kolu olan ARGK'ye (Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu) para, eleman, lojistik destek ve halkın desteğini sağlamak gibi ihtiyaçları yerine getirme görevi amaçlamıştır (Güngör, 2010: 69). PKK uzun süreye yayarak uygulayacağı halk savaşlarında 'gerilla' şeklinde nitelendirdiği elemanlarını bu mücadelede araç olarak belirlemiştir.

Kürdistan Kurtuluş Birliği (HRK), PKK'da silahlı kanada verilen ilk isimlendirme olmuş, 1986 yılında ise (ARGK) ismini almıştır (Ördek, 2014: 33). ARGK'nın amacı ise, şiddet kullanarak merkezi hükümeti zora sokup PKK'ya siyasi alanda rahatlık sağlamaktır.

Harita 1: Kürdistan Olarak İfade Edilen Coğrafya
Kaynak: Rudaw, 2018

Örgüt eylemlerini gerçekleştirirken baskın, pusu ve sabotaj gibi dolaylı ve gayri nizami taktikleri kullandığı görülmektedir. Günümüze kadar ki dönemde gerçekleştirilmiş olan eylemlerde yöntemleri; yol kesme, güvenlik birimlerine pusu kurma, mayın döşeme, saldırı, bubi tuzakları kurma, insanları kaçırma, sivillerin mallarına zarar verme, hayvanları telef etme, köy basma, bombalı eylemler vb. gibi çeşitlerde gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu kapsamda PKK eylemlerini sadece Türk güvenlik güçlerine, kamu kurumlarına, memurlara yönelik yapmamaktadır. Aynı zamanda Kürtlere yönelikte yapılmakta ve bu durum ilk bakışta örgütle çelişki doğuran bir durum gibi görülebilmektedir. PKK buna benzer saldırılarla Devlet ile Kürtler arasında ki iletişimin kesilmesine neden olarak, baskıyla Kürtleri kendi yanına çekmek istemektedir. PKK'nın Kürtlere yönelik bu saldırılarına yönelik bu yaklaşımını Öcalan şu şekilde ifade etmektedir: “Kürtler zorun gücünden anlar, onlarla fikri tartışmalarla bir sonuca ulaşmak olanaksızdır (Paksoy, t.y.: 19).”

PKK'nın temellerinin atıldığı toplantı, faaliyetler ve olaylara bakıldığında; 7 Nisan 1973'te Çubuk Barajı Toplantısı, 1974'te Tuzlu Çayır Toplantısı, 1974 yılında üniversiteler içerisindeki ideolojik çatışmalarda kurulan Ankara Devrimci Yüksek Öğrenim Derneği (ADYÖD), 1975 Dikmen Toplantısı, 1975'te örgütte muhalif ve liderlik yarışında olan Haki Karer'in öldürülmesi, 1977 Elazığ ve Diyarbakır Toplantıları, 1978 Hilvan Olayları dikkat çekmektedir (Ördek, 2014: 34-39). Ayrıca muhtelif zamanlarda düzenlenen kongrelerle, örgütün politika ve stratejileri belirlenmiştir.

PKK'nın siyasallaşma süreci adına kuruluşundan günümüze kadar yapılmış kongre ve konferansları ise Tablo-1'de belirtilmektedir (Ördek, 2014: 34-39; Algan, 2012: 76-102).

Tablo 1: PKK'nın Kongre ve Konferansları

Kongreler	Konferanslar;
1. Kongre (27 Kasım 1978)	1. Konferans (15-25 Temmuz 1981)
2. Kongre (20-25 Ağustos 1982)	2. Konferans (4-13 Mayıs 1990)
3. Kongre (25-30 Ekim 1986)	3. Konferans (5-15 Mart 1994)
4. Kongre (26-31 Aralık 1990)	4. Konferans (1 -15 Mayıs 1996)
5. Kongre (7-27 Ocak 1995)	5. Konferans (15-25 Mart 1998)
6. Kongre (Aralık 1998-Şubat 1999)	6. Konferans (5-22 Ağustos 2001)
7. Kongre (02-23 Ocak 2000)	
8. Kongre (04-10 Nisan 2002)	
9. Kongre (24 Ekim - 6 Kasım 2003)	
10. Kongre (16-26 Mayıs 2004)	
11. Kongre (28 Mart - 4 Nisan 2005)	
12. Kongre (4-21 Mayıs 2005)	
13. Kongre (17-23 Nisan 2006)	
14. Kongre (16-22 Mayıs 2007)	
15. Kongre (10 Temmuz 2013)	

Kaynak: Ördek, 2014: 34-39; Algan, 2012: 76-102

PKK'nın yine siyasallaşma sürecinde ki hedefler doğrultusunda siyasi parti çalışmaları da yapmıştır. Söz konusu denemeler Tablo-2'de gösterilmektedir (Algan, 2012: 108-130);

Tablo 2: PKK'nın Siyasi Parti Çalışmaları

Halkın Emek Partisi (HEP)
Özgürlük ve Eşitlik Partisi (ÖZEP)
Özgürlük ve Demokrasi Partisi (ÖZDEP)
Demokrasi Partisi (DEP)
Halkın Demokrasi Partisi (HADEP)
Demokratik Halk Partisi (DEHAP)
Demokratik Toplum Partisi (DTP)
Barış ve Demokrasi Partisi (BDP)
Halkın Demokratik Partisi (HDP)

Kaynak: Algan, 2012: 108-130

PKK ilk eylemini 30 Temmuz 1979'da yapmış ve ilk hedef olarak Şanlıurfa'dan Milletvekili olan Mehmet Celal Bucak'ı seçerek varlığını duyurmuş olmaktadır (Ersever, 1993: 53). 15 Ağustos 1984⁶'te ilk önemli terör eylemleri başlamış (Sözer ve Başbüyük, 2011: 59) ve PKK Siirt'te Eruh'a, Hakkâri'de Çukurca ve Şemdinli'ye, Van'da ise Çatak'a aynı anda saldırmış, terör örgütü karşısında Er Süleyman Aydın Türkiye'nin PKK'yla mücadelede ilk şehidi olarak kayıtlara geçmiştir. Bu olaylar devletin bütünlüğüne ve bağımsızlığına karşı doğrudan devlete kaşı yapıldığı için PKK'nın ilk olayı olarak ifade edilebilir.

PKK'nın finans kaynaklarına bakılacak olunursa başlıca kaynaklar şunlardır: Kürt kökenli iş adamları ve bölge halkından 'vergileendirme', şirketlerden 'aidat', özellikle Doğu ve Güneydoğu'da kaçakçılıklardan 'gümrüklendirme' adı altında toplanan haraç; uyuşturucunun üretiminden, ülkeye sokulmasına, dağıtılmasına, ülkeden geçişine ve satışına kadar yapılan işlemler ile insan kaçakçılığında ve insan ticaretinden elde edinilen kaynaklar ve dış ülkelerden yapılan mali yardımlardır⁷.

Terörizmi ortaya çıkaran sebeplere bakıldığında; sosyoekonomik, dini, politik, ideolojik ve etnik faktörlerin etkili olduğunu görülmektedir (Şimşek M., 2016: 326-329). Türkiye üzerinde PKK terör örgütü örneğine de bakılacak olunursa bu faktörlerin etkili olduğu görülecektir. PKK'nın farklı dönemlerde faaliyetleri incelendiğinde; söz konusu faktörlere yönelik 'zora dayalı güç' kullanma stratejisi uyguladığı ifade edilebilir. Bu çerçevede farklı dönemlerin ayrı ayrı ele alınması faydalı olacaktır.

3.1.1.1. PKK'nın 1990-2000 Dönemi

Bu döneme gelinceye kadar PKK, 1984-1989 yılları itibariyle sivilleri hedef alan bir yöntemle yoğunluk verip ve bu yöntemi uygularken, 1990-1995 yılları sonrasında ise taktik değişikliğine giderek 'gerilla' şeklinde isimlendirdikleri döneme geçiş çabaları görülmektedir. 1990'lı yıllardaki bu taktik değişikliği doğrultusunda PKK'nın hedeflerine bakılırsa: karayollarını ve demiryollarını devamlı mayın tuzaklayarak kullanılmaz hale getirmek veya pusularla işlemez duruma getirip, bu yollarda sadece geceleri değil gündüz de denetimi kurmak; koruculuğu ortadan kaldırmak⁸; devlet okullarını kesinlikle faaliyetlerini durdurmak için öğretmenlere saldırılar düzenlemek ve infaz etmek, okul binalarını yakmak; toplu

⁶ PKK'lılarca her yıl 15 Ağustos tarihi eylem yapılarak kutlanılmaktadır.

⁷ Bu madde konu itibariyle bu çalışmanın da en çok üzerinde durduğu finans kaynağıdır.

⁸ PKK'nın kaldırılmasını istediği GKK (Geçici Köy Koruculuğu), 1985 yılında uygulanmaya başlanmıştır. 1987 itibariyle de teröre karşı diğer bir uygulama olan OHAL (Olağanüstü Hal Uygulaması/Bölge Valiliği) uygulamaya alınmıştır. İlk önce Diyarbakır Bingöl, Mardin, Elazığ, Van, Hakkâri, Tunceli ve Siirt 'te uygulanan OHAL; daha sonra Bitlis, Batman, Adıyaman, Muş ve Şırnak illerini de kapsamıştır. 1996 yılında Batman, Muş, Mardin, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Van ve Siirt'te OHAL bitirilirken diğer iller 2002 yılında kaldırılmıştır. Bu tarihe kadar OHAL 46 defa uzatılarak ülkenin terörle mücadele konusunda güvenlik eksenli yaklaşımında ki ana unsurlarından birisi olmuştur. Daha fazla bilgi için bkz. Taş, 2014: 205-206

eylemleri daimi kılmak için etkin propaganda yürütmek; batı vilayetlerine profesyonel ve eğitilmiş elemanlar gönderip buralarda yaşayan Kürt gruplar arasında gizlenerek sabotajlar yapmak, suikast düzenleme, eleman kazandırma, yardım sağlama faaliyetlerine ağırlık vermiştir (Ersever, 1993: 145-147).

1990 yılında PKK'nın 4-13 Mayıs tarihleri arasında Lübnan'da gerçekleştirilen 2. Konferansında, Konferansın; Türkiye içinde düzenlenmesi ve Öcalan'ın katılması düşünülen 4. Konferansın hazırlığı niteliğinde olması, PKK sempatzanı⁹ kitlesel gösteri ve eylemleri takip eden günlerde düzenlenmesi, yine kitlesel gösteri ve eylemlerin arttırılması gibi kararlara yer vermesi bu konferansın önemli taraflarındandır (Taş, 2014: 127). Nitekim 1990 yılının hemen başlarında Cizre, Silopi ve Nusaybin ilçeleri, PKK'nın şehirlere sızdırdığı teröristler ile sempatzanlar marifetiyle kitlesel eylemlere sahne olmuştur. Bu eylemleri PKK terör örgütü tarafınca 'Başkaldırı' anlamında kullanılan 'Serhildan' şeklinde isimlendirilmiştir (Ördek, 2014: 50). Sempatzan ailelerin çocuk ve kadınlarının ön saflara yerleştirildiği bu eylemler ile PKK halktan destek bulduğunu göstermeye çalışmıştır. 1990 yılında gerçekleşen bu sokak eylemleri, örgütün sokak olaylarında çocuk ve kadınları sistematik ve düzenli olacak şekilde kullanacağını hem habercisi hem de kullanması bakımından milat kabul edilebilir (Ördek, 2014: 50-51). Ayrıca bu eylemlerde kullanılan çocuk ve gençler, dağ kadrosuna eleman temin edilmesini kolaylaştırmıştır. Nitekim örgütün şehir merkezlerinde ki eylemlerde çocukları kullanması ile örgüte eleman temininde kırsal kesimden şehirlere kayması arasında bir bağ kurulabilir.

Cizre, Silopi ve Nusaybin olayları ile oluşan kitlesel hareket ile örgüt için etkili ve yeni propaganda araçları, baskı unsuru, eleman kaynakları oluşturmanın yanı sıra, hem iç hem de dış destek ile harekât kabiliyeti sağlanmıştır. Bu tarihe kadar, kırsalda etkin eylemler yapabilen örgüt, kırsalda ki yerleşkeler ve şehir merkezlerindeki uzantıları ile kısıtlanmış kitle hareketi, bu olaylarla nüfusun yoğunlaştığı şehirlere taşınma imkânı kazanmıştır (Törel, 2002: 119).

Bu olaylar ile ilgili Öcalan'ın değerlendirmesi ise şu şekildedir;

"...Her 'geçen gün kitle muhalefeti artmaktadır, işte Türkiye'de şu anda binlerce işçi grevdedir. Ve bu daha da artacak, köylülük, gençlik gerçekten önemli bir hareketlilik içine girmiştir. Ve Kürdistan 'da bizim yürüttüğümüz mücadele son Cizre, Nusaybin kitle isyanı ile gerçekten yeni anlamlı ve tarihi bir aşamanın içine de girmiştir. Zincirleme etkisi bütün ülkeye dalga dalga yayılmaktadır. ... Mesela

⁹ Sempatzan, üye olmamasına rağmen bir örgüt ya da bir partinin görüşünü kabullenen, ona destek veren veya bir görüş, akım ve öğretiyi benimseyen 'kimse' olarak tanımlanmaktadır (TDK, 07.01.2019).

bir Nusaybin, Cizre, Silopi değil, çok iyi biliyoruz ki, sıradan PKK'nın mücadele ettiği her alanda bundan daha fazlası ortaya çıkarılabilir. Herkes bunu her yerde bekliyor. Sadece bizim fitili ateşlememize bağlı kalıyor. Dolayısıyla; 1990'dan itibaren içine girdiğimiz yeni dönem halkın devreye girmesi anlamında tarihidir... (Törel, 2002: 119)."

Kırsal ve şehir merkezlerinde ki kitlesel halk hareketleri doğrultusunda PKK, Türkiye'de 'idari' yapılanmaya yönelik adımlar atmış; bu kapsamda 1990 sonrasında ülke içinde ki gruplarını 9 'eyalet' çatısı altında örgütlenmiştir. Bunlar ise; Amed eyaleti, Botan eyaleti, Orta eyalet, Mardin eyaleti, Garzan eyaleti, GAP eyaleti, Güney Batı eyaleti, Dersim eyaleti, Serhat eyaletleridir (Atay, 2008: 419).

Körfez Savaşı sonrasında BM Güvenlik Konseyi 1991 tarihli 668 Sayılı kararında Kürtlerin yaşadığı alanlarda Iraklı sivillere yönelik baskının hemen sonlandırılması kararı ve Irak merkezi yönetiminin memurlarını çekmesiyle oluşan otorite boşluğunda Irak Kürt Cephesi, Kürdistan Bölgesel Yönetimini ilan ederek otonom bir yönetim durumuna gelmiştir (Öğür vd., 2014: 25). Bu tarihlerde Irak'ta ki karışık durum Türkiye sınırına Kürt mültecilerin gelmesine sebep olmuştur. Türkiye buna karşı koysa da uluslararası baskılarla bu mültecileri içeri almak durumunda kalmıştır. ABD öncülüğünde Irak kuzeyinde, 36. paralelin kuzeyi 'güvenli bölge' ilan edilmiş ve yapılan 'Huzur Harekâtıyla' Kürt mültecilerin bir kısmı bölgelerine dönüş yapmıştır (Bolme, 2012: 344). Körfez Savaşı sırasında Irak'ın kuzeyindeki Kürtlerin ayaklanmasıyla birlikte ve Irak yönetiminin de bu ayaklanmada şiddet kullanarak bastırma teşebbüsü neticesinde, BM 36. paralelin kuzeyini Irak yönetiminin hava araçları için hava sahasını kapatmıştır. Bu bölge, Türkiye'de konuşlanan Amerikan askeri gücü 'Çekiç Güç' ile korumaya alınmıştır (Ördek, 2014: 51).

1991 Körfez Savaşı'ndan sonra oluşan iki değişimle Türkiye ve Irak'ın kuzeyindeki Kürt gruplar arasında ilişkileri oluşturan temel unsurlar şeklinde değerlendirilebilir (Öğür vd., 2014: 27). İlk olarak Türkiye, Kerkük-Yumurtalık Petrol Boru Hattı'ndaki sevkiyatın kesilmesiyle oluşan enerji arzı açığının bir bölümünü Irak'ın kuzeyinden getirilen petrol tankerleriyle azaltmayı hedeflemiştir. Oluşan diğer bir durum ise; Irak merkezi yönetiminin Irak'ın kuzey bölgesinden çekilmesi ile Türkiye-Irak sınırı Irak'ın kuzeyindeki Kürt gruplarla ile Ankara arasında bir mesele haline gelmiştir.

PKK, Körfez krizi sonrasında yaşanan gelişmeler ile hesaplamadıkları fırsat ve kolaylıklar elde etmiştir ve bu tarihten sonra örgütçe önemli bir değişim sürecine girilmiştir (Kaya, 2013: 190). Söz konusu değişim süreci yoluyla şiddet eylemleriyle birlikte siyasallaşma faaliyetleriyle de Batı toplumlarını yanına çekmeyi hedeflemiştir. Buna örnek

olarak, 1991 yılında SHP¹⁰ ile anlaşarak meclis sıralarına oturan milletvekilleri daha sonrasında ayrılarak HEP¹¹'e geçmiş, daha sonrasında ise dönemin yemin kriziyle birlikte bu vekillerin milletvekillikleri düşürülmüştür. HEP partisi ise Anayasa Mahkemesi'nce bölücülük suçuyla kapatılmış ve 07 Mayıs 1993'te bu partinin yerine DEP¹² kurulmuştur (Ördek, 2014: 51).

1992 yılında Irak'ın kuzeyindeki Kürt gruplar (KDP ve KYB¹³) Körfez savaşı sonrası Türkiye'nin de tutumuyla PKK'dan uzaklaşırken, bu örgütler Ankara ile gelişen ilişkilerini derinleştirme yoluna gitmiştir. Aynı yıl içerisinde Irak Kürt Cephesi yaptığı bir açıklamayla PKK'ya “*Türkiye'ye karşı saldırılarını durdurmamaları halinde, bölgeden çıkartılacağını*” ilan ederek PKK ve iki Kürt grup arasında ilişkiler tamamen sonlandırılmıştır (Gunter, 1993: 306). KYB ve KDP'nin Türkiye'yle yakınlaşması, Türkiye'yi bölgesinde etkin bir güç görmeleri ve PKK saldırılarını sınırlanmak için bu güçten destek almaları olarak yorumlanmıştır (Baskın, 2005: 554-557).

21 Mart 1992 tarihinde ki Nevruz¹⁴ kutlamalarında Öcalan genel bir ayaklanma başlatmak hedefiyle, çoğunluğu askeri karakol ve kışlalar olmak üzere, polis merkezleri ve lojmanları ve devlet binalarını hedef alınmıştır. Bu şenliklerde ki halkı PKK siper gibi kullanarak genel eylem başlatmak istemiştir. Cizre ve Şırnak'ta PKK'nın bu planı başarıyla uygulansa da diğer yerlerde istenilen derecede etkili olamamıştır.

12 Eylül 1992'de Türkiye-İrak ve İran üçgenindeki Aktütün Karakolu'na PKK tarafından ilk büyük saldırı gerçekleştirilmiştir. Aktütün saldırısı, Irak'ın kuzey bölgesinden gelen 400 PKK'lı grup gerçekleştirmiştir (*Hürriyet*, 05.10.2008).

1992'li yıllarda Türkiye bir yandan Irak'ın kuzeyinde PKK kamplarına harekât düzenlerken: diğer yandan PKK elebaşının Şam'da bulunduğu ve korunduğundan, Bekaa Vadisi'nde bulunan PKK kamplarının varlığından bahsederek hem Suriye'ye hem de Irak üzerinde bu konuda baskı uyguluyordu. 02 Ekim 1992 tarihinde Irak kuzeyindeki PKK kamplarına, kara birliklerinden de faydalandığı bir sınır ötesi harekât düzenlenmiştir. PKK bu sınır ötesi harekâtında, gerilla mücadelesinin aksine daha çok düzenli orduların yaptığı gibi

¹⁰ SHP: Sosyal Demokrat Halkçı Partisi

¹¹ HEP: Halkın Emek Partisi

¹² DEP: Demokrasi Partisi

¹³ KDP: Kurdistan Demokrat Partisi-Barzani liderliğinde, KYB: Kurdistan Yurtseverler Birliği-Celal Talabani liderliğindedir.

¹⁴ Nevruz (bahar, yeni yıl, yeni gün) Türkiye, Asya ve Ortadoğu coğrafyasında, Nevruz olarak Türk toplumları bu unutulmayarak, günümüze kadar gelmiş ve bağımsızlıklarını elde eden diğer Türk devletleriyle birlikte resmi bayram kutlamalarına dönüşmüştür. Nevruz tarih boyunca Çin toraklarından Avrupa'ya kadar, farklı isimlerle kutlanılmaktadır.

klasik savunma harp yöntemini seçmesi dolayısıyla çok ağır kayıplara maruz kalmıştır (Kaya, 2013: 201).

Türkiye’de Kürt sorunu bakımından 1993 tarihi önemli bir yıl olmaktadır. Dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal vefat etmiş ve Süleyman Demirel’in Cumhurbaşkanı, Tansu Çiller’in Başbakan olmasıyla PKK’yla silahlı mücadele benimsenmiştir. TSK, bu çerçevede, sorunun askerî yöntemlerle çözümleneceğini açıklamıştır. PKK ise içinde bulunduğu bu zor şartlardan kurtulabilmek amacıyla 17 Mart 1993’te tek taraflı ateşkes ilan etmiştir (Aydın, 1993: 194).

Ancak 24 Mayıs 1993 günü Bingöl-Elazığ karayolunu kesen PKK’lıların yolculuk halindeki silahsız 33 askeri kurşuna dizerek şehit etmesi, PKK terör örgütüyle mücadelenin de tekrar başlamasına sebep olmuştur. Bu olay aynı zamanda PKK’nın ilan etmiş olduğu sözde ateşkesinde bitmesi anlamına gelmiştir

PKK’nın artan bu eylem ve saldırıları karşısında 1993 yılında dönemin Genelkurmay Başkanı Org. Doğan Güreş, "Low-intensity Conflict" (YNG) stratejisini Türkiye’ye uyarlayarak “Düşük Yoğunluklu Çatışma” (DYÇ) adıyla mücadeleye yeni bir boyut kazandırılmıştır (Törel, 2002: 127). Mücadelede gayri nizami savaş haline geçilerek bunun için gerekli çalışmalar hazırlanmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü’de ‘Özel Harekat’ birimlerinde ki sayı, donanım ve eğitim durumunu arttırarak bölgede bu konsept ve stratejiye uygun olarak görev almıştır. Bu konsept ile 1994 yılının başlarında operasyonlara başlanınca PKK ağır kayıplar vermiş ve gerek yakalanan teröristler gerekse bölge halkı ile kurulan kapsamlı iletişimle bölgede tekrar devlet kontrolü sağlanmıştır.

1994 yerel seçimlerinde PKK’nın boykot kararı vermesiyle DEP, kendilerine baskı kurulduğunu iddia ederek, 25 Şubat seçimlerine katılmayacaklarını duyurmuşlardır. Aynı yıl Mart ayı içerisinde Suriye’de gerçekleştirilen konferansta ise; Anadolu’da iç Anadolu ve Karadeniz bölgelerine açılma planlamaları ele alınmıştır (Ördek, 2014: 53). Kolluk kuvvetlerinin Doğu’daki mücadelesi sonucunda eylemlerini Batıya kaydırmak isteyen örgüt; bu karar doğrultusunda İzmir, İstanbul ve Antalya gibi şehirlerde bombalı eylem, sabotaj ve orman yakma eylemleri düzenlemiştir (Kaya, 2013: 209- 210; Ördek, 2014: 53). PKK’nın saldırılarının sayısı 1993 yılında 4.063 iken, 1994 yılında önce 4.012’ye 1995 yılında ise 2.059’a düşmüştür (Ersever, 1993: 77). Ancak 1995-1999 yılları arasında ise PKK’nın terör eylemlerini artırdığı görülmektedir.

PKK 5. Kongresini, 1995 yılı Ocak ayında Irak’ın kuzeyinde bulunan Haftanın kampında gerçekleştirerek; hem içte hem de dışta ittifakların geliştirilmesi üzerinde ve ordulaşma konularında durmuştur (Örtülü ve Pirim, 1999: 200). Kongrede alınan karar gereği

Abdullah Öcalan'a verilen 'Genel Sekreter' pozisyonu 'Başkan'a çevrilmiş ve başkanlık konseyi kurulmuş, örgütün bayrağında bulunan çekiç ve orak sembolleri de kaldırılmıştır (Ördek, 2014: 54). Yine kongrede daha önce alınan Karadeniz'e yayılma kararı tekrar edilmiş olup bu alana Toroslar'da dâhil edilmiş, köy korucularını yok etmek ve kurtarılmış bölgeler oluşturma kararları da alınmıştır (Ergül, 2007: 111-113).

1995 yılında gerçekleştirilen 5. Kongre'de 'başkanlık ve yardımcıları' biçiminde yeni bir statüye gidilmiş, 'eyaletlere' dayalı bölümlenme yapılmıştır (Paksoy, t.y.: 21). Kararlardan diğeri ise 'dış destek' hakkındadır ve bu doğrultuda örgüte yardım etmek şartıyla 'her devletle, kişi ya da grupla' birliktelik kurulabilme imkânı kararlaştırılmıştır. Bu sayede uluslararası alanda 'taraf' olunması amaçlanmıştır (Paksoy, t.y.: 21). Bu kararlarda, 'sürgünde Kürt Parlamentosu' denemesini Avrupa'da olumlu bir tepkiyle karşılanması da cesaretlendirmiş olabilir.

1995 yılında yapılan seçimlere Kürt kimliği ve milliyetçiliğinin tanınması sloganıyla giren HADEP bir öncekine göre % 17 civarında oy oranı artışı elde etmesi, PKK'nın ideolojik ve stratejik uğraşlarının ve başlatılması planlanan siyasallaşma çalışmalarının bölge halkı tarafından benimsenebileceğini ortaya koymuştur (Karaca, 2015: 47). HADEP'in elde ettiği bu oy oranı, bölgede siyasi alanın oluştuğunu ve böylelikle 'Kürt bilinci' yaratılması faaliyetlerinin bölgede ki halk tarafından da desteklendiği şeklinde yorumlanabilir.

PKK'nın eylemlerine göz atıldığında 1995 yılından sonra değişimlerin yaşandığı görülmektedir. Kırsal bölgelerde güvenlik güçleriyle cephesel bir çatışma arzusundaki örgüt 1995 yılı sonrası intihar eylemleri dâhil çeşitli saldırılarla şehir merkezlerine ağırlık vermeye çabalamış ve bu döneme 'metropol merkezli yoğun terör' ismiyle ifade edilmiştir (Sözer ve Başbüyük, 2011: 59-60). Batıdaki şehirlerde yapılacak terör saldırıları Türk milliyetçilerinde tepkiyle karşılanacak ve sertleşmelerine sebep olacaktır. Bu sebeple, Kürtler'in hakları için eylemler gerçekleştirdiği savıyla saldırıları sahiplenen PKK, Türk milliyetçiliğinde oluşan tepkinin Kürtlere doğru yönelmesine sebep olacaktır. Öfkeyle, nefretle ve kızgınlıkla oluşacak ötekileştirme projesiyle de bir kısım Kürt PKK tarafında yer edinecektir. Fakat PKK'nın bu planı uzun süredir birlikte yaşayan bu Türk toplumunda hayata geçirdiği söylenemez.

1994 ve 1995 yılları arasında PKK, yurt içinde ve yurt dışında ki siyasi faaliyetlerini "Kürt kimliğini tanıtmaya" ekseninde hareket etmiştir. Aslında Öcalan stratejik olarak, ulus devlet odaklı ayrılıkçı bir hareketin önemini kalmadığını, yeni dünya ekseninde 'ayrılık' yerine özgürlük ve demokrasi odaklı bir "demokratik beraberlik" görüşünü savunarak örgütün varlığını sürdürmeyi amaçlamıştır (Karaca, 2015: 46-47).

1996 yılında örgütün ateşkes niyeti doğru ve iyi tahlil edilmiş, örgüte toparlanma fırsatı verilmeyerek 1996 Nisan ayından itibaren Atmaca Operasyonlarıyla PKK üyesi yaklaşık 200 terörist etkisiz hale getirilmiştir (Törel, 2002: 137). Bölgede moral bozukluğuna uğrayan örgüt metropollerde ses getirici eylem yapma talimatları vermiştir. 1 Mayıs 1996 tarihinde İstanbul-Kadıköy’de eylem gerçekleştirerek PKK; ‘şehirlerde de varız’ mesajı iletmış, elamanlarını cesaretlendirmiş ve halkın moralini düşürmek istemiştir.

1996 yılında Diyarbakır cezaevinde çıkan isyan neticesinde, 10 tutuklu ve hükümlünün ölmesini, örgüt propaganda amaçlı olarak etkin şekilde kullanmıştır. Aynı yıl içerisinde Adana Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü’ne yapılan intihar saldırısı sonucu 3 polis şehit olmuştur (Kaya, 2013: 230). Bu saldırıda PKK’nın 17 yaşındaki bir kız çocuğunu kullanması örgütçe nasıl beyin yıkandığının da göstergesi olarak belirtilebilir.

Aynı yıl içerisinde 4062 terör olayı gerçekleşirken, 4820 terörist etkisiz hale getirilmiş, güvenlik güçleri kaybı ise 610 olmuştur. 1996 yılında geçmiş yıllara nazaran¹⁵ elde edilen başarı rakamsal değerlerle kıyaslandığında en yüksek seviyededir (Törel, 2002: 140). Örgütün 1996 yılı içerisinde ki başarısızlığı ve ülke içerisinde ki hareketlerinin Türkiye tarafından doğru okunmasıyla Örgüt 4. Konferansını Şam yakınlarında 01-15 Mayıs 1996 tarihleri arasında düzenlemiş olup 5. Kongredeki kararlar güncelleştirilerek onanmış ve örgütçe giderek önemi artan Irak kuzeyi üzerinde durulmuştur (Törel, 2002: 138-139). Bu şekilde örgüt kendisinin Türkiye sınırları dışında daha rahat bir kamp ve barınma sağlayacağı bir bölgeyi işaret etmiş bulunmaktadır.

1997 yılında HADEP’in yanında alternatif olarak Demokratik Halk Partisi (DEHAP) adıyla yeni bir partinin kurulduğu ilan edilmiştir. 1997 yılından itibaren “Savaşın Türkiyeleştirilmesi¹⁶” sloganıyla aşırı sol gruplardan destek almayı, batıda yerleşen Kürt nüfusunu kullanmayı, Alevileri tarafına çekmeyi hedeflemiş ve DHKP-C ve TİKKO terör örgütleriyle işbirliği içerisine girmiştir (Ördek, 2014: 57). Örgüt bu tarihte daha önceden hedeflediği Karadeniz’de ki üslenme faaliyetlerini de gerçekleştirmiştir.

¹⁵ 1996 Yılında güvenlik görevlisi zayıfatı 610 kişiyle %21 düşüş, vatandaşlarda ise 535 kişiyle %50 azalış kaydedilmiştir. Olay miktarı %2, büyük çaplı operasyonlar %96, orta düzey operasyonlar %98, sınır ötesi operasyonlar %23 oranında artış göstermiştir. Ele geçirilen silahlarda ise bir önceki yıla göre iki kat civarında artış olup, 1995 ile 1996 yıllarında ele geçirilen silahların maddi değeri 4,7 milyon dolar; teçhizat, malzeme, mühimmat ve yaşamsal malzeme miktarı da eklendiğinde; ele geçirilen malzeme ve silahın değeri 150-200 milyon dolar arasındadır. Bu durum, PKK’yla silahlı mücadelede başarı trendinde Türkiye lehine artışın olduğunu göstermektedir. Daha fazla bilgi için bkz. TÖRELİ, 2002: 139-140

¹⁶ Türkiyelileşme örgütçe; Türkiye’de her bölgede mevcut silahlı güçlerle faaliyete geçmek, PKK’yı sol ideoloji kapsamında diğer sol gruplar ile kanalize etmek ve yeterli potansiyele ulaşamayan diğer silahlı sol grupların faaliyetlerine PKK denetiminde hazırlanılması olarak ifade edilmektedir.

14 Mayıs 1997 tarihinde Çekiç Harekâtı ismiyle başlayan ve yaklaşık bir buçuk ay devam eden sınır ötesi operasyonda; PKK 2730 ölü, 415 yaralıyla ağır kayıplara katlanmış, Türkiye ise operasyonla birlikte 114 güvenlik görevlisini şehit vermiştir (Şener, 2013: 2).

Aynı yıl içerisinde 25 Eylül’de yapılan ve yaklaşık 20 gün süren Şafak Harekâtında; örgüt daha önceki operasyonlardan edindiği tecrübeyle bu defa gayri nizami tekniklerle savunma yapmayı seçmiştir. Bu operasyon sonucunda örgütten 865 ölü ve 37 yaralı mevcut iken Türkiye’nin kayıpları ise 31 şehit ve 91 yaralı olmuştur (Şener, 2013: 2).

1998 yılına kadar süren mücadelede, terör örgütü taktik değişikliklerine giderek bombalı eylemlerde yapmaya başlamıştır. 15-25 Mart 1998 tarihinde PKK Suriye’de düzenlediği 5. Kongre’sinin akabinde 1998 Haziran ayında TKP/KIVILCIM, TKP-ML, TKP-ML/KONFERANS, TDP, DEV-SOL, MLKP ve DHP gibi diğer terör gruplarıyla “Devrimci Birleşik Güçler Platformu” isminde protokole imza atmışlardır (Paksoy, t.y.: 23). Fakat bu güç birliği istenen sonucu vermemiş ayrıca aynı yıl örgütün önemli isimlerinden Şemdin Sakık yakalanmıştır¹⁷ (Aslan, F., 2006). PKK, 01 Eylül 1998 tarihinde Batı toplumlarına kendisini barışçıl göstermek için ve özellikle 1997 yılında aldığı ağır yenilgilerden dolayı, müzakerelere başlanması ve operasyonların durdurulması şartıyla ateşkes ilan etmiştir (Şener, 2013: 2).

Terör örgütüne destek veren Suriye, bu dönemde Türkiye’nin gündemine girmiş; dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı Atilla Ateş 16 Eylül 1998 günü Suriye hududunda;

"Bazı komşularımız Apo denilen eşkiyayı kendi ülkelerinde barındırıp, onu destekleyerek Türkiye'yi terör belasına bulaştırmışlardır. Şunu açıkça söylemek istiyorum: Türk milleti artık bu konuda göstereceği iyi niyetin sonuna gelmiştir. Sabrımız tükenmek üzeredir, sabrımızı taşırmazınlar (Ahaber, 25.04.2016)."

sözleriyle Türkiye’nin kararlılığına yönelik emare vermiştir. Dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ise meclis açılışında yaptığı konuşmada, Suriye’ye karşı sabrın tükenmeye başladığını ve mukabelede bulunma hakkının saklı tutulduğunu belirtmiştir (Ördek, 2014: 59). 1998 yılı Kasım ayında ise, Türkiye’nin Suriye sınır bölgesinde bir askeri tatbikatın düzenlenmesi ele alınmıştır.

Bu açıklamadan sonra terörist başı bu ülkeden ayrılmak zorunda kalmıştır. Abdullah Öcalan Türkiye’nin de ilgili ülkelere baskı yapmasıyla birlikte sırasıyla; Yunanistan, Rusya, İtalya, Rusya, Yunanistan, Belerus, Yunanistan ve Kenya ülkelerine giriş-çıkışlar yapmak

¹⁷ 14 Nisan 1998 tarihinde Kuzey Irak’a indirilen TSK’ya bağlı Özel Kuvvetlerden Bordo Bereli birimi tarafından icra edilen ‘yarasa’ operasyonu ile PKK’nın ikinci ismi Şemdin Sakık ve kardeşiyle birlikte ve 2 terörist yakalanarak Türkiye’ye getirilmiştir.

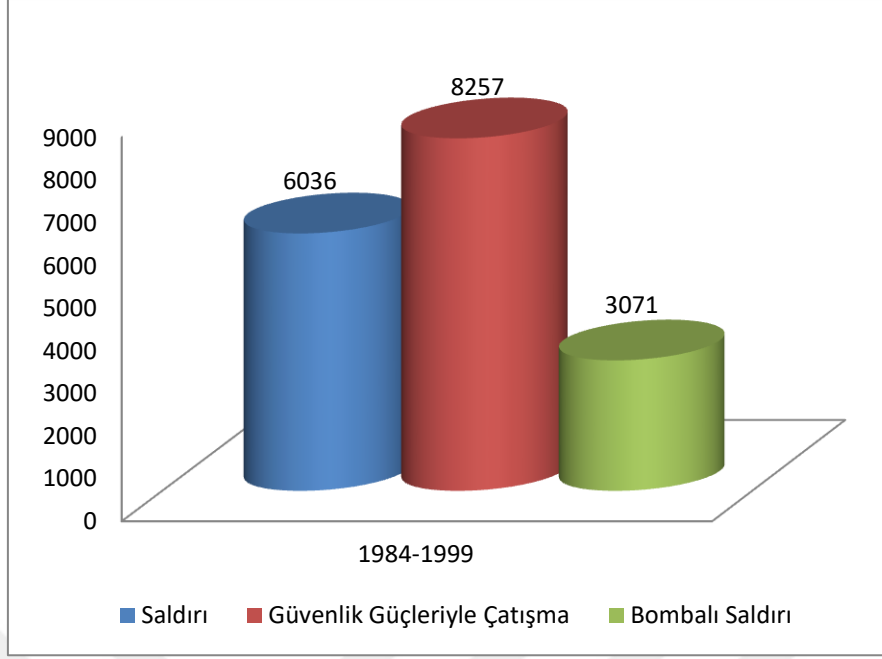
mecburiyetinde kalmış, en son Kenya'ya geçmesiyle de bu ülkede yapılan operasyonla, 16 Şubat 1999 tarihinde ele geçirilmiş ve Türkiye'ye getirilmiştir (Ördek, 2014: 59). Yapılan yargılamada ise idam cezası verilmiştir. Ne ilginçtir ki sorgulamalarında PKK'ya 140 farklı ülkenin destek verdiğini anlatan terörist başı, giriş bölümünde ele alınan varsayımları doğrular nitelikte, iç sorunlardan olan PKK'nın aslında Türkiye'nin devlet güvenliğini de hedef alan dış aktör destekli bir proje olduğunu somut olarak delillendirmiştir.

AB ile varılan mutabakatlar gereği müktesebata uyma zorunluluğunda ve Meclis'te idam cezasının kaldırılmasından ötürü, verilen ceza ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına dönüştürülmüştür. Abdullah Öcalan mevcut haliyle hala İmralı Kapalı Cezaevi'ndedir.

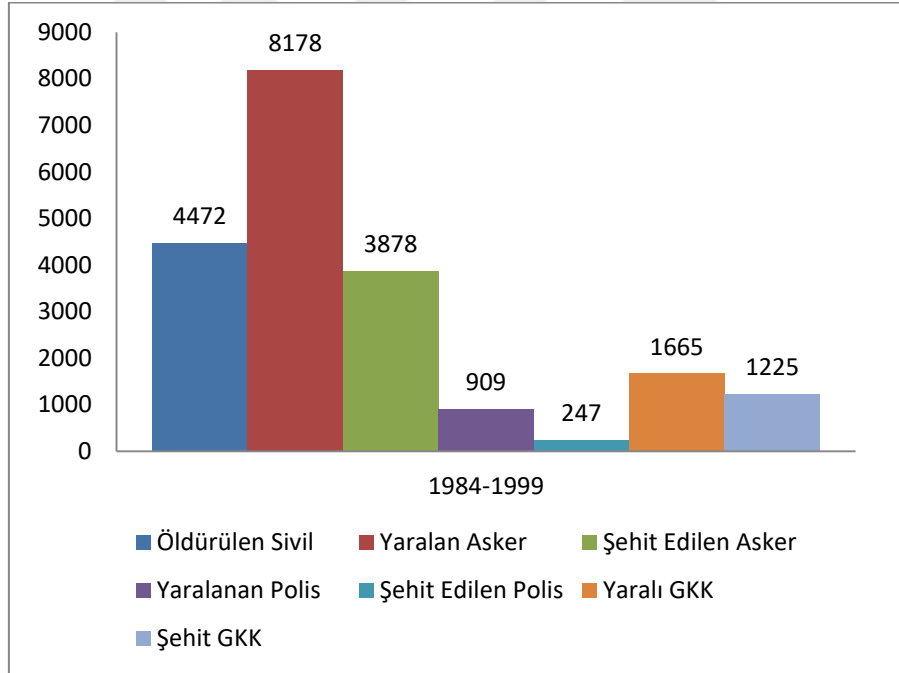
Öcalan'ın yakalanması sırasında PKK'nın 6. Kongresi, 1998 Aralık ayı ile 1999 Şubat ayları arasında Irak'ın kuzeyindeki Kandil Dağı'nda düzenlenmiştir (Demirel, E., 2005: 418). Bu kongrede Abdullah Öcalan'ın başkanlığının devam etmesi ve PKK'nın temsilci olarak onun muhatap alınması gerektiği, protesto ve eylemlerin arttırılması, Avrupa ve diğer ülkelerle ilişkilerin arttırılması kararları alınmıştır.

15 Ağustos 1984'te başlayan PKK'nın eylem ve saldırılarında 22 Şubat 1999'a kadar; 6036 saldırı, 8257 kez güvenlik güçleriyle çatışma, Türkiye'nin çeşitli yerlerinde 3071 bombalı eylem, 1046 kişinin kaçırılması suçları işlenmiştir (Törel, 2002: 149). (Grafik-1) Bu eylem ve saldırılar neticesinde 5620 sivil vatandaş yaralanmış ve 4472'si ise öldürülmüş, 8178 asker yaralanmış ve 3878 askerde şehit düşmüş, 909 polis yaralanmış ve 247'si ise şehit düşmüş, 1665 geçici köy korucusu yaralanmış ve 1225'i de şehit olmuştur (Törel, 2002: 149). (Grafik-2) Emniyet Genel Müdürlüğü'nün verilerinde; 1984 yılıyla 1999 yılı Mayıs ayı arasında PKK'lı 666 terörist yaralı, 18.348 terörist ise ölü ele geçirilerek, 54.238 militan yakalanmış, 2.086 terörist ise güvenlik birimlerine teslim olmuştur (Törel, 2002: 149). Bu dönemin genelinde, etkisiz hale getirilen terörist sayısını gösteren Tablo 6'da bakıldığında ise 1990-2000 dönemleri arasında toplam sayının 43037 olarak oldukça yüksek bir rakam elde edildiği görülmektedir¹⁸.

¹⁸ Belirtmek gerekir ki etkisiz hale getirilen terörist sayılarının farklı kaynaklarda farklı sayılarda verildiği görülmektedir. Bu çalışmada da hem resmi açıklamalar hem de açık kaynaklardan elde edilen veriler kullanıldığı için iki farklı veri sunulmuştur.

Grafik 1: 1984-1999 Yılları Arası PKK Saldırıları ve PKK'yla Çatışmalar
Kaynak: Törel, 2002: 149

Grafik 2: PKK Saldırılarında Yaralı ve Şehit Sayısı
Kaynak: Törel, 2002: 137

1990-2000 dönemi olarak ele alınan bu zaman diliminin özellikle son dönemlerinde PKK'nın; 1997, 1998, 1999 yıllarında daha çok meşrulaşma uğraşlarına önem verdiği ifade edilebilir. PKK ve Öcalan, faaliyetleri Kürt kimliğini tanıtmaya, yasallaşmaya, kültürel haklar, Türkiye'de siyasette yasal olarak katılma etrafında yürütmüştür (Karaca, 2015: 47).

PKK'da örgüt liderinin yakalanmasıyla bir takım değişiklikte yaşanmıştır. Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinden sonra 2000 yılı 02-23 Ocak tarihleri arasında Kandil'de PKK'nın 7. Kongresinde, ARGK'nın¹⁹ ismi HPG (Hezen Partisina Gel-Halk Savunma Güçleri) olarak değiştirilmiş, ERNK'nin yerine ise DHB (Demokratik Halk Birlikleri) örgütlenmesi planlanmıştır (Güngör, 2010: 69). Bu Kongrede geniş bir barış projesi hazırlama ve silahlı mücadelenin aksine siyasi ve demokratik bir mücadelenin devam etmesi kararları da alınmıştır (Ördek, 2014: 59).

7. Kongrenin tabii ki en dikkat çeken kararı Öcalan'ın talimatıyla PKK'nın silahlı mücadeleye nokta koyduğunu duyurmasıdır (Taş, 2014: 143). Aslında PKK elebaşının bu şekilde davranarak, Türkiye'ye PKK'da tek hâkim isim olduğunu göstermek ve böylece kendisinin tasfiyesini durdurmayı hedeflemiştir. Günümüz itibariyle de bakılırsa da bu hedefine ulaştığı ve başarılı olduğu söylenebilir. PKK bayrağı ise kırmızı zeminle birlikte sol üst köşe güneş içerisine yerleştirilmiş kırmızı bir yıldız olarak tasarlanmıştır (Törel, 2002: 150).

Ayrıca Öcalan'ın yakalanmasıyla yine 7. Kongrede alınan söyleme uygun olarak, Öcalan AİHM'e ilettiği ek savunmada:

“Eskiden bağımsız, birleşik ve sosyalist bir Kürdistan sloganı sıkça atılırdı. Milliyetçilikten kaynaklanan bu slogan hem ideolojik, hem de politik pratik açıdan gerçekçi olmamaktadır. Ütopik olarak kulağa hoş gelse de, daha doğru olan yurtseverlik ve enternasyonalizm sloganı şu temelde olsa daha gerçekçi olacaktır: Çatısı altında bulunan her ülke ve devlet için geçerli olmak üzere ‘Demokratik ülke, Özgür Anayurt’, tüm Ortadoğu açısından ‘Demokratik Ortadoğu, Birleşik Anayurt’. Bu iki temel slogan tüm Ortadoğu halkları açısından geçerlidir (Öcalan, 2001:11-18).”

ifadesiyle, ilk defa stratejik amaç değişikliğini duyurmuştur.

Öcalan, bu ifadeleriyle ‘Bağımsız bir Kürdistan’ yerine ‘demokratik cumhuriyet ve konfederalizm’ önerisini sunmakta, dört unsurdan oluşacak bir model önerisinde bulunmaktadır. Bu modelde; “Kürdistan’da halkın kendi öz yönetimi ile genel kamu otoritesi olarak devlet” şeklinde formüle ederek, “Demokrasi ile genel kamu otoritesi olarak Türkiye, İran, Irak ve Suriye devleti” şeklinde formülün içerisini doldurmaktadır (Karaca, 2010: 37). Bu şekilde bahsedilen ülkeler genel otorite kabul edilirken, bu ülkelerde yaşamlarını süren

¹⁹ ARGK, PKK'nın Abdullah Öcalan'ın yakalanmadan önceki askeri kanadı için kullanılan isimdir.

Kürtler bağımsızlık söylemi olmaksızın demokratik cumhuriyet içerisinde ayrı bir statüye sahip olarak yaşayabileceklerdir (Öcalan, 2001:11-18).

3.1.1.2. PKK'nın 2001-2010 Dönemi

PKK, 2000'li yıllar sonrasında varlığını devam ettirebilmek için farklı örgütlenme modelleri arasında geçişler uygulayarak, hem ulusal hem de uluslararası gelişmeler eşliğinde yenilenme dönemine girmektedir.

2001 yılında yapılan 6. Konferans'ta, tekrar intihar saldırılarının arttırılması kararlaştırılmış olup, Öcalan'a ait olan "*Ne kadar eylem, o kadar propaganda, ajitasyon; ne kadar eylem, o kadar otorite*" sözünün önem kazandığı görülmektedir (Taş, 2014: 145). Konferans'ta alınan diğer sonuçlar ise; silahlı hareket Kürt toplumunun da koruyucu olarak görüldüğü, örgütte ki kadın örgütlenmelerinin etkinleştirilmesi ve kültür-sanat ile basın-yayın etkinliklerinin geliştirilmesidir (Taş, 2014: 148). Bu şekilde 7. Kongre'yle²⁰ başlatılan dönüşüm sürdürülmüş ve PKK'nın daha çok siyasallaştırılması hedeflenmiştir.

Avrupa Birliği Konseyi'nce planlanan ve 27 Aralık 2001'de Brüksel kentinde onaylanarak Avrupa Birliği'ne ait Resmi Gazetesi'nde yayımlanan "*Terörizmle Mücadelede Özel Tedbirlerin Uygulanışına Dair Konseyin Ortak Görüşü*" metninde PKK terör örgütleri listesine eklenmiştir (Özkan, 2012). Alınan bu karardan sonra PKK farklı isim değişikliklerine gittiği görülecektir.

Bu yeniden örgütlenme ve yenilenme uğraşları sonrasında PKK, 2002 yılı içerisinde 8. Kongre'sinde²¹ aldığı kararlarla 'KADEK' (Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi) olarak ismini değiştirmiş, daha sonra 2003 yılı içerisinde 'KONGRA-GEL' (Kürdistan Halk Kongresi) ismiyle tekrar örgütlenme çabasına girmiş, 4 Nisan 2005'ten sonra ise 'Yeniden PKK' ismiyle yeniden farklı bir örgütlenmeye geçmeye başlamaya çalıştığı görülecektir (Sözer ve Başbüyük, 2011: 60).

8. Kongre'yle birlikte; Öcalan'da dâhil olacak şekilde genel af çıkarılması, idam kararının kaldırılması, 'Kürtlerin inkâr ve imha politikalarından' dönülmesi, Kürt kimliği tanınıp Kürt kültürü ve dili konularında ki 'baskıların' kaldırılması, daha önce örgütte yaşanan ayrışmalar neticesinde bölünmüşlüğü tekrar KADEK'le düzeltilmesi, köy korucuları hakkında ise örgütçe affa uğratılarak koruculara, ailelerine ve mallarına zarar vermeme gibi kararlar açıklanmıştır (Yavuz ve Şahin, 2011: 207).

²⁰ Bu yapılan Kongreler ile Konferansların isimlerinin karışmaması için kongre-konferans ayırımına dikkat edilmesi gerekmektedir.

²¹ PKK, 2002 yılı içerisindeki 8. Kongre'si, KADEK'in de ilk kongresi olarak belirtilmektedir.

PKK'nın kendisini tasfiye edip, yerine KADEK ve KONGRA-GEL isimleriyle yeniden yapılanma çabasında, 11 Eylül 2001'de ABD'de yapılan saldırı akabinde kabul edilen “*Küresel Terörle Mücadele*” anlayışına karşı tedbir niteliğinde olduğu ifade edilebilir (Paksoy, t.y., 24). Bu zaman diliminde örgüt; yeni yapılanmayla, terörle bağının olmadığı izlenimi yaratmaya çalışmıştır. 2002 yılında PKK kendini feshettiğini açıklasa da ilerleyen süreç bu açıklamanın kağıt üzerinde kaldığını gösterecektir.

11 Eylül saldırısı akabinde ABD'de olduğu kadar Avrupa ülkelerinde ve diğer ülkelerde terör örgütlerine bakışın değişmesiyle, PKK'nın da AB'nin terör listesine dâhil edilmesi için Türkiye girişimlerini yoğunlaştırmıştır. Fakat PKK, Avrupa'nın desteğini tamamıyla kaybetmemek için isim değişikliği fikrine sıcak bakmıştır. Avrupa 11 Eylül olayı ile Türkiye'nin PKK'nın terör listesine alınması talebine daha fazla kayıtsız kalamamıştır. Sonuçta AB, PKK'yı 2 Mayıs 2002'de AB Daimi Temsilciler Komitesi'nce PKK'nın KADEK ismine geçişinden itibaren terör listesine almış ve başlangıçta KADEK'i liste dışında tutmuştur (Yılmaz, I., 2007: 72).

PKK'nın, terör eylem ve saldırılarını durdurduğu dönemde faaliyetlerinin odağında politik ve siyasi programlar yer almış, 3 Kasım 2002'de DEHAP olarak girilen seçimlerde oylarını % 6,2'ye çıkarmasıyla önemli bir başarı kazanmıştır (Taş, 2014: 147). Öcalan siyasileşme ve partileşme çabaları hakkında verdiği öneme dikkat çekerek;

“Partileşmeyi bilmeyenlerin ciddi bir iç savaşmaları olamaz. Partileşmeye karşı sürekli tepkili olanların ve onu anlamazlıktan gelenlerin bu savaşta fazla uzun süreli yeri olamaz; bunlar her gün partinin başına bela olmaktan kendilerini alıkoyamazlar. O açıdan tüm gücünüzü sağlam bir partileşmeye vereceksiniz. Partileşme esasları bütün yaşamın en sağlam köprüsüdür (Öcalan, t.y.: 86).”

2003 yılında ki Irak Savaşı, Türkiye ve PKK arasında ki mücadelede önemli bir aşamadır. Çünkü 2003'de ki 1 Mart tezkeresinin Meclis'te reddedilmesi, yalnızca Kürt kesimini değil PKK'yı da rahatlatmıştır (Yılmaz, S., 2012: 2). Tezkerenin reddedilmesiyle birlikte Irak kuzeyinde bütün Kürt senaryolarını oynamakta serbestlik kazanan Amerika yalnızca ‘Kürdistan’ projesinde yer verdiği Kürt kesimi için değil, PKK ve İran'a karşı da PJAK'a destek vermeye başlamıştır (Yılmaz, S., 2012: 2).

1 Mart tezkeresinin TBMM'de geçirilmemesiyle sergilenen bu tutum, Türkiye'nin ABD ile olan ilişkilerinin de gerilmesine sebep olmuştur. Daha sonra ki süreçlerde de görüleceği üzere Irak savaşında Türkiye'den beklediği desteği göremeyen ABD, PKK ile işbirliğine girmiş, savaş sonrasındaysa Türkiye hem masada olamamış hem de ABD'nin bu politikasıyla birlikte Irak'ın kuzeyinde PKK'nın kontrolü ele almasına ve güçlenmesine sebep

olan büyük bir otorite boşluğu oluşmuştur. 1 Mart tezkeresinin PKK tarafından olumlu yanları ise ABD-Türk ilişkilerinde bozulma, Türk güvenlik güçlerinin Irak kuzeyine müdahale edememesi, askeri iş birliklerinin dondurulması ve netice de PKK'nın bölgede varlığını güçlendirerek koruması olarak sıralanabilir (Yılmaz, I., 2007: 148). Bununla birlikte, Türkiye'siz başlatılan operasyonda Kürt grupların ABD'nin alanda ki müttefiki pozisyonuna gelmesi bu gruplar için güvence sistemi oluşturmuştur.

Bu süreçle birlikte PKK'nın eylem sayısı 2003 yılında (1501), 2002'ye göre iki katına çıkmıştır ve Türkiye'de ki PKK'luların sayısı 1800-1900 aralığına, Irak'ın kuzeyinde ise 2.800-3.100 aralığına ulaşmıştır (Yılmaz, S., 2012: 2).

PKK, 27 Ekim – 6 Kasım 2003 tarih aralığında yaptığı ve Kandil'de gerçekleştirdiği 9. Kongresi'nde, tekrar isim değişikliğine gitmiş ve KONGRA-GEL adını almıştır (Demirel E., 2005: 424). Aslında KADEK'in varlığını sonlandırması ve tekrar isim değişikliğine gitmesi tıpkı PKK'da olduğu gibi Almanya tarafından 2003'te, ABD tarafından ise 2002 yılında terör örgütü ilan edilmesi örneklerinde görüleceği üzere bu listeye alınmış olmasıdır (Deligöz, 2012: 34). Örgütün, KADEK ismini terk etmesinde ABD'nin bölgeye müdahale etmesi, AB'nin Kopenhag kriterleri doğrultusunda çıkarılan uyum yasalarını yerinde görmesi, örgütün 'Serhildan' eylemlerindeki başarısızlığı ve Öcalan'ın örgüt içerisinde ki şahsi kaygıları gibi sebepler olsa da asıl sebebin muhatap alınmaması ya da muhatap bulamaması olarak değerlendirilmiştir (Yılmaz, I., 2007: 72-73). KONGRA-GEL'in ilanı ile örgütte Leninist parti anlayışı ve yapılanmanın terk edildiği duyurulmuştur. Aslında örgüt 'Leninist-sosyalist' izlenimini silmek ve bu şekilde ABD ve AB'ye daha yakın bir duruş sergilemek amacıyla KONGRAGEL'i oluşturduğunu ilan etmiştir. Başkanlığa DEP'in eski milletvekillerinden olan Zübeyir Aydar getirilmiş, Abdullah Öcalan ise 'Kürt Halk Önderi' şeklinde ilan edilmiştir (Yılmaz, I., 2007: 76).

Örgütün bu dönemdeki hedefler arasında olan 'Demokratik Cumhuriyet' şeklinde tanımlanan sürecin aslında 2004'te başladığı ve günümüz itibariyle de devam ettiği yeni bir süreç olarak ifade edilebilir (Sözer ve Başbüyük, 2011: 60). Bu dönemde PKK içerisinde karşı gruplaşmalar olmasından ötürü Öcalan'ın emriyle 'Yeniden İnşa komitesi' planlanmıştır. Komite'nin çalışmasıyla 2004 yılı Mayıs ayı içerisinde, Kandil Bölgesi'nde PKK'nın 10. Kongresi düzenlenmiş ve bu Kongrede 01 Eylül 1998'den beri sürdürdükleri ve tek taraflı aldıkları sözde ateşkes kararını iptal ettiklerini açıklamışlardır (Ördek, 2014: 60). KONGRA-GEL saldırı nedenlerini ise: *"Birincisi, Önderliğe saldırı; ikincisi, halka saldırı; üçüncüsü de, örgüte saldırıdır. Bu üç alana yönelik saldırıyı savaş gerekçesi sayacağını karar haline getirmiş ve kamuoyuna duyurmuştur (Taş, 2014: 154)."* şeklinde açıklamıştır.

Örgüt bu dönemde ‘Meşru Savunma Savaşı’ ilanında bulunmuştur (Yılmaz, I., 2007: 73). Ayrıca Örgüt Türkiye, Irak, Suriye ve İran’ı da kapsayan bir konfederalizm oluşturulması amacıyla bahsedilen devletlerde kendileriyle bağ kuran farklı isimlerde siyasi oluşumlar kurmuştur. PKK, bu dönemde AB kararlarına paralel politikalar üretmeye çalışmış, Türkiye’nin AB’ye üyeliğine öncelik vermesi, Kopenhag Kriterleri çerçevesinde, insan hakları, demokratikleşme, kültürel haklar ve azınlık alanlarında Ulusal Program’ına koyduğu kararlar, PKK’nın da bu alana yoğunlaşmasına ve PKK’nın AB baskısından yararlanma yolunu açmıştır (Yılmaz, I., 2007: 73).

PKK’nın 1984–1995 yılları arasındaki eylemlerinde daha çok coğrafi saha kazanma stratejisini uygulamaya koymak isterken, 2004 yılı itibariyle eylemlerinde hem içeride hem de dışarıda Türkiye’nin siyaset gündemini etkileyerek psikolojik saha elde etme stratejisi benimsediği belirtilmektedir (Tümlü, 2016: 5).

‘Demokratik Toplum Koordinasyonu’ adı altında 2005 yılında halk tabanı ve kitlelerin organize edilebilmesiyle yapısal değişikliklere gidebilmek ve örgütlenebilmek amacıyla yapılanmaya gidilmiştir. Bu yapı ilk önce TÜDEK (Türkiye Demokratik Ekolojik Toplum Koordinasyonu) adıyla sonrasında ise Murat Karayılan yönetimindeki KKK (Kürdistan Demokratik Konfederalizmi-Koma Komalên Kurdistan) yapılanmasına dönüşecektir.

2005 yılında PKK, 28 Mart - 04 Nisan ayları arasında yine Kandil Dağında 11. Konferansını düzenlemiş olup daha önceden de belirtildiği gibi tekrar PKK ismini kullanma kararı almıştır. Öcalan’ın PKK’yı dağılmaktan kurtarmak için tekrar PKK ismine dönüş yapması ve PKK’nın yeni parti programı ve tüzüğüne ilan edildiği 11. Kongre’si aynı zamanda PKK’nın 1. Kongre’si olarak da bilinmektedir. Kongrede Abdullah Öcalan’ın emriyle KKK yapılanmasına gidilmiştir ve bu yapılanma Mayıs 2007’de KCK ismini alacaktır.

Aynı yıl içerisinde PKK, Türkiye’yi turist ve yatırımcılar için risk seviyesi yüksek bir ülke görünümünde değerlendirilmesine sebep olmak ve büyük şehirlerde eylem ve saldırıları arttırmak amacıyla TAK (Teyrêbazên Azadiya Kurdistan/Kürdistan Özgürlük Şahinleri) isimli örgütlenmeye gitmiştir (Taş, 2014: 153).

2006 yılında ABD’nin bölge coğrafyasında daha çok etkin olmasıyla PKK, beşinci defa ateşkes ilan etmiş ve TSK’nın operasyonlarının durdurulması istenmiştir. Böylece iddia edilen ‘Kürt Sorununun’ çözümünde PKK bir güç olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede 2006 yılı Ağustos ayında Öcalan avukatları ile şu açıklamada bulunuyordu:

“90’ların PKK’sı ayrı bir PKK’dır. Ben Kürtler için Demokratik Özerk Kürdistan öneriyorum.”

“Demokratik Özerk Kürdistan devlet kurmayı hedeflemiyor. Bir çeşit, mevcut sınırlar ve devlet yapıları içinde Kürtlerin özgürlüğünü temsil eder. Sonuçta özerklik kavramı da özgürlükle ilgilidir. Demokratik özerkliğin devletle, sınırlarla bir problemi olmaz. ... Demokratik özerklikte Kürtler, bir nevi kendi özgürlüklerini sağlarlar. Eğitim, dil, diğer kültürel gelişimlerine ilişkin okullarını açarlar, halkın ekonomik sorunları var, gerekiyorsa bankalarını kurarlar, kooperatiflerini kurarlar. Dilin eğitimi ve diğer konularda enstitülerini oluştururlar. Bu devletin olmaması ya da devletin reddi anlamına gelmez (Karaca, 2015: 9)”

Bu doğrultuda 2007 itibariyle PKK'nın KCK (Kürdistan Halklar Topluluğu-Koma Ciwaken Kürdistan- Kürdistan Demokratik Toplum Konfederalizmi) adı altında örgütlenmesinde, demokrasi alanında Türkiye'de görülen ilerleme örgütte yeni bir yapılanma ihtiyacı yatmaktadır. Bu söyleme uygun olarak bahsedilen dönüşüm kısmen stratejik olduğu kadar daha çok taktiksel bir hareket düşüncesini güçlendirmektedir. Bu sebeple KCK yapılanması, PKK'yı da kapsayacak şekilde çok seçenekli bir devlet düzenini hayata geçirmek için planlanmış çatı örgütüdür (Sözer ve Başbüyük, 2011: 60).

KCK'yı önemli kılan husus, bu yapılanma ile 'yasama, yürütme ve yargı' güçlerinin üstünde bir yapılanma oluşturarak; İran, Türkiye, Suriye ve Irak'ta ilk olarak kimlik ve kültürel haklardan hareketle 'demokratik özerklik' elde etmek; arkasından da 'Demokratik Konfederalizm' ile ifade edilen Konfederal Kürdistan'ı İran, Türkiye, Suriye ve Irak topraklarını kapsayacak şekilde oluşturmaktır (Deligöz, 2012: 51).

KCK'nın amaç ve kurulma sebepleri şu şekilde açıklanabilir (Sandıklı, 2010): a) Örgütün Batılı devletler ile dünya genelinde yitirdiği pozisyonunu yeniden kazanmak için meşruiyet elde etme girişimi, b) PKK'nın, KCK yapılanmasıyla siyasileştiği izlenimini vermek, bu şekilde hem yurtiçi hem de yurtdışında varlığını ve faaliyetlerini meşrulaştırmayı amaçlaması, c) Değişik yapılanmalarla silahlı mücadelenin şehirlere de taşınmasını sağlamak, d) Uluslararası ortamda örgüt aleyhinde oluşan durumla birlikte Türkiye'nin Kürt Sorunu'na dair demokratik çözümlerle ilerleme kaydetmesi ve insan temininde yaşanan sıkıntıların etkisi, e) Eleman temininde güçlük çeken ve kırsaldaki varlığı zayıflayan örgütün, KCK ile şehir merkezlerinde varlık göstermek istemesi, f) Örgütün uluslararası alanda ve yurtdışında yasal siyasi yapılanmalarla meşruiyet elde etmek ve silahlı güçlerini de koruyup kendi varlığını sürdürmektir.

Dönem içinde, alınan kararlara paralel olarak, saldırı sayılarında nisbi artış yaşanmış, bu çerçevede 21 Ekim 2007 tarihinde Irak kuzeyinden sızan PKK'lılarca Hakkâri'de bulunan

Yüksekova Dağlıca Karakoluna yapılan saldırıda 12 askeri şehit edilirken, 16 asker yaralanmış 8 askerde kaçırılmıştır (*Hürriyet*, 05.10.2008). 2008 yılında da daha önce örgüt tarafından hedef alınmış olan Aktütün Karakoluna Irak kuzeyinden gelen yaklaşık 200 kişilik terörist grup saldırı düzenlemiş, saldırıda 6 asker şehit olurken 19 terörist etkisiz hale getirilmiş, 2008’de aynı karakol yine saldırıya uğramış ve bu saldırıda 15 şehit verilmiştir (*Hürriyet*, 05.10.2008).

Dönem içinde, 21-30 Ağustos arasında PKK’nın 10. Kongresi yapılmıştır ve bu Kongre’de Öcalan’ın, AK Parti Hükümeti’nin iddia edilen ‘Kürt Sorunu’ karşısındaki tutumundan ve Ergenekon’dan bahsederek özerklik veya konfederalizm yerine ‘Demokratik Cumhuriyet’ vurgusu dikkat çekmiştir (Taş, 2014: 161).

Yeni yapılanmalarla birlikte örgütün bu dönemdeki stratejisinin ‘Demokratik Cumhuriyet’ doğrultusunda; meşruiyet kazanmak ve görünürde yasal faaliyetler çerçevesinde uygulamalarını ön plana çıkarmak olduğu söylenebilir. Fakat KCK sözleşmesinde seçme ve seçilme özgürlüğünden bahsederken, demokrasi söylemlerine rağmen bu hakkın ‘onayının’ Öcalan’da olduğunun belirtilmesi karşıtlığı göstermektedir (Paksoy, t.y.: 60). Diğer bir ifadeyle PKK, bölge halkı ve devlete karşı saldırılarıyla ‘güçlüyüm’ mesajı verirken siyaseti de ön plana çıkaran yaklaşımıyla iki taraflı stratejik bir ‘oyun’ ortaya koymaktadır. Aynı zamanda örgüt bölgede alternatifsiz olduğunu yani kendisi dışında başka siyasi güç ve muhatapın olmadığı fikrini bölgedeki halka kabul ettirmeye çalışmıştır (Sözer ve Başbüyük, 2011: 61).

Özellikle şehir merkezlerinde yaptıkları yasal olmayan gösterilerde sokakları adeta savaş meydanına dönüşmesine sebebiyet veren KCK’ya 14 Nisan 2009 tarihi itibariyle kolluk kuvvetlerince operasyonlar yapılmaya başlanılmıştır. Bu operasyonlar sonucunda örgüt tarafından, özellikle şehir merkezlerinde kurulan baskı ve zulüm ortamı ortadan kaldırılmıştır. Toplum içerisinde yaşamını sürdüren kişiler dışında, bölge belediye başkanları bile PKK tarafından baskı altında tutulduğu, ayrıca kurulan sözde mahkemelerce sorgulandıkları yapılan operasyonlar neticesinde ortaya çıkarılmıştır (Ördek, 2014: 66).

2001 yılında kurulan ve 2002 yılındaki genel seçimlerde birinci parti olarak çıkan Ak Parti hükümeti; fikri ve kavramsal yenilikler ve ‘yumuşak güç’ konseptiyle ülkenin güvenlik algısını biçimlendirmek istemiştir. Türkiye’de güvenikleştirme kapsamında ele alınan tehdit unsurlarını yeniden ele alarak çözüm merkezli, istikrar ve barışın sağlanması istikametinde proaktif politikalar izlemiş ve tehdit unsurları ayrıntılı bir analize tutarak sosyal, ekonomik ve güvenlik kapsamında ülke için tehlike olmaktan çıkarma politikası izlemek istemiştir (Korkmaz, 2017: 92).

Ak Parti hükümeti yalnızca güvenlik ağırlıklı politikalar yerine, terör problemini derinliği olan bir strateji ile ortadan kaldırmak için, demokratikleşmeyi ön plana çıkartmış, bu çerçevede OHAL uygulamalarını kaldırarak terörü bitirmek, toplumsal barışın oluşturulmasını sağlamak amacıyla 2009 yılında Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı'nı oluşturmuştur (Korkmaz, 2017: 105-106).

Ayrıca yine bu dönemde Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) aracılığıyla 2009 yılı sonrasında terör sorununun çözüme kavuşturulabilmesi için PKK terör örgütüyle bazı görüşmeler düzenlenmiş olup, kamuoyuna 'Oslo Görüşmeleri' şeklinde yansımıştır.

2009 yılında AK Parti Hükümeti'nin diğer bir girişimi, dönem içinde bahsedilen 'Kürt Sorununu' askeri kaynaklar dışında bir yöntemle çözmeye çalışmak istemesidir. Öncelikle "Kürt Açılımı" sonrasında "Demokratik Açılım" ismiyle ve en sonunda da "Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi" ismiyle bir çalışma planlanmıştır (Taş, 2014: 164). Örgütün yine ateşkes ilan etmesiyle devam eden süreçte açılımla birlikte Kürt halkına, kamuoyunun provoke edilmeden ve incitmeyerek kademelerle yurda dönmesi, PKK'lıların dağdan inmesi planlanmaktaydı. Bununla birlikte Öcalan'ın da özerk veya bağımsız bir devlet istemediğini söylemesi girişimi cesaretlendirmiş ve akabinde 19 Ekim 2009 tarihinde Öcalan'ında çağrısıyla Irak kuzeyinde bulunan Mahmur Kampı'nda ki 34 PKK'lı teröristin Türkiye'ye gelip teslim olmalarıyla sonuçlanmıştır (Taş, 2014: 164). Fakat PKK'lıların teslim olması hem bir başlangıç hem de bir son yaşanmasına sebep olmuştur. DTP'nin organizasyonu sınıra gelen büyük bir kalabalık, teslim olan PKK'lıları kutlamalarla karşılamış ve bu durum örgütün zaferi gibi gösterilmiştir. Kamuoyunda ve devlet nezdinde yaşanan travma sonrası durum ile yıllarca çözüme kavuşturulması beklenen terörizm ve Kürt Sorununa büyük bir darbe vurmuştur.

2009 yılının son dönemlerinde yaşanan bu travma sonrası 22 Ekim 2010 tarihinde görülen KCK yargılamasında, iddianamesini sunan savcı; dönemin Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Osman Baydemir, Mazıdağı İlçesi Belediye Başkanı Nuran Atlı, Beytüşşebap İlçesi eski Belediye Başkanı Faik Dursun, Batman eski Belediye Başkanı Hüseyin Kalkan, Yenişehir ilçesi eski Belediye Başkanı Fırat Anlı, Silvan eski Belediye Başkan Yardımcısı Fikret Kaya'nın; KCK'nın kurulan sözde mahkemeleriyle yargılandıklarını tespit etmiştir (Ördek, 2014: 68). Bu ise örgüt içerisinde de aynı travmanın ya da huzursuzlukların oluştuğunu gösteren bir durumdur.

2010 yılında PKK'nın sözde yargılamaları dışında, PKK'nın eylemsel analizini inceleyen bir araştırmaya göre; Türkiye genelinde PKK/KCK'nın 2010 yılı içerisinde gerçekleştirmiş olduğu kırsal destekli şiddet eylemlerini, 31 şehirde gerçekleştirmiş olup bu

eylemler örgüt mensuplarının yaşadığı şehirlerde yoğunlaşmıştır. Kırsal alanlar içerisinde Şırnak, Diyarbakır ve Hakkâri’de eylemler gerçekleştirilirken; şehir içi eylemler ise 34 şehirde gerçekleştirmiş olup örgütün gençlik ve öğrenci yapılanmasının etkin olduğu Mersin, Hakkâri, İstanbul, Şırnak, Diyarbakır ve Adana’da; yürüyüş, propaganda ve basın açıklamasında ise en çok Diyarbakır, Şanlıurfa, İstanbul, Van, Batman, Mardin, Şırnak ve Hakkâri dâhil 55 şehirde düzenlendiği görülmektedir (Beren, 2012: 95).

Örgütün yukarıda ki araştırmayla ortaya konan eylemsel sonuçlarında görüleceği üzere Türkiye’de doğu ve batı bölge ayrımı yaparak eylemlerinin nevelerini de bölge ayrımına göre çeşitlendirmiştir. Bu çerçevede Anadolu’nun doğu ve güneydoğu coğrafyalarında, örgütçe güvenlik güçlerine yapılan saldırıları ‘meşru müdafaa’ şeklinde nitelendirmesi dolayısıyla silahlı kolu HPG’nin saldırıları üstlenmesinde bir mahsur görmemiş, bununla birlikte batıda ise siyasi ve ekonomik amaçlar için yapılan eylemleri TAK (Kürdistan Özgürlük Şahinleri²²) üzerinden yürütmüştür (Kaya, 2013: 297).

TAK, aslında örgütün 2005 itibariyle kullanmaya başladığı paravan niteliğinde bir oluşumdur. Batı illerinde sivil kayıplarında yaşandığı saldırı ve eylemler bu örgütçe üstlenilerek, PKK üzerinde ulusal ve uluslararası kamuoyunda herhangi bir baskının oluşmasının engellenmesi öngörülmüştür (Ördek, 2014: 67).

TAK’ın bu dönemde üstlendiği önemli olaylara bakıldığında; 2005 yılında ilk eylemlerinde ikisi yabancı turist beş kişinin yaşamını yitirdiği 20 turistin yaralandığı bomba yüklü minibüsle yapılan Kuşadası ve Çeşme saldırısı, 22 Mayıs 2007’de Ankara Ulus’ta Anafartalar Çarşısı bombalı saldırısında 1’i Pakistanlı 8’i Türk dokuz kişi ölmüş ve 100’den fazla yaralı, Halkalı ’da 22 Haziran 2010 tarihinde 1 sivil ve 4 askerın şehit edildiği bombalı saldırısı, 31 Ekim 2010 tarihinde Taksim’de canlı bomba saldırısıyla 15 polis, 17’si sivil 32 kişinin yaralandığı saldırılarını üstlenerek, ulusal ve uluslararası platformlarda PKK üzerinde herhangi bir baskının oluşmasını engellemek istemiştir (Hamsici, 2016: 3-4).

PKK ile Türk güvenlik güçlerinin 2007 ile 2010 yılları arasında çatışmalarında, PKK’nın mayınlı ve EYP’li saldırıları sonucunda şehit ve yaralı sayılarının artış içerisinde olduğu tespit edilmiştir (Bahçeşehir Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2010). Yani Irak savaşında en çok tercih edilen yöntemlerden olan EYP’li saldırı ve eylemler PKK içinde örnek teşkil etmiş, 2004 yılı itibariyle PKK terör örgütünce yoğun olarak kullanılan saldırı biçimi olarak tercih edilmeye başlanmıştır (Tümlü, 2016: 7).

²² TAK: Teyrêbazên Azadiya Kurdistan (Kürdistan Özgürlük Şahinleri)

Bu dönemde Tablo-6’da yıllara göre etkisiz hale getirilen PKK’lı sayısına bakıldığında ise 2001-2010 dönemleri arasında sayının 4781 olduğu gözükmektedir. Bir önceki dönemle kıyaslandığında bu dönemin daha sakin ve çatışmasız geçtiği söylenebilir.

PKK/KCK terör örgütünün 2010 yılı ortalarından sonra ‘Topyekûn Savunma’ veya ‘Devrimci Halkın Savaşı’ isimleriyle şiddet olaylarına yoğunluk verdiği görülmektedir.

3.1.1.3. PKK’nın 2011 ve Sonrası Dönemi

Bu dönemle birlikte PKK/KCK alanda hâkimiyet sağlamak için (Sözer ve Başbüyük, 2011: 62);

a) Silahlı eylemler yapmak (Şehir merkezlerinde Öz Savunma Birlikleri, kırsal alanda ise HPG marifetiyle)

b) Kitlesele eylemler, sivil itaatsizlikler, gösteri ve yürüyüşler, cami alanları dışında kılınan Cuma namazları gibi faaliyetler olmak üzere iki temel planı yürürlüğe koymuştur. Bu çerçevede PKK’nın alternatif alanlarda namaz kılınmasını özendirmek yoluyla aslında, kendi ideolojisiyle çeliştiği görülmektedir. Ancak istenen etkinin elde edilememesi sonrası PKK, sosyalizmin, dini değerlerine sadakatle bağlı toplum üzerinde büyük bir etkisinin olmadığını fark etmiştir. Bu kapsamda Öcalan’ın dini kullanmalarının amacını ifade etmesi çekicidir (Uğur, 2011: 47):

“Bizim de en başından beri yani Marksist ideolojiye göre, dini afyon gibi uyuşturucu etkisi olan, insanı kimliksizleştiren, kaderci ve teslimiyetçi bir çizgiye iten bir olgu olarak kabul etmişliğimiz var. Bütün bunlara karşın halkımız son derece geridir. Zaten feodalitenin özünde de din faktörü bulunur.

Ben zaman zaman dini duyguların cahil halk üzerinde büyük etkisi olduğu için dini kullandım”

Bu dönemde yürütülen Öcalan ile diyalog sürecinde, 13 Nisan 2011 tarihinde Abdullah Öcalan’ın, avukatları vasıtasıyla aktarılan yazısında:

“Sürecin nasıl gelişeceğini burada yaptığım görüşmeler belirleyecektir. Büyük ihtimalle 15 Haziran’a kadar görüşmelerim olacak. Bu yapacağım görüşmelerden sonra hükümetin demokratik çözüm yönünde adım atacağı yani çözüme gideceği konusunda veriler ortaya çıkarsa, müzakere süreci başlamış olacak ve bu şekilde bir çözüm yoluna girmiş olacağız. Bu seçimlerden sonra AK Parti’nin anayasal bir çözüme, bu yeni anayasa kapsamında çözüme gitme ihtimali var, umarım öyle olur (Çandar, 2011: 13)” ifadelerine yer vermiştir.

Ancak 17 Haziran 2011 tarihinde KCK Yürütme Kurulu’nca yayımlanan bir yazıda, Öcalan’ın ‘eylemsizliğin devamı’ doğrultusunda silahlı eylemleri durdurma isteği Kandil

merkezince ilan edilmemiş, hatta Kandil tarafından Öcalan'ın çağrısının 'değerlendirmeye alınacağını' şu şekilde ifade edilmiştir:

“Kamuoyunun bildiği gibi Önderliğimizle devlet adına bir heyet görüşmeler yürütmektedir. ... Önderliğimiz, ... devlete, BDP'ye ve hareketimize çağrılar yapmıştır. Önderliğimiz, seçimlerde BDP'nin sağladığı yüksek başarının ve CHP'nin de çözüme katkı mahiyetindeki mesajlarının dikkate alınarak, sürecin anayasal çözüme işlerlik kazandırılması temelinde ele alınmasını öngörmüştür. Kürt Halk Önderi, ... KCK'nun devrimci halk savaşını devreye koymaması için çağrı yapmıştır. Ancak, bilindiği gibi hareketimiz ve Kürt siyaseti üzerinde Türk devletinin güvenlik güçleri tarafından geliştirilen saldırılar devam etmektedir. Kürt siyasetçilerine ve halka dönük tutuklama ve göz altılarının, baskıların yoğun olduğu bir saldırı ortamı yaşanmaktadır. Hareketimizin yönetimi, bu yaşananları gözetererek Önderliğimizin 15 Haziran günü hareketimize yaptığı çağrıyla tüm yönleriyle değerlendirip önümüzdeki hafta içinde somut tutumu halkımıza ve kamuoyuna açıklamayı uygun görmüştür (Çandar, 2011: 9-10)”

Bu açıklamadan da görüleceği üzere Öcalan'ın yaptığı açıklamanın Kandil tarafından doğrudan kabul edilmediği, Türk güvenlik güçlerince Kürt siyasilere ve halkına yönelik saldırıların devam ettiği bahanesiyle, Öcalan'ın 'eylemsizliğin devamı' çağrısına uyulmayacağı izlenimi vermiştir. Ayrıca bu tutumla, özellikle ABD'nin Irak müdahalesinden sonra görülmekle birlikte, Öcalan ile Kandil'deki diğer sözde yöneticilerinden 'PKK'nın Şahin' kanadı arasında görüş ayrılığının varlığı ve Öcalan'ın otoritesinin sorgulanır hale geldiği ileri sürülebilir. Bununla birlikte Öcalan'ın terör örgütünün başında fiilen olmayışı liderlik pozisyonunda da tartışmalara neden olduğu söylenebilir.

Terör örgütü PKK, 2012 yılı Ağustos ayı itibarıyla kurtarılmış bölgeler girişimiyle, sempatizan kitlelerin desteğini de alarak, faaliyetlerini 'Devrimci Halk Savaşı' modeline dönüştürmüş ve umumi bir ayaklanma başlatılmasını istemiştir (Ördek, 2014: 68). PKK, yine 2012 yılında, Türk hükümetiyle pazarlığa tekrar oturmak amacıyla Hakkâri ve Şemdinli'de 'Kızıl Kurtarılmış Bölgeler' oluşturup bölgede özerkliğin²³ ilanı için eylemlere başvurma yoluna gitmiştir (Karaca, 2015: 111).

2012 Aralık ayında ilan edilen '2. Kürt Açılımı' kapsamında, Kürt siyasetin meclisteki temsilcileriyle İmralı arasındaki görüşmeler başlanmıştır (Karaca, 2015: 113). Bu

²³ Özerklik; bir topluluğun, kurumun veya grubun ayrı bir yasaya bağlı olarak kendi kendini yönetmesi, karar alabilmesi ve aldığı bu kararları uygulayabilmesini ifade eden hak ve yetkiler olarak tanımlanabilir. Kaynak: TDK, (2017)

dönemde Ak Parti hükümeti çözüm süreci içerisinde ve ‘Kürt Sorunu’ çerçevesinde birçok yeniliklere imza atmıştır²⁴. Hükümet Oslo görüşmesiyle kendi siyasi geleceğini de ortaya koymuş ancak siyasi çözüm uğruna, 2013 yılında ‘Akil İnsanlar’ adıyla bir komisyon kurulmuş ve çözüm için destek aranmıştır. Fakat bu sürece muhalif kanat - ki bunların en başında PKK gelmektedir - bu olumlu havayı kesintiye uğratmak istemiştir²⁵.

Bu dönemde PKK/KCK’nın şiddet olaylarını arttırmasında öncelikle uluslararası platformda Suriye kriziyle meydana gelen konjonktürden faydalanarak avantaj elde etmeye çalıştığı görülmektedir. Bu çerçevede örgüt, özellikle Şemdinli eylemlerinde görüleceği üzere kendince yenilenme, canlanma oluşturarak Türkiye’de, Suriye benzeri bir çatışma ve kaos ortamı ile yönetim boşluğu oluşturmayı amaçlamaktadır. Örgütün eylemlerini arttırmasıyla ikinci olarak KCK operasyonlarında kaybetmiş olduğu kent tabanını tekrar kazanmak ve çarpıcı eylemlerle Türkiye’de kargaşa ortamı oluşturup sürekli hayalini kurduğu iç çatışmayı, diğer bir ifadeyle ‘Serhildan’ı gerçekleştirmeyi amaçlamıştır (Sözer ve Başbüyük, 2011: 62).

2012 yılının sonlarında, PKK’nın Suriye Petrol ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı ile toplantıda, Suriye’de Kürtlerin meskûn olduğu iddia edilen Ayn Al-Arab, Afrin, Tel Rıfat, Tel Abyad, Haseke ile El Ömer ve Deyri Zor gibi petrol sahalarının da bulunduğu bölgelerde güvenlik kontrolünün kendisine verilmesini istemiş ve bu yetki bazı bölgelerde PKK/PYD’ye devredilmiştir (Soner vd., 2017: 25). Verilme nedeni ise PKK’nın Suriye rejimini, Kürt bölgesinde yetki verilmediği takdirde, bu sahada ki petrol kuyularına saldırma tehdidinde bulunmasıdır. PYD vasıtasıyla Suriye’de Esad rejiminden elde ettiği kazanımlar neticesinde PKK, Kürt nüfusun bulunduğu Türkiye, Irak, İran ve Suriye topraklarında hâkimiyet sağlamak iddiasıyla terör ağı yapılanmasında ki sistemini de oluşturmuştur. Bu sistem aslında PKK’nın, 1999 yılında Öcalan’ın yakalanması ile hedeflediği stratejisidir ve böylece ideolojik ve politik hedefler doğrultusunda, PKK Türkiye sınırlarının da ötesindeki alanlarda Kürt halkının bütününe bulunduğu konfedere bir yapının mücadelesini oluşturabilmek iddiasıyla harekete geçmiştir (Soner vd., 2017: 25).

2012 yılı sonlarında PKK tarafından Irak ve Suriye’de kantonların birleştirilmesi amaçlanırken 2013 yılı içerisinde Türkiye’de ise farklı bir politika izleyerek sözde diyaloga açık bir tutum sergilenmek istenilmiştir. Bu çerçevede PKK ve Hükümet adına MİT’in, daha

²⁴ Bu dönemde Diyarbakır ceza evi kapatılmış, anadilde eğitim hakkı tanınmış, eski köy isimlerinin tekrar verilmesi gibi PKK’nın istismar konusu yaptığı ve sempatican toplamasına sebep olan birçok haklar yerine getirilmiştir.

²⁵ PKK hedeflerine daha kolay ulaşabilmek için demokrasi, eşitlik ve özgürlük gibi kavramlar ile uluslararası arenada Türkiye üzerinde baskı oluşturmayı hedeflerken; diğer taraftan Türkiye’nin Kürt açılımı ve Oslo süreçleri gibi demokrasi, eşitlik ve özgürlük gibi alanlarda uyguladığı politikaları, kendi varlığının sorgulanabilir hale geleceği endişesiyle karşı durmuştur.

önce gerçekleştirdiği ‘Oslo Görüşmesi’ sonrasında örgütün elebaşı Abdullah Öcalan’la görüşmeler yaptığı şeklinde bir takım basına yansıyan haberler olmuştur. Daha sonrasında 03 Ocak 2013’te Mardin’den bağımsız milletvekili Ahmet Türk ve BDP’nin Batman milletvekili Ayla Akat Ata’nın bulunduğu heyetin İmralı’da Öcalan’la görüştikleri medyaya yansımıştır (Sayın, 2013). 10 Ocak tarihinde PKK’nın kurucularından olan terörist Sakine Cansız’la birlikte Paris’te 3 PKK’lı kadının öldürülmesi olayı süreçte bunalıma neden olmuştur. 21 Mart’ta ise Öcalan’ın yazdığı mektubun Diyarbakır’da ki nevruz kutlamalarında hem Türkçe hem de Kürtçe okunarak, bu mektupta Öcalan’ın silahla mücadelenin bittiğini bildirmesi ve silahlı teröristlerin ülke dışına gitmelerinin vakti geldiğini bildirmesi olumlu karşılanmıştır (Sabah, 21.03.2013).

Hükümet ise oluşturduğu ‘Akil İnsanlar Heyeti’ni 63 kişilik bir grupla faaliyete geçirmiş ve 30 Eylül’de dönemin Başbakanı Erdoğan’ın öncülüğünde yapılan demokratikleşme paketiyle, Kürtçe’nin özel eğitim kurumlarında serbest bırakılması düşünülmüş; farklı dillerde siyasi propaganda engelleri kaldırılmış; w, q ve x gibi harflerin kullanımı sağlanmış, yerleşim yerlerinde eski isimlere dönebilme fırsatı sağlanmış ve Ekim 2018 tarihi itibariyle tekrar gündemde olan öğrenci andı kaldırılmıştır (Sabah, 30.9.2013).

PKK, 2013 yılından bu yana Hükümetler tarafından insan hakları ve demokrasi kapsamında yukarıda bahsedilen adımların atılmasının yanı sıra ‘insan hakları’ ve ‘kendi kaderini kendin tayin etme’ kavramlarıyla, PKK’nın eski, şiddet barındıran yöntemini ve baskıcı programını yeni bir terminoloji ile savunma ve meşrulaştırma fırsatı bulmuştur. PKK yöntem, ideoloji ve hedeflerinin “liberteryenizm, demokratik özerklik ve konfederalizm” gibi kavramlar ile yüceltilmesini elde edebileceğini keşfetmiştir (Soner vd., 2017: 37).

2014 yılında DAESH’in Suriye’de Kürtlerin yoğun olduğu Kobani’ye girmesini sebep göstererek başlatılan 8-10 Ekim olaylarında, ülke genelinde 40 kişi ölmüştür. Bu tarihten sonra iddia edilen ‘Çözüm Süreci’nden de önemli kopmalar olmuştur. PKK da strateji değiştirmiş, KCK oluşumuyla halkın arasına saklanarak eylemler yapmış, özellikle Doğu ve Güneydoğu’da yollar ve şantiyelerde araçları yakarak kullanılmaz hale getirmiştir. YDG-H, PKK/KCK içerisinde kent merkezlerindeki mahallelerde asayiş görevini almış ve KCK’nın halk savaşı stratejisinde birey, toplum ve halk üzerinde etkisini kolaylıkla hissettiren radikal, ideolojik ve silahlı bir gençlik oluşumu olarak ortaya çıkmıştır (Yeşiltaş ve Özçelik, 2016: 14). Aslında 2013 yılında PKK sözde ateşkes ilan ettiğinde de kullandığı maşa YDG-H olmuştur. Toplumda ‘Hendek Savaşları’ olarak bilinen süreçte de PKK Doğu ve Güneydoğu illerinde yolları kazıyıp, kaldırımları sökerek hendekler kazmışlardır. Bu süreçte çoğu

görevden alınmış veya tutuklu durumda olan HDP’li yerel belediye başkanlarının ve çalışanlarının da PKK’ya yardım ve yataklık ettikleri tespit edilmiştir.

Bu dönemde 2012-2015 yılları arasında “Çözüm Süreci’yle” paralellik gösteren PKK’nın paravan kolu TAK’ın saldırılarının durma noktasına geldiği gözlenmektedir. Ancak 2015 sonrasında tekrar saldırı ve eylemleri attırması olup, özellikle 2016 yılı dikkat çekmektedir. TAK’ın bu dönemde ki sansasyonel eylemlerinden bazıları şunlardır (Hamsici, 2016: 2-3);

Tablo 3: TAK’ın Eylemlerinden Bazıları

20 Eylül 2011’de Kızılay’da Kumrular Sokak’ta 3 kişinin öldüğü ve 34 kişinin yaralandığı bombalı saldırı
2016 yılı Şubat ayında 28 kişinin yaşamını yitirdiği Ankara saldırısı
2016 yılı Mart ayında Ankara’da 37 kişinin yaşamını yitirdiği Kızılay saldırısı
2016 yılı Haziran ayında İstanbul’da 11 kişinin yaşamını yitirdiği Vezneciler saldırısı
2016 yılı Kasım ayında 2 kişinin yaşamını yitirdiği Adana saldırısı
2016 yılı Kasım ayında 11 kişinin yaşamını yitirdiği Diyarbakır saldırısı
2016 yılı Aralık ayında 45 kişinin yaşamını yitirdiği Beşiktaş saldırısı
2016 yılı Aralık ayında 14 kişinin yaşamını yitirdiği Kayseri saldırısı

Kaynak: Hamsici, 2016: 2-3

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun raporuna göre, PKK ile mücadelede 2012 yılına kadar 7918 kamu ve güvenlik görevlisi terörle mücadelede şehit edilirken, hayatını kaybeden sivillerin sayısı ise 5557’dir (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu [İHİK], 2012: 57-69). Aynı dönemlerde etkisiz hale getirilen terörist sayısı ise 22101(TBMM İHİK, 2012: 57-69) olarak ifade edilmiştir²⁶.

Aynı dönemde PKK’nın Suriye iç savaşı sırasında bu ülkeye gittiği söylemleri basın ve medyada fazlaca geniş yer tutmuştur. PKK Suriye’de edindiği tecrübeyle geliştirdiği taktikleri Türkiye’de de uygulamaya kalkıştığı söylenebilir. Ama PKK’nın gözden kaçırmış olduğu noktanın; Suriye gibi oldukça karışık, otoritenin ve güç boşluğunun olduğu bir bölgede bunu başarabilmesinin kolay olduğu kadar, Türkiye gibi devlet yapısının ve

²⁶ Görüleceği üzere resmi rakamlar ve resmi olmayan rakamlar farklılık göstermektedir. Fakat burada gözden kaçırılmaması gereken resmi olmayan rakamlarda dahi farklı kurum veya birimlerce yapılan açıklamalarda farklılıkların mevcut olduğudur.

bürokrasinin yerleşmiş olduğu, devletin bütün kurumlarının işlediği kadim bir ülkede Suriye benzeri bir kalkışmayı denemesinin cevabını en ağır şekilde alacağı hususudur.

Bu dönemde Tablo-6'ya bakıldığında sadece 2016 yılı içerisinde 10772 terörist etkisiz hale getirilerek terörle mücadelede önemli bir başarı elde edildiği görülmektedir. 2016 yılı içerisinde sözde üst düzey²⁷ örgüt mensuplarından listeden etkisiz hale getirilenler ise: mavi listeden 5 PKK'lı terörist, yeşil listeden 4 PKK'lı terörist, Turuncu Listedden 1 PKK'lı terörist, Gri Listedden ise 7 PKK'lı terörist etkisiz hale getirilmiştir (*Ensonhaber*, 18.11.2018). Bu çerçevede 2016 yılı içerisinde PKK'nın sözde üst düzey yöneticileri etkisiz hale getirilerek PKK'nın yönetim kadrosu hedef alınmış ve bu kapsamda örgütün karar alma ve harekât kabiliyeti kısıtlanmaya çalışılmıştır.

2017 yılında terör operasyonlarında Nisan ayı itibariyle 3 bin 217 PKK'lı teröristin öldürüldüğü ve bunlardan arananlar listesindeki 30 PKK'lının öldürüldüğü belirtilmiştir (*Haber7*, 27.04.2017). Burada diğer önemli bir nokta ise operasyonlarla terör örgütünün sözde üst yönetiminden teröristlerin öldürülmesidir. Genelkurmay Başkanlığı 2 Kasım 2017 tarihindeki açıklamasıyla Türkiye toprakları içerisindeki kırmızı listede yer alan tek kişi olan 'Gülbahar' kod adıyla teröristin öldürülmesiyle, Türkiye topraklarında bu listeden kimse kalmamıştır. 2017 yılı içerisinde²⁸: mavi listeden 2 PKK'lı terörist, turuncu listeden 2 PKK'lı terörist, gri listeden 2 PKK'lı terörist etkisiz hale getirilmiştir (*Ensonhaber*, 18.11.2018). Böylece PKK'nın sözde üst düzey yöneticilerine operasyonlar devam ederek PKK'ya harekât

²⁷ 2016 yılı içerisinde Mavi listeden; Umut Hocoğlu- Sözde Dersim Eyaleti Üçlü Yürütmesinde Görevli Tunceli'de, Nevzat Gündüz-Sözde Orta Saha Halkla İlişkiler ÖSB/YPS Sorumlusu Diyarbakır'da, İsa Teres-Sözde Erzurum Eyaleti Sorumlusu Tunceli'de, Hasan Turan- Sözde Botan Saha Mardin Eyaleti Sorumlusu Mardin'de, Yılmaz Kes- MKP Tunceli Ovacık Bölge Sekreteri, yeşil listeden; Mehmet Nuri Özen-Sözde Garzan Eyaleti Güroymak Sorumlusu, Mehmet Zana Özcan-Sözde Garzan Eyaleti'nden, Ahmet İpek-Sözde Cilo Eyaleti Sözde Oramar Taburundan, Cahit Beyhan-Sözde Garzan Eyaleti, Eyalet Karargâhı, Halkla İlişkiler ve Öz Savunma Birimi Sorumlusu, Turuncu listeden; Faik Güçlü- Sözde Botan Saha Kato Jirka (İncebel) sorumlusu, gri listeden; Ecevit Temel-Sözde KCK Konseyi Denetleme Üyesi Hakkâri'de, Ali Fırat Yaşar-Sözde Karadeniz Açılım Grubu sorumlusu Sivas'ta, Hamdullah Zengin- Sözde Karadeniz grubundan, Selman Tiryaki- Sözde Karadeniz grubundan, Muhammet Mustafa Aslan-Sözde Suriye'de PYD Afrin Bölgesinde mayıncı, Selim Aybar-Sözde Cilo Eyaleti Yüksek Öz Savunma Sorumlusu, Hakkı Turgay-Sözde Mardin Eyaleti Kızıltepe YPS Sorumlusu etkisiz hale getirilmiştir. Daha fazla bilgi için bkz. *Ensonhaber*, (18.11.2018)

²⁸ 2017 yılında mavi listeden; Şerif Başboğa- Gap-Riha Sorumlusu Mardin'de, Salih Kaplan-Sözde Mardin Eyaleti Sorumlusu Mardin'de, yeşil listeden; Edip Yetüt-Sözde Amed Eyaleti Özel Kuvvetlerden Diyarbakır'da, Veli Temirci- Sözde Amanos Saha Adıyaman Açılım Grubu Sorumlusu Adıyaman'da, Abdurrahim Aslan- Botan Eyaleti Besta Cephesi eski sorumlusu Van'da, Zeynal Leblebici-Sözde Şenkaya-Göle Grup Sorumlusu Erzurum'da, Şahabettin Çorak-Amed Eyalet Yürütmesinde Sorumlusu Bingöl'de, Hakan Kızıl-Sözde Amed Eyaleti Lojistik ve Maliye Sorumlusu Diyarbakır'da, Ferit Polat-Serhat Eyaleti Kuzey Alan Sorumlusu Kars'ta, Ali Ülaş-Garzan Eyaleti Hizan Alan Sorumlusu Bitlis'te, turuncu listeden; Ahmet Tekin-Sözde Garzan Eyaleti - Güroymak Gücü Sorumlusu Bitlis'te, M. Füdeyil Aydın- Erzurum Eyaleti Doğu Gücü Bulanık/Malazgirt Grup Sorumlusu Tunceli'de, gri listeden; Behdin Bilen-Botan Saha Herekol Alanı Halkla İlişkiler Birimi Sorumlusu Siirt'te, Besna Kartal-Nazımiye Gücü YJA-STAR Sorumlusu Tunceli'de etkisiz hale getirilmiştir.

alanı bırakılmayacağı, PKK'yla mücadelenin etkili ve kararlılıkla sürdürüleceği güçlü bir şekilde iletilmiş olmaktadır.

Tablo 6'da görüleceği üzere özellikle son iki yıl içerisinde öldürülen PKK'lı sayısında çok fazla bir artışın olduğu görülmektedir. Bunun sebepleri arasında ise Türkiye'nin yerli ve milli imkânlarla üretmekte olduğu İHA ve SİHA'ların artık terörle mücadelede kullanılmaya başlanılmış olması, buna ilaveten diğer yerli silah, araç ve gereçlerin kullanılmasından kaynaklandığı hem askeri yetkililer hem hükümet yetkililerinin hem de PKK'nın açıklamalarından ve internette yayınlanan videolarından anlaşılmaktadır (24 TV, 27.09.2018).

Diğer bir sebep ise - belki de en önemlisi - artık PKK'ya yardım eden devlet içerisine yerleşmiş ve istihbari bilgi sızmalarına sebep olan FETÖ/PDY gibi terörist gruplarının devlet kurumlarından temizlenmesidir (Güneş, 13.01.2017). Değişen bu mücadele yöntemiyle hem bilgi sızmaları engellenmiş hem de teröristler kendi koordinatlarında etkisiz hale getirilmiştir.

Güvenlik güçlerince PKK terör örgütüne yönelik 01.01.2018-19.9.2018 tarihleri arasında yapılan operasyonlarla örgütte sözde üst düzey 91 sorumlu etkisizleştirilmiştir ve bunların içerisinde ki teröristlerin 11'i kırmızı listede, 6'sı mavi listede, 5'i yeşil listede, 6'sı turuncu listede ve 38'i ise gri listede aranması olduğu belirlenmiştir (Anadolu Ajansı, 20.09.2018). Etkisiz hale getirilen teröristleri devlete ihbar edilmesi ve teröristlerin yakalanması halinde verilecek toplam ödüller ise 7,1 milyon lirayı bulmaktadır (Anadolu Ajansı, 22.11.2018). Resim-1'de, 1 Ocak ve 19 Eylül 2018 arasında etkisiz hale getirilen sözde üst düzey PKK'lı teröristler gösterilmektedir.

Resim 1: 01.01.2018-19.9.2018 Tarihleri Arasında Etkisiz Hale Getirilen Sözde Üst Düzey PKK'lı Teröristler

Kaynak: Anadolu Ajansı (22.11.2018)

Ele aldığımız 2011 ve sonrası döneminin özellikle son dönemlerinde Türkiye'nin PKK ile mücadelesini artırarak devam ettirdiği, Türkiye'de daha önce uygulanmayan ödül sistemini faaliyeti geçirdiği, PKK'nın sözde üst düzey yöneticilerinden ağır kayıplar verdirdiği bir dönem olarak göze çarpmaktadır. Bu dönemde Tablo-6'da yer alan etkisiz hale getirilen PKK'lı terörist sayısına bakıldığında, 2011 yılından 2016 yılında dâhil olmak üzere toplam sayının 18211'e ulaştığı görülmektedir.

3.1.2. Suriye Krizi ve PYD/YPG (2011 ve Sonrası)

Suriye'deki Kürtlerin demografik yapısı, 1921 tarihinde Türkiye ve Fransa'nın imzaladığı ve iki defa yenilenen Ankara Antlaşması temellidir (Demirel, 2017: 31). Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Suriye'yle 1921'de sınır çizilmiştir ve Ankara Antlaşması sonrasında Suriye sınır hattında Kürtlerin yoğunlukta bulunduğu üç önemli bölge mevcuttur. Bu üç bölge, Afrin, Ayn Al Arab ve Cezire (Haseke)'dir (Demirel, 2017: 31). Etnik olarak Suriye'de yaşayan en büyük grup olan Kürtler, bununla birlikte Suriye'de hiçbir vilayette çoğunlukta olmadığı, Suriye'nin kuzey bölgelerinde birbirlerinden dağınık bir şekilde yaşamakta oldukları görülmektedir (Erkmen, 2012: 11-15). 1979'da ilk eyleminden başlayarak 1998'e kadar Suriye'yi bir üs olarak kullanan PKK terör örgütü, bu süre içerisinde

Suriye'nin kuzeyine kök salmıştır. Yukarıda da bahsedildiği üzere terörist başı Abdullah Öcalan bu bölgeye yerleşerek PKK'nın güçlenmesini sağlamıştır.

Bu çerçevede 20-24 Nisan 2002 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK 8. Kongresi'nde (Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi/KADEK 1. Kongresi) Türkiye'nin yanı sıra Irak, İran ve Suriye'de yeni örgütlenmelere gidilmesi yönünde karar alınmış, bu süreç doğrultusunda da 2003'te PYD (Partiya Yekitiya Demokrat/Demokratik Birlik Partisi) kurulmuştur (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017).

2003 yılında Irak'ın ABD tarafından işgal edilmesi, Suriye Kürtlerinde PYD'nin kurulması düşüncesini kuvvetlendiren sebeplerden birisi olmuştur (Demirel, 2017: 33). Ayrıca Türkiye ile Suriye arasındaki ilişkilerin normalleşmeye başlaması ve Adana Mutabakatı ile birlikte yeni durum ile bölgedeki Kürtler üzerinde etkisini arttırmak isteyen PKK'nın PYD'yi kurmasındaki diğer sebeplerden bir tanesi olmuştur (Acun ve Keskin, 2017: 10-11).

Belirtmek gerekir ki PYD, Suriye'de PKK'nın yerini alacak şekilde farklı bir siyasi örgüt, parti ya da alternatif bir oluşum olarak oluşturulmamış; sadece PKK'nın adını kullanmadan örgütün militanlarını, kadrolarını, ideolojisini ve amaçlarını benimsemiş ve kullanmıştır (Soner vd., 2017: 18).

Örgütün liderliğini 2003-2010 döneminde Fuat Ömer yapmıştır, eş başkanlığını 2017 yılına kadar aynı zamanda KCK Yürütme Konseyi üyesi olan Salih Müslim ve Asya Abdullah yapmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017). 2017 yılında ise basına yansıyan bilgilerde, PYD'nin Suriye'de gerçekleştirdiği 7. Kongresinde eş başkan değişikliğine gidilerek Şahoz Hasan ve Hevi Mustafa'nın getirildiği açıklanmıştır (*Sputniknews*, 28.09.2017). Rojava ismini verdikleri Suriye'nin kuzeyine 'Apocu felsefe' ideolojisiyle hareket eden PYD, KONGRA-GEL'i tüzüğüne 'yüksek yasama organı' şeklinde yerleştirmiştir. PYD'nin örgüt düzeni beş ana unsurdan meydana gelmektedir. Bunlar Kongre, Konferans, Parti Başkanlığı, Parti Meclisi ve Yürütme Komitesidir (Acun ve Keskin, 2017: 15). Kongre karar almada en yüksek organdır.

Siyasi olarak üç bloğa ayrıldığı görülen Suriyeli Kürtler: ENKS²⁹ (Kürt Ulusal Konseyi-Encümena Niştımani ya Kurdi Suriye), Kürt Ulusal Birliği ile PYD'nin ana bileşenini oluşturan TEV-DEM (Demokratik Toplum Hareketi-Tevgera Civaka Demokrat)'dir (Kerman ve Efeğil, 2017: 163). Söz konusu oluşumlar içinde PYD'nin diğer Kürt unsurlara nazaran daha güçlü olmasını sağlayan sebeplerden bir tanesi YPG (Halk Savunma Birlikleri-

²⁹ ENKS grubu Barzani liderliğindeki IKBY tarafından desteklenmektedir

Yekineyen Parastına Gel) şeklinde isimlendirilen bir askeri güce sahip olması ileri sürülebilir. Bu kapsamda PYD/YPG'nin; Haseke, Afrin ve Ayn al-Arab'ta diğer gruplara nazaran daha etkin olduğu görülmektedir.

PYD her ne kadar 2003'te kurulmuş görünse de geçmişi 1980'li yılların başlarında Suriye'de PKK'nın faaliyetlerine başladığı döneme uzanmaktadır. Fakat PYD Şam tarafından hoş karşılanmamış³⁰ ve bu yapının yöneticilerine yönelik yakalamalar gerçekleştirilmiş ve Salih Müslim'de dâhil birçok yöneticisi, Irak kuzeyine kaçarak Kandil'e yerleşmiştir (Acun ve Keskin, 2017: 11). 2004 yılında PKK içerisindeki anlaşmazlıkla PYD ikiye ayrılmış ve Kemal Şahin liderliğinde Rekeftina Demokrat a Kurd ya Suri (Rekeftin) kurulmuş fakat 2005 Şubat ayında PKK tarafından Irak kuzeyinde infaz edilmiştir (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi [ORSAM], 2012: 25-27).

2004 yılında 'Kuzey Irak' benzeri federal bölge arayışında ki Suriyeli Kürt unsurların örgütlemesiyle gerçekleşen Kamışlı Ayaklanması önemli bir gelişmedir. Kürt ve Araplar arasında yapılan futbol müsabakası sonrası çıkartılan ayaklanmayla Kürtler ve Rejim karşı karşıya gelmiş ancak olaylar rejim tarafından bastırılmıştır. Söz konusu olaylar Kürtlerin Suriye Rejim'ine karşı ilk kez direniş gösterdiği olay ve aynı zamanda bölgede mevcut olan Araplar ile de ilk büyük çatışması olmuştur (Demirel, 2017: 33). Kamışlı ayaklanması Suriye'de Kürt kimliği oluşturulmasında sembolikte olsa önem arz etmektedir. Bu ayaklanma PYD/YPG tarafından, 2012 yılında PYD/YPG ile DEAŞ arasında ki Kobani Çatışması sonrasında, Kobani'nin PYD/YPG'nin denetimine alınmasından sonra Kürtlerin hafızasında tekrar canlandırılmıştır. Ayaklanmanın ilk cereyan ettiği stada '*12 Mart Şehitleri Stadyumu*' ismi verilerek PYD/YPG'nin 'isim koyma' şeklinde bilinçlendirme gayretleri başlatılmıştır (Demirel, 2017: 33).

PYD, PKK'nın Suriye'de ki hareket alanının bakiyesi üzerinde ve PKK tarafından kurulmasına rağmen, 2009'a kadar Suriye'de etkin bir parti olarak Kürt siyasal alanında ön plana çıkamamıştır (Soner vd., 2017: 18). Suriye'de, 2011 yılı sonrası yaşanan siyasi ve toplumsal gelişmelerin yanında iç savaş nedeniyle meydana gelen otorite boşluğu PKK/KCK terör örgütüne geniş bir hareket alanı sağlamış ve PKK'nın Suriye kolu PYD terör örgütünün silahlı kanadı olan YPG (Halk Savunma Birlikleri) kurulmuştur (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017). Suriye'de oluşan bu durum içerisinde Suriye Rejimi ise, PYD terör örgütünü Suriye'nin kuzeyinde Rejim'e karşı savaşan Sünni Arapların gücünün yıpratılması için

³⁰ PKK'nın baskısı altında tuttuğu Rekeftin, Esad rejimine karşı Şam Deklarasyonuna destek vermiştir. Rekeftin'in mevcut liderleri ise Nezhmet Muhammet ve Fevzi Şingar'dır (Acun ve Keskin, 2017: 10).

kullanmak istemiştir. Bunun karşılığında ise PYD'ye Suriye'nin kuzey bölgelerinde kontrol bırakılmıştır (Demirel, 2017: 34).

Ancak PYD 2011 yılındaki bu gelişmelerden faydalanarak, Esad ile arasını iyi tutarak ön plana çıkmış ve PYD'nin lideri Salih Müslim tarafından da ifade edildiği üzere, Esad rejimiyle 'de facto' bir anlaşma olduğu izlenimi doğmuştur. Şam yönetiminin Müslim ile yaptığı görüşmeleri neticesinde Suriye'de, PYD kapsamında PKK/ KCK'nın varlığı ülkedeki siyasi ve silahlı faaliyetleri desteklenmiştir.

PYD'nin bahse konu noktaya gelmesinde takip ettiği yol kısaca incelenebilir (ORSAM, 2012: 32-34). Esad rejiminin desteğini almış veya bazı alanlarda önü açılmış ve PYD pragmatik hareket ederek daha da güçlenmiştir. PKK'nın Suriye rejimiyle tarihsel ilişkileri ve Türkiye-Suriye ilişkilerinin bozulması nedeniyle Esad PYD'yi araç olarak görmüştür. Diğer Kürt gruplar birbirleri ile rekabet ederken PYD örgütsel yapısını güçlendirmiş ve tabandaki gücünü de artırmıştır. PYD, KDP'yi kendisinin kontrolünde ve kendi müsaade ettiği kadar süreç içerisinde tutmak istemiştir. Örneğin Erbil'de eğitim alan Suriyeli Kürtler veya peşmergelerin geri dönüşünde PYD çok temkinli davranmıştır. Suriye'de olayların başlamasıyla birlikte Türkiye'de PKK'nın öne çıkardığı demokratik özerklik söylemini Suriye'de uygulamak için harekete geçmiştir. Suriye'de gerçekleştirilen ve diğer ülkelerce meşru kabul edilmeyen, ayrıca muhalifler tarafından da boykot edilen seçimlerde, PYD seçime katılmış, bu sayede bugün yerel idarelerdeki kontrolü tesis etmiştir. Diğer bir ifadeyle, Suriye'de yapılan seçimler vasıtasıyla bir ölçüde meşruiyet sağlamış ve Esad rejiminin terk ettiği yerleri o bölgedeki halkın seçilmiş temsilcisi olarak PYD'li gruplar yönetmeye başlamıştır.

PYD'nin en önemli araçlarından diğeri de örgüte bağlı olan silahlı güçleridir. Silahlı gruplar iki farklı amaç doğrultusunda hem Kürtlerin yaşadığı yerlerden çekilen Esad rejiminin yerini alarak 'devlet' rolünü üstlenmiş hem de elde edilen kazançların korunmasında kullanılmıştır. Ayrıca PYD'nin takip ettiği diğer bir yol ise sahada çok taraflı olarak hareket etmesidir. PYD PKK, Esad rejimi ve diğer gruplarla hareket ederken aynı zamanda kendisini en büyük harekât kabiliyeti sağlayan ABD ile birlikte alanda bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle PYD alanda hâkimiyet sağlamak için kimi zaman Esad rejimi ile kimi zaman da ABD ile birlikte hareket etmektedir. Esad rejimini devirmek için silahlı mücadele veren Suriyeli muhaliflerin aksine PYD, Esad'ı devirmek yerine üçüncü yol politikası doğrultusunda kontrolündeki alanlarda askeri ve siyasi denetimi sağlayarak, gücünü ve mevcut durumunu sağlamlaştırmayı hedeflemektedir (Kerman ve Efegil, 2017: 170).

Suriye'nin kuzeyinde PKK/PYD³¹'nin uyguladığı otoriter yönetim tarzı, siyaset dışı konularda da sonuçlarını göstermektedir. Sanatçıların sadece örgüt portreleri ile zafer işaretleri yapmalarına müsaade edilmektedir. Bu anlayış, Öcalan resimlerinin çocuk kitaplarına bile konulması ve Esad resimleri yerine Öcalan resimlerinin asılmasından anlaşılabilir (Soner vd., 2017: 39). Bunlar aynı zamanda PYD/YPG/YPJ'nin PKK ile bağının da kanıtlarıdır. Bu bağı daha da güçlendirerek gözler önüne serecek örnekler vermek gerekirse; TEVDEM'de³² yöneticiler arasında olan Aldar Halil 2013 yılında PKK/KCK'nın 9. Kongre toplantısında KCK yürütme kurulu üyeliğine seçilmesine karşın, yine 2013 yılı içerisinde gerçekleştirilen 11. kongresindeyse PKK meclisi içerisinde görev verilmiştir (Acun ve Keskin, 2017: 17).

PKK/KCK mensuplarından PYD/YPG içerisinde de görevlendirilenler ise: Fehman Muhammed Tahir HÜSEYİN (kod adı: Bahoz Erdal / Serdem/ Doktor), Mustafa Abdi Bin Halil / Ferhat Abdi Şahin (kod adı: Şahin Cilo Kobani / Mazlum), Cemil Amed (kod adı: Fuat), Hanife Hüseyin (kod adı: Halide), Nureddin el-Muhammed (kod adı: Sofi Nureddin), Asya Abdullah Reyhan Muhammed (kod adı: Dilan Rihan Muhammed) kod adları Ferhat Derik ve Çiya Kobani isimli teröristler, Ahmet ŞEKER (kod adı: Fazıl Gite/Şınaki/Botan/Kerim) isimleridir (Acun ve Keskin, 2017: 18-19). Bu isimlerin hem PKK hem de PYD'nin sözde yönetim kadrosunda yer alması iki terör örgütü arasında ki bağlantıyı ifade etmektedir.

PYD; belirtilen hususlara tüzüğünde yer verilmesi, yönetim düzeni, PKK yürütme konseyine bağlı olarak hareket etmesi gerçeği, Abdullah Öcalan'ın bütün Kürtlerin lideri olarak kabul edilmesi, sembol ve söylemleri, PKK terör örgütü mensuplarının YPG içindeki varlıkları, PKK ve PYD'nin benzerliğinin dışında KCK'nın birer alt unsurları olduğunu göstermektedir (Acun ve Keskin, 2017: 13-17). Tüzüğünde ki ikinci maddeye göre; Kürdistan'ın yasama organı olarak KONGRA-GEL'i görmesi, Suriye'de ki Kürtler için KCK-Rojava yapılanmasını demokratik sistem olarak kabullenmesi PKK ile örgütsel bağlarını göstermektedir (Soner vd., 2017: 18). Bu çerçevede ABD'nin kendi çıkarları doğrultusunda 'PKK ile PYD ayrı örgütlerdir' şeklinde yaptığı açıklamaları ve iddialarını çürüten bir niteliktedir.

PYD/YPG, kısa sürede Suriye'de, Irak hududundan başlayarak Suriye'nin kuzeyine kadar olan bölgeyi kolay bir şekilde ele geçirmesi ve kanton oluşturmak istemesi, bu örgütün

³¹ PYD, PKK'nın Suriye kolu veya PKK ile bağlantılı bir terör örgütü olması bakımından PKK/PYD şeklinde ifade edilmiştir.

³² Kantonlarda bulunan yönetimler "demokratik öz yönetim sistemi" şeklinde isimlendirilmekte ve kantonların yönetimi Demokratik Toplum Hareketi (Tevgera Civaka Demokratik-TEV-DEM) aracılığıyla yürütülmektedir.

tek başına yapabileceği bir şey olamayacağı ve örgütün arkasında da kendini bazen deşifre eden bazen de etmeyen ABD ve Avrupalı ülkeler olduğu sıklıkla basına yansımıştır. Türkiye'nin yoğun ısrarlarına rağmen ABD, PYD/YPG'yi bir terör örgütü olarak görmemiş, hatta Suriye'den askerlerini çekeceğini açıkladığı 2018 yılı Aralık ayına kadar silah, mühimmat, lojistik destek sağlamıştır. ABD bu silahları DAEŞ'le mücadele için verdiğini söylese de, verilen silahlar arasında uçaksavar gibi silahların bulunması eleştiri konusu olmuştur. Nitekim DAEŞ'in hava aracının olmadığı bilinmektedir. Bu kapsamda 2018 yılında Türkiye'nin Kanada Ottawa Büyükelçisi Selçuk Ünal, "DAEŞ'in elinde helikopter ya da uçak bulunmamasına rağmen uçaksavar mühimmatı verildiği" ifadesinde bulunmuştur (Tomasevic, 2018).

ABD işbirliğiyle PYD'nin, Suriye'de güçlenerek özellikle DEAEŞ'a karşı mücadele etmesine rağmen AB ve ABD'nin terör örgütü listelerinde olan PKK ile bağlantısının olduğu iddialarının bulunması PYD'yi bu doğrultuda yeni bir adım atmaya zorlamıştır. Örgüt göstermelikte olsa PKK ile bağının aksini ispatlamak ve DAEŞ ile mücadelede elde ettiği başarının bir getirisi olarak uluslararası toplumda meşruiyet kazanmak için bu bağın olmadığını açıklama ihtiyacı duymuştur. Böylelikle örgüt hem meşruiyet kazanacak hem de ABD ve AB ülkelerinde terör listesinde bulunan bir örgütle iş birliği yapma yaftasından kurtulmuş olacaktır(Soner vd., 2017: 19). Bu doğrultuda PYD 2015'te yeni bir tüzük hazırlayarak resmi belge ve dokümanlarındaki bütün KONGRA-GEL ve KCK kavramlarını çıkarmıştır.

Suriye'de iç savaş başlamasıyla bu coğrafyada faaliyete geçen başka bir terör örgütü, PYD'nin silahlı kanadı olan Halk Savunma Birlikleri (Yekîneyên Parastina Gel-YPG)'dir. YPG, PKK'nın silahlı kolu olan HPG³³ gibi bir örgüt yapısında ortaya çıkmıştır (Acun ve Keskin, 2017: 27). 2014 yılında DEAEŞ Musul'u ele geçirmiş ve hilafeti ilan etmiş, sonrasında bu örgütle mücadele amacıyla Uluslararası Koalisyon Güçleri kurulmuştur. DEAEŞ'ın Ayn el-Arab olarakta bilinen Kobani'ye saldırmasıyla da PYD, DEAEŞ'a karşı yerel güç olarak önemli hale gelmiştir (Kerman ve Efeğil, 2017: 164). "Kobani Savunması" şeklinde tarihe bu olaylarda, PKK'lı HPG'ye mensup teröristlerin YPG tarafına geçtikleri bilinmektedir. YPG unsurları, KDP'li Peşmergeler, HPG ve YBŞ (Şengal Direniş Birlikleri-Yekineyen Berxwedana Şingal)'yle beraber hareket ettiği görülmüştür (Kerman ve Efeğil, 2017: 164). YPG çatısı içinde bulunan YPJ³⁴ aracılığıyla da kadın savaşçıları ile Kobani olaylarında sahada bulunarak '...mücadelede, yalnızca Kürtlerin değil; Türkmen ve Araplarında özgürlüğü

³³ HPG: Halk Savunma Güçleri (Hêzên Parastina Gel)

³⁴ YPJ: Kadın Koruma Birlikleri(Yekineyen Parastina Jin)

için savaştıkları' imajı vererek ABD'ye ve basına 'kadın' argümanı üzerinden algı yaratmaya çalışmışlardır. Aslında PKK, PJAK ve YPG, KCK ve HPG'nin kendi aralarında, örgüt mensupları bakımından ihtiyaç duyulduğu takdirde geçişkenlik olmaktadır. Diğer bir ifadeyle bir terör örgütü üyesi Türkiye içerisindeyken HPG'li, İran topraklarında PJAK'lı, Suriye toprakları içinde ise YPG'li şeklinde kendini tanıtabilmektedir. PYD 30 Ocak 2014 tarihinde kanton kurduğu alanlarda özerklik yönetimini duyurmuştur.

Özerklik duyurusu sonrasında sahada daha da kendini güçlü hisseden PYD/YPG, 6 Mayıs 2015'te Tel Abyad'a saldırmıştır. Tel Abyad'ın önemi iki sebepten gelmektedir: Öncelikle Türkiye ve Suriye arasında mevcut olan bir sınır kapısı vardır. İkinci olarak DAESH ve YPG'nin Suriye'nin Kuzeyinde bütüncül bir alan oluşturma hedeflerinde önemli bir coğrafyaya sahip olmasıdır. Bu bölge sonrasında Azez'in olduğu bölgeyi de almak amacıyla saldırı ve PYD böylece, temel amacı 'Kuzey Suriye hattında federe bir devlet' düşüncesini güçlendirmiş olacaktır.

PYD/YPG Suriye'de ki ABD-Rus rekabetinden faydalanmış ve böylece hem ABD'nin ilgisini kaybetmemeye, hem de Rusya'nın silah desteğini almaya çalışmıştır. PYD/YPG, iki tarafın da hassas çizgisini aşmayarak hem Rusya hem de ABD ile ilişkiler kurabilmektedir. PYD/YPG'nin bazen taraflar arasında geçişkenliği bazen de taraflardan aynı anda faydalanması kapsamında PYD/YPG, 13 Ekim 2015'te oluşturulan ve YPG'yi de kapsayan SDG (Suriye Demokratik Güçleri) ile ABD öncülüğünde olan Uluslararası Koalisyon Güçleri'yle birlikte hareket etmeye başlamıştır. Bu çerçevede SDG/YPG güçleri Rusya ve ABD öncülüğündeki Koalisyon Güçleri desteği ile Rakka'ya ilerleyerek, Rakka ve Doğu Halep'i birleştiren Tışrin Barajı'nı ve bölgeyi kontrolüne almıştır. YPG, bu şekilde Fırat'ın batısına geçip Afrin'le doğuda kalan kantonları birleştirmeye çalışmıştır. Bu doğrultuda Afrin Kantonuyla Cezire ve Kobani kantonlarını birleştirme maksadıyla ABD desteği ile 1 Haziran 2015'te Münbiç'in kontrolünü ele geçirmiştir (Kerman ve Efegil, 2017: 165). Bu noktadan sonra ise Türkiye'nin kendi politika ve çıkarları doğrultusunda adımlarının geldiği görülecektir.

PYD'nin Suriye'de atmış olduğu adımlarına tepki çerçevesinde Türkiye'nin 24 Ağustos 2016 yılında Fırat Kalkanı Harekâtıyla Cerablus'a girmesi, hem DAESH'e karşı bir operasyon olmakla birlikte hem de PYD/YPG'nin Fırat'ın batısında kanton oluşturmalarını engellemesi bakımından önemlidir. Aynı zamanda söz konusu harekât Rusya-Türkiye arasında oluşan olumlu havanın sonuçlarından birisidir. Türkiye bu operasyonla 1775 DAESH'linin yanında 310 PYD'liyi etkisiz hale getirmiştir (TSK, 2018a).

Türkiye 20 Ocak 2018 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından bölgesinde güvenliği ve istikrarı sağlamak amacıyla, Afrin’de, PKK, ve PYD-YPG unsurlarını etkisiz hale getirip bölge halkının teröristlerin baskısından kurtarabilmek amacıyla, ‘Zeytin Dalı Harekâtını’ düzenlemiştir (TSK, 2018a). TSK verilerine göre 19 Ekim 2018 tarihi itibarıyla çatışmalarda 240 güvenlik kuvveti yaralanmış olup 54 asker şehit olmuş ve etkisiz hale getirilen teröristlerin toplam sayısı ise 4.561 olarak gerçekleşmiştir (TSK, 2018b).

2018 yılı Ekim ayında Türkiye’de Antalya’da gerçekleştirilen Uluslararası Jandarmalar ve Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri Birliği (FIEP) konferansında İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, DEAŞ, PYD ve YPG’nin birbirleriyle çatışyormuş gibi gözükse de iş birliğine gittiklerini açıklamıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2018). Soylu bu işbirliğini ise şu örmekle açıklamaktadır;

“Suriye’de, Kuzey Irak’ta düzensiz göçmenleri, PYD alıp bir noktaya getiriyor, 500 dolar, 700 dolar cebine para getiriyor. Bir sınırdan bir sınıra DEAŞ getiriyor, o da 500 dolarını alıyor. O bırakıyor, öbür taraftan yine PYD, aynı uygulamayı gerçekleştiriyor (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2018).”

Gelinen noktada Türkiye; PYD’yi ve dolayısıyla PKK’yı güçlendiren adımlarını seyretmek yerine, ABD ile karşılıklı çıkarların korunması bakımından diplomasi trafiğini artırmış ve bölgede giderek çok daha etkili bir rol oynayan Rusya ile ilişkilerini düzeltip Suriye sorununun kapsamlı bir şekilde çözümü konusunda gerekli adımları atmaya tercih etmiş görünmektedir (İnat, 2016a:1-3).

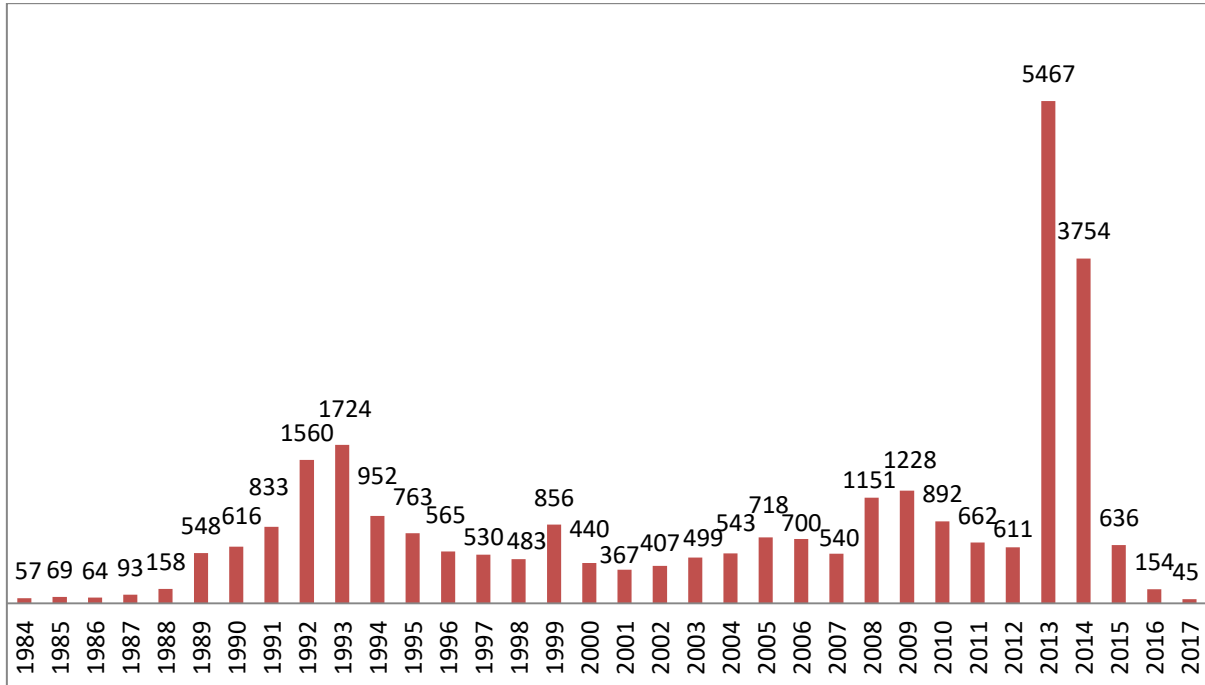
3.2. Türk Ekonomisi ve PKK’nın Eylem Eğiliminin Karşılaştırılması

PKK’nın örgüt üyelerinin ve ülke dışından verilen desteklerle oluşturulan stratejisi (Güngör. 2010: 68); öncelikle sosyal ve kültürel bazı hakların elde edilmesi, Türkiye’de üniter düzenin bozularak, yarı bağımsız veya özerk bir yönetimin oluşturulması bölge ülkeler içerisinde bir Kürt Devletinin kurulması (Irak’ta ‘Kuzey Irak Kürt Bölgesi’ ve Suriye’de şimdilerde daha çok dile getirilmeye başlanan ‘Kuzey Suriye Kürt Bölge’si, bu söylemin bir göstergesi olarak gösterilebilir), sınır komşusu ülkelerde ki parçaların birleştirilerek ‘Kürdistan’ kurulması sağlanması hedeflenmektedir.

PKK’nın etkin olduğu bölgeler göz önüne alındığında; mal, kaynak ve hizmetlerin dağılımında eşitsizliklerin olduğu ve örgütün bu durumu sıklıkla istismar ettiği gözlenmektedir. Ayrıca devletin mal, kaynak ve hizmetleri sunarken de engellenmesi çalışılarak, örgüt propagandasının etkili olması hedeflenmektedir. Havaalanı, karayolları, maden, okul, fabrikaların, doğalgaz borularının ve baraj inşaatlarının bombalanması, sabote edilmesi ve engellenmesi bu durumun örneklerindedir (Şimşek, Y., 2012: 138).

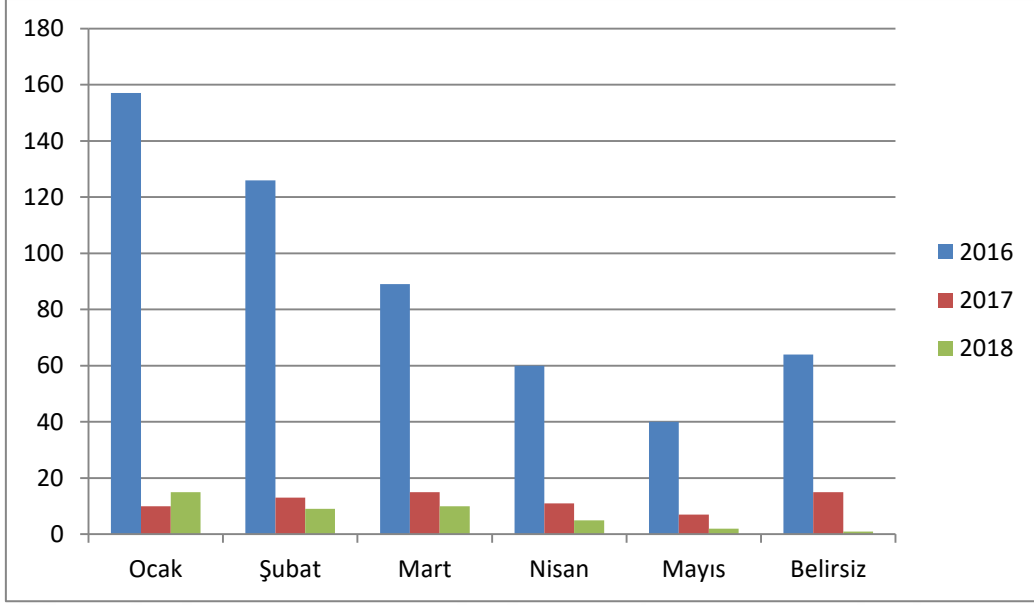
Ele alınan dönemler içerisinde ve diğer kaynaklara incelendiğinde PKK'nın eylem, saldırı ve olaylarının en çok Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde olduğu görülecektir. Bu bölgelerde PKK terörüne hazırlayan nedenlere bakılırsa; a) Sosyo-Politik sebepler, b) Sosyo-Kültürel sebepler, c) Ekonomik sebepler, d) Eğitim sistemi, e) Psikolojik sebepler ve son olarak bu çalışmada da özellikle üzerinde durulan 'dış destek' şeklinde tasnif edilebilir (Küçükşahin, 2005: 82-91).

Dönemin İç İşleri Bakanı Süleyman Soylu bir açıklamasında; "2016 yılında eylül ayı itibariyle 598, yine bu denemde % 85'in üzerinde azalma mevcut. PKK'ya katılımda son 30 yıl içerisinde ki en düşük seviyededeyiz. Bu terör örgütünü ciddi şekilde demoralize etmektedir." ifadelerinde bulunmuştur (TSK, 2018b). (Grafik-3)

Grafik 3: Son 30 Yılda PKK'ya Katılım Sayıları

Kaynak: <https://www.icisleri.gov.tr>

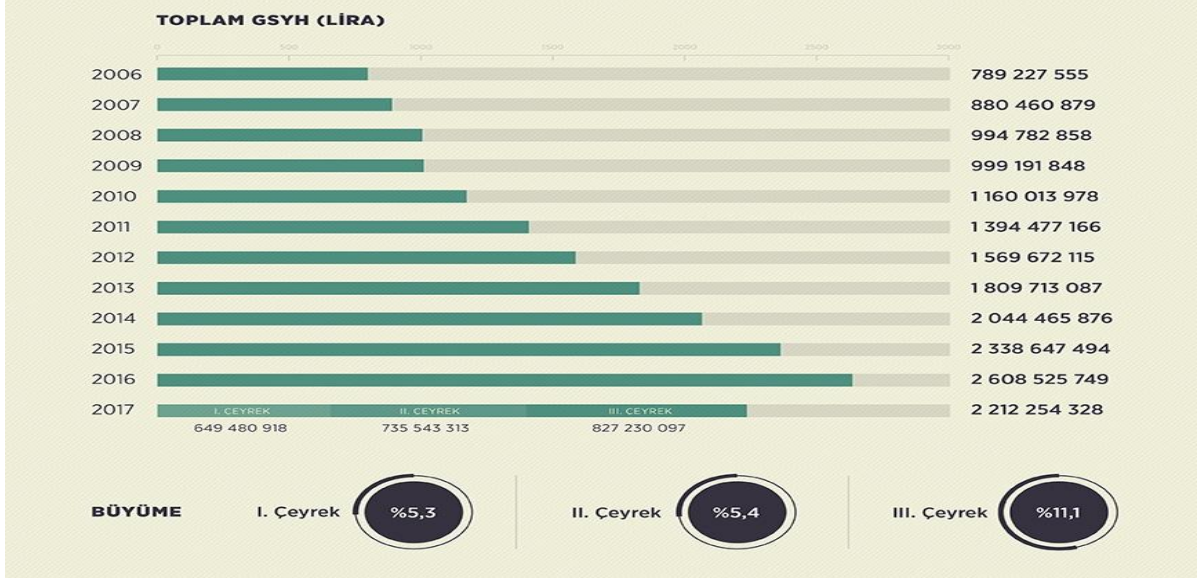

Grafik 4: 2016-2018 Dönemi PKK'ya Katılım Sayısı

Kaynak: <https://www.icisleri.gov.tr>

Yukarıda dönemin İç İşleri bakanı Süleyman Soylu'nun yaptığı açıklamalara paralel olarak Grafik-4 incelendiğinde 2016, 2017 ve 2018'in Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs ve Haziran ayının karşılaştırmalı olarak sunulan verilerde PKK'ya katılımın düştüğü, hatta 2018 yılı içerisinde sayının neredeyse bitiş noktasına geldiği görülmektedir.

Türkiye'nin aynı dönemde Grafik 5'te Milli Gelir Değişimi grafiğine baktığımızda ise milli gelir oranlarında her yıl bir artışın olduğu görülmektedir. Gayrisafi Yurtiçi Hasıla'nın 2017 yılının son çeyreğinde ise % 7,3 artış gösterdiği ve 2017 yılı Gayrisafi Yurtiçi Hasıla'nın (GSYH) %7,4 arttığı açıklanmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2018).

Grafik 5: 2006-2017 Türkiye Milli Gelir Değişimi
Kaynak: Anadolu Ajansı, (2017)

Grafik-3 ve Grafik-4 birlikte yorumlandığında; milli gelir arttıkça PKK'ya katılımında azaldığı, bu durumun tam tersi olarak milli gelir azaldıkça ya da milli gelir artışlarında ki artış oranı azaldığında PKK'ya katılımın arttığı söylenebilir.

Örneğin daha önce bahsedildiği gibi, PKK'nın eylem sayısında 2003 yılında 2002'ye göre iki katına çıkarması (1501), 2001 yılında yaşanan ve etkilerini sonraki yıllarda gösteren ekonomik krizle paralellik göstermektedir. Milli gelir ile PKK'ya katılım arasında tam bir paralellik gözükmesi de önemli değişkenlerden biri olmaktadır.

PKK ele alınan dönemler itibariyle Tablo-6'da ki etkisiz hale getirilen terörist sayısı incelenirse; 1990-2000 dönemleri arasında toplam sayının 43.037, 2001-2010 dönemleri arasında sayının 4.781, 2011 sonrası için 2016 yılı da dâhil olmak üzere sayının 18.211 olarak tespit edilmiştir³⁵. İlk dönemde etkisiz hale getirilen terörist sayısının bu kadar yüksek olması aslında bu dönemde yaşanan iki önemli ekonomik krizlerde paralellik göstermektedir. 1994 ve 1998-1999 krizleri, krizlerin hem öncesinde hem de sonrasında halkta gerginliği ve stresi artırdığı, bununla birlikte devlete karşı bir tepki oluşturduğu söylenebilir. Bu nedenle PKK'ya katılımın ve etkisizleştirilen teröristlerin sayısı fazla olduğu düşünülebilir. 2001 yılı sonrasında ise etkisizleştirilen teröristlerin sayısı bir önceki dönemin neredeyse yüzde 10'u kadar olduğu dikkat çekmektedir. Bu durumda, yeni bir hükümetle birlikte beklentilerin ve 'PKK sorununa' bakışın çözüm odaklı olarak değişmesi ve özellikle 2001 ekonomik krizi

³⁵ Daha öncede belirtildiği üzere etkisiz hale getirilen terörist sayıları açıklama yapan kurum, kuruluş ya da kişilere göre farklılık gösterebilmektedir.

sonrasında ekonomik yapılanmalarla ekonomik büyümenin artarak devam eden bir trende girmesiyle bağlantı kurulabilir.

Terör örgütüne katılımın azalmasında ya da artmasında tek faktör olarak milli gelirdeki değişimleri görmek hataya düşürecektir. Çünkü PKK'ya katılımın sebepleri arasında ekonomik boyutun olması kadar sosyal, kültürel, etnik ve dış müdahalelerle desteklenen bir yapıya açık oluşu gibi boyutları da mevcuttur. PKK'nın kurulmasından günümüze kadar yaptığı propagandalara bakılacak olunursa sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin en çok öne çıkan madde olarak önümüze çıktığı görülmektedir (Şimşek, Y., 2012: 138). PKK'ya katılan üyelerle yapılan röportajlarda katılım nedenleri arasında, kişilerin bulunduğu çevrenin baskısından kaçmak ve kendisini ülkede ki diğer yerlerde yaşayanlarla kıyasladığında kendilerini onlardan daha kötü ve düşük yaşam koşullarında görmeleri nedeniyle, bu durum kendilerinde hüsransızlık ve yoksunluğa sebep olmakta, böylelikle oluşan durumun sorgulanmasının da katılımı etkilemiş olduğu söylenebilir.

Tablo 4'te PKK/KCK üyelerinin demografik değişkenlerine baktığımızda katılımın en fazla 17-20 yaşları arasında olduğu (%50.13), bekâr oldukları (%92), çoğunluğun ilkökul ve altı seviyesinde eğitime sahip olduğu (%72), erkeklerin ağırlıkta olduğu (%77) ve katılanların büyük çoğunluğunun ise herhangi bir işe sahip olmadığı (%73) görülmektedir (Sözer ve Başbüyük, 2011: 68).

Bu veriler incelendiğinde PKK'ya katılanların eğitimsiz oluşu, iş sahibi olmayışı ve genç yaşta olmaları PKK'nın dış kaynaklarca kullanımına imkân sağlamaktadır.

Tablo 4: PKK/KCK Üyelerinin Demografik Değişkenleri

DEĞİŞKEN	
<u>Katılım yaşı</u>	<u>%</u>
10	0,5
11	0,58
12	2,08
13	3,41
14	3,5
15	8,16
16	7,66
17	12,74
18	15,24
19	12,66
20	9,49
21	7,08
22	3,58
23	4

DEĞİŞKEN	
24	1,75
25	2,66
26	1,5
27	1,33
28	0,83
29	0,33
30	0,17
32	0,33
33	0,17
34	0,08
38	0,08
45	0,08
<u>Eğitim</u>	
İlköğretim mezunu ve altı	72
Lise mezunu	16
Üniversite mezunu veya terk	12
<u>Cinsiyet</u>	
Erkek	77
Kadın	23
<u>Medeni durum</u>	
Evli	8
Bekâr	92
<u>İş durumu</u>	
Kamu kurumunda ve özel kurumda çalışan var	2
Kamu kurumunda çalışan var	17
Özel kurumda çalışan var	10
Çalışan yok	71
<u>Aile içinden örgüt üyesi olma (eş, anne, baba, kardeş, çocuk)</u>	
Var	13
Yok	87

Kaynak: Sözer ve Başıbüyük, 2011: 68

Tablo 5’te ki TÜİK verilerine göre 2006-2016 arasında ele alınan verilere bakıldığında da kullanılabilir hane halkı kişi geliri temel alınarak hesaplanan yoksulluk oranı, yoksul sayıları ve yoksulluk açığı oranları dikkate alındığında, PKK’ya katılım sayısı ve büyüme arasındaki ters ilişkiyi destekler nitelikte; ancak PKK’ya katılım sayısı ile yoksulluk oranı, yoksul sayıları ve yoksulluk açığı oranlarında ki ilişkinin doğrusal olduğu görülmektedir (TÜİK, 2017). Diğer bir ifadeyle milli gelirde artış oldukça PKK’ya katılım sayılarının özellikle son dönemlerde azaldığı; ayrıca yoksulluk oranı, yoksul sayıları ve yoksulluk açığı

oranlarındaki azalışlarla birlikte PKK'ya katılım sayılarındaki düşüşle paralellik göstermektedir. Örneğin 2006 yılında yoksulluk oranı 29,1 iken 2012 yılında bu oran 10,0'a düşmüştür (TÜİK, 2017). Aynı dönemde Grafik-3'te ki PKK'ya katılım ise 2006 yılında 700'lerdeyken 2012 yılında 611'e kadar düşmüştür. 2016 yılında ise PKK'ya katılım 167 olmuş ve bu dönemde milli gelirin bir önceki döneme göre yükseldiği ve yoksulluk oranının ise 8,4'e düştüğü görülmektedir. Yani aynı Tablo ve Grafiklerden özellikle Türkiye'de ki ekonomik kriz dönemlerini incelersek; 1994-1998-2001 ve 2008 krizlerinde, bu krizlerin öncesinde ve sonrasında 2001 yılı hariç diğer yıllarda ekonomik krizler öncesinde veya sonrasında PKK'ya katılımlarda artış olduğu görülmektedir.

2009 yılı yoksulluk oranı, yoksul sayıları ve yoksulluk açığı oranlarında ise 2008 ekonomik kriz sonrasında bütün verilerde olumsuz artış gözlemlendiği ve PKK'ya katılım kriz öncesi Grafik-3'te 2007 yılında 640 iken, kriz sonrası 2009 yılında bu sayının 1328'e yükseldiği görülmektedir. Fakat burada özellikle 2014 yılında PKK'ya katılımı ile milli gelirdeki artış ile yoksulluk oranı, yoksul sayıları, ve yoksulluk açığı oranlarındaki azalışlardaki ilişki diğer dönemlerden ayrılmaktadır. Yani bu dönemde gelir ve yaşam koşulları oranların ve milli gelirden bir önceki döneme göre olumlu artış yaşandığı ancak PKK'ya katılımında ise son 30 yıldaki en büyük katılımın olduğu görülmektedir. Bu ayrışmanın sebepleri arasında ise; bu tarihe yakın zamanlarda meydana gelen Gezi olayları, Kobani olarak isimlendirilen olaylar, 17-25 Aralık Süreci ve toplumda 'Barış Süreci' olarak bilinen sürecin sona ermesi olarak görülebilir.

Tablo 5: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2006-2016

	Yıllar										
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
%40 - 40%											
Yoksulluk sınırı (TL)	1 881	2 433	2 531	2 818	2 972	3 255	3 611	4 008	4 443	4 997	5 693
Yoksul sayısı (Bin kişi)	8 665	6 799	7 021	7 485	7 355	7 288	7 344	6 788	6 572	6 652	6 482
Yoksulluk oranı (%)	12,8	9,9	10,1	10,6	10,3	10,1	10,0	9,1	8,7	8,7	8,4
Yoksulluk açığı³⁶	29,1	24,5	23,7	25,6	24,0	25,4	23,7	22,6	22,3	22,3	20,8
%50 - 50%											
Yoksulluk sınırı (TL)	2 351	3 041	3 164	3 522	3 714	4 069	4 515	5 007	5 554	6 246	7 116
Yoksul sayısı (Bin kişi)	12 548	11 163	11 580	12 097	12 025	11 670	11 998	11 137	11 332	11 219	11 026
Yoksulluk oranı (%)	18,6	16,3	16,7	17,1	16,9	16,1	16,3	15,0	15,0	14,7	14,3
Yoksulluk açığı	31,7	26,4	25,6	28,0	26,6	26,3	26,9	26,0	24,4	25,3	24,3
%60 - 60%											
Yoksulluk sınırı (TL)	2 821	3 649	3 797	4 227	4 457	4 883	5 418	6 012	6 665	7 495	8 539
Yoksul sayısı (Bin kişi)	17 165	16 053	16 714	17 123	16 963	16 569	16 741	16 706	16 501	16 706	16 328
Yoksulluk oranı (%)	25,4	23,4	24,1	24,3	23,8	22,9	22,7	22,4	21,8	21,9	21,2
Yoksulluk açığı	33,6	28,4	27,9	29,6	28,7	29,2	29,2	26,7	27,2	26,8	26,5
%70 - 70%											
Yoksulluk sınırı (TL)	3 291	4 257	4 430	4 931	5 200	5 697	6 320	7 016	7 775	8 744	9 963
Yoksul sayısı (Bin kişi)	21 611	20 595	21 358	21 938	21 816	21 730	22 252	21 979	22 223	22 546	22 096
Yoksulluk oranı (%)	32,0	30,1	30,9	31,1	30,6	30,0	30,2	29,5	29,4	29,5	28,7
Yoksulluk açığı	34,8	31,2	31,3	32,4	31,9	31,0	31,2	29,0	29,3	28,4	28,5

Bir önceki takvim yılı gelirlerin referans dönemidir

Kaynak: TÜİK

³⁶ Yoksulluk açığı, yoksulluğun derecesi hakkındaki bilgiyi vermektedir. Yoksulluk açığı oranının küçülmesindeki anlam yoksulluk risk derecelerinin daha az olduğu, 100'e yaklaşması ise yoksulluk derecesinin çok fazla olduğu anlamındadır. Yoksulluk açığı=((Yoksulluk sınırı-Yoksulların EFB medyan geliri)/Yoksulluk sınırı)*100 formülü baz alınarak hesaplanmaktadır. Daha fazla bilgi için bkz. TÜİK.

Sonuç olarak; ‘çözüm odaklı’ yaklaşımın olumlu etkileriyle birlikte PKK’ya katılımında Grafik 3 ve 4’te de görüleceği üzere son dönemlerde neredeyse bitiş noktasına gelmesine rağmen yine son dönemde etkisiz hale getirilen terörist sayısında bir artışın yaşandığı görülmektedir. Bunun nedenleri arasında ise daha çok sınır komşularında yaşanan iç sorunlar ve PKK’nın dış destekli proje olarak ortaya çıkmasından olduğu söylenebilir. İlk dönemde ekonominin kötü gidişatından ve sonraki dönemde ekonominin inişli çıkışlı grafiğinde sosyo-ekonomik sebeplerle yaşanan PKK’nın eylemleri, son dönemde ise ekonominin yukarı yönlü hareketleri ve Türkiye’nin uluslararası piyasalarda daha etkili bir oyuncu olarak dâhil olmasından hareketle PKK’nın dış müdahalede bir araç olarak kullanılması olarak değiştiği görülmektedir. Bunun sebepleri ise dördüncü bölümde ele alınacaktır.

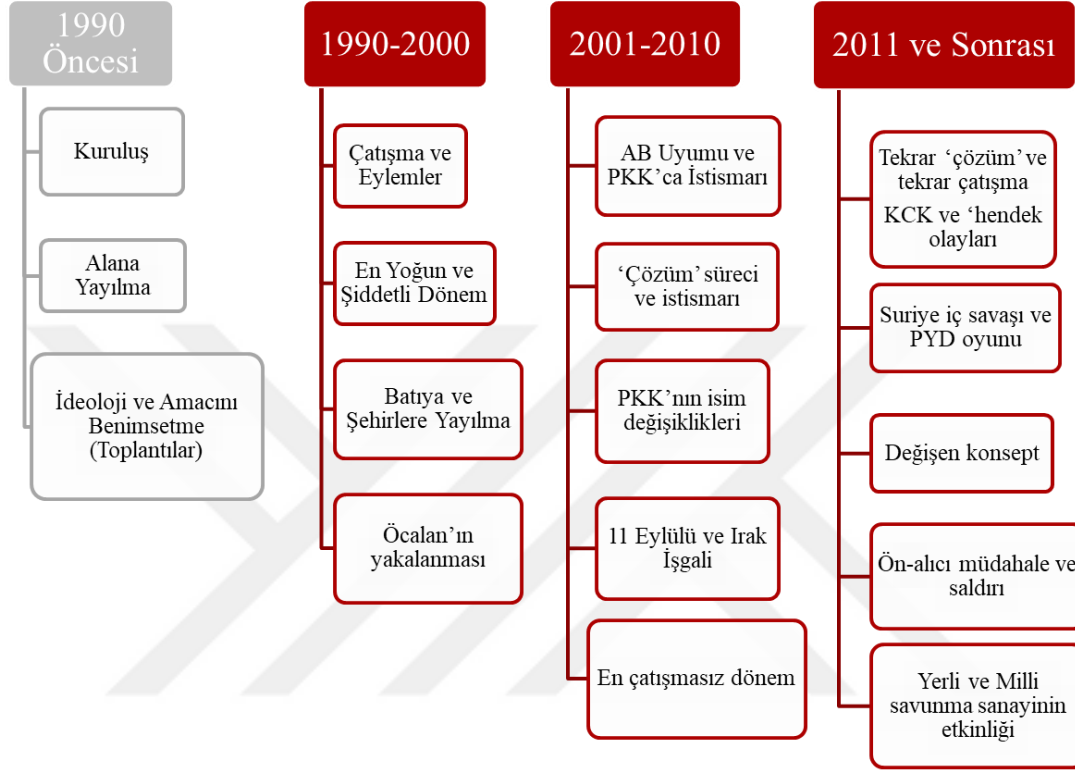
3.3. PKK’yla Mücadelede Türkiye’nin Konsepti

Türkiye'nin özellikle son dönemler hariç yıllarca terörle, terörizmle ve teröristle mücadele³⁷ kavramları ayrımında genellikle terörle ve teröristle mücadele yöntemini tercih ettiği görülmektedir. Tabi bu durum ABD’li istihbarat görevlilerince, PKK ile mücadelede Türkiye'nin başarısız olduğunun iddia edilmesine neden olmuştur (Fuller ve Barkey, 2011: 196-197). Ancak iddiaların aksine PKK’nın farklı kademe ve seviyelerindeki birçok terörist öldürülmüş, yakalanmış veya teslim olunması sağlanmış; ayrıca Fuller ve Barkey’e göre PKK, hedeflediği halk desteğini hiçbir zaman elde edememiştir (Fuller ve Barkey, 2011: 196). Ancak PKK’nın 1978’den 2018 yılına kadar Türkiye, İran, Irak ve Suriye gibi coğrafyalarda varlığını devam ettirmesi PKK adına bir başarı olarak görülebilir. Her ne kadar varlığını devam ettirse de PKK'nın bahsedilen bu devletlerde bağımsız bir devlet kurması veya Türkiye’de bir iç savaş yaşatması da mümkün olamamıştır. PKK bunu yapabilecek bir güce hiçbir zaman ulaşamamıştır ve örgüt Kürt halkının çoğunluğuna sahip bir taban meydana getirememiştir.

PKK'nın Türkiye’de askeri bir zafer ihtiyacından ziyade; hedefi ideolojik, ırkçı ve ayrılıkçı propagandasını yapmak ve varlığını devam ettirebilmektir (Fuller ve Barkey, 2011: 196). Buradan hareketle Türkiye’nin de terörle ve terörizmle mücadelede başarısız olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Çünkü Türkiye’nin kullanmış olduğu konseptlerden birisi olan “düşük yoğunluklu çatışma” (DYÇ) yöntemi ve asimetrik çatışmada dünya genelinde güvenlik görevlilerinin teröre karşı kayıp açısından değerlendirilmesinde başarı oranı, 1 terörist etkisiz hale getirilmesine karşı 7 güvenlik görevlisi kaybıdır (Şener, 2013: 1). Fakat

³⁷ Literatürde ve halk arasında genellikle terörle mücadele kavramı kullanıldığı için bu çalışmada da bu üç ifadeyi (terörle, terörizmle ve teröristle mücadele) kapsayacak şekilde terörle mücadele kavramı daha çok kullanılacaktır.

Türkiye’de PKK ile mücadelede TSK’nın 2013 yılı itibariyle durumu ise dünya genelinde başarı kabul edilen 1’e 7’i oranının tam tersi; 1 güvenlik görevlisine karşı 8 teröristin etkisiz hale getirildiğidir (Şener, 2013: 1). Bu oran özellikle son dönemde mücadelede değişen konseptle birlikte daha arttığı düşünülmektedir³⁸.

Grafik 6: Dönemler İtibariyle PKK

Kaynak: Tarafımca hazırlanmıştır.

Grafik-6'da görüleceği üzere dönemler itibariyle PKK'yla mücadelede terörle ve terörizmle mücadele ayrımının da önemi ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda PKK'nın ortaya çıkan fırsatları lehine olabilecek şekilde kullandığı görülmektedir. Ayrıca bu grafik bizlere PKK'nın konjonktürel gelişmelere bağlı olarak eylemlerinin niteliğinde ve niceliğinde ortaya çıkan gelişmeleride yansıtmaktadır.

Tablo 6'da bugüne kadarki terörle mücadelede etkisiz hale getirilen terörist sayısı verilmektedir. Özellikle 2016 yılında etkisiz hale getirilen terörist sayısının 10,772 olması Türkiye'nin terörle mücadelede değişen konseptinin sonuçlarını göstermektedir. Değişen

³⁸ Türkiye'nin bu konudaki başarısını karşılaştırmalı olarak örneklendirilmesi gerekirse; İngiltere ve IRA terör örgütü arasında ki mücadelede İngiltere için bu oran 1'e karşı 3 (başarılı değerlendiriliyor), Vietnam Savaşı sırasında ABD'nin Vietkong gerillalarına karşı mücadelesinde oran 1'e karşı 17 (başarısız değerlendiriliyor), Rusya'nın ise Sovyet-Afgan Savaşı'nda ise oranı 1'e karşı 9 olmaktadır (başarısız). Türkiye'nin bu kıyaslama da oldukça başarılı olduğu söylenebilir. Daha fazla bilgi için bkz. ŞENER, Agr.

mücadele konseptlerinden birisi ‘terörü yerinde yok etmek’, bir diğeri ise terörle mücadelede yerli ve milli silahların kullanılmaya başlanmasıdır.

Tablo 6: Yıllara Göre Etkisiz Hale Getirilen PKK’lı Sayısı

<u>Yıl</u>	<u>Etkisiz Hale Getirilen Terörist Sayısı</u>	<u>Yıl</u>	<u>Etkisiz Hale Getirilen Terörist Sayısı</u>
2000	452	1984	116
2001	226	1985	386
2002	97	1986	143
2003	443	1987	113
2004	379	1988	228
2005	408	1989	327
2006	517	1990	592
2007	653	1991	799
2008	1110	1992	2793
2009	34	1993	5083
2010	414	1994	6295
2011	825	1995	6285
2012	1495	1996	6.181
2013	435	1997	9.451
2014	950	1998	3.295
2015	3734	1999	1.811
2016	10772		

Kaynak: Araştırmalar neticesinde hazırlanmıştır

Türkiye’nin terörle mücadelesinde özellikle yerli ve milli silahların envanterinde ağırlık kazanmasıyla ‘Terörle Aranılanlar Listesinde’ 17.09.2018 tarihi itibarıyla etkisiz hale getirilen teröristlerden; Kırmızı listede yer alan 89 PKK’lıdan kişiden 12’si, Mavi listede yer alan 20 PKK’lıdan 9’u, Yeşil listede yer alan 45 PKK’lıdan 24’ü, Turuncu listede yer alan 58 PKK’lıdan 16’sı, Gri listede yer alan 455 PKK’lıdan 128’i etkisiz hale getirilmiştir³⁹. Diğer bir ifadeyle toplamda 1850 kişilik ‘Aranılanlar’ listesinde yer alan 667 PKK’lıdan 189’u etkisiz hale getirilmiştir. Listede yer alıpta etkisiz hale getirilenlerin oranında ise yaklaşık %29’luk bir başarı elde edilmiştir. Yani listede yer alan her 3 teröristten 1’i etkisiz hale getirilmiştir. Bu oran PKK’ya katılımın neredeyse sıfırlandığı, etkisiz hale getirilenlerin de örgütte sözde

³⁹Daha fazla bilgi için bkz: Ek-1: Aranılanlar Listesinde Etkisiz Hale Getirilen Teröristler, Kaynak: <http://www.teroraranilanlar.pol.tr/Sayfalar/default.aspx-> 17.09.2018

üst düzey sorumlu olduğu ve örgüt elebaşı Öcalan'ında yakalandığı düşünülürse bu oran oldukça önemli ve yüksek bir oran olarak ifade edilebilir.

Türkiye son dönemde terörle ve terörizmle mücadele kavramlarının her ikisini de etkin olarak kullandığı ifade edilebilir. Türkiye'nin bu mücadelede değişen konseptinde; ABD'nin uluslararası terörizm ile mücadelede yeni konsepti olan 'Ön-Alıcı Savaş/Saldırı (Önleyici Vuruş)' doktrinine benzer bir taktiği de uygulama koyarak hareket ettiği söylenebilir. Bu doğrultuda daha önceleri eylemler sonrasında operasyonlarla girilip daha sonra terk edilen bölgeler, artık saldırı ya da eylem yapılmadan önce teröristlerin yerinde yok edilmesi ve o alanda hâkimiyet kurulması şeklinde tezahür etmektedir. Ayrıca özellikle Suriye'de terörün yerinde yok edilmesi tehdidi önceden yok etmenin uygulaması Suriye'de Fırat'ın doğusu ve Irak'ta Sincar'a 'ön alıcı' olarak yapılması planlanan operasyonları sıklıkla dile getirildiği görülmektedir. Bu ise PKK ile mücadelede değişen konsepti en iyi yansıtan örneklerdendir. Hasan Kalyoncu Üniversitesinde Öğretim Üyesi Murat Aslan, Anadolu Ajansına yaptığı açıklamada;

"Irak'ın kuzeyinde başarıyla devam eden operasyonların... Önleyici manevrayı kapsadığını... Bir nevi alan kontrolü sağlanması ve adım adım Kandil'deki terör yuvalarının dağıtılması esasına dayanan mevcut operasyon, bölgede konuşlanacak askerimizin teröristler karşısında inisiyatif ele geçirmesini sağlayabilecek, onları kendi inlerinde saklanmaya ve paniklemeye sevk edecek nitelikte... (Aslan, M., 06.06.2018; Özer, 06.06.2018)"

ifadesinde bulunarak 'önleyici' operasyonun önemini belirtmiştir. Bu açıklama çerçevesinde Türkiye'nin gerek Irak Kuzeyine gerekse Suriye Kuzeyine 'meşru müdafaa' ve 'meşru müdahale' kapsamında yaptığı ya da yapacağı önleyici operasyonları daha da değer kazanmaktadır. Türkiye bu operasyonlarla hem mevcut terör tehlikesini hem de gelecekte oluşabilecek tehlikeleri bertaraf etmiş olmaktadır.

Mevcut ve gelecekteki terör tehlikesinden bahsederken terör ve terörizm kavramlarını birbirlerinden ayırt etmek gerekmektedir. Terörle mücadele; terörizmin oluşumuna dair çok taraflı ve çok yönlü ayıklama uygulama planından çok terörizmin sebep olduğu şiddet ile mücadelede uygulama ve planlar amaç edinilmektedir (Taş, 2014: 179). Yani teröristlerle mücadeledir ve sadece silahlı mücadeleyi esas alır. Terörizmle mücadelede ise; silahlı mücadele yerine bireyleri teröriste dönüşmesini engelleyen ve koordinasyon gerektiren bir mücadele yöntemidir (Taş, 2014: 179).

Terörle mücadele, teröristleri ve örgütün üst kadrosunu etkisiz hale getiren ve bu şekilde örgütü bitirme amacı taşırken; bireyleri terörizme kaydıran sebeplerden olan

toplumsal, bireysel, siyasal, ekonomik ve küresel gibi sorunlara eğilmez. Bu şekilde ki bir mücadele, kaynağı kurutulmayan ya da kurutulamayan bir yapıyla savaşa dönüşür. Hatta ülkenin mücadelede aşırı ya da legal olamayan yollara girmesi, terör örgütlerince propaganda malzemesi olarak kullanılmasına ve belki de örgütün terörist temin etmesinde rol almasına sebep olacaktır. Bu iki kavram incelendiğinde her ikisinin de ‘kompozisyonu’ndan oluşan bir terörle mücadele yöntemi geliştirilmesi fikri ağır basmaktadır. Türkiye’nin özellikle son dönemde hem Ek-1 Arananlar Listesinde Etkisiz Hale Getirilen Teröristler listesinde de görüleceği üzere örgütün üst düzey yöneticilerini etkisiz hale getirmesi hem teröristleri yerinde ve kaynağında yok etmesi hem de ülke içerisinde terörizme sebep olan ekonomik, sosyal ve siyasi hak ve koşullarda tedbirler almasında her iki yönteminde etkin olarak kullandığı söylenebilir.

Terörle mücadelede Türkiye’nin uygulamalarını dönemsel olarak incelemek, uygulanan politika ve stratejilerin ortaya konmasını katkıda bulunabileceği gibi, tercih edilen konsepti de ortaya koyacaktır. Bu çerçevede Türkiye’nin terörizmle mücadelesi üç dönem dâhilinde incelenebilir.

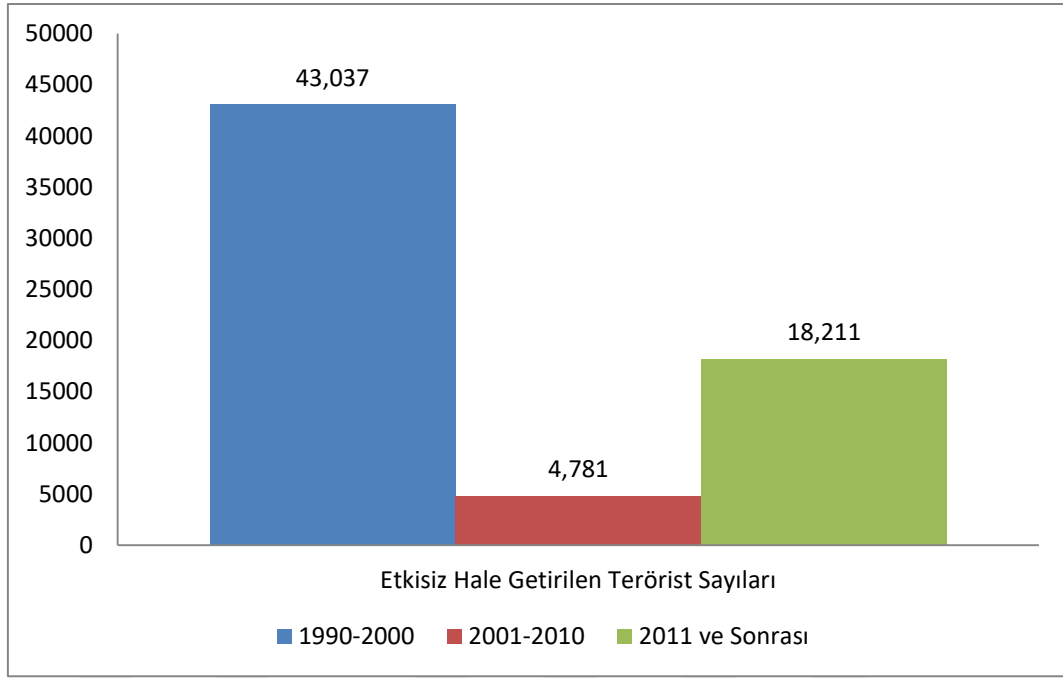
Birinci dönem, terörle mücadelenin yalnızca silahlı mücadele şeklinde düşünüldüğü dönemdir. Sözer ve Başbüyük, 1984 ve 1990’lı yıllarını kapsayan dönemde Türkiye’nin terörle mücadelede en çok hatayı yaptığı dönem olduğunu ifade etmektedir (Sözer ve Başbüyük, 2011: 25). Çünkü söz konusu dönem, terörle mücadelede yalnızca teröristle mücadelenin öne çıktığı bir dönemdir. Bu çerçevede bölgedeki sivil vatandaşların potansiyel PKK sempaticisi, destekçisi ya da elemanı olarak görülmesi, OHAL uygulamaları, köyleri boşaltma, devletçe alınan sert tedbirler vb. gibi hususları PKK propaganda malzemesi yapmış ve taraftar toplama fırsatı yakalamıştır.

İkinci dönemde, 1990 ve 1999 yılları arasında mücadelenin yarı-militer olarak algılandığı bu dönemde Özal Hükümetiyle PKK ile görüşmelere geçilmesi oldukça dikkat çekicidir (Taş, 2014: 181). Çünkü günümüzde dahi iddia edilen ‘Kürt Sorunu’ çözümünde ‘PKK’yi muhatap alınmalı mı ya da alınmamalı mı’, ‘hükümet mi ya da devlet mi PKK’yla görüştü’ tartışmaları yapılmaktadır. Nitekim AK Parti Hükümeti de MİT ile ‘Oslo Görüşmeleri’ diye bilinen görüşmelerle PKK ile temasa geçmiştir. Ancak PKK’nın bu süreçlerde samimi olmaması, amaçlarında herhangi bir değişikliğinin olmaması ve eylemlerini devam ettirmesi bu süreci kesmiştir. Ayrıca AK Parti öncesinde ki görüşmelerde genellikle temel amaç, PKK’yi kontrol altına almak, ateşkes sağlama ve reformların yapılmasında sorun çıkarmasını engelleme olarak ifade edilebilir. Fakat özellikle Oslo süreci

sonrasında ki AK Parti Hükümetinde artık kontrol altına almak ve reformları engellemesine mani olmaktan ziyade, artık PKK'nın tamamen bitirilmesinin hedeflendiği söylenebilir.

Üçüncü dönemle birlikte mücadele artık çok boyutlu değerlendirilmekte; salt güvenlik birimleriyle değil sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, iş ve finans çevreleri, medya, uluslararası diplomasi, farklı kamu kurum ve kuruluşlarıyla birlikte halkında mücadeleye katkı sağladığı ve katıldığı dönemdir. Bu dönem hala devam etmekle birlikte zaman zaman farklı stratejiler uygulanmaktadır. Örneğin Ak Parti Hükümetinin PKK ile mücadelede ki uygulamaları bu döneme konabilir. Bu dönemde, bazen sivil toplum kuruluşları ve MİT aracılığıyla terör sorununu ortadan kaldırmak için görüşmeler yapılırken, bazen de ilerleyen süreçte ortaya çıkan ve halk içerisinde 'Hendek Olayları' şeklinde isimlendirilen olaylarda şehir içindeki terör gruplarıyla mücadele edilerek terör yok edilmeye çalışılmıştır. Günümüzde ise 'Ön Alıcı-Önleyici' müdafaa ve müdahale kavramları üzerinden Irak ve Suriye sınırları içerisinde bu maksatla operasyonların devam ettiği basına yansımaktadır. Dönemin İç İşleri bakanı Süleyman Soylu: "*Türkiye'nin terörle mücadelede yeni stratejisinin en önemli parçası tehdidin bulunduğu yerde etkisiz hale getirebilmek*" olduğunu vurgulayarak aslında terörle mücadelede değişen konseptini de belirtmiş bulunmaktadır (TSK, 2018b). Ayrıca bu dönemde Türkiye'nin, arananlar listesinde bulunan terör örgütü mensuplarını ihbar edenlere verilen 'ödül sistemi'ni faaliyete geçirdiği ve PKK'nın sözde üst düzey yöneticilerinden ağır kayıplar verdirdiği bir dönem olarak göze çarpmaktadır.

Bu veriler ışığında ele alınan üç dönem itibariyle etkisiz hale getirilen terörist sayısının karşılaştırması Grafik-7'de gösterilmiştir. Bu çerçevede terörle mücadelede en şiddetli dönemin 1990-2000, en sakin ve çatışmasız dönemin ise 1991-2000 dönemi olduğu görülmektedir.

Grafik 7: Etkisiz Hale Getirilen Teröristlerin Dönemler İtibariyle Karşılaştırması
Kaynak: Tablo 6'ya göre hazırlanmıştır.

3.4. PKK Eylemselliğinde Yerli ve Milli Savunma Sanayi ve Önemi

Dünyada ABD, Almanya, Rusya, Fransa gibi silah sektöründe⁴⁰ oldukça gelişmiş ülkeler, savunma sanayinden çok yüksek gelirler elde etmektedir. Türkiye'nin kendi yerli ve milli silahlarını üretmesi Türkiye açısından ne kadar olumlu ise diğer devletler açısından da olumsuz tarafları vardır. Öncelikle Türkiye'nin kendi silahını üretmesi ve buna devam etmesi, bu konuda mevcut olan dışa bağımlılığını azaltacaktır. Ayrıca bu politika Türkiye'yi diğer konularda da elini rahatlatarak daha özgür kararlar almasını sağlayacaktır.

Dışa bağımlılıktan dolayı Türkiye savunma sanayisi için milyarlarca dolar para harcaması çok büyük maliyetlere katlanmak zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. Bu ise sınırlı kaynakların, bu alanda kullanılmasıyla daha verimli sektörlerde kullanılmasına engel olmaktadır. Nitekim güçlü bir savunma sanayisi mevcut olan ve savunma taleplerini kendi üretimi ile gideren devletlerde savunma sanayi kalemi için yapılan harcamaların ekonomik büyümeyi pozitif olarak etkilemekle beraber; savunma sanayisinin ithalât temelli ve temin etmede finansmana bağlı ülkelerde ise bu etki negatif olarak izlenmektedir (Şişman, 2017: 228-229).

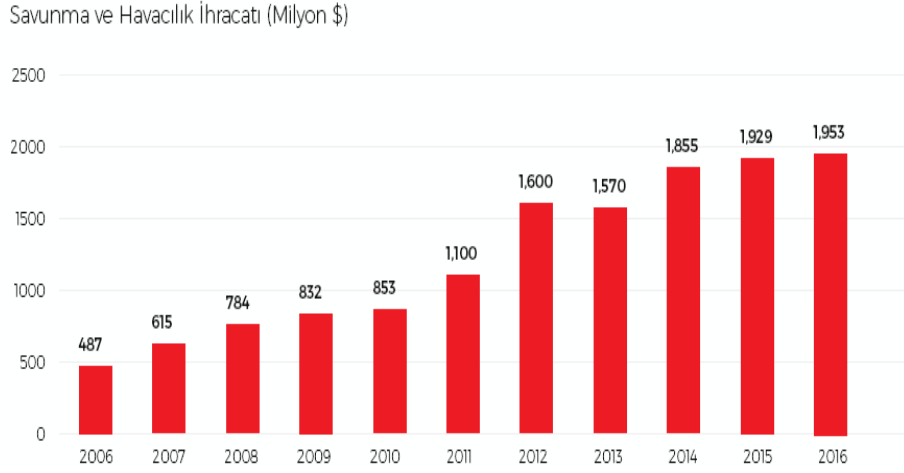
Ayrıca söz konusu açıklamalara paralel olarak Savunma Sanayi harcamaları için teknik ve mali donanımı yeterli olmayan devletler bakımından dış borç sorununa da sebep

⁴⁰ Anadolu Ajansının 14.03.2017 tarihli haberine göre; silah satışından 2007-2014 yılları arasında ABD 250 milyar dolar, Rusya ise 85 milyar dolar gelir elde etmiştir.

olmaktadır. Çünkü silah ithalatı bakımından diğer ülkeleri kendine bağımlı hale getiren ihracatçı ülkeler, ayrıca verdikleri bu silahların finansmanı konusunda da ‘yardımcı’ olmakta, IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlar aracılığıyla bu bağımlılık daha da arttırılmaktadır. Bu nedenle, savunma sanayi ve finansal sermaye arasında ki ilişkileri daha da önemli hale geldiği izlenmektedir (Şişman, 2017: 228).

Bahse konu tartışma ışığında Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI) tarafından 2011 ve 2015 yıllarını kapsayan dönem için yayımlanan Silah Ticareti Raporu’nda, silah ithalatında Türkiye küresel anlamda sıralamada altıncı yerde bulunurken silah ihracatında ise 16. sırada bulunmaktadır (*BBC News Türkçe*, (22.02.2016)). SIPRI raporlarına göre; 2011-2015 aralığında uluslararası silah ticareti, 2006-2010 aralığındaki döneme göre %14 artış göstermiştir (Şişman, 2017: 229). Yine aynı raporda Uluslararası silah ihracatında ise ABD, Almanya, Rusya, Fransa ve Çin ülkeleri genel ihracatın yüzde 74’ünde pay sahibidir (*BBC News Türkçe*, 22.02.2016).

Savunma ve Havacılık Sanayii İmalatçılar Derneği’nin (SASAD) ‘Türk Savunma Sanayiinin 2016 Yılı Performansı’ isimli raporunda; Türkiye 2002’de sadece 66 savunma projesinin %80’e yakın oranı dış kaynakla sürdürürken, 2016 yılında ise yaklaşık %65 yerlilik oranıyla projelendirilen sayı 9 kat yaklaşık artışla 553 sayısına dayanmıştır (Savunma ve Havacılık Sanayii İmalatçılar Derneği [SASAD], 2017). Savunma ve Havacılık sektöründe ki toplam ciro ise 5,968 milyar dolar olurken, 2004’lü yıllarda 248 milyon dolarlarda seyreden savunma ve havacılık ihracat rakamları, 2016’da sekiz kat büyümüş ve 1,953 milyar dolara varmıştır (SASAD, 2017). (Grafik-8)

Grafik 8: 2006-2016 Yılları Arası Savunma ve Havacılık İhracatı
Kaynak: SASAD

Yüksek teknolojiye sahip savunma sanayi ürünleri; kısıtlı şirketlerce üretimi sağlanan parçalar ve sahip oldukları kontrol yazılımlar, üretimini sağlayan firmaların kartelleşmesine ve hâkimiyetlerini sağlamlaştırması anlamına gelmektedir (Tanrıverdi, 2014: 3). Bu sebeple devletlerin savunma sanayilerinde ki durumları; bağımsızlıklarının da göstergesi olup savunma sanayisinde dışa bağımlı olan bir ülkede de ekonomik ve siyasi bağımsızlıktan söz edilemeyecektir.

Uluslararası alanda gelişmiş ABD, Almanya, Fransa ve İngiltere gibi ülkeler ile gelişmekte olan Rusya, Çin ve Hindistan gibi ülkeler arasındaki hegemonya mücadelesi savunma sanayisini daha da önemli hale getirmektedir. Farklı bir bakış açısıyla yorumlandığında ise savunma sanayi giderleri yeterli teknik donanım ve alt yapıya sahip olmayan ülkelerde dış borcun daha fazla artmasına neden olmaktadır (Şişman, 2017: 228). İşte bu ilişki nedeniyle de Uluslararası silah şirketleriyle Uluslararası Finans sektörü arasında da bir bağlantı oluşmaktadır. Bu ilişki gelişmiş ülkelerin ve özellikle savunma sanayiinde öne çıkan ülkeler için diğer ülkelere bir müdahale aracı olarak kullanılması fırsatını yaratmaktadır.

Önceki konularda Prof. Dr. Doğu Ergil'in terörizmi tanımlamasında: “*Siyaset yapma şekli ve siyasetinde en radikal şekli. Terörizm bir tür savaş çeşididir ve çoğunlukla güçlüye karşı güçsüzün vermiş olduğu muntazam olmayan bir çeşididir (Ergil, 2004: 139).*” olarak tanımlaması bizim konumuzu açıklamada da çok yerinde bir tanım olarak gösterilebilir. Çünkü güçlü devletler terörizmi bir araç olarak kullanmaktalar ve güçsüz, stratejik konumda, zengin yer altı kaynaklarına sahip veya kendilerine rakip olabilecek potansiyele sahip olanlar gibi özelliklere sahip devletleri kontrol altında tutmak için bu yola başvurmaktadırlar. Terörizmi bir araç olarak kullanmasını bir sonraki bölümde ABD ve Avrupa devletlerince nasıl kullanıldığına bakılacaktır.

Bu sebeplerin dışında Türkiye'nin hemen yanı başındaki Orta Doğu'da olup bitenler, 1990'larda Balkanlar ve Kafkaslarda yaşananlar, dönem dönem Yunanistan ile yaşanan gerilimler Türkiye'de 'Güvenlik İkilemine' sebebiyet vermekte ve neticede silah ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda silah ve savunma sanayii üretiminde, Türkiye'nin realist politikalara kaydığı söylenebilir.

3.5. Üçüncü Bölüm Sonuç

27 Kasım 1978'de Diyarbakır Lice'de PKK; İran, Suriye, Irak ve Türkiye'nin doğu ve güneydoğu Anadolu bölgelerini de kapsayan ve sözde 'Kürdistan' şeklinde ifade edilen coğrafi alanda, 'Sosyalist, Devrimci ve Bağımsız Birleşik Kürt Devleti' oluşturmayı amaçlayan bir terör örgütü olarak ortaya çıkmıştır. PKK, konjonktürel gelişmelere paralel olarak bu amacını faaliyete geçirmek için zamanla sayılarında artış ve azalış gösteren, 'zora dayalı güç' kullanma stratejisi uyguladığı eylem ve saldırılara başlamıştır. Yine bu kapsamda düzenlenen kongre ve konferanslarla, örgütün politika ve stratejilerinin belirlendiği görülmüştür.

1990-2000 döneminin hemen başlarında Cizre, Silopi ve Nusaybin ilçelerinde, PKK'nın şehirlere sızdırdığı teröristler ile sempatanlar marifetiyle 'Başkaldırı' anlamında kullanılan 'Serhildan' şeklinde kitlesel eylemler gerçekleştirmiştir. Kitlesel halk hareketleriyle PKK, Türkiye'de 'idari' yapılanmaya yönelik adımlar atmış; bu çerçevede 1990 sonrasında ülke içindeki gruplarını 9 'eyalet' çatısı altında örgütlemiştir. Bu dönemde gerçekleşen Körfez Savaşı sonrasında Irak kuzeyinde oluşan otorite boşluğundan PKK yararlanmak istemiş, hesaplamadıkları fırsat ve kolaylıklar elde etmiştir. Terör örgütüne destek veren Suriye de bu dönem Türkiye'nin gündemine girmiş ve Türkiye'nin kararlılığına yönelik emareler gözlenmiştir. Dönemin sonlarına doğru en önemli gelişmelerden bir tanesi gerçekleşmiş ve Öcalan yakalanarak Türkiye'ye getirilmiştir.

PKK, 2000'li yıllarla birlikte farklı örgütlenme modelleriyle yenilenme dönemine girdiği görülmektedir. Bu dönemde PKK; Türkiye'nin AB üyeliği çerçevesinde, AB'nin 'insan hakları ve demokrasi' kavramlarına verdiği önemden hareketle, iddia edilen 'Kürt sorunu' ve 'Kürt hakları' üzerinden Türkiye'yi sıkıştırma, eleman temin etme ve sempatan kazanma politikası izlemiştir. PKK hem içeride hem de dışarıda Türkiye'nin siyaset gündemini etkileyerek psikolojik saha elde etme stratejisi benimsediği belirtilmektedir. Bu kapsamda PKK, 'Demokratik Cumhuriyet' şeklinde tanımlanan, 2004'ten başlatarak günümüz itibarıyla de devam eden yeni bir süreci devam ettirdiği ifade edilmiştir. ABD'nin 2003 yılında ki Irak işgali ve akabinde Türkiye'de ki 1 Mart tezkeresi süreci, Körfez savaşında olduğu gibi PKK'ya fırsatlar yarattığı görülmüştür. PKK, KCK yapılanmasıyla

şehir merkezlerinde gösteri ve eylemlerle adeta bir 'başkaldırı' provası yapmıştır. Ancak bu durum, kolluk kuvvetlerinin düzenlediği başarılı operasyonlarla sona erdirilmiştir. Bu dönemde Hükümetin, askeri seçenek dışındaki yöntemlerle sorunu çözmek için faaliyetlerde bulunduğu görülmektedir.

2011 sonrasında PKK; silahlı ve kitlesel eylemler, sivil itaatsizlikler, gösteri ve yürüyüşler kapsamında eylemlerini yürüttüğü görülmektedir. Bu dönem itibariyle her ne kadar Öcalan sözde 'lider' olarak görülse de, Öcalan tarafından alınan karaların Kandil tarafından artık sorgulanır hale geldiği daha çok hissedilmektedir. Bu dönemde de Hükümet tarafından PKK sorununun bitirilmesinde 'Oslo görüşmeleri ve Akil İnsanlar' gibi alternatif çözümler ortaya konmuştur. Bu dönemde 'vekâlet savaşlarının' iç içe geçtiği Suriye iç savaşının başlaması ve neticede oluşan otorite boşluğuyla, 'Kuzey Irak' benzeri federal bölge arayışında ki Suriyeli Kürt unsurların etkisiyle PKK'nın Suriye kolu PYD/YPG bölgede güç kazanmıştır. Kısa sürede büyük bir toprak işgal eden ve Türkiye için tehlike arz eden PYD'ya karşı, oluşabilecek daha büyük tehlikeleri ve planları bozmak için Türkiye tarafından Suriye topraklarına sınır dışı harekâtın düzenlendiği görülmüştür.

Türk ekonomisi ve PKK'nın eylem eğiliminin karşılaştırılmasında; milli gelir arttıkça PKK'ya katılımında azaldığı, milli gelir azaldıkça ya da milli gelir artışlarındaki artış oranı azaldığında PKK'ya katılımın arttığı tespitleri yapılmıştır. Bu kapsamda milli gelir ile PKK'ya katılım arasında tam bir paralellik gözükmesine de katılımı etkileyen önemli değişkenlerden biri olduğu vurgulanmıştır. PKK'ya katılanların büyük çoğunluğunun ise eğitimsiz ve herhangi bir işe sahip olmadığı görülmektedir. Yoksulluk oranı, yoksul sayıları ve yoksulluk açığı oranları dikkate alındığında da, PKK'ya katılım sayısı ve büyüme arasındaki ters ilişkiyi destekler nitelikte; fakat PKK'ya katılım sayısı ile yoksulluk oranı, yoksul sayıları ve yoksulluk açığı oranlarındaki ilişkinin doğrusal olduğu ortaya çıkmaktadır.

Dönemler itibariyle etkisiz hale getirilen terörist sayısının karşılaştırmasının yapıldığı Grafik-7'da en şiddetli dönemin 1990-2000 yılları arası, en sakin ve çatışmasız dönemin ise 1991-2000 yılları arası dönemin olduğu görülmektedir. Terörle ve terörizmle mücadele kavramlarının her ikisinin de etkin olarak kullanılması, yerli ve milli silahların envanterde ağırlık kazanması, 'Ön-Alıcı Savaş/Saldırı' doktrinindekine benzer bir taktik ile 'meşru müdafaa ve meşru saldırı' konseptiyle 'Terörle Arananlar Listesinde' ki teröristlerden birçoğu etkisiz hale getirildiği görülmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL KONJONKTÖR VE PKK TERÖR ÖRGÜTÜ

PKK'da olduğu gibi diğer tüm terör örgütlerinde de dış destek sağlamadan varlıklarını sürdürürebilmeleri çok zordur. Bu sebeple Türkiye topraklarında eylemlerde bulunan PKK; Türkiye'nin rekabet, diplomatik anlaşmazlık ya da çatışma halinde olduğu ülkelere para, malzeme, silah ya da yer ve kamp alanı temini gibi yardımlar elde etme gayreti içerisinde olmuştur. İç sorun olarak ortaya çıktığı iddia edilen 'Kürt Sorunu' özellikle dönem dönem yabancı aktör ve unsurların aktif desteğiyle etkilenmiş ve neticede 'Kürt Sorunu'yla asıl hedeflenen PKK sorunu tetiklenerek uluslararası bir durum haline getirilmiştir. Türkiye'nin kendi iç meselesi olarak 'Kürt Sorunu'nun, uluslararası bir durum haline getirilmek istenmesinin en büyük amacı, Türkiye'nin konu üzerindeki inisiyatifini azaltmak ve konunun uluslararası bir arenada çözüm üretmek istenmesi olarak belirtilebilir. Bu doğrultuda dış aktörlerin Türkiye'ye müdahalesinin de önü açılmış olacaktır.

Dış müdahale kapsamında, Osmanlı tarafından imzalanan 10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Barış Anlaşması'nda Kürt ve Ermenilerle ilgili maddelerde “*Doğu Anadolu’da özerk bir Kürdistan Devleti kurulacak ve bir süre sonra bağımsızlığını tam olarak elde edecek*”, “*Doğu Anadolu’da bağımsız bir Ermenistan Devleti kurulacak, bu devletin sınırları Amerika tarafından saptanacak* (Diktaş, 2003: 28).” ifadelerine yer verilmesi Türkiye üzerinde oynanan PKK oyununda açıkça gözler önüne sermektedir. Gerek Türkiye Cumhuriyeti gerekse Osmanlı dönemlerinde ortaya çıkan toplam 40 Kürt isyanlarından 9 tanesinin Osmanlı ya da Türkiye'nin başka bir ülkeyle mücadelede olduğu zamanlarda gerçekleştiği ve aynı zamanda 11 tanesinin de dış güçlerce uygulanan açık tahrik ve destekle olduğu görülmektedir (Küçükşahin, 2005: 90).⁴¹ Batılı ülkelerin PKK'ya verdiği bu desteğe Soğuk Savaş'ın oluşturduğu belirsizlik ortamında Türkiye'ye duyulan ihtiyaçla birlikte bir dönem ara verilmiş fakat 1970'li yıllarla birlikte tekrar canlandırılmaya başlanılmıştır.

Türk Devletleri tarih boyunca düşman devletlerinin istilasına uğramış olmasına rağmen, yıkılma sebeplerinden bir tanesi düşmanlarla işbirliğine giden yerli gruplar olmuştur. Bu bakımdan; a) Batı toplumlarının yüzyıllar boyunca Anadolu'da ki amaçlarına ulaşabilmek en önemli kozlarından bir tanesi misyonerlik faaliyetleri olmuştur. b) Diğer bir kozları Şark Meselesi'dir. c) Son olarak ise Batılı ülkeler Anadolu'da yaşayan halk gruplarını hasım haline dönüştürmek amacıyla sistematik bir psikolojik harekât düzenlemişlerdir (Atay, 2008: 409).

⁴¹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Küçükşahin, 2005: 63-94

Türkiye açısından ‘Kürt sorunu’ temel olarak terör ve geleneksel güvenlik anlayışı çerçevesinde görülmüş olmasına karşın, Batılı ülkeler genellikle konuya kimlik üzerinden ve ontolojik güvenlik⁴² düzeyi ile yani demokratikleşme, temel hak ve hürriyetler ve insan hakları sorunu çerçevesinde bakmaktadır. Bu sebeple Türkiye’ye eleştirel bakarak özellikle demokrasi ve insan hakları ekseninde Kürtlerin isteklerini yerinde görmektedirler. Ayrıca Batı, PKK’yı da Türkiye’deki muhafazakâr, milliyetçi tutum halinde ki yönetim ve ulus devlet anlayışının sonucu olarak görmekte ve PKK’nın kitlesel bir desteğe sahip olduğuna inanılmakta, Türkiye’nin soruna siyasi alanda çözüm üretmesi gerektiği düşünülmektedir (Bozkurt, 2013: 139). Batılı toplumların PKK sorununa bu insancıl, yani demokrasi ve insan hakları ekseninde ki yaklaşımında sadece bu değerlere verdikleri önemden ötürü bu kadar yoğun ve aktif bir destek vermemektedir. Batılı ülkeler için bu konu üzerinde bu kadar durma nedenleri arasında ve belki de en önemli sebebi, PKK ve ‘Kürt Sorunu’ nu aynı zamanda Türkiye ve Ortadoğu politikalarının da bir müdahale aracı olarak görmeleridir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından Kürtler ve PKK lehine verilen emsal nitelikli kararlar ile de hukuksal, manevi ve tazminat kararlarıyla da maddi desteğin olduğu söylenebilir. Örneğin AİHS’in 1994 ve 2014 yılları arasında Türkiye aleyhine verilen ihlal sayısı 2733 olarak gerçekleşmiştir (İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı [İHDB], 2014a). Bu kararlar içerisinde terörle mücadelede kapsamında sıklıkla Türkiye’nin karşısına getirilen özgürlük, kötü muamele, adil yargılanma, ifade özgürlüğü gibi konular en başlarda yer almaktadır (İHDB, 2014b).

İşte bu unsurlar doğrultusunda dış güçlerin en çok kullandığı araçlardan bir tanesi terör kapsamında PKK terör örgütü olmuştur. Yani PKK yabancı unsurlar ve ülkelere paravan bir örgüt olarak kullanılmaktadır. Türkiye’nin bu konuda ki argümanı MGK bildirisine de yansımıştır ve MGK’nın 28 Mart 2018 Tarihli Toplantısının sonuç bildirisinde; birinci maddede “*PKK/PYD-YPG, DEAŞ, FETÖ/PDY gibi proje terör örgütlerinin eylemleri (T.C. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği [MGK],2018)*” ifadesine yer vererek dış kuvvetlerce PKK’nın da bir proje olduğu açıklamasında bulunmuştur.

Bu bölümde Türkiye’nin uzun yıllardan bu yana mücadele ettiği PKK terör örgütünün neden bir paravan bir örgüt olarak kullanılmak istendiği ve desteklendiği, ayrıca PKK’nın diğer ülkeler ve yabancı unsurlarca desteklenmesine sebebiyet veren Türkiye’de ki gelişme ve durumlar ele alınacaktır.

⁴² Ontolojik güvenlik; sosyalleşme süreciyle ortaya çıkan ilkeli ve güçlü ilişkilere dayalı bir ortamın yaratılmasıdır.

4.1. ‘Yeni Dünya’ Düzeninde Oynanan Oyun: PKK ve Neden Türkiye?

Son dönemde özellikle 2000’li yıllarla birlikte ‘milyenyum çağı’ olarak nitelendirilen döneme girildikten sonra dünya genelinde çok ciddi değişimler yaşanmıştır. 11 Eylül saldırısı sonrasında ABD’nin Afganistan’a girmesi, arkasından da kimyasal silahlar iddiasıyla Irak’a girmesi yeni dünya sisteminin işaretlerini vermektedir.

Çin önemli ekonomik büyüklüğüyle artık bu düzenin içinde daha etkin bir ülke olarak yer alacağını gösteriyordu. Diğer taraftan Rusya, Devlet Başkanı Putin ile eski günlere dönüş sinyalleri vererek önemli bir ülke olduğunu gösterip ‘Yeni Dünya’ düzeninde sisteme tekrar ABD’ye kafa tutacak ölçüde ve daha etkili bir ülke olarak dâhil oluyordu. AB ise hem üye ülkeler ile entegrasyonu daha ileriye taşımak istiyor hem de genişleme politikasıyla yeni üyeler birliğe katarak genişleyip kendisi için daha güvenli bir tampon bölge oluşturmak hedefindedir.

Oluşan ya da oluşturulmak istenen bu ‘Yeni Dünya’ düzeninde, Türkiye’nin güvenlik kaygıları ve hedefleri bakımından izleyeceği politikanın ipuçlarını, 2017 yılında dönemin Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanı Faruk Özlü, Meclis Milli Savunma Komisyonu Başkanı olduğu dönemde TBMM’de yaptığı bir konuşmada vermektedir:

“Cumhuriyetin kurulduğu yıllardan bugüne kadar Türkiye’nin savunma ve güvenlik konseptinin esas unsurları hep aynı olmuştur. Yani bulunduğu bölgede ve dünyada barışın korunması ile birlikte, kalkınma ve adaletin de sağlanması. Bizim dönemimizde uygulamaya çalıştığımız “çözüm süreci” ve “komşularla sıfır sorun” politikasının esası da aynı amaca matuftur. Yani bütün cumhuriyet tarihimiz boyunca bulunduğumuz bölgede ve dünyada barışı sağlama, adaleti tesis etme, toplumlari fakirlik ve cehaletten kurtaracak bir kalkınma hedefimiz olmuştur (Aljazeera Turk, 26.01.2016)” diyerek Türkiye’nin bölgedeki hedeflerini belirtmektedir.

Buna rağmen Türkiye’nin de hemen yanı başındaki Orta Doğu coğrafyasında ciddi değişimlerin olduğu görülmektedir. ABD’nin ‘Demokrasi’ vaadiyle girdiği ve bunu başaramadığı, kargaşanın ve kaosun kalıcı hale geldiği Irak; ‘Arap Baharı’ eylemlerinin etkilediği ve bu çerçevede hala iç savaş durumunun devam ettiği Suriye; nükleer çalışmalarıyla uluslararası yaptırımlar uygulanan İran; Rusya’nın Gürcistan ve Ukrayna’yla yaşadığı gerilim ve Suriye’deki mevcudiyetini tutmak ve güçlendirmek için attığı adımlar dikkate alınabilir. Bu kadar sıkıntılarla dolu bir coğrafyada, istikrarıyla büyümesini ve kalkınmasını devam ettiren bir Türkiye, dış güçler için normal olarak görülmemektedir. En başta Türkiye’nin bu iyi gidişatı ‘Faiz Lobisinin’ yararına gözükmemektedir. Bununla birlikte

bu lobinin de içinde bulunduğu devletlerde bu durumdan zarar gördükleri düşüncesiyle Türkiye'nin önüne engeller koymak istemektedirler. Hatta Türkiye, dönem dönem dünyanın en fazla büyüyen ülkelerinden biri olmuştur. Grafik 5'te 2006-2017 Türkiye milli gelir değişimine ve Tablo 7'te 2002-2016 yılları arası Türkiye ekonomik büyüme hızına bakıldığında da aslında Türkiye'nin diğer ülkeler tarafından neden tehdit ve rakip olarak algılandığının da cevaplarından birini vermektedir. Çünkü her iki grafik ve tabloda da Türkiye hem büyüme hem de milli gelir oranlarında büyüme göstermektedir.

Tablo 7: 2002-2016 Yılları Arası Türkiye Ekonomik Büyüme Hızı

Yıllar	Büyüme Hızı (%)
2002	6,2
2003	5,3
2004	9,4
2005	8,4
2006	6,9
2007	4,7
2008	0,7
2009	-4,8
2010	9,2
2011	8,8
2012	2,1
2013	4,2
2014	3
2015	4
2016	2,9

Kaynak: Anadolu Ajansı, (2017)

Bolat'a göre 2002-2013 yılları arasında ekonomide ki gelişme tablosunda; GSMH 2002'de 230 milyar dolar iken 2013'de 820 milyar dolar olmuş, 11 yılda ki büyüme ortalaması % 5,1, Kişi başına milli gelir 3.300 dolar iken 10.800 dolar olmuş, kurulan yabancı şirketlerin sayısı 5.000'den 40.000'e yükselmiş, Türk Hava Yolları bu dönemde 22. sırada yer alırken 2014 itibariyle Avrupa'nın 3. Büyük şirketi olmuş ve defalarca en kaliteli havayolu şirketi ödülleri almıştır (Bolat, 2014). Ayrıca sosyal güvenlik, ulaştırma ve sağlık sistemindeki reformların olması, enflasyon ve faiz azalması gibi birçok olumlu gelişme sayılabilir (Bolat, 2014).

Ayrıca Türkiye'nin enerji arzı konusunda da çalışmalarda bulunması ve konuda dış bağımlılığını azaltmak ve tedarikçi ülke sayısını artırma faaliyetleri de PKK'nın kullanılma sebepleri arasında gösterilebilir. Çünkü Petrol ve doğalgaz tesis ve boru hatları için en önemli unsurlardan bir tanesi güvenli bir hat güzergâhının mevcut olmasıdır. Türkiye de mevcut olan ya da planlanan projeler; Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı, Bakü-Tiflis-Erzurum

Doğal Gaz Boru Hattı, Aktau – Ceyhan Petrol Boru Hattı, Trans-Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi (TANAP), Bakü-Tiflis-Erzurum (Güney Kafkasya) Doğal Gaz Boru Hattı, Kerkük-Yumurtalık Petrol Boru Hattı, Türkiye-Rusya Doğalgaz Batı Boru Hattı, Mavi Akım, Türk Akım Gaz Boru Hattı, Trans Hazar Doğalgaz Boru Hattı Projesi gibi hatlar mevcuttur (T.C. Enerji Bakanlığı, 2017). Bu hatlar Türkiye'nin elini güçlendirmekte ve dış bağımlılığın azaltılmasında da yardımcı olmaktadır. Diğer taraftan TP'nin arama faaliyetleri kapsamında özellikle Akdeniz Bölgesi başta olmak üzere, Ege Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, Marmara Bölgesinde de girişimlerde bulunması (Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı [PO], 2018), uluslararası enerji şirketlerinin de ilgisini bu bölge üzerinde toplamakla birlikte Türkiye ile rekabet halindeki ülkeler için Türkiye'nin deniz sahasında petrol ve doğalgaz araması istenmeyen bir durum olarak ifade edilebilir.

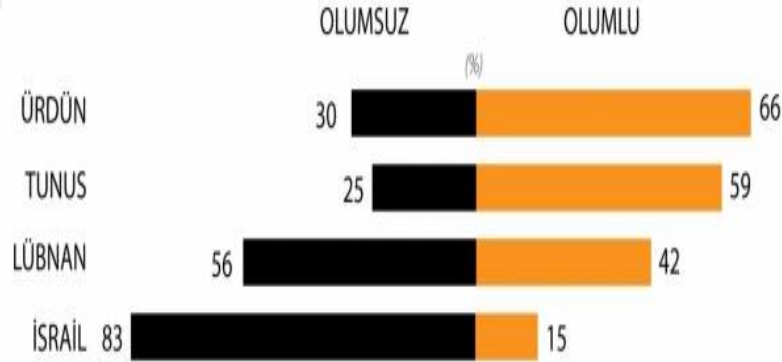
Yaşanan olaylara rağmen Türkiye bu süreçleri ekonomik olarak görece en az zararla atlattığı düşünülmektedir. Makro ekonomik veriler anlamında bunu en az zararla atlattığıdır. Türkiye IMF'ye⁴³ olan borcunu 14 Mayıs 2013 yılında tamamen bitirmesi de dikkati çeken diğer önemli bir gelişmedir ve aynı zamanda bu durum PKK'nın kullanılma sebeplerinden bir tanesi olarak söylenebilir. Osmanlı devletindeki Duyun-i Umumi gibi IMF kanalıyla 'istikrar sağlanacak' söylemiyle ülkeler, Türkiye'ye müdahale etmekten çekinmemişlerdir. Bu kapsamda IMF'nin direktifleri doğrultusunda ek vergiler konmasıyla halk ile devlet karşı karşıya getiriliyor ve halkın devlete olan güveni azaltılarak devlet-halk bağı koparılmaya çalışılmıştır. Nitekim sürekli değişen hükümetler ve yaşanan ekonomik krizlere bakılırsa kısmen başarılı oldukları söylenebilir. Sonuçta IMF'ye son borç ödenerek Türkiye açısından önemli bir tehdit kaldırılarak dış aktörlerin müdahale etmesi engellenmiştir. Ancak bu durum PKK'nın kullanılmasına engel olmamıştır.

Ele alınan PKK (KCK/PYD/YPG) terör örgütünün yanı sıra DAESH ve FETÖ/PDY terör örgütlerinin de birbirleriyle bağlantısız gibi görünseler de özellikle 7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 seçimlerinde, Fırat Kalkanı, İdlib ve Zeytin Dalı Harekâtlarında bu örgütlerin ve grupların birlikte hareket ettikleri görülmüştür. Ülke içerisinde de bu örgütlerle aynı 'söylemi' kullanan partilerin ve grupların mevcudiyeti sık sık gündemde yerini almıştır. Örneğin HDP'nin Suriye'de Türkiye ile birlikte hareket eden Özgür Suriye Ordusu üzerinden Hükümeti sıkıştırmak istediği görülmektedir (Altun, 2018). HDP'li bir milletvekili, dönemin Başbakanı Binali Yıldırım'a yanıtlanması istemiyle bu konuda soru önergesi vermiştir. Bu soru önergesinde ÖSO'yu El-Kaide, Nusra ve DEASH'le ilişkilendirmek istemiş ve böylece

⁴³ IMF: Uluslararası Para Fonu

hedeflenen, Türkiye'nin mücadelesine gölge düşürerek PKK'ya alan açmaktır (Altun, 2018). Bu duruma benzer olarak Altun'a göre 2018 Şubat ayında CHP'nin grup toplantısında Türk Tabipleri Birliği'nce hazırlanan Zeytin Dalı Harekâtı'na karşı bildiri okunmuştur (Altun, 2018). Bu gibi durumlar PKK'ya alan açmakta ve PKK'nın elini güçlendiren açıklamalar olarak izah edilebilir. Soner'e göre PKK'nın Öcalan'ın yakalanmasıyla bütün Kürtleri içine alan konfedere bir yapı stratejisi gereği, Radikal Türk solu ve PKK'nın Suriye coğrafyasında mevcut olan silahlı mücadelede giderek artan birlikteliği, PKK'nın terör yapılanmasındaki yeni stratejisini gösteren diğer bir bakış açısıdır (Soner vd., 2017: 25).

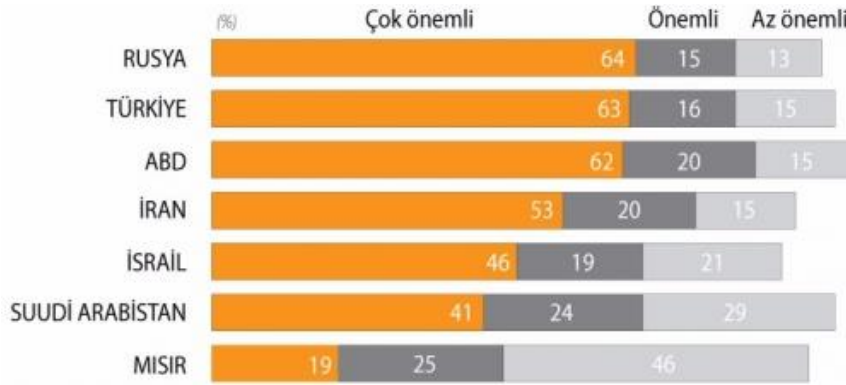
Türkiye üzerinde oyunlar oynaması ve terör kozunu kullanma nedenlerinden bir diğeri de: Recep Tayyip Erdoğan'ın ve Türkiye'nin özellikle Müslüman ülkelerde ve Orta Doğu'da saygınlığının ve popülaritesinin giderek artmasıdır. Aşağıda vermiş olunan Grafik 9'da bahsedilen ülkelerde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın nasıl görüldüğü hususunda, PEW şirketi tarafından Orta Doğu'da yapılan araştırmada; Recep Tayyip Erdoğan en olumlu bakılan lider olduğu, Türkiye'nin ise Rusya'nın ardından en etkili ülke olduğu görülmektedir (PEW, 2017). Bölge ülkeleri içerisinde en fazla İsrail'de Türkiye'ye karşı olumsuz bir bakış mevcuttur. PEW'in araştırmasına göre bölgede Recep Tayyip Erdoğan kadar sevilen başka bir liderin olmadığı görülmektedir (PEW, 2017).

Grafik 9: Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a Bakış
Kaynak: Pew

Ürdünlü İslami Stratejik Çalışmalar Merkezi'nce hazırlanan araştırmaya göre, Erdoğan 'dünyada en etkili Müslüman lider' olarak seçilmiş olup, Erdoğan'ın ardından Suudi Arabistan Kralı Selman 2'inci, Ürdün Kralı Ürdün Kralı 2. Abdullah ise 3'üncü olmuştur (Sputniknews, 23.10.2018). Diğer araştırma sonuçlarını destekler nitelikte ki bu araştırmada da Erdoğan'ın 'Yeni Dünya' düzeni içerisindeki popülaritesinin özellikle Müslüman ülkelerde artmış olması Türkiye üzerinde oynanan oyunlara da sebep teşkil ettiği söylenebilir. Ayrıca aynı araştırma, "Türkiye'nin, Erdoğan ile birlikte benzeri görülmeyen bir iktisadi büyüme,

anayasada reformlar ve büyük bir küresel güç olarak tekrar ortaya çıkış göstermiştir (Sputniknews, 23.10.2018)" açıklamalarında bulunmuştur.

Grafik 10: Orta Doğu Siyasetinde Öne Çıkan Ülkeler
Kaynak: PEW

Grafik-10'da Orta Doğu'da siyasette öne çıkan ülkelerin durumu ele alınmıştır. Rusya'yla benzer seviyede önemli olarak algılanan Türkiye, ABD'nin ise önüne geçmeyi başarmıştır. Araştırmaya göre bölgede hiçbir Avrupa ülkesinin bu listeye girememesi ise önemli bir ayrıntıdır⁴⁴.

Diğer bir araştırmada, Türkiye'de 1950–2008 yıllarını kapsayan dönemde koalisyon ve tek partili hükümetlerin etkileri üzerine yapılan araştırmadır. Türkiye'de, bu dönemin 23 yılında koalisyon, 36 yılını ise tek partili hükümetler görev almıştır ve Hükümetlerin ortalama ömrü ise bir yıl beş ay olarak hesaplanmıştır (Aslan, M., 2009: 285). Hükümetlerin ömrünün bu kadar kısa hesaplandığı araştırmada, yönetim istikrarının bir ülke için ne kadar önemli olduğunu bizlere gösterirken diğer taraftan Türkiye hem iç politikada halk olarak hem de dış politikada ülkeyi zor duruma düşürmesi bakımından kısa ömürlü hükümet değişikliklerini birçok defa yaşamak zorunda kalmıştır.

Araştırmada, 1950–2006 dönemleri arasındaki hükümetlerin hazırladığı 57 tane genel bütçe ve bu bütçelerdeki gelir-gider tahminleride dâhil edilmiştir. Yapılan analizlere göre genel bütçede ki gerçekleşen gider ile tahmin edilen gider rakamları arasındaki fark, koalisyon hükümetlerinde tek partili hükümetlere göre istatistiksel olarak daha fazla olduğu ve bu farkın ise tesadüfi değil sistematik olduğu bilgisine ulaşılmıştır (Aslan, M., 2009: 285). Aslan'a göre ekonomik daralma ve enflasyon gibi makroekonomik kalemleri kontrolü kurgusuyla yapılan regresyon analizinin sonucunda ise, koalisyon hükümetleri döneminde genel bütçede yapılan gider tahmini ile gerçekleşen arasındaki farkın Gayri Safi Milli Hasıla'ya (GSMH) oranı, tek partili dönemlere göre yaklaşık %2 daha fazla olduğu gözlenmiştir (Aslan, M., 2009: 285).

⁴⁴ Veriler Pew araştırmaya şirketi sonuçlarından alınmıştır.

İşte bu araştırma sonucuna göre de özellikle Türkiye'nin son döneminde görülen tek partili hükümet ve sonrasında getirilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet sisteminin Türkiye için ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermektedir. Türkiye'de istikrarlı bir yönetimin varlığı, Türkiye aleyhtarı ülkelerin istemediği bir durumdur.

Sayılan birçok sebepten ötürü, diğer devletler tarafından PKK'ya verilen dış desteğin boyutu ve nitelikleri Tablo-8'da ki başlıklarla toplanabilir (Atay, 2008: 424);

Tablo 8: PKK'ya Verilen Dış Desteğin Boyutu ve Nitelikleri

PKK'ya strateji ve politika üretmek,
PKK'nın üst düzey liderlerine sığınma ve barınma temin etme,
Silah ve mühimmatlarını sağlama-lojistik destek, PKK'ya sağlanan lojistik ve silah desteğinin bu örgüte ulaştırılması hususunda kolaylık,
Kamp alanı sağlama,
Pasaport ve kimlik sağlama,
Finansman sağlama,
Örgüt üyelerine tedavi imkânları,
Örgüt üyelerinin Havayoluyla geçişlerinde kolaylık,
Örgüt evlerini sağlama,
PKK'nın İnsan ticareti ve kaçakçılığına ve uyuşturucu ticaretine destek,
Türkiye'de yapılan eylemler sonrası kaçan teröristlere sınır karakolları ile desteklemek,
Bölgesel ya da uluslararası yayın yapan kuruluşlara yazılı veya sözlü açıklamalarla örgüt propagandasına imkân sunma,
Örgütçe kazanılan gençleri kendi ülke topraklarından örgütün kamplarına ulaştırmak,
Eylem ya da saldırı düzenleyecek örgüt elemanlarına İstihbarat birimlerince bilgi desteği,
PKK'nın başka terör örgütleriyle mevcut ortak eğitim ve işbirliği faaliyetleri, uluslararası kurumlar ve bazı batılı ülkelerin milletvekilleri ile görüşmeler, temaslar ve toplantılarına imkân sağlanması,
Örgüt üyelerine telsiz, telefon, faks gibi cihazlar temin ederek haberleşme imkânı sunma,
Örgüt üyelerine rahat dolaşım ve diğer ülkelere çıkış-dönüşlerde kolaylık

Kaynak: Atay, 2008: 409

PKK 1984'ten günümüze kadar, bütün çevre ülkeleri ile birlikte birçok Avrupa ülkesinde örgütlenmeye gitmiş, bu ülkelerin gizli ya da resmi kuruluşlarınca desteklenmiştir. Bu ülkelerden; Irak, Suriye, Lübnan, Ermenistan, İran, Rusya, İsrail ve Libya ile Avrupa'dan ise Belçika, Almanya, Fransa, Hollanda, Danimarka, Romanya, Bulgaristan, Yunanistan, Kıbrıs Rum Yönetimi'nden ve ABD'den farklı destek ve yardımlar verilmiştir (Atay, 2008: 422).

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle Batılı ülkelerin Türkiye'de ki Kürt gruplara yönelik ilgilerinin arttığı görülmektedir. Bu ülkelerin Kürt gruplara ilgisinin en önemli nedeni ise Kürtler üzerinden PKK'dan yararlanarak özellikle Türkiye ve Ortadoğu'ya yönelik politikalar üretme düşünceleridir. Bu şekilde yeni dünya düzeni içerisinde Türkiye'nin bir bölgesel güç olmasının engellenmesi ve denetlenebilir, zayıf ve yönlendirilebilir bir Türkiye'nin idamesi motivasyonun varlığı genel kanı olarak ortaya çıkmaktadır. Doğal olarak PKK'nın, Batılı toplumlarca bu hedef için bir araç olarak algılandığı inancı mevcuttur.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ki terörün oluşup artmasında, içinde bulunulan bölgenin; Türkiye'den toprak talebi olan ülkelere Suriye ve Ermenistan'a, Kürt nüfusunun yoğunlukta yaşadığı Irak, Suriye ve İran'a, bununla birlikte Arap kökenli Suriye ve Irak'a sınırlarının olmasının çok büyük olumsuz etkileri olmuştur (Küçükşahin, 2005: 90). 1978 yılında, 'Kürtçülük' gibi tarihsel kökeni olan ve buna müsait bir zeminde oluşturulan kavram, öncelikle sınır komşularınca, daha sonra Batılı ülkelere sahip çıkılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda kimi ülkeler Sevr'de planlanan 'Kürdistan'ı kurmayı; Suriye Hatay'ı kendi topraklarına dâhil etmeyi; kimi ülkeler Kıbrıs, Ege ve Yunanistan üzerindeki taleplerini kabul ettirmeyi; Rusya, yüzyıllardır hedeflediği sıcak denizlere ulaşmayı; kimi ülkelerde Türkiye üzerinden ekonomik ve politik çıkarlar kazanmayı hedeflemişlerdir. Bu ülkeler, bu gayelerinin gerçekleştirilmesi doğrultusunda kullanılmak için, en makul araç olarak değerlendirdikleri PKK'nın ortaya çıkması, gelişmesi ve varlığını devam ettirebilmesi için, ortam ve desteklerini sunmuşlardır.

4.2. AB

PKK, Avrupa ile olan ilişkilerinde 1980 öncesi için 'sempatizan seviyesinde' bağımlı kurarak kendi militanlarını gönderme, barınma, sığınma ve eğitim amacıyla kullanılması ön planda tutulmamış, ancak PKK 12 Eylül 1980 tarihindeki askeri darbeden sonra ise dağılmayı ve daha fazla zayıflama engellemek amacıyla elemanlarını yurt dışına gönderme kararı vermiştir (Küçükşahin, 2005: 90). Bu doğrultuda bir kısım militan Suriye'ye kaçmış, bir kısmı ise ara konaklama için en önemli yer olan Yunanistan'a ve buradan da Avrupa'ya geçmişlerdir.

AB ülkeleri içerisinde Almanya, PKK'ya en büyük örgütlenme fırsatı sunan ülke olarak belirtilebilir. Nedeni ise Türkiye'den 1960'lardan Almanya'ya işçi olarak çalışmak üzere giden Türklere, daha sonraları bir sınırlama konmuş, 1973'te ki Petrol Krizi'yle de dondurulmuştur. Türk vatandaşı olan bazı Kürtler, Almanya'ya gidebilmek ve sırf oturma izni alabilmek adına siyasi sığınma talebinde bulunmaya başlamışlar ve bu talepleri Alman yetkililerce olumlu karşılanmıştır (Bozkurt, 2013: 153). Böylelikle Özcan'a göre (Özcan,

2012: 295) PKK'nın Almanya ve hatta Avrupa yapılanmasının da temelleri atılmış olmaktadır. PKK, Avrupa'da bütün faaliyetlerini Köln merkezli 'Avrupa Komitesi' ile yürütmektedir.

PKK 1990'lı yıllarla birlikte Avrupa'da yasal görünüşlü kuruluş ve kadrolaşma yapılanmasıyla geniş bir yelpazeye yayılma fırsatını yakalamıştır (Sözer ve Başbüyük, 2011: 77). PKK AB ülkelerinin özellikle insan hakları, temel hak hürriyetler, demokrasi gibi konulara yönelik hassasiyet ve yaklaşımlardan yararlanarak yasalardaki boşluklardan faydalanıp; bu yöntemle eleman kazanma, propaganda ve ticari faaliyetler sürdürebildiği görülmektedir.

1990'larla birlikte Türk diplomasisinin de katkısıyla Batı ülkelerinin Türkiye'de ki PKK ve 'Kürt sorunu' yaklaşımlarında zayıf kalsada iki farklı değişim görülmüştür. Öncelikle, Kürtlerin self determinasyon düşüncesini cesaretlendirmek tehlikeli olduğu görülmüştür (Yılmaz, I., 2007: 126). İkinci olarak; Avrupa PKK'nın terör örgütü olduğunu kabullenerek ve yaptığı insan hakları ihlallerini de kınamakla birlikte, PKK ve yandaşlarına yönelik Türkiye'yi de ölçsüz güç kullanmak ile eleştirmektedir. Neticede Batı'nın Kürtler üzerinden PKK'ya ilgisi, konunun uluslararası alanlara taşınmasını da sağlayan en temel etkenlerden birisi olmuştur.

Batının bu tutumu ve Türkiye'ye karşı eleştirel yaklaşımından ötürü PKK Avrupa'da daha rahat faaliyet yürütmüştür. PKK'nın Avrupa'da bulunan ve yasal görünümü yürüttüğü kültürel, sosyal ve ticari alanlarda faaliyet gösteren organizasyonların bazıları Tablo-9'da belirtilmiştir (Gücenmez, 2014: 70):

Tablo 9: PKK'nın Avrupa'da Sözde Sosyal ve Ticari Organizasyonlarının Bazıları

FED-BIR İngiltere Kürt Vakıflar Federasyonu
CDK Avrupa Kürt Demokratik Toplum Koordinasyonu
CENI Barış İçin Kürt Kadın Bürosu
FEK-BEL Belçika Kürt Vakıflar Konfederasyonu
FED-KOM Hollanda Kürt Vakıflar Federasyonu
FEKAR-KURDISTAN İsviçre Kürdistan Kültür ve İşçi Federasyonu
FEY-KART İsviçre Kürt Vakıflar Federasyonu
İSVİÇRE HALK KONSEYİ İsviçre Halk Konseyi
FEY-KOM Avusturya Kürt Vakıflar Federasyonu
FEYKA-KURDISTAN Fransa Kürdistan Vakıflar Federasyonu
FEY-KURD Danimarka Kürt Vakıflar Federasyonu
KON-KURD Avrupa Kürt Dernekleri Konfederasyonu
NORVEÇ Oslo Kuruluşu

KARSAZ Kürt İşverenler Birliği
MARSILYA HALK KONSEYI Marsilya Halk Konseyi
KURDISKA RADET ISVERIGE İsveç Kürt Vakıflar Meclisi
KNK(KUK) Kürdistan Ulusal Kongresi
YEK-KOM Almanya Kürt Dernekleri Federasyonu

Kaynak: Gücenmez, 2014: 70

PKK'nın yayın organlarından; Serxwebun, Özgür Politika, Kürdistan Report, Sterka Civarı ve Berxwedan gibi gazeteler Almanya'da ve Avrupa'da sansürlü ve rahatça yayınlarını yapabilmışlerdir (Bozkurt, 2013: 160). Danimarka'dan yayın yapan Roj TV'nin PKK'yla ilişkisi, Türkiye makamlarınca dile getirilmiş olmasına rağmen, Danimarka ifade özgürlüğü kapsamına alarak kanal ile ilgili kapatma taleplerini yıllarca geri çevirmiştir.

PKK'nın Avrupa'da ki yayın organlarına ise Tablo-10'de gösterilmektedir (Yılmaz, I., 2007: 86-88);

Tablo 10: PKK'nın Avrupa'da ki Yayın Organları

Legal Olmayan Yayın Organları	Legal Olarak İzin Verilenler
Serxwebun, Feyka Kürdistan, Berxwedan, Feyka İnfö, Kürdistan Report, Revşen, Kürdistan Mektubu, Kurden Prozesz Aktuel, Serhıldan, Jina Serbılnd (Almanya)	Yeni Politika
Dossier Du Kürdistan, L'avenir (Fransa)	Devrimci Yurtsever Gençlik
MED TV (Belçika, Kapatıldı)	Ülkede Özgür Gündem
Kürdistan Resiste (İsviçre)	Özgür Halk
Kürdiches Information Blatt (Avusturya)	Revşen
NYTPRA-Kürdistan (Danimarka)	Özgür Gündem (Kapatıldı)
Koerdistan (Hollanda)	Yeni Ülke (Kapatıldı)
Kürdistan Liberation, Voice of Kürdistan (İngiltere)	Welat
Kürdistanın Sesi (Yunanistan)	
Riya Karker (merkezi Libya)	
Denge Arteş Gele (merkezi İran)	
Savtul Kürdistan (merkezi Suriye)	
Denge Kürdistan, Serhevtin, Kovera Kürdistan (Lübnan merkezli)	

Kaynak: Yılmaz I., 2007: 86-88

PKK'nın Suriye kolu olan PYD'nin ise farklı isimler kullanarak Avrupa içerisinde faaliyetlerde bulunduğu tespit edilmekle birlikte PYD'nin AB ülkeleri içinde ön plana çıktığı ülkeler Tablo-11'de gösterilmektedir (Acun ve Keskin, 2017: 20).

Tablo 11: PYD'nin Avrupa'da Ön Plana Çıktığı Ülkeler

Almanya/Berlin-Bremen, Rojava Demokratik Özerk Yönetimi
Belçika
Hollanda/Lahey, Rojava Temsilciliği
Birleşik Krallık: PYD, Rojava Halk Meclisi
Çek Cumhuriyeti YPJ,
Danimarka: Bave Hüseyin
Fransa
İsveç
Norveç

Kaynak: Acun ve Keskin, 2017: 20

PKK'nın sosyal ve basın örgütlenmesi dışında diğer Avrupa örgütlenmesi olan 'Sürgünde Kürt Parlamentosu', daha çok ERNK'in temsilcilerinden oluşmaktadır. Öcalan'da ifadelerinde Avrupa'da ilişkilerin ERNK aracılığıyla yürütüldüğünü ve kendilerine destek verildiğini başta Belçika ve Hollanda üzere birçok ülkede ERNK'nin temsilciliğinin olduğunu açıklamıştır (Bozkurt, 2013: 156).

1994 yılında PKK, ERNK aracılığıyla Avrupa faaliyetlerini Atina'dan sonra Kopenhag, Helsinki, Viyana, Madrid, Oslo, Roma ve Stockholm bürolarıyla sürdürmüştür. Örgütün, Avrupa'da ki faaliyetleri 10'u Almanya'da toplam 18 bölge şeklinde organize edilmiştir.

1994'te DEP'li sekiz milletvekili Türkiye'de yargılanarak 15 yıla varan hapis almaları, Avrupalı devletlerce olumsuz karşılanmış ve tepki olarak ise Türkiye'ye silah ihalelerini durdurma, 'Gümrük Birliği' anlaşmasını erteleme gibi yaptırımlar uygulama yoluna gitmişlerdir (Paksoy, t.y.: 20). Yargı kararları sonucunda Avrupa'ya giden DEP'li vekiller 'Parlamento' açmayı kararlaştırmışlardır.

1995 Nisan ayında "Sürgünde Kürt Parlamentosu", çoğunluğu PKK ile bağlantılı dernek ve örgütün ERNK kolundan temsil edilen 65 üyeye Hollanda'nın Lahey kentinde açılmıştır (Paksoy, t.y.: 20). Avrupa içinde olumlu tepkiler alan bu yapı PKK'nın siyasi propagandasını yürütmüştür. PKK 'Sürgünde Kürt Parlamentosunun', 7. genel kurul toplantısını Brüksel şehrinde yapmıştır.

Avrupa Birliği'nin 11 Eylül saldırısı ile daha önce reddettiği Türkiye'nin PKK'nın terör listesine alınması talebine kayıtsız kalamadığını daha önceki bölümlerde belirtilmiştir. Ancak PKK'yı 2 Mayıs 2002'de AB Daimi Temsilciler Komitesi'nce AB her ne kadar terör listesine almış ise de, bu kararı PKK'nın KADEK ismine geçişinden itibaren alması ve

başlangıçta KADEK'i liste dışında tutması düşündürücüdür. Bu karar ile birlikte AB'nin her ne kadar konu terör olsa da, Türkiye aleyhinde verdiği kararlar siyasi ve politik davrandığı söylenebilir.

Öcalan yakalanmadan önce Avrupa ülkelerinde bulunduğu ve farklı ülkelere geçişler yaptığı bilinmektedir. Avrupa Birliği'nin uygulamaları ışığında münferit Avrupa ülkelerinin de PKK'ya yönelik çelişkili uygulamalarına rastlamak mümkündür. Bu çerçevede Öcalan'ın İtalya'da olduğu dönemde Türkiye verilmesini isterken, Almanya ile İtalya karşı çıkmışlar ve uluslararası bir mahkemeye çıkarılmasını talep etmişlerdir. Öcalan'ın İtalya vasıtasıyla AB'den istediği siyasi sığınma talebi 18 Kasım 1998'de AP tarafından geri çevrilmiş, ancak İtalya yine de Öcalan'ı serbest bırakarak Türkiye'ye iade etmemiştir. Karara gerekçe olarak Türkiye'nin iade talebinde meşruluktan yoksun olması ileri sürülmüş ve kendi yasalarınca tedbir kararının da Adalet Bakanı yetkisinde olduğunu belirterek siyasi bir karar alınmıştır (Pirim ve Örtülü, 1999: 92-94).

PKK, 2000'li yılların ortalarına doğru AB kararlarına paralel politikalar üretmeye çalışarak, Türkiye'nin AB'ye üyelik konusunu gündeminde ilk sıralara alması, Kopenhag Kriterleri çerçevesinde, insan hakları, demokratikleşme, kültürel haklar ve azınlık doğrultusunda AB'nin birliğe aday ülkelere istediği Ulusal Program'ı Türkiye'nin bu kapsamda hazırlaması; PKK'nın da bu alana yoğunlaşmasına sebep olduğu gibi PKK'ya aynı zamanda AB baskısından yararlanma yolunu açmıştır (Yılmaz, I., 2007: 73). Türkiye, AB'ye girişte ön şartları yerine getirirken, paralelinde PKK'nın da isteklerini dolaylı olsa da yerine getirmiştir. Örneğin örgüt, AB aracılığıyla 2002 yılında Öcalan'ı da kapsayacak biçimde idam cezasının kaldırılmasında (T.C. Resmi Gazete, 2002) ve 2008 yılında Kürtçe yayın yapan devlet kanalı TRT 6 açılarak Kürtçe yayın hakkı hedeflerine ulaşabilmiştir.

Avrupa'nın PKK'ya verdiği destek, 2006 yılı için yayınlanan ABD'nin Ülkeler Terörizm Raporu'nda da 'Avrupa'nın örgütün finansal kaynağı haline geldiği' şeklinde vurgulanmıştır. Raporda; a) PKK'nın, GKRK'de aktif faaliyetleri olduğu, örgütçe transit geçiş noktası ve para elde etme için kullanıldığı, b) PKK'nın Belçika'da TV kanalı mevcuttur olduğu, c) Hollanda'nın PKK'lı Kesbir ismiyle bilinen teröristi işkence görebileceği iddiasıyla Türkiye'ye iadesi yapılmadığı, d) İsviçre, kendi sınırlarında 4000 civarında PKK sempatizan ve 100 kadarda koordinatörlük⁴⁵ görevini üstlenen üye olduğunu açıklamıştır. İsviçre'deki PKK faaliyetleri, medya ilişkileri, lider eğitimi ve para teminini içermektedir. PKK, 400 civarı hükümet dışında ki kuruluşlarla suç örgütü gibi faaliyetler göstermektedir.

⁴⁵ 'Koordinatör: Eş güdümü sağlayan kimse, eşgüdümçü' olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

Ayrıca 10 gazete, 2 haber ajansı, 13 radyo ve 4 TV istasyonu, 3 yayınevi, 19 dergi ve internet siteleriyle Avrupa'dan örgüte destek yapıldığı belirtilmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi, 2007).

2007 yılında hem NATO hem de Europol raporlarında benzer ifadeler kullanılarak; PKK için uyuşturucu ticaretinin en kârlı gelir kaynağı olduğu, bu ağ içerisinde Pakistan'dan başlayan ham madde üretimi sürecinden, Irak'ta işlem süreciyle Avrupa'da vergilendirilmesi ve satılmasına kadar organize edildiği, ikinci gelir kalemi ise insan kaçakçılığı ve ticareti olduğu açıklanmıştır (Bozkurt, 2013: 158).

Türkiye'nin AB ile olan ilişkileri son dönemlerinde, bu birlik içerisinde ki üye ülkelerin ulusal ve yerel seçimleri merkezinde ilerlemiştir. Avrupa'nın birçok ülkesinde, İslamafobi'nin ve milliyetçi söylemlerin artmasıyla özellikle Türkiye hakkında algı operasyonlarına devam edilmektedir. Aslında Batı, Samuel Huntington'ın 'Medeniyetler Çatışması' ve Francis Fukuyama'nın 'Tarihin Sonu ve Son İnsan' eserlerinde olduğu gibi İslamafobi, milliyetçilik, şarkiyatçı ve Batı merkezci yaklaşımı kendi toplumlarında yaratarak, Türkiye gibi ülkeleri de kendi değerlerine göre yeniden dizayn etme içerisinde olduğu söylenebilir. PKK ise Batının bu hedefinden dolayı da kullandığı bir araç haline gelmiştir. Bu çerçevede AB ülkelerinin PKK'ya mali ve finans yardımıyla bulunması, PKK'nın özellikle Belçika ve Yunanistan'da rahatlıkla faaliyetlerde bulunması ve hatta buralarda kamplar kurması; Almanya'da Türk siyasetçilerin telekonferansla bile Türklere hitabına izin verilmezken PKK mitinglerine sessiz kalınması çifte standarda işaret eden uygulamalar olarak algılanmaktadır. Öte yandan 2011 yılında PKK yöneticilerinden Murat Karayılan Köln'de bir programa Kandil'den telekonferansla katılmasına; 2015 yılında yine PKK yöneticilerinden Cemil Bayık'ın, Almanya ARD kanalında mülakatına izin verildiği bilinmektedir

AB ülkelerinin çifte standardını hatırlatan örnekler, Suriye iç savaşı esnasında yoğunlaşmıştır. Bu çerçevede, Avrupa ülkeleri 2016 yılı içerisinde PYD'nin liderliğini üstlenen Salih Müslim'i, Avrupa Parlamentosu kurulunda ağırlamışlardır. Yine 2016 yılında Belçika Brüksel'de Türkiye ile AB arasında Zirve yapıldığı sırada, PKK sempatanlarınca AB Konseyi binası arka kısmına çadır kurulmasına izin verilmiştir (*Trdiplomacy*, 18.03.2017). Hatta PKK/KCK terör örgütü Avrupa ülkelerinde dini istismar ederek, Avrupa Kürt Demokratik Toplum Koordinasyonu ile finans faaliyetlerini yürüttüğü ve örgüte mali desteğin sağlanması için Kürdistan İslam Toplumu (CİK) vasıtasıyla umre ve hac organizasyonu tertiplelediği de bilinmektedir (Beren, 2012: 94).

PKK ile ilgili olarak daha önce ki bölümlerde de bahsedilen Avrupa Birliği Konseyi'nce planlanan ve 27 Aralık 2001'de Brüksel kentinde onaylanarak Avrupa Birliği'ne

ait Resmi Gazetesi'nde yayımlanan "Terörizmle Mücadelede Özel Tedbirlerin Uygulanışına Dair Konseyin Ortak Görüşü" adında ki metinle birlikte PKK, terör örgütleri listesine eklendiğinden bahsedilmişti. Bununla birlikte Türkiye, Avrupa devletleriyle 'Suçluların İadesine Dair Avrupa Sözleşmesini' onaylamasına rağmen; Türkiye tarafınca 2007-2017 yılları arasında Avrupa devletlerinden iadesi istenen terörist sayısı 485 iken, fiiliyattaki iadelerin sayısı sadece 12 olarak gerçekleşmiştir (*Trdiplomacy*, 18.03.2017).

Avrupa'nın polis teşkilatı birimi Europol tarafından 2008 yılı '*Avrupa'da Terörizm Durum ve Trendi Raporuna* göre, Almanya'da aynı yıl gerçekleşen 15 terörist saldırının 14'ünü PKK/Kongra-Gel sahiplenmiş; 2014 yılı raporunda Avrupa dışında eylemlerini sürdüren PKK, DHKP-C, Kuzey Kafkasya'da bulunan bir kaç terör örgütlerinin ve Hizbullah gibi terör örgütleri için Avrupa'nın sığınma, lojistik ve finansman merkezine dönüştüğü" belirtilmiş; 2016 yılı raporunda 'PKK'nın Avrupa'da illegal yollar ile toplanan fonları PYD, HPG ve YPG'ye gönderildiği' ifade edilmiştir (Soner vd., 2017: 36).

Europol tarafından açıklanan 2018 yılı "*AB Terörizm Durum ve Trend*" raporuna göre ise; a) PKK tarafından, silah yardımı ve örgüte katılım sağlamak için Avrupa'nın lojistik üs şeklinde kullanıldığını, b) Örgütün bölgede ki Kürt vatandaşlarını, çatışmaları ülke dışına sürüklemek için aracı olarak kullandığını, c) Eylemlerinde finansman sağlamak için Avrupa'da haraç topladığı ve finanse etmek için Avrupa'da paravan şirketleri kullandığı belirtilmiştir (Çetin, 2018).

Antalya'da ki FIEP⁴⁶ Konferansı'nda konuşan İç İşleri Bakanı Süleyman Soylu; "*PKK'nın uyuşturucudan elde ettiği yıllık gelir 1,5 milyar dolar. Avrupa'da haraç topluyorlar. AB ülkelerinde eğitim kampları var, bu kamplardan örgüte eleman temin ediyorlar. Aynı zamanda silah ve insan kaçakçılığı da yapıyorlar (Anadolu Ajansı, 24.10.2018)*" açıklamasıyla PKK'nın Avrupa'da ki faaliyetlerine nasıl ses çıkarılmadığından bahsetmektedir.

'Kürdistan' olgusu ve Kürtlük düşüncesi sosyal, toplumsal ve tarihsel anlamda daha önce bahsedildiği gibi farklı temelleri olsa da, aslında 19. yy hemen başlarında Fransız, İngiliz ve Rusların önem atfettiği bir kavram olarak ortaya çıkarılmış ve şekillendirilmiştir (Ersever, 1993: 38). 20 yüzyılda ise buna ABD'nin de katıldığını ve bu bölgede başka hiç bir ülkenin olmadığı kadar etkin rol oynadığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Sonuç olarak; AB'nin Türkiye'de ki PKK sorunu ve 'Kürt sorunu' üzerinde bu kadar çok durması, genellikle Türkiye'nin bütün ilerleme raporlarında ve yapılan zirvelerde

⁴⁶ FIEP: Uluslararası Jandarmalar ve Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri Birliği

özellikle belirtmesiyle bunu Türkiye üzerinde bir baskı aracı ve koz olarak kullandığı söylenebilir. AB tarafından 1998–2014 yılları arasında Türkiye hakkında 17 tane ilerleme raporu açıklanmış ve Türkiye'nin ilerleme raporlarının diğer aday ülkeler için hazırlananlara karşın daha hacimli ve kapsamlı olduğu ifade edilmektedir (Can vd., 2015: 167). Bu raporların genelinde de azınlıklar tanımı ve bu haklar kapsamında Türkiye'de Kürtlerin taleplerinin karşılanmadığı yorumları yapılmaktadır. Örneğin Avrupa Komisyonu'nca 2005 ve 2006 yıllarında yayınladığı Türkiye ilerleme raporlarında, özellikle terörizm, 2006 yılında Kürt sorunu olarak bahsederek siyasete etkide bulunduğu ifade edilmiştir (Yıldız, 2010: 164-165). Yani AB Türkiye ile olan ilişkilerinde PKK ve “Kürt sorununu” Türkiye'ye karşı daima bir baskı aracı ve koz olarak ileri sürmüş ve ileri sürmeye de devam edeceği ifade edilebilir.

4.2.1. Almanya

PKK Almanya'da örgütlenmeyi 8 ana bölge, 30 alt bölge ile hücre evleri olarak şekillendirmiştir (Özcan, 2012: 295-308). Almanya, 1980'li yılların başlarında PKK'nın Almanya'daki protesto, eylem ve gösterilerine ılımlı yaklaşarak, örgütün örgütlenme aşamasına da zemin hazırlamış olmuştur.

1991 yılında ki Körfez Savaşı'ndan sonra ilan edilen uçuşa yasak bölge, PKK'nın oluşan güç boşluğunda bölgede güçlendiğini ve Kandil gibi yerlerde yoğunlaşmasının zeminin hazırladığını önceki bölümlerde de söylenmişti. PKK bu bölgelerde ki kamplarını oluşturabilmek adına o dönemde Avrupa'daki sempatizanlarından toplamış olduğu 400 bin markı⁴⁷ harcamıştır (Tarakçı, 2015: 3).

Almanya'da gittikçe faaliyetlerini arttıran PKK, dış politikada Almanya tarafından Türkiye'ye yönelik olumsuz kararların alınmasında etkin rol oynamıştır. Almanya, Türkiye'nin PKK'ya düzenlediği askeri operasyonlara tepki göstermiş, içişlerine karışmış ve neticede 26 Mart 1992'de, Türkiye'ye silah satışını dondurmuş ve ambargo uygulamıştır (Bozkurt, 2013: 154).

Almanya'da artık örgütsel anlamda iyice güçlenen ve kontrolden çıkan PKK, 1993'te yasaklamasıyla, ülke genelinde sempatizanlar şiddet gösterilerine başlamış, aynı yıl haziran ayı içerisinde, Münih, Bern ve Marsilya'daki Türk konsoloslukları işgal edilerek, personeli rehin alınmıştır. Bu şiddet olaylarıyla Almanya, PKK'nın faaliyetlerini yasaklama kararı almıştır. Almanya tarafından daha önce yasaklanan PKK, 1998'de tekrar terör örgütü listesinden çıkarılmış ve yalnızca suç örgütü şeklinde tanımlanmıştır (Bozkurt, 2013: 154).

⁴⁷ Mark, AB'nin EURO para birimine geçiş kararı almadan önceki Almanya'nın milli para birimidir.

Almanya İç İstihbarattan sorumlu Anayasayı Koruma Dairesi'nce 2017 yılı içerisinde yayımlanmış olan raporda; PKK terör örgütünün Almanya içinde hiçbir engellemeyle karşılaşmadan gerçekleştirebildiğinden bahsederken; militan ve finansman temin etme ile propaganda gibi faaliyetlerinin de ayrıntılarından bahsetmektedir. PKK bu raporda 'terör örgütleri' başlığında değil, 'Yabancılara ait aşırıcı ve güvenliği tehdit edici eylemler' kısmında (212. Sayfada) bulunmaktadır (Yeneroğlu, 2017: 1). Görüleceği üzere bu raporda PKK'ya hoşgörü gösterme çabasında olduğu söylenebilir. Ayrıca raporda teröristlerden bahsederken 'gerilla birlikleri' şeklinde bahsetmektedir⁴⁸. Sayfa 218'de ayrıca çıkan çatışmaların Türk askerince çıkarılmakta olduğu ve PKK'nın eylemlerinin meşru müdafaa dâhilinde misilleme şeklinde olduğu iddia edilmektedir (Yeneroğlu, 2017: 1). Bu düşünceyle örgüt; Türk Silahlı Kuvvetleri'nin saldırıları karşısında kendini savunan ve aktif olmayan bir gruptur. Yine raporda PKK yasaklı bir örgüt olarak görülmesine rağmen farklı vasıtalarla Almanya'da örgütlenebildiği, PKK'nın vasıtalarından birinin ise emniyet birimlerince bilinen çatı kuruluşu NAV-DEM olduğu açıklanmaktadır (Yeneroğlu, 2017: 2). Raporun 228. sayfasında PKK'nın 2015 Eylül ayı ile 2016 yılının başlarına kadar 13 milyon avrodan fazla para topladığı ifade edilmiştir. Raporun 229. sayfasında örgütün Almanya'da günlük çıkarılan gazetesi 'Yeni Özgür Politika' ve yine örgüte ait televizyon kanalları Med Nuce TV ve Sterk-TV'nin engellenmeden yayınına devam ettiği, 220 ve 221. sayfalarda ise PKK'nın gençlik yapılanmaları sosyal medya üzerinden organize edilerek buradaki Türklere ait sivil toplum kuruluşları ile camileri hedef aldığı belirtilmektedir (Yeneroğlu, 2017: 2).

PKK Almanya'da, Sosyal Demokrat Parti (SPD), Hıristiyan Demokrat Parti(CDU) ve Yeşiller Partisi içinde de etkinliğini artırmış ve hatta bu partilerdeki bazı milletvekilleri parti politikası dışında PKK'ya desteklerini vermiştir. Abdullah Öcalan İmralı'da, PKK'nın Almanya'yla ilişkilerine dair şu bilgileri vermiştir:

“Almanya ile ilişkiler 1980'lerde işçilerle başladı. 1990'lardan sonra eylemlilik sürecine girildi. Bu ülke, PKK konusunda kendi çizgisinde kadro yaratmak istiyor. En büyük Kürt nüfus ve kuruluşları buradadır. Almanya kendi Kürt çizgisinde olan Kürt örgütleri desteklemeye devam edecektir. Yalnız PKK'ya değil Ortadoğu'ya açılım politikaları var. Almanya, ABD ve İngiltere kolektif bir birlik olabilir (Tekin, 2009: 55).”

Almanya'nın PKK'yı desteklemişinde ekonomik çıkarlar ön planda olmaktadır. Örneğin İstanbul'a yapılmakta olan 3. Havalimanının faaliyete geçmesiyle Almanya hava

⁴⁸ Belirtilen raporda teröristlerden sayfa 218, 222 ve 229'da 'gerilla' diye bahsedilmektedir.

yolu trafiğindeki önemini yitirecek, hava trafiğinin merkezi artık İstanbul olacağı düşünülmektedir. Diğer bir ifadeyle İstanbul hava yolu trafiğinde merkez olacak ve dolayısıyla Almanya için milyonlarca dolar ekonomik kayıp demektir.

4.2.2. Fransa

Fransa PKK için, Avrupa'da önemli bir nokta konumundadır. Bu konuda, Öcalan'ın Fransa hakkında yaptığı açıklamada: *“Fransa’da geniş bir halk kitlemiz vardır. Bu kitleden büyük bir maddi gelir görmekteyiz. Fransa hükümeti bize destek vermektedir. Temkinli yaklaşıyorlar. Astarı yüzünden pahalı, işe yaramıyor (Tekin, 2009: 58).”* şeklindedir.

1989 yılında da Paris'te Paris Kürt Enstitüsü tarafınca ‘Paris Kürt Konferansı’ adıyla etkinlik düzenlenmiş (Tekin, 2009: 58) ve dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Fransua Mitterand ve eşi Konferans’a başkanlık yapmıştır (Bozkurt, 2013: 155). Türkiye’de ayrılıkçı olaylara zemin hazırlamak için düzenlenen toplantının ilerleyen süreçte devamı niteliğinde Avrupa’nın diğer şehirleri Bonn ve Stockholm gibi merkezlerde de düzenlenmiştir. PKK ile birlikte PYD’nin Avrupa’da faaliyet göstermesi Türkiye’nin tepkisine sebep olmakta ve hatta Avrupa’nın bunu bir koz olarak kullandığı söylenebilir. Örneklendirecek olursak Fransa Devlet Başkanı Elysee Saray’ında PYD Eş Başkanı Asya Abdullah ile YPJ komutanı Nesrin Abdullah ile bir görüşme gerçekleştirmiştir (Acun ve Keskin, 2017: 20).

4.2.3. İngiltere

Abdullah Öcalan, İmralı’da ki konuşmasında İngiltere ile ilgili ise şu ifadeleri kullanmıştır:

“İngiltere kendine göre Kürt harekâtı üzerinde derin politikaların içindedir. Bazılarını yanına çeker, bazılarını harcar. Destekler gibi yapar, amacına ulaşınca horlar... İngiltere, bizim konumuza en akıllı yaklaşan ülkedir. MED TV’ye yayın hakkı verdi. Benim tasfiye kararımı sanırım İngiltere vermiş. Politikaları İngiltere oluşturur. ABD’ye uygulattırır (Tekin, 2009: 57).”

PKK İngiltere’deki faaliyetlerini Kürt Dernekleri Federasyonu (FEKBİR) ile yürütmektedir. 2001 yılında İngiltere, PKK’yı terör örgütleri listesine almasına karşın, örgütün burada para toplamasına, propaganda yapmasına ve eğitim verilmesine diğer Avrupa ülkeleri kadar olmasa da göz yummaktadır.

4.2.4. İtalya

İtalya’da bulunan Martana Belediyesi’nce Leyla Zana’ya “Onursal Vatandaşlık payesi” verilmiştir. Koartusan Elena Belediyesi’nce ise, 17 Aralık 2000’de şehirde ki bir parka “Kürt Halk Parkı” ismini koymuştur. Sürgüde ki Kürdistan Parlamentosu’nda 29-30 Eylül 1998 tarihleri arasında İtalyan Parlamentosunda bir araya gelmiş ve İtalyan Komünist

Yeniden Kuruluş Parti'si milletvekillerince de destek verilmiştir (Demirel, E., 2005: 126). 1999'da Hükümete sunulan önerelerde “Öcalan'ın idamının önlenmesi ve Türkiye'nin AB üyeliği konusunda insan haklarına saygı kuralına bağlı kılınması” kararları kabul edilmiş, “İtalyan Hükümeti, Öcalan'ın hayatını kurtarmak için Türkiye'ye her türlü baskı yapacaktır” açıklaması yapılmıştır (Demirel, E., 2005: 127). Örgütün İtalya'da; Kürt Demokratik Halk Birliği (YDK) aracılığıyla faaliyetleri yürütülmektedir. Örneğin 2001'de ‘Kürt Milleti için Büyük Kongre’ ismiyle; Roma şehrinde ise El Trımondı Enternasyonal Örgütü'nce, (Demirel, E., 2005: 122) “Kürt milleti için büyük kongre” isminde bir toplantıları yapılmış ve bunun gibi bir çok Türkiye aleyhine toplantı ve konferanslar koordine edilmiştir (Bozkurt, 2013: 166).

4.2.5. Hollanda

Öcalan'ın ifadelerinde Hollanda hakkında:

“Hollanda'da bazı evler tutulup siyasi eğitim verilmekteydi. Kalabalık gruplar eğitim yaptıklarına göre; Hollanda yetkililerinin de haberi vardı. Hollanda üslenme ve eğitim alanımızdır; en fazla destek ve para aldığımız yerdir. Ayrıca uyuşturucu ticaretinden elde edilen paraların bir miktarı da bize aktarılıyordu (Tekin, 2009: 57).”

sözlerine yer vermiştir. SKP (Sürgündeki Kürt parlamentosu) 12 Nisan 1995'te Hollanda'da Lahey şehrinde kurulmuş ve faaliyetleri gizli yürütülen, örgüte uluslararası desteğin alınmasını hedefleyen SKP'nin en yoğun yürütüldüğü ülke Hollanda'dır (Bozkurt, 2013: 169). Hollanda güvenlik güçlerinin çalışmasıyla, Eindhoven şehri yakınlarında bir yerleşkede PKK'lı teröristlerin silah eğitimi aldığı bir kamp ortaya çıkarılmıştır (Demirel, E., 2005: 322-327).

4.2.6. Belçika

Öcalan'ın yargılanma sürecinde Belçika'nın yardımları hakkında;

“PKK terör örgütünün, Belçika'da da çok güçlü temsilcilikleri vardır. PKK terör örgütünün yasal görüntüsü, dernekler çatısı altında oluşturulmaktadır. Kiralanan evlerde terör örgütü, militanlarına siyasi eğitim vermektedir ve bu duruma Belçika yetkilileri müdahale etmemektedir. Örgütün temsilcilikleri, ERNK adına Belçika yetkilileri ile görüşmektedir ve bu yolla örgüte meşru nitelikte bir yapı kazandırılmaktadır. Ayrıca ERNK'nin, PKK'nın bir kolu olduğu bilinse de ülkenin yetkilileri ERNK'nin resmi bürolar açmasına engel olmamaktadır (Bozkurt, 2013: 166-168).”

şeklinde ifadeler yer vermesi, bu ülkenin PKK'ya göz yumduğunu göstermektedir. PKK; Kürt Dernekleri Federasyonu (FEK-BEL) ve onun altında ki bağlı kuruluşlarla faaliyetlerde bulunmaktadır (Bozkurt, 2013: 168). Ayrıca kültürel yayın yaptığı nedeniyle MED TV ismiyle faaliyetine izin verilen ve Öcalan'ın yakalanmasıyla da Avrupa'da artan şiddet gösterileri akabinde İngiltere'de kapatılmış, ancak isim değişikliği ile Medya TV ismine geçilmiştir (Demirel, E., 2005: 132).

4.2.7. Yunanistan ve GKRK

Yunanistan ve GKRK⁴⁹'nin PKK'ya verdikleri destek ve göz yummaları konusunda ise 1994 yılı itibariyle PKK militanları farklı yollarla Yunanistan'a gönderilerek, bu ülkenin izin verdiği örgüt kamplarında EYP ve diğer patlayıcı madde eğitimlerini alarak Türkiye'de turistik bölgeler ve anakentlerde bombalı saldırı için dönüş yaptıkları görülmüştür. PKK Atina'da merkezli YDK'nın Yunanistan ile Balkan temsilciliğine bağlı alt kuruluşlarla çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Öcalan'ın Suriye'den ayrılışı sonrası üç defa Yunanistan'a gitmesi, Kenya'da ele geçirildiğinde Yunan Büyükelçiliğinde saklanması, üzerinden çıkan sahte pasaportun ise GKRK vatandaşlığı olan gazeteci Lazaros Mavros ismine düzenlenmiş olması (Bozkurt, 2013: 170), Yunanistan'ın ve GKRK'nin örgüte verdiği destek olarak ifade edilebilir.

Örgüte lojistik destek ve eğitim veren devletlerin başında 1994'te PKK kamplarına topraklarını açan Yunanistan gelmiştir. Atay'a göre (Atay, 2008: 422) Yunanistan'ın PKK örgütüyle olan ilişkisi 1988'de başlamakla birlikte bu ilişki Suriye'nin PKK'yla olan ilişkisine de benzemektedir. Yunanistan'da ki Lavrion kampında siyasi eğitim verilirken, Dimitri Elen kampında ise silahlı eğitimler verilmiştir. Para yardımları Yunan sivil kurumları ile kiliseler tarafından yapılmıştır. Yunanistan topraklarında ki örgüt elemanlarının organize edilmesinde Yunan istihbaratının da yardımları olmuştur. Yunanistan'ın örgüte yardım etmesi ve örgütle işbirliği içerisinde olmasında ki hedefi, örgütü Türkiye'ye karşı kullanmak istemesidir.

Örgütün Yunanistan sorumlusu Mahir kod adıyla Fethi Demir Avrupa ülkelerince PKK'ya verilen desteği şu ifadelerle açıklamıştır:

“Yunanistan'da faaliyet gösterdiğim sırada K. Irak'ta helikopterlere karşı kullanılan İnga (igna) tipi füzelerin alınmasında gereken para Yunanlı zengin iş adamlarından sağlanmış, finansörleri Yunan hükümeti tespit etmiştir. Bu füzeler Yugoslavya'dan alınmıştır. Bu silahların eğitimleri de Sırbistan'da Sırp subaylar tarafından verilmiştir. Eğitim gören militanlar Türkiye'den Yunanistan'a gelip

⁴⁹ GKRK: Güney Kıbrıs Rum Kesimi

siyasi eğitim aldıktan sonra Sırbistan'a geçmişler eğitim sonucu uçakla Şam'a gönderilmiş, silahlar ise deniz yoluyla Beyrut'a oradan da kara yoluyla K. Irak'a sevk edilmiştir (Atay, 2008: 422)."

Bütün bunlarla birlikte Yunan Parlamentosundan 157 milletvekilinin imzaladığı mektup ile Öcalan İtalya'dayken ülkeye davet edilmesi, PKK mensuplarıyla Yunanistan'da kabul edilerek görüşmeler yapılması, Yunan milletvekilleri ve ordudan emekli olan generallerin Lübnan'da ki Bekaa'da PKK kampına şahsen gitmeleri ve burada psikolojik ve siyasi destek verilmesi, Amiral Naksakis tarafından Nisan 1997'de Irak Zap kampında PKK'lılara eğitim verilmesi, bazı milletvekillerin katılımı ve PKK'nın Atina sorumlusuyla beraber ortak basın açıklaması yapılması, PKK'nın Nevruz kutlamalarında her yıl 21 Mart'ta organize edilen faaliyetlerde Yunan resmi makamlarının da bulunması; Öcalan'a Lefkaşa, Olimpia ve Kalavrita belediyelerince "fahri hemşerilik" unvanını verilmesi gibi basına da yansıyan doküman ve bilgiler Yunanistan tarafından PKK'ya verilen desteği gözler önüne sermektedir (Bozkurt, 2013: 171).

PKK Yunanistan'ın Atina yakınındaki Lavrion Mülteci Kampı'nda militanlarını barındırdığı ve ideolojik eğitimleri burada verdiği belirtilmektedir. Bu kamp ile kamp içerisinde barınan PKK mensuplarınca, kaçak yollarla gelen Kürtlerin Avrupa'ya dağılmasında ve İtalya'ya geçişlerinde yardım edildiği belirtilmekte, bu ise PKK'nın zaten bilinen insan kaçakçılığı suçuna da dâhil olduğunu göstermektedir.

Abdullah Öcalan, Yunanistan'la ilgili yakalandıktan sonra şu açıklamada bulunmuştur: *"Yunanistan, genel politika içinde örgütü kullanmak istemiştir. Ayrıca biz de onları kullandık. Bu, PKK ve o ülkelerin politikalarıdır. Yunanistan'da eğitim merkezleri vardır. 1990 yılından itibaren her konuda eğitim gördüler (Tekin, 2009: 435)."*

Öcalan'ın yakalandığında üzerinden GKRK pasaportu çıkmasının dışında Öcalan, GKRK'nin PKK'ya verdiği desteği şu şekilde ifade etmektedir:

"Güney Rum Kesimi'nde zayıf temsilciliğimiz var. Eğitim ve kamp yok. Sadece örgüt üyelerine kolaylık sağlıyorlar. Pasaport işleri yapıyorlar ve kilise kanalıyla para yardım ediyorlar. Benim diplomatik pasaportum Atina'daki temsilciğimiz vasıtasıyla temin edildi (Tekin, 2009: 53-54)."

4.3. ABD

SSCB'nin dağılmasıyla ABD'nin Avrasya'daki oluşan güç boşluğunu doldurmak, Ortadoğu merkezli politikaları, AB'yi gözlemleyerek kontrol altında tutmak ve kendi politikaları doğrultusunda yönlendirmek istemesi, Çin ve Rusya'yı dengeleme politikası ve diğer İslam ülkeleri üzerinde Türk modeli kavramıyla bölgede etkin olmak isteyen ABD için

Türkiye'nin önemi daha da arttığı görüşü mevcuttur. Bununla birlikte SSCB sonrası Türkiye'nin artık jeostratejik öneminin azaldığı ancak 11 Eylül sonrasında İslam coğrafyasındaki Müslüman kimliği nedeniyle arttığı, 1 Mart tezkeresiyle de adeta bir çöküş yaşandığı söylenebilir. Fakat ABD bütün politikalarında olduğu gibi Türkiye konusunda da tek alternatif üzerinden politikalar üretmemektedir. Bu durum edinilen tecrübelerle de kesin hale gelmiştir. Türkiye-ABD arasında ki PKK konusu da işte böyle bir durumda cereyan etmektedir. Özellikle II. Dünya savaşı sonrasında SSCB'nin Dışişleri Bakanı Molotov vasıtasıyla kullandığı tehditkâr dilinin ve ABD'nin Marshall⁵⁰ yardımları ve yaklaşımının etkisiyle tek alternatif olarak ABD'yi gören Türkiye, ABD'ye uygun politikalar üretmiştir. Fakat gerek Kıbrıs, gerek silah alımı gerekse PKK ile yaşanan itilaflar ABD'yi de tek alternatif olmaktan çıkarmıştır. Bu duruma Türkiye'nin 2000 sonrasında göstermiş olduğu ekonomik, siyasi ve sosyal atılımlar sebep olmaktadır.

ABD'nin Soğuk Savaş'ın iki kutuplu düzeninde, Ortadoğu bölgesine yansıyan mücadelede bloklar tarafından kullanılmasıyla Kürt gruplara ilgisi artmış ve ABD'nin Irak ve İran'a yönelik politikasıyla da şekillenmiştir (Yılmaz, I., 2007: 125). ABD Türkiye'de ki Kürtler hakkında da, CIA aracılığıyla Kürtlerin pozisyonlarını izlerken bu konuda ilk başlarda aktif olmayarak yalnızca takip etmekle yetinmiştir. 1979'da CIA'nin hazırladığı Kürtler hakkındaki ayrıntılı raporun içeriğinde, Türkiye'deki Kürt hareketinin ilerleyen dönemlerde Türkiye'ye sorun olacağı şeklinde ifade edilmektedir (Yılmaz, I., 2007: 125).

ABD ile son dönem ilişkilerine bakıldığında, ilişkilerin istenilen seviye ve kapasitede gittiği söylenemez. Türkiye'nin ABD ile askeri müttefik durumunda olmasına karşın; Suriye ve Irak'ta terör örgütleriyle mücadele amacının aynı olması ama tarafların farklı olması, PKK/PYD, Rusya'yla yapılan S-400 Hava Savunma Sistemi Anlaşması gibi birçok başlıkta anlaşmazlıklar meydana gelmiştir. Bunlar içerisinde en önemlileri arasında, öncelikle FETÖ/PDY terör örgütü nedeniyle yaşanan sorunlar bulunmaktadır. İkincisi - belki de en önemlisi -; Türkiye'nin yıllardır mücadele verdiği ve Türkiye'ye maliyetinin milyarlarca dolar olduğu⁵¹, toplumda ayrışma yaratarak sosyal hoşnutsuzluk ve çatışmalara sebep olan, ülke gündeminde çok fazla kalarak gündemi manipüle edebilen, sebep olduğu alternatif maliyet ile ülkenin kaynaklarının daha verimli alanlara aktarılmasını engelleyen, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yapılan ya da yapılması planlanan yatırım projelerini engelleyen, Türkiye'yi

⁵⁰ Marshall Planı: II. Dünya Savaşından sonra ABD Dış İşleri Bakanlığı yapan Marshall'ın ismiyle bilinen ve amacı ABD'nin savaş sonrası tükenmiş olan Avrupa ekonomilerini tekrar düzenlemek için planlanan ekonomik yardımlardır. Daha fazla bilgi için bkz., Oğuzlu, 2013.

⁵¹ Numan Kurtulmuş Kültür ve Turizm Bakanı olduğu dönemde PKK'nın Türkiye'ye toplam maliyetinin 1.5 Trilyon dolar olduğu açıklamasında bulunmuştur. Daha fazla bilgi için bkz. *Vatan*, (13.06.2018).

uluslararası diplomaside zor durumda bırakmak için algı operasyonları yapan PKK terör örgütüyle ABD'nin dönem dönem birlikte hareket etmesi şeklinde ifade edilebilir.

1990'lı yıllarda ABD ikili çevreleme politikası gereğince üzerinde durduğu Kürt devletini kurarak, KYB ile KDP arasında oluşan anlaşmazlıkların giderilmesi için uğraşları 23 Temmuz 1994 Paris Zirvesi'yle eyleme dönüşmüştür (Karabulut ve Eryılmaz, 2015: 31). Paris toplantısına tepki olarak bölge ülkeleri, aynı yıl 23 Ağustos'ta Suriye'de Türk, Suriye ve İran temsilcilerinin yaptığı açıklamada: Üç ülkenin de Kürt devleti kurulma fikrine karşı çıktıklarını belirtmişlerdir (Karabulut ve Eryılmaz, 2015: 31). Bu örnekte de olduğu gibi ABD dün olduğu kadar bugünde Orta Doğu'da yaşananlara bakılacak olunursa, PKK tehdidini bölge ve Türkiye'ye karşı daima bir araç olarak kullanmaya devam edecektir.

2002 yılında iktidara gelen Ak Parti Hükümeti, 2003 yılında ABD'nin Irak'a operasyonda Türk topraklarını kullanmaya dair isteğini reddetmesi, Türkiye'yi bölgesinde saygı duyulan bir ülke konumuna oturtmakla birlikte dünyadaki barışı destekleyen toplumların ve ülkelerin nezdinde saygınlığı artmış ve Türkiye'nin uluslararası sistem içerisinde de barışçıl bir ülke duruşu sergilemesini sağlamıştır (Korkmaz, 2017: 134-135). Böylelikle Türkiye, yeni dış politika vizyonunda, yumuşak güçlere öncelik ve önem vermekte, demokrasiyi güçlü tutarak AB ile ilişkilerinde yakınlaşma hedeflemiş, Avrupa değerleri ekseninde politika üretmiş ve AB'nin dış güvenlik politikasına da entegre olabileceğini göstermiştir (Korkmaz, 2017: 134-138). 1 Mart tezkeresiyle beklediği desteği göremeyen ABD'nin, Türkiye ile olan ilişkilerinde de olumsuz yansımalarının olduğunu daha önce 'PKK'nın 2001-2010 Dönemi' başlığında belirtilmiştir.

Son dönemde Suriye yaşananlar konusunda da iki devlet arasında farklılıklar mevcuttur. Bunlarda ilki ve muhtemelen en önemlisi ABD'nin PYD/YPG terör örgütüyle iş birliği yapması ve sağladığı silah yardımları oluşturmaktadır. Türkiye operasyonlarda Özgür Suriye Ordusuna (ÖSO) destek verilmesini isterken ABD ise kendi kontrolünde olacak terör örgütlerini tercih etmektedir. ABD, Obama döneminde, 2015 yılında DEAŞ'a karşı devlet dışı aktörlerden olan PYD ve YPG ile anlaşmış ve birlikte hareket edeceklerini birçok defa açıklamıştır (Yücel, 2018: 2). ABD bu aktörleri ise hukuk düzeninde "Coalition Partner" yani "Koalisyon Ortağı" olarak ifade etmektedir (Yücel, 2018: 2). Burada ABD bir terör örgütüyle mücadele ederken, Türkiye'nin ve Amerika'nın da terör örgütü olarak kabul ettiği PKK'nın Suriye aktörleriyle ortaklık kurma konusunda kendi menfaati doğrultusunda tereddüt etmediği

görülmektedir⁵². Ayrıca YPG'ye silah yardımıyla bulunan ABD, her ne kadar silahları YPG'ye verdiğini söylemiş olsa da, Türkiye'de kolluk kuvvetleri tarafından PKK'ya karşı yapılan operasyonlarda da bu silahlar ele geçirilmektedir. Bu durum ise ABD'nin 'Mevzilenme ve Free Riding (Bedavacılık)' politikası gereği; herhangi bir müdahaleden en sonuna kadar kaçınıldığını, geleneksel devletlere karşı geleneksel düşmanları desteklemeyi sürdürdüğünü göstermektedir (Yalçın ve Duran, 2016:9-15).

Yine bu strateji gereği ABD çözüm değil, denge siyaseti yürütmektedir. Çünkü çözümsüzlük ile oluşan maliyet⁵³, bölgedeki ülkeler için kıyaslanamayacak haldedir ve bu ülkeler birbirlerini yıpratıldığından ve güçsüzleştirdiğinden, Yalçın ve Duran (Yalçın ve Duran, 2016:9-15) ABD'nin oluşan bu durumdan güçlenerek çıkacağını düşünmektedir. Yani ABD bu politikayla ile hem Suriye'de hem Irak'ta hem de uzun vade de PKK'yı güçlendirerek Türkiye'ye ve bölge ülkelerine karşı olabildiğince avantaj elde etmeyi hedeflemektedir. ABD'nin hem Suriye'de hem de Irak'ta PKK/PYD'yi kullanıyor olması, 'Mevzilenme ve Free Riding' politikasının sahaya yansımalarından bir tanesi olarak görülebilir. Bir tarafta 2017 yılı dönemin ABD Savunma Bakanı Mattis, Trump'ın DAES'le mücadelede temsilcisi Brett McGurk ve diğer kurum ve kişiler tarafından 'Silahlar DAES'le mücadele için verildi' gibi açıklamalar yapılırken, diğer tarafta ise DAES-PKK-ABD Anlaşması yapılabilmektedir (Yeni Akit, 02.12.2017; NTV, 23.12.2017). İşte bu somut örnekler asıl hedeflerden birinin Türkiye olduğunu göstermektedir.

Suriye'de YPG'ye verilen Batı desteğinde (askeri, finansal ve lojistik gibi) daima DEAS mücadelesi ileri sürülerek yapılmaktadır. DEAS'ın Özellikle 2014 yılında ki Ayn al-Arab saldırısı ile ABD'nin de Suriye'deki PKK uzantıları ile beraber hareket ettiği belirgin olarak gözükmemektedir (Soner vd., 2017: 25). Müslim liderliğinde PYD güçleri, ABD ve Koalisyon Güçleri'nden silah yardımı talebi ve akabinde sevkiyatı 7 Nisan 2014 tarihinde gerçekleşecek yardımı almıştır (Acun ve Keskin, 2017: 38). PYD'nin talepleriyle ABD, ilk sevkiyatı Rumeylan Hava Üssü'nden yapmış ve ABD helikopterlerince, PYD/PKK'ya 13-23 Aralık arasında askeri kargoları sevk etmiş, 27 Aralık tarihinde ise destek havadan sürdürülmüş ve tırlarla, Suriye-Irak sınır bölgesinden PYD/PKK'ya sevk edilmiştir (Kerman

⁵² ABD'de kabul edilen Milli Savunma Yetkisi Kanunu gereği, 2015 yılından günümüze kadar planlanan kanunlara göre Suriye'de bulunan ABD'nin desteklediği muhaliflere askeri yardımların yapılması öngörülmekle birlikte 2015'te onaylanan 1209. karar PYD ve YPG'ye ABD'nin yardımlarının hukuksal olarak temelini oluşturduğu ileri sürülmektedir.

⁵³ 'Mevzilenme ve Bedavacılık' politikası gereği ABD oluşan bu maliyetleri bölge ülkelerine yansıtacak, bölge ülkeleri arasında çıkan gerginlik ve anlaşmazlıkları ise uluslararası kuruluşlar ile geçiştirmeye çalışacaktı. Bazı çalışmalara göre bu politika ABD'nin gücündeki zayıflamasından ve yeni güç kutuplarının çıkmasıyla da ilişkilendirilmektedir.

ve Efeğil, 2017: 181-182). ‘Kobani’ savunması sonrası ABD’yle çalışmanın başarılı sonuçlarını gören ve bununla sınırlı kalmak istemeyen YPG’ye, yine DEAŞ bahanesiyle havadan 3 adet C-130 uçak ile 27 adet konteynerle askeri mühimmatlar gönderilmiş ve 10 tonda tıbbi malzeme sevk edilmiştir (Aydoğan, 2015: 58). Bölgede ki yerel kaynaklardan edinilen bilgilerde, PYD/YPG’nin GÜdümlü Füze Sistemleri’ne sahip olduğu ve YPG’ye 2017 yılına kadar ABD tarafından 120 ton gibi büyük bir “TOW mühimmat ve silah” yardımı yaptığı ifade edilmektedir (Kerman ve Efeğil, 2017: 183).

PKK/PYD’ye özellikle son dönemde Suriye ve Irak’ta silah desteği veren Amerika, PYD ve YPG’yi terör örgütü olarak görmeyen tutumuna rağmen, kendi içerisinde bile bazı kurumlarından ve bazı siyasetçilerden aksini söyleyenlerde mevcuttur. ABD Senatosunda İstihbarat Komitesine katılan ve 15 Şubat 2018 tarihinde Kongreye "*Amerika İstihbarat Topluluğunun Dünya Genelinde Tehdit Değerlendirmesi*" ismiyle sunduğu resmi raporunda ABD Ulusal İstihbarat Direktörü Daniel Coats, Suriye’yle ilgili kısımda YPG’yi "*PKK’nın Suriye’deki milis gücü*" şeklinde ifade etmiştir (Çopur, 2018:1). Aynı raporda, "Örgütün Suriye’de ki milis gücü YPG’nin, otonom düzen arayışı içinde olacağı; fakat Rusya, İran ve Türkiye’nin direnç göstermesiyle karşılaşacağı" değerlendirme yapılmıştır (Çopur, 2018: 1-2).

ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA) tarafından 2018 yılı Ocak ayında resmi elektronik sayfasında yapılan açıklamada, Suriye bölümünde PKK/PYD’yi, "*Suriye’de ki yabancı kaynaklı terör örgütleri*" arasında göstermiştir (Çopur, 2017: 2). Salih Müslim bu açıklamada “PKK’nın Suriye kolu lideri” şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcülüğü yapan Heather Nauert, Afrin’de PYD’den bahsederken, bu örgüte "PKK" ifadesini kullanmıştır. Temmuz 2017’de Amerika’da Aspen Enstitüsünde ABD’nin Özel Kuvvetler Komutanı Orgeneral Raymond Thomas konuşmasında, YPG/PYD’nin ismini kendilerinin tavsiye etmesiyle "*Suriye Demokratik Güçleri*" (SDG) şeklinde değiştirildiğini açıklamıştır (Çopur, 2017: 2-3).

Obama döneminde Savunma Bakanlığı yapan Ashton Carter; Senatoda Senatörlerin sorularını yanıtlarken “YPG ve PYD’yi hiç duydunuz mu?” şeklindeki Senatör Lindsey Graham’in sorduğu soruya "Evet" demiş, "Kimdir bunlar?" sorusunda ise "Kürt Unsurlar" cevabını vermiştir. Diğer bir soruda ise; "*Raporlar, bu grupların PKK’yla bağlantısı olduğu veya en azından ciddi ilişkilerin varlığını gösteriyor. Bu doğru mu?*" sorusu yöneltilince, cevap “Evet” olmuştur. Arkasından "*Türkler’in Suriye’de YPG’yi silahlandırdığımız için bize kızgın olması sizin için şaşırtıcı mı?*" diye sorulan soruya Carter, “Hayır” diye cevaplamıştır (Anadolu Ajansı, 29.04.2016).

ABD Kongresinde Cumhuriyetçi Senatör Lindsey Graham, Savunma İstihbarat Ajansı (DIA) Direktörü Korgeneral Vincent Stewart'a ve Ulusal İstihbarat Direktörü (DNI) Dan Coats'a *"Rakka'nın DAEŞ'ten geri alınma stratejisi daha çok YPG'lilere dayanıyor. Bu durum Türkiye'yle anlaşmazlığa sebep oluyor mu?"* şeklinde sorduğu soruya, ikisi de "Evet" cevaplarını vermiştir (Çam ve Avcı, 2016). *"Türkiye'yle bölgede bulunan Kürt gruplar arasında büyüyen bir sürtüşme gözlemliyor musunuz?"* sorusuna Coats olumlu cevap vermiş, *"YPG'li Kürtleri ağır silahlarla silahlandırma politikamız bu duruma zemin hazırlıyor olabilir mi?"* sorusuna, *"Sanırım politikalarımız buna etki yapıyor."* cevabıyla Coats, YPG probleminin Amerika Türkiye ilişkilerinde anlaşmazlığa neden olduğunu kabul etmiştir (Çam ve Avcı, 2016).

PKK'nın eski yöneticilerinden Osman Öcalan, Amerika'nın tarihinde ki en büyük silah yardımını halen YPG'ye vermekte olduğunu, Türkiye tamamen bağımsız olarak hareket ettiği için NATO ve ABD'nin YPG'yi desteklediğini, Hristiyan dünyasında Suriye'nin çok önemli bir yeri olduğunu ve bu yüzden bu bölgede devlet kurma düşüncelerinde olduğunu ifade etmiştir (Nc TV-Production, 2017).

ABD'de Dışişleri Bakanlığı'nca yayımlanan 2017 Terörizm Ülkeler Raporu'nda Türkiye'yle ilgili kısmında FETÖ'den bahsederken, 2016 yılı raporunda yer verilen PYD/YPG'yle alakalı bölümün rapordan çıkarıldığı görülmüştür (Allahverdi, 2017).

Resim 2'de görüleceği üzere ABD'nin PKK/PYD konusunda, yukarıda ki açıklamalara benzer itiraf niteliğindeki ifadeleri görmek mümkündür.

Resim 2: ABD'nin PKK/PYD İtirafı
Kaynak: Anadolu Ajansı (2018)

ABD'nin PKK/PYD konusunda itiraflarına bakılacak olunursa; Amerika'da Trump öncesi ABD döneminde PKK/PYD'ye yardımlar başlamış olsa da itirafların 2016 yılından günümüze kadar farklı kişi ve kurumlardan geldiği görülmektedir. ABD gibi diplomasiyi çok iyi kullanan bir devlet için bu açıklamaların yer ve zamanlamasının tesadüf olmadığı dikkate alınmalıdır. Çünkü ABD konjonktürel olarak bu tür açıklamalar ile diğer devletler üzerinde kimi zaman uluslararası baskı oluşturarak bunu 'baskı' unsuru olarak kullanmakta, kimi zamanda ilgili devletlerle ilişkilerin rayına sokulması bakımından kullandığı düşünülebilir. Aynı zamanda ABD kurum ve kuruluşlarında kararlar alınmadan önce çok iyi bir nazırlık ve analiz sürecine yönelik toplanan verilerle 'Beyin Fırtınası' yapılmakta ve atılması gereken adımlar tasarlanmaktadır. Bununla birlikte sadece 'beyin fırtınası' yeterli görülmemekte, 'Tersine Beyin Fırtınası' ile; atılacak her bir adımla meydana gelecek her bir sonucu, bu adımlara karşı diğer ülkelerin vereceği tepkiler, bu sonuçlar karşısında alınacak yeni tedbirler en ince ayrıntısına kadar henüz atılacak adım eyleme dökülmeden hesaplanmaya

çalışılmaktadır⁵⁴. İşte bu yüzden ABD bu kadar etkili olmakta ve attığı adımlar ve aldığı kararlar tesadüfi, rastgele ya da plansız adımlar olmamaktadır.

ABD’de 2019 yılı için planlanan bütçe tasarısı görüşmelerinde, Savunma Bakanlığı DAES ile mücadelede kullanılmak üzere, PYD/PKK ve diğer Suriye’deki kullanılan diğer ismiyle de SDG’ye Eğit-Donat Programı için 300, DAES’e karşı ‘sınır güvenliğinin korunma gereksinimleri’ için ise 250 ve toplamda ise 550 milyon dolarlık bir bütçe ayrılmıştır (İleri, 2018). Amerika, 2018 yılındaki bütçesinde SDG’nin de aralarında olduğu Suriye’deki ABD ile ortak hareket eden gruplara 500 milyon dolar planlamışken, bu yardımın miktarı 2019 bütçesi içerisindeki payı 550 milyon dolara çıkarılmıştır. Ayrıca Irak’ta peşmerge ve Irak ordusu eğit-donat programı için de toplam 850 milyon dolar ayrılmıştır (İleri, 2018).

Yukarıdaki tüm bu açıklamalar doğrultusunda, PKK’nın taşeron ve proje bir örgüt olarak kullanıldığı ifade edilebilir. ABD’nin PKK/PYD’ye yaptığı yardımlarla ilgili olarak Yine Antalya’da ki FIEP Konferansı’nda İçişleri Bakanı Süleyman Soylu; *“Amerika ile Suriye’nin arası yaklaşık 11 bin kilometredir. ... ABD, PKK’nın kolu olan YPG’ye tırlarla, uçaklarla silah gönderiyor. Aynı zamanda para ve eğitmen gönderiyor. Orta Doğu için 2019 yılı savunma bütçesinde ayırdığı kaynak tam 69 milyar dolar (Anadolu Ajansı, 24.10.2018).”* şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

Öte yandan Amerika’nın Terörizm 2016 Ülkeler Raporu’nda raporunda, FETÖ ve PYD’yi terörist örgütler olarak değerlendirmemesi, Türkiye’nin Hamas’ın lideriyle diplomatik görüşmelerini PYD’yle aynı statüde sorunsallaştırmaya ve FETÖ’yü dini faaliyet şeklinde tanımlamaya gitmesi bu sorunlara bakışında da ipuçları vermektedir (Öncel ve Tetik, 2017: 1-2). Amerika’nın artık somutlaşan bu güvenlik tehditleri hakkında Türkiye ile işbirliğine gitmemesi ise, ABD-Türkiye arasındaki ilişkilerin yeni bir boyuta taşınmasını önleyen ana faktörler olarak durmaya devam edecektir.

Suriye’de oluşan durum, S-400’ler konusunda anlaşmazlık, Rahip Brunson sorunu, PYD/YPG bunalımı, Münbiç konusundaki rahatsızlıklar, FETÖ/PDY terör örgütü liderinin ABD’de ikameti, ABD konsoloslukunda görev yapan bir çalışanın FETÖ/PDY’den gözaltına alınması ve sonrasındaki ‘Vize Krizi, Türk Hava Yolları’na uygulanan zorluklar, geçici süre uygulanan Türkiye’den gelen yolcular için elektronik ürün yasağı vs. gibi durumlar bu sürecin birbirini tamamlayan ve devamı niteliğindeki parçaları olarak düşünülebilir.

⁵⁴ Öğretim Görevlisi Dr. Murat ASLAN’ın 2016-2017 Eğitim Dönemi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Güvenlik ve Çatışma Dersi anlatımında tarafımca alınan ders notlarından. (Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep, 2017)

Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI) raporuna göre 2011-2015 döneminde, dünya genelindeki silah ticareti hareketleri raporunda ABD'nin silah ihracatında ki artışı sürerken 2015 yılı içerisinde yapılan toplam silah ihracatında tek başına üçte birlik bir pay sahibi olmuştur (Şişman, 2017: 230). ABD'nin Ortadoğu'da ki strateji doğrultusunda neden PKK'ya bu kadar silah yardımıyla bulunduğu da göstergesidir. Burada şu soru akla gelebilir: 'ABD sadece neden BM tarafından tanınan Türkiye gibi ülkelere yasal yollardan silah satışı ya da desteği değil de PKK gibi terör örgütlerine de silah desteği veriyor?'. Bunun cevabı da ABD'nin çıkarların doğrultusunda siyasi, politik ve tabiki de ekonomik menfaatleridir.

ABD Ortadoğu gibi stratejik bir bölgede terör örgütlerine silah yardımı yapmakla bu örgütlerin güçlenmesine ve bölgede istikrarın bozulmasına sebep olarak, bu şekilde bölgedeki ülkelerde de silah ihtiyacının oluşmasını sağlayıp bu ülkelere silah satışı yaparak çift taraflı bir kazanç elde etmektedir. SIPRI'nın 2011-2015 dönemini kapsayan raporuna göre ABD'nin silah ihraç ettiği başlıca ülkeler %9,7 oranla Suudi Arabistan, %9,1 oranla BAE ve %6,6 oranla Türkiye'dir ve Türkiye'nin ABD'den silah ithalatının toplam silah ithalatındaki payı ise %63 ile oldukça büyük bir paya sahiptir (Şişman, 2017: 230). Bu oranlar ABD'nin Ortadoğu'da ki silah ihracatı konusundaki stratejisini yürütebildiğinin göstergesidir. Ayrıca milli ve yerli silah üretimine giden ve son dönemlerde kendi iç istikrarını yakalayıp bölgesinde etkin bir rol alan Türkiye'ye karşı, %63 ile en büyük silah tedarikçisi durumundaki ABD'nin PKK/PYD/YPG ya da diğer isimlerde bu örgütü yardımı, bu yardımın amaçlarından bir tanesini göstermektedir. Çünkü Türkiye'nin milli silah üretimi ABD'ye olan bağımlılığı azaltacak ve ABD için bu durum ticari kayba neden olacaktır. ABD için daha da önemlisi, Türkiye'nin bu stratejisi ile diğer bölge ülkelerine de rol model olma tehlikesi olmasıdır. SIPRI'nın 2013-2017 yılını kapsayan araştırmasında, Türkiye'nin ABD'nin silah ihracatı içindeki payı %4,2 olarak gerçekleşerek azalış eğilimi göstermiştir (SIPRI, 2018a). Bu doğrultuda SIPRI araştırmacısı Pieter Wezeman 2017 için, *"Türk şirketleri silah satışlarını 2017 yılında % 24 arttırdı. Bu artış, artış içerisindeki Türkiye'nin silah talebini karşılaması ve yabancı tedarikçilerine daha az bağımlı olması konusundaki isteklerini yansıtmaktadır(SIPRI, 2018b)."* ifadelerine yer vermesi Türkiye'nin bu politikasının dünya gündeminde de yer tutması açısından önemlidir.

Dünyadaki savunma sanayi şirketlerinde 2013-2014 yılları arasında ilk on sırada bulunan ve ABD Defence Group Inc. tarafından hazırlanan listede 7 ABD menşeli şirketlerin bulunması (Şişman, 2017: 223) ve ABD'nin mevcut Devlet Başkanı Trump'ın tacir kökenle bir başkan olması dolayısıyla ABD'nin politikalarını da bu yönde etkileyerek uluslararası

ilişkilerde ‘ticari temelli bir diplomasiye’ itmektedir. Türkiye’nin de kendi yerli ve milli silah üretim programının yanı sıra silah tedarikçilerinde alternatif ülkelere yönelme politikası, ABD’nin ‘ticaret diplomasisiyle’ örtüşmemektedir. Ayrıca ABD bu rahatsızlığını da açıkça dile getirerek, ya PKK kozunu kullanarak ya da finans ve ekonomik alanlarında hegoman gücüyle Türkiye üzerinde baskı kurduğu söylenebilir.

ABD Ulusal Güvenlik Stratejisinde, giriş bölümünde: “Güçlü bir Amerika sadece Amerikan halkının değil, dünya üzerinde ABD ile paylaşılmış çıkarlar, değerler ve arzulara ulaşmak için ortak olmak isteyenlerin de hayati çıkarlarıdır (Biçer, 2018:4).” söylemiyle ABD’nin özellikle Irak savaşı döneminde sıklıkla dile getirdiği “Ya bizdensiniz ya da teröristlerden” ve Trump’ın seçimlerdeki kampanya sloganı olan “Önce Amerika” ifadesiyle de benzer dili kullanıldığı görülmektedir. ‘ABD’nin çıkarlarının diğer devletlerinde çıkarlarıdır’ sonucunu dünyaya sunmaktadır. ABD Savunma Bakanlığının internet portalında, yabancı terör örgütlerinin olduğu listenin altında Göçmenlik ve Uyruk Kanunu (INA) 219. maddesinde gerçekleştirilen düzeltmeyle; “terör örgütleri faaliyetlerinin ABD vatandaşlarında veya ABD ulusal güvenliğinde tehdit oluşturmaldır” ifadesi eklenmiştir (Biçer, 2018: 4). Bu düzeltmeyle, yabancı terör örgütleri ABD menfaatlerine hizmette bulunuyorsa, listede ki adını değiştirdiğinde veya listede ismi bulunmayan farklı bir örgülle beraber hareket ettiğinde, ABD için ‘aynı fikir ve düşüncede olan ortaklar’ arasında yerini alacaktır.

İşte ABD bu güvenlik stratejisi gereği PKK, YPG/PYD gibi terör örgütlerine araç, silah ve eğitim gibi yardımlarda bulunmaktadır. Belgede hasım olarak belirtilen ve rekabet içinde olunan ülkeler olan Çin, Rusya ve İran olarak belirlenmiştir. NATO ülkelerinden olan Türkiye’nin enerji ve silah anlaşmalarıyla Rusya ile ve yine enerji bakımından İran ile yakın diyalog halinde olması hiçte ABD’nin istediği bir durum değildir. Bu belgede doğrudan Türkiye ile ilgili bir bölüm yok ise de yukarıda belgenin giriş cümlesinden Türkiye’nin de çıkarımlarda bulunması gerektiği kanaati oluşmaktadır. Çünkü özellikle son dönemler yukarıda ki sebeplerle gerginleşen ilişkinlerle, ABD bu strateji belgesinde diğer tüm dünya ülkeleriyle birlikte de Türkiye’ye de çıkarların beraber olması gerektiğini iletmektedir.

ABD yönetimleri, PYD ve YPG’nin kendi terör örgütleri listesinde de raporlanan PKK’nın bir kolu olduğunu bilmektedir fakat yine kendisine göre ‘daha şer odaklı’ nitelendirmesini yaptığı DEAŞ ile mücadele bahanesi ile PKK’nın bu uzantılarıyla beraber saha da kalmayı tercih etmektedir. ABD bu şekilde ironik olarak yıllarca karşı mücadelesini verdiği Marksist-Leninist müttefikler edinerek ve bu örgütlerin güçlenmesine de katkı sağlamaktadır.

Devletlerin terör örgütleriyle ilişkileri konusunda, BM kapsamında 1970’te Genel Kurulu tarafından A/RES/25/2625 sayılı kararı ile ilk defa dile getirilmiş, A/RES/40/61 sayılı kararı gereğince de uluslararası kanunlarda bir sorumluluk olarak ifade edilmiştir (Yücel, 2018: 1-2). Ayrıca yine BM kapsamında 2014’te ABD ve Türkiye de dâhil toplam 92 ülkenin imzaladığı Silah Ticareti Anlaşması’nda ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesinin çeşitli maddelerinde terörist gruplara doğrudan veya farklı yollardan destek sağlanması suç kabul edilmiştir (Yücel, 2018). Buna rağmen ABD “hegoman devlet” algısının da verdiği güçle bu kuralları kendisine göre ‘haklı’ sebeplerle yorumlayarak çeşitli terör örgütleriyle irtibat kurabilmektedir. ABD günümüze kadar YPG ve PYD’ye diplomatik, ekonomik ve askeri konularda doğrudan desteklemekle birlikte; ‘Enternasyonal Kurtuluş Evlatları (SOLI, Sons of Liberty International) ile *Yurtdışı İnsancıl Savunma* (HDA, Humanitarian Defense Abroad) isimli Amerikan merkezli ‘savaş vakıfları’ ile de destek vermektedir (Soner vd., 2017: 31).

Yaşanan bu olumsuz sürece rağmen olumlu gelişmelerden bir tanesi; Milli Savunma Bakanı Akar’ın 9 Ekim 2018’de, "*Türkiye ve ABD Silahlı Kuvvetleri unsurlarının, Münbiç’teki devriye faaliyetlerine ilişkin ortak eğitimleri bugün itibarıyla başlamıştır.*" ifadesine yer verilmesidir (Özer, 2018). Bu kapsamda ABD ile Türkiye’nin Münbiç Güvenlik Prensipleri ve Münbiç Yol Haritası anlaşmasıyla Münbiç bölgesi ve Fırat Kalkanı Harekâtı alanı arasındaki bölgede 18 Ekim 2018 günü itibarıyla ABD ve Türkiye unsurlarınca PKK ve DEAŞ’a karşı bağımsız 62 devriye görevi ifa edilmiştir (TSK, 2018b). Yapılan bağımsız devriyeler ile müteakip dönemlerde gerçekleştirilmesi planlanan ortak devriyeler sayesinde Türkiye’nin PKK/PYD sorununda avantaj sağlaması muhtemel önemli bir adımı olarak düşünülebilir. Suriye’nin kuzeyinde ‘kırmızı çizgisi’ olarak belirlediği alanın, PKK/PYD’nin kontrolünde kalmasını istemeyen Türkiye açısından bölge oldukça jeostratejik değere sahiptir.

Ancak yaşanan tüm bu gelişmeler ile gelinen noktada Türkiye; güvenilmez bir müttefik profili çizmiş olan ABD ile birlikte hareket edip onun PYD’yi ve dolayısıyla PKK’yı güçlendiren adımlarını seyrederek zaman kaybetmek yerine, bölgede etkili bir rol oynayan Rusya ile ilişkilerini düzelterek, Suriye sorununun çözümü konusunda adımlar atmaya tercih etmiş görünmektedir (İnat, 2016b: 1-3). Neticede ABD Suriye’deki askeri varlığını çekme kararı alması (*BBC News-Türkçe*, 20.12.2018), Türkiye’nin Suriye’de Fırat’ın doğusuna ve Münbiç’e askerî operasyon ihtimali doğrultusunda Türk kamuoyu tarafından da olumlu karşılanmıştır. Fakat unutulmamalıdır ki PKK/PYD konusunda Türkiye ile ilgili, ABD’nin almış olduğu çekilme kararı, üst düzey temasları ve işbirliği ile ilgili açıklamaları hem sahada

zaman kazanma stratejisi olarak hem de Suriye’de Türkiye ile birlikte hareket etme eğilimi şeklinde ifade edilebilir.

4.4. Rusya

Türkiye’nin PKK konusunda Rusya’yla çok iyi ilişkilerinin olduğunu söylenemez. Çünkü PKK’nın elindeki silahlara bakıldığında büyük çoğunluğunun Rus menşeli silahlar olduğunu görülmektedir. Bu sorun iki ülke arasında daha yakın ilişkilerin kurulmasına daima gölge düşürmüştür. Rusya açısından Kürt gruplar, SSCB’den günümüze kadar daima ilgi odağı olmuştur. Çünkü Rusya, Marksist-Leninist yapıda ki Kürt kuvvetlerini kendisine yakın görerek; tarihsel olaylar ve kavramlar nezdinde hareket etmektedir. Kısa ya da uzun vadede ki proje ve planların, sadece yerel güç durumunda ki Kürt ile faaliyete geçirilebileceği ifade edilmektedir (Kerman ve Efeğil, 2017: 181).

30 Eylül 2015’te Rusya, menfaatleri doğrultusunda Esad’a destek vermek için Suriye’deki iç savaşa fiilen müdahale etmiştir. Rusya, Afrin’de bulunan PYD/YPG kuvvetlerine silah yardımıyla bulunarak, bölgedeki muhalif gruplar ile DEAŞ ve YPG arasında çatışma başlatmıştır (Kerman ve Efeğil, 2017: 181). Rusya böylece, Esad rejimiyle çok fazla sorun yaşamayan PKK/PYD/YPG kuvvetleri ile bölge politikasını etkilemek istemektedir. Bu olay Rusya’nın çıkarları doğrultusunda Türkiye gibi diğer devletleri karşısına alsada Suriye’de sahada olmaktan ve müdahalede bulunmaktan çekinmeyeceğini göstermektedir. Suriye’de ABD’nin silah yardımı hakkında verilerinin açığa çıkması sonucu farklı ülke menşeli silahlarla birlikte Rus menşeli AK-47, Doçka olarak isimlendirilen ağır makineli tüfek ve sehpalı ağır makineli tüfek olarak kullanılan PKK silahları YPG silah envanterinde çok yoğun olarak bulunduğu görülmüştür (Acun ve Keskin, 2017: 42-43). Tabii ki 2015 yılında Türkiye’nin Rus uçağını düşürmesiyle YPG Rusya’nın daha çok desteği görmeye başlamıştır.

Şubat 2016’da PYD/YPG’nin Rusya’nın Moskova şehrinde temsilcilik isteği, “Batı Kürdistan Temsilciliğinin” ismiyle resmîyete dönüşerek açılmış ve Rusya PYD/YPG’ye finansal ve diplomatik yardım sağlamıştır (Acun ve Keskin, 2017: 43). PKK/PYD/YPG, takip ettiği strateji ile küresel aktörler bakımından ‘kazan-kazan’ taktiğiyle onları kullanma isteği göstermektedir. Rusya’da PYD/PKK kozunu Türkiye’ye karşı yakaladığı her fırsatı değerlendirmiş ve buna devam edeceği izlenimi de vermektedir. Ulusal menfaatlerin öne çıktığı uluslararası diplomaside ‘düşmanımın düşmanı benim dostumdur’ kuralıyla hareket eden Rusya, YPG’ye verdiği mühimmat ve silahların, PKK örgütüne Türkiye’de eylem ve saldırılarda kullanıldığını bilmektedir (Kerman ve Efeğil, 2017: 186). Rusya, PKK/PYD’nin ABD’nin kontrolüne girmesini istemediği ve PKK’nın ideolojisinin SSCB ideolojisiyle

örtüşmesinden dolayı, PKK/YPG/PYD tercihini kullanmaktadır. Suriye ve Irak'ta ülke bütünlüğü korunarak uygulanacak federal bir yapının, Rusya ve PKK/YPG/PYD hedeflerinin benzemesi sebebiyle iki aktöründe benzeyen tavırlar sergiledikleri görülmektedir.

Amerika'yla müttefik olan Türkiye'yle ilişkilerinde Rusya'nın yıllardır sorunlar yaşadığı açıktır ve bu yüzden dönem dönem inişli çıkışlı ilişkiler yaşanmaktadır. Suriye savaşının ilk başladığı dönemlerde düşürülen Rus uçağı nedeniyle iki devlet savaşın eşiğine gelmiştir. Daha sonra Türkiye ABD ile yaşadığı güven bulanımı nedeniyle Rusya'yla daha yakın ilişkiler kurmak istemiştir. Bu nedenle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Rusya ziyareti ilişkileri yumuşatmıştır⁵⁵. Yaşanan bu diplomasi trafiği bölgede yaşanan dengeleri çok iyi yansıtmaktadır.

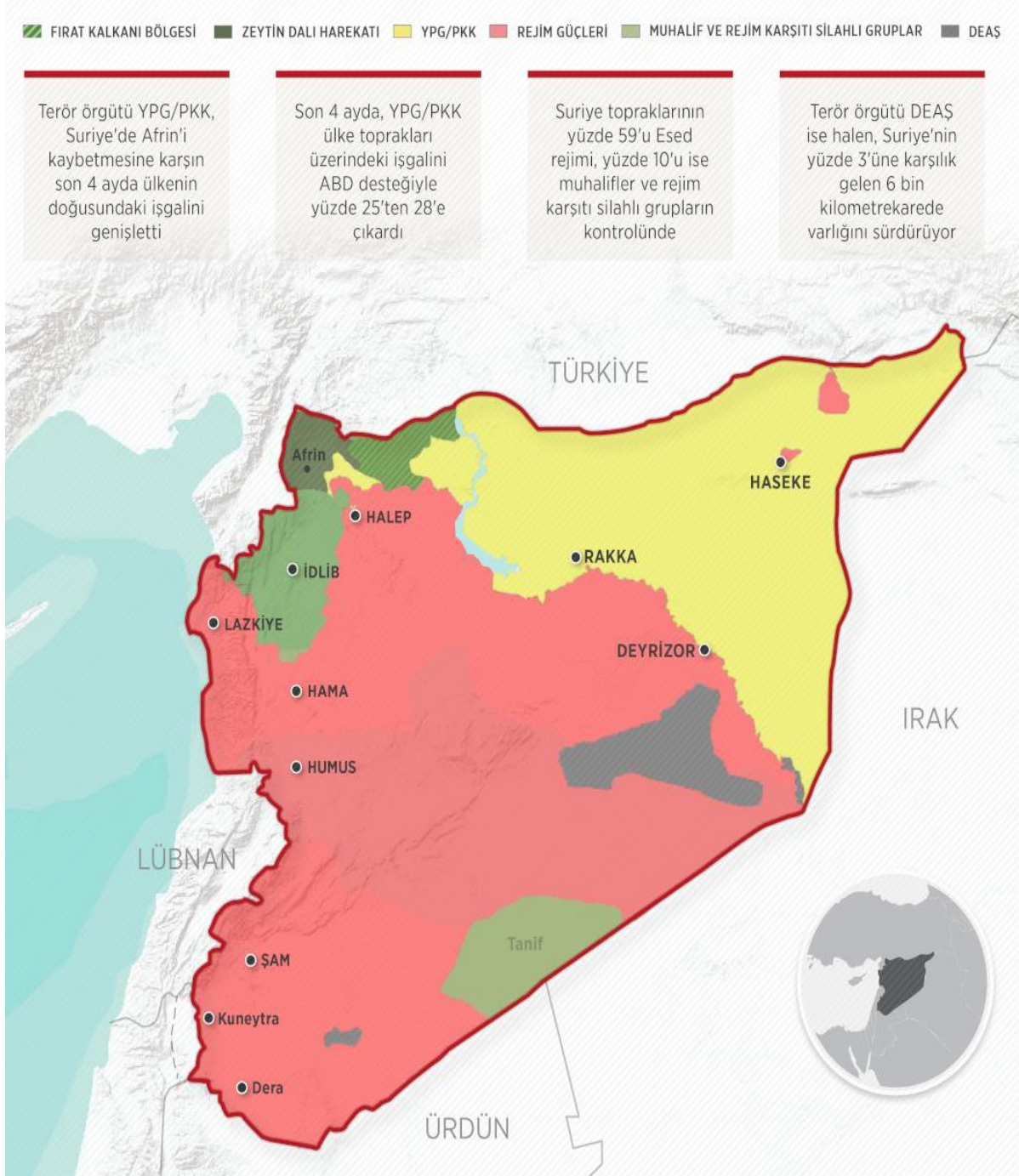
Suriye'de ilerleyen süreçlerde PYD'nin ABD desteğiyle sahadaki saldırıları ve planları Rusya'nın da çıkarlarıyla çakışmaya başlamıştır. Çünkü ABD desteğiyle PKK/PYD'nin Kuzey Irak'tan başlayıp Suriye'nin kuzeyinden geçerek Akdeniz'e uzanan koridor açma planı, Türkiye'nin olduğu kadar Rusya'nın da çıkarlarıyla uyumlayacaktır. Bu terörü koridoruna Türkiye ile Rusya ilişkilerinin tekrar düzeltilmesiyle sahada iş birliğine gidilmesi ve Türkiye'nin inisiyatifleriyle izin verilmemiştir. Çünkü eğer bu plan fark edilmeseydi terör koridoru oluşacak, Türkiye sahada By-Pass edilecek, örgütün elindeki petrol ve doğalgaz sahalarından çıkarılacak ürünlerin bu koridor ile sevkiyatı sağlanacak, örgüt inanılmaz bir ekonomik kazanç elde ederek daha da güçlenecekti. Rusya'yla normalleşen bu ilişkiler neticesinde Suriye'de sahada artık daha etkin bir rol oynanmaya başlanılmıştır. Önce Fırat daha sonra İdlib operasyonu bu gösterilmiştir. Gelen göçmenlerin ise bir kısmı bu başarılı operasyonlarla ülkelerine dönmüşlerdir.

Türkiye ile Rusya arasında imzalanan Soçi mutabakatıyla 17 Eylül 2018 tarihinde İdlib Gerginliği Azaltma Bölgesi (İGAB) garantör ülkeler gözetiminde istikrar sağlanması planlanmıştır (Milli Savunma Bakanlığı [MSB], 2018). Rusya ile varılan Astana mutabakatı dâhilinde, bölgede varılan ateşkesin devam edip etkinliğini koruması, ihtiyacı olanlara insani yardımların sevk edilebilmesi, çatışmaların bitirilmesi, göç etmek zorunda kalanların evlerine dönmesi maksadıyla şartların uygun hale getirilmesi ve oluşacak ihtilafli konuların barışçıl çözümlerle mutabakata varılması ve uygun şartların meydana getirilmesine yardımcı olmak için, Türk birlikleri "Gerginliği Azaltma Kontrol Gücü" ismiyle İdlib Bölgesi'nde göreve başlamıştır (TSK, 2018b).

⁵⁵ Anadolu Ajansı'nın haberine göre; 2017 yılı içerisinde, sonuncusu 11 Aralıkta Ankara'da olmak üzere Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin dokuz kez yüz yüze bir araya gelmişlerdir. Ayrıca aynı yıl içerisinde iki lider 13 defa da telefonda görüşme yapmıştır. 2018 yılı içerisinde de bu görüşme trafiğinin yaşandığı görülmektedir.

Bu çerçevede; TSK güçlerince planlanmış 12 gözlem noktası, 13 Ekim 2017 tarihi itibarıyla göreve başlamış; faaliyetleri, Astana’da ki garantör ülkelerin varmış olduğu angajman kuralları kapsamında devam etmektedir (TSK, 2018b). Anlaşma sonucu; bölgenin coğrafi yapısıyla ve yerleşim özellikleri de takip edilerek İGAB alanları dâhilinde 15-20 km. derinliğe sahip Silahlardan Arındırılmış Bölge (SAB) meydana getirilmiştir. Garantör ülkelerden Türkiye anlaşmada ki sorumluluklarını ifa etmiş ve bu çerçevede, İdlid bölgesinden ağır silahların götürülmesini 10 Ekim 2018 günü itibarıyla sağlamıştır.

Rusya ile bu yaklaşmanın diğer bir meyvesi olarak ise S-400’lerde görülmüştür. Rusya daha önce hiçbir ülkeye vermeyi kabul etmediği bu silah sistemini Türkiye’ye vermeyi kabul etmiş bulunuyordu. Tabi ki bu durum ABD, AB ve hatta bazı NATO ülkeleri için bile “kaygı verici” olarak nitelendirilmiştir. Aslında sorgulanması gereken önemli nokta: 1952’de NATO’ya üye olan ve Sovyetler tehdidine en yakın ülke durumundaki Türkiye’nin halen bir savunma sistemine sahip olmayışdır. Artık Soğuk Savaş şartlarının geride kaldığı dikkate alınırca, Türkiye ne NATO ne de Şangay’a tamamıyla bel bağlayarak kendi çıkarlarını merkeze almak ve ilerlemek durumundadır (Kurt, 2017).

Harita 2: Suriye'de Ağustos 2018 İtibariyle Hâkimiyet Durumu
Kaynak: Anadolu Ajansı, (08.08.2018.2018 İtibariyle)

Türkiye, Rusya ile Suriye konusunda ikili anlaşmalarla bu süreçte bazı avantajlar elde etmeyi hedeflemektedir. Bu iki taraflı diplomasiyle Türkiye; ikili ilişkilerin daha olumlu bir seyir izlemesine; Türkiye'nin Suriye'de saha da ve "Diplomasi Masasında" kendine yer açmasına; PKK/PYD ile hem mücadele edilmesi hem de terör tehlikesinin Türkiye sınırlarına dâhil olmadan yerinde yok edilebilmesini; Rusya'yı ABD, AB ve diğer devletlere karşı dengeleyici bir faktör olarak kullanma imkânını, hem enerji (Türk akımı Projesi ve nükleer

santral gibi) hem de silah (S-400 gibi) sektörlerinde Türkiye'nin elini güçlendirecek fırsatlar sunması gibi birçok olumlu imkânlar elde etmektedir. Ayrıca 15.12.2018 tarihi itibarıyla henüz gerçekleşmemiş olsa da, Türkiye'nin Fırat Nehri'nin doğusuna düzenleyeceği olası operasyonunda Rusya faktörü önemli bir unsur olacaktır. Ancak oluşacak aşırı bir yakınlaşmanın ise Türkiye'ye bir maliyetinin olabileceği ihtimaline karşı Türkiye diğer devletlerle de birlikte sağlam, yavaş ve dengeli bir siyaset çizmektedir.

4.5. İran

İran Türkiye ile birlikte bölgesinde yüz yıllardan bu yana belli bir yönetim ve idare geleneğine, çok eski bir tarihi ve kültürel dokuya sahip bir ülke konumundadır. Türkiye ve İran ilişkileri ele alınırken güvenlik kavramından bağımsız olacak şekilde bir değerlendirmede bulunulamaz. Çünkü güvenlik endişesi, uzun yıllarca iki ülkenin de dış politikasının planlanmasında etkin bir rol almıştır. Bununla birlikte Türkiye'nin Batı tarzı yönetim anlayışı ve demokratik cumhuriyet anlayışına karşın, 1979 Devrimi ile İran teokratik bir yönetim tarzı benimsemiş ve bu sistemi de bölge ülkelerine yayma düşüncesi, ilişkileri olumsuz etkilemektedir.

İki ülkenin de güvenlik endişesi olan ve bazen de Türk-İran ilişkilerini olumsuz etkileyen unsurlardan bir tanesi de PKK terör örgütüdür. Terör örgütü kaynaklarına göre PKK'nın İran ile resmi faaliyetleri 1984'lerde kurulduğu ifade edilmektedir (Bozkurt, 2013: 149). Ancak Soner ve diğerlerine göre 1980'lerin sonlarından itibaren Türkiye'den çıkarak İran topraklarına geçiş yapan PKK'lılar en yakında ki İran karakoluna ulaşarak güvenlik güçlerine varlıkları hakkında bilgi verir; İran ise PKK'nın kendi topraklarını kamp alanı olarak kullanılmasına izin vererek PKK'lılardan ABD ve Türk tesisleri ve güvenlik güçleri hakkında bilgi edinmiştir (Soner vd., 2017: 15).

Türkiye, 1984 yılında Irak ile Türk askerilerinin Irak toprakları içerisinde PKK'lıların 'sıcak takibine' müsaade eden anlaşma imzalamasını, İranlı yetkililer bu anlaşmayla her ne kadar Türkiye'ye 'sıcak takip' yetkisinin verilmesini istemese de Türkiye'yi kendisinden de uzaklaştırmayı istememesinden dolayı kabul etmişlerdir (Sinkaya, 2005: 2). 28 Kasım 1984 tarihinde, iki ülkede kendi sınırlarından diğer devletin güvenliğini tehdit edecek faaliyetlere müsaade edilmemesine dair bir anlaşma imzalamıştır (Sinkaya, 2005: 2).

Varılan mutabakata rağmen PKK'nın, İran topraklarını kullanmaya devam etmesi ve Türkiye'nin İran'ı PKK'lılara lojistik destek ve barınak sağlamakla itham etmesiyle 1992 Eylül ayında İran ile 'Güvenlik ve İş Birliği' anlaşması imzalanmıştır (Sinkaya, 2005: 3). Bu

anlaşma ile iki ülke arasında Komisyon, Komite ve Alt Komitelerden oluşacak mekanizmalar oluşturulmuş olup, bu mekanizma hala çalışmalarına devam etmektedir⁵⁶.

İran, Soğuk Savaş sonrası Türkiye'yle ilişkilerinde PKK'yı araç olarak kullanma politikasını sürdürmüştür. İran, PKK ile ilişkilerinde açıktan destek ve sorumluluk yükleyecek hareketler yerine ilişkilerini örtülü bir şekilde yürütmüştür. İran'ın PKK'yı barındırmasına, SSCB'nin dağılmasıyla bağımsızlaşan Azerbaycan ile İran topraklarında ayrılıkçı herhangi bir eylemi olmadan yaşayan Azeri halkını tehlike olarak algılaması da sebep olmaktadır. Diğer bir sebepte İran'ın Irak'ta KDP unsurlarına karşı PKK'yı koz olarak kullanmak istemesidir (Bozkurt, 2013: 150).

İran çeşitli sebeplerle PKK'yı bir koz olarak kullanmak istemesine karşın, PKK'nın İran kolu olan PJAK'la uzun süredir çatışma içerisinde olduğu görülmektedir. Kürdistan ve Kürtlük sorunu yalnızca Türkiye'de değil, Irak ve İran'da da mevcut olmakla birlikte burada şunu da belirlemekte fayda vardır; İran, Türkiye üzerine İslam Devrimini ihraç etme hedefi dışında Kürt sorunu üzerinden PKK'yı da Türkiye'ye karşı kullanmaktadır (Ersever, 1993: 21-37).

1990'lı yıllarda İran hükümetlerince PKK'ya iltimaslı davranılması, burada açılan kamplar içerisinde teröristlerin eğitime izin verilmesi ve lojistik destekler PKK'nın toparlanmasına katkı sağlamaktaydı. Ersever'e göre, İran'daki üslenme faaliyetleri; Kars-Ağrı-Van ve bu güzergâh üzerinden Bingöl, Erzurum, Tunceli ve Muş'a sızmada kolaylık sağlamıştır (Ersever, 1993: 147-148).

Mart 1992'de Türkiye ve İran, Kürt hareketlerinin ülkelerinde tehdit oluşturmalarını engellemek için Suriye'de güvenlik protokolü imzalamışlardır. 30 Kasım 1993'te ise Ankara'da, iki tarafın topraklarında PKK yapılanmasına izin verilmeyeceği taahhüt edilmiştir.

1994 yılında Türkiye ile İran üç konuda mutabakata varmıştır: PKK'lıların Irak'tan İran'a geçişlerinin engellenmesi, PKK'lıların Ermenistan ve Ermenistan'da Rusya'ya geçişlerinin müsaade edilmemesi, İran'daki PKK kamplarına takviye için PKK'nın malzeme sevkiyatında kullandığı İran'daki güzergâhına Türkiye'nin hava harekâtı yapmasına izin verilmesidir (Bozkurt, 2013: 150-151).

İran'ın PKK'ya verdiği destek olarak, PKK'dan kaçan Hayri kod adıyla İmdat ve Doğan Bedran kod adıyla Yıldırım Kaya'nın ifadeleriyle; *“Türkiye'den İran'a geçen PKK militanları İran askeri yetkilileri tarafından karşılanıyor ve Zeli kampına kadar İran*

⁵⁶ Bu anlaşma kapsamında İran ve Türkiye arasında her iki ülkenin İçişleri bakanlığı müsteşarlarından oluşan 'İran-Türkiye Yüksek Güvenlik Komisyonu', müsteşar yardımcılarında müteşekkil 'Ortak Güvenlik Komitesi' ve farklı güvenlik görevlilerinden oluşan 'Güvenlik Alt Komiteleri' kurulmuştur (Sinkaya, 2005: 2).

Ordusuna ait araçlarla götürülüyorlardı (Atay, 2008: 422).” şeklinde olmuştur. Diğer bir örnekte ise, 1997 yılında Türkiye’nin Kuzey Irak’ta yaptığı operasyonlarında örgüt elemanları buradan İran’a kaçmış, İran askerleri bu militanlara yardım etmiş ve PKK’nın yaralı militanları İran Urumiye’de ki devlet hastanesinde tedaviye alınmıştır. Diğer örneklerde ise; PKK İran’da Kürt Enstitüsü ve Türkiye-İran sınır hattında Mokriyan isimli bir Kürt şehri kurma gibi girişimlerde bulunmuş ve Abdullah Öcalan’a ait kitaplar ise İran Kültür Bakanlığı’nın onayıyla yayımlanmıştır (Bozkurt, 2013: 151).

Öcalan’da PKK’nın İran’dan aldığı yardım hakkında şu ifadeleri kullanıyordu;

“Urumiye’de (İran) bir PKK hastanesi var. İran’da esasen kamp kurmaya ihtiyaç yok. Zira K. Irak’ta geniş alanlar mevcuttur. Zagros, Makü, Şahidan, Jerine kampları İran topraklarında kalan kamplardır. Suriye’deyken beni İtilat isminde İran Gizli Servisinin Seyit isimli elemanı zaman zaman ziyaret ederdi (Atay, 2008: 422).”

Türkiye’de yakın zamanda gerçekleşen olaylara baktığımızda özellikle PKK, İran ve Türkiye arasında ortak noktalardan bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak PKK’nın, İran ve Türkiye’nin salt ‘Ortak’ sorunu olduğu ifade edilemez. Çünkü Türkiye’nin İran ile olan ilişkilerinde PKK, kimi zaman iki ülkenin de ortak sorun olurken kimi zamanda İran tarafından desteklenen bir örgüt olmaktadır. İran’ın verdiği desteğin göstergesi bakımından PKK 6. Kongresini, Şubat 1999’da İran topraklarında bulunan Urumiye’de düzenlenmiştir (Bozkurt, 2013: 151). Ayrıca PKK’nın İran’da bulunan kampları ise şunlardır; Şehidan Kampı, Piran, Kozareş Kampı, Danbat Kampı, Türeş Kampı ve Kuran Kampıdır (Demirel, E., 2005: 389-401; *Haber Türk*, 12.11.2007).

Türkiye ve İran arasında PKK kaynaklı diğer bir olayda, 18 Haziran 1999’da Türkiye tarafından İran topraklarına hava harekâtı yapıldığının öne sürülmesidir. Buna göre Türkiye, İran hattındaki PKK kamplarına hava harekâtı düzenlerken İran toprakları da bombalanmış ve 5 İran vatandaşının ölmesini neden olmuş, İran ise sınırı geçtiğini iddia ederek 2 Türk askerini rehin almıştır. Gerilen ilişkiler neticesinde bu iddianın incelenmesi için bir askeri heyet oluşturulmuş ve Türkiye hatayla vurulmuş olabileceğini kabul etmiş, İran ise 2 Türk askerini iade etmiştir (Bozkurt, 2013: 152).

PKK’nın 2003 yılında ki IX. Kongre’sinde, örgütün silahlı kolu HPG’nin Murat Karayılan yönetiminde tekrar oluşturulması ve HPG’nin yalnızca Türkiye ve İran’da saldırı ve eylemlerde bulunmak için faaliyette bulunması görüşü, İran ve Türkiye’nin PKK tarafından ortak hedef olarak belirlendiğini göstermektedir. Bunun dışında Irak ve Suriye’de ise saldırı ve eylemlerden ziyade politik faaliyetlerin sürdürülmesi kararlarının alınmasıyla bu iki

ülkenin İran ve Türkiye'den ayrıştığı görülmektedir (Taş, 2014: 164). Fakat bu anlaşmalara rağmen ilerleyen süreçlerde İran ve Türkiye'nin birbirlerini suçlayan tavırları devam etmiş, İran Türkiye'yi "Halkın Mücahitleri Örgütü"ne, Türkiye ise İran'ı PKK'ya destek vermeye devam etmekle itham etmiştir.

Türk yetkililerin İran'ı 27-29 Temmuz 2004'te ziyaretlerinde ki girişimiyle, PKK'nın terör örgütü olarak duyurulması sağlanmıştır. Bu dönemde isim değişikliklerini giden örgüt PJAK ismiyle 2004 yılında İran'da birinci kongresini yaparak faal hale gelmiştir. 2007 yılında ise İran Türkiye'nin de desteklediği operasyonlarda PJAK'a müdahaleye başlamıştır (Bozkurt, 2013: 153).

PYD/YPG yapısında görüldüğü gibi, PKK ile PJAK arasındaki örgütsel bağ kapsamında PJAK'ta görevlendirilen kişiler araştırıldığında PJAK'ında PKK'nın bir uzantısı olduğu, PJAK'ın lideri olmadan önce Abdül Rahman Hacı Ahmedî PKK ile ilişkili olduğu bilinmektedir, PJAK'ın koordinasyon komitesinde başkanlık görevini üstlenen İhsan Varya PKK'nın bölge sorumlusu olduğu, 2006'da ölünceye kadar PJAK'ın sözde lideri Akif Zagros PKK'nın militanı olması, PJAK'ın kollarından olan Doğu Kürdistan Kadın Birliği'nin (YJRK) lideri Gülistan Doğan'ın PKK'lı eski bir üye olduğu görülmektedir (Soner vd., 2017: 23). Haziran 2006'da PJAK lideri Ahmedî bir Yunan gazetesi olan Eleftherotypia'ya verdiği demeçte "Aynı çekirdeğe sahip... Kardeş partileriz. Birbirimizi destekliyoruz" ifadelerini kullanmıştır (Soner vd., 2017: 23).

Suriye'de iç savaşın başlamasıyla birlikte bu ülke konusunda İran ve Türkiye'nin farklı politikalara sahip olduğu görülmektedir. Her ne kadar iki ülkede DAEŞ'le mücadele etme konusunda hemfikir olsalar da, mücadelede devletlerin tercih etmiş olduğu taraflar farklıdır. Çünkü İran yönetim olarak kendisine yakın olan Beşar Esad'la iş birliği yaparak DAEŞ sorununu çözmek isterken, Türkiye ise artık meşru bir yönetim olarak görmediği Esad hükümeti yerine ÖSO ile çözüme ulaşmak istemiştir. Örneğin PKK'nın İran kolu PJAK; 2011 yılında PKK, İran ve Suriye Rejimi'nin yaptığı anlaşmayla, İran'da ki kuvvetlerini Suriye'ye aktarmıştır (Soner vd., 2017: 23). İran'ın Suriye'de rejim güçlerine ve örgüte vermiş olduğu bu göz yumma ya da destekle PKK güçlenmektedir. PKK'nın zaman zaman Suriye rejimiyle bazı bölgelerde Türkiye'nin desteklediği muhaliflere karşı anlaştığı da görülmektedir.

Ancak Türkiye'nin ABD ile yaşamış olduğu güven bunalımı ve NATO'nun da Türkiye'ye istediği güveni verememesinden dolayı, Türkiye İran ve Rusya ile yakınlaşma ihtiyacı duymuştur. Bununla birlikte bu üç ülkenin ortak adımlarıyla Suriye'nin geleceği ve halen devam eden çatışmanın sonlandırılması için Astana'da başlayan daha sonra Soçi,

Tahran ve İstanbul gibi şehirlerde de düzenlenen zirveler yapılmaktadır. Türkiye bu adımıyla 911 km sınırı olan Suriye konusunda ‘bende masada varım’ demektedir.

Türk-İran ilişkilerinde güvenlik bakımından önem arz eden bir boyutuda, bağımsız bir Kürt devletinin Irak kuzeyinde kurulmasına her iki devletinde karşı olmasıdır (Sinkaya, 2005: 4). Bölgede mevcut Kürt siyasilerin 1991 yılından itibaren giderek otonom bir siyasi örgütlenme oluşturma düşüncesinin ağırlık kazanması yine her ki ülkede de kaygı verici olarak değerlendirilmiştir.

Bu anlamda 25 Eylül 2017 tarihinde gerçekleştirilen ve PKK ile ilişkilendirilebilecek bir konu Irak kuzeyindeki referandumdur. Hem Türkiye hem de İran, merkezi Irak hükümetine destek vererek bu ülkenin birlik ve bütünlüğüne destek vermişlerdir. Kuzey Irak’ta baskılara rağmen her ne kadar referandum yapılmış olsa da, sonuçları Mesud Barzani için kötü olmuştur ve liderliği bırakmak zorunda kalmıştır. Arkasında ABD’nin desteğini aldığını düşünerek hareket eden Mesud Barzani, bu bölgede sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda Türkiye’nin etkinliğini göz ardı ederek hareket etmiştir. Bu çerçevede Mesud Barzani, aslında bölgede Türkiye’siz bir adımın atılamayacağını da öğrenmiş olduğu söylemlerine neden olmuştur. ABD’de Dışişleri Bakanlığı görevini de üstlenmiş olan strateji ve diplomaside uzmanlaşan Henry Kissinger ve 2008’de ABD’de Başkan Yardımcılığı yapan Joseph Biden; “*Bugün buldukları konumda Türkiye, İran ve Suriye desteği olmadan Irak’ta asla barış olmaz*” söylemi ‘bölgede Türkiye’siz bir adım atılamayacağı’ ifadesini desteklemektedir (Özçelik, 2007: 40).

4.6. Irak ve Suriye

Terörist grupların güvenilir bir bölge ve barınak edinebilmelerinin arka resminde; coğrafi zor şartlar, yerel hükümetlerce etkili kararlar alınma kapasitesinin yokluğu veya kısıtlılığı ve komşu devletlerin manipülasyon olarak terörizmi kullanmayı düşünmesi temel faktörler şeklinde düşünülebilir. Geçirgen bölgesel coğrafyalarda sınırların varlığı, terörle mücadelede etkinliği önemli derecede düşüren bir problem olduğu söylenebilir (Öncel ve Tetik, 2017). Irak, Suriye, Türkiye ve hatta İran’ı da geçişe müsait sınırlar olarak düşünüldüğünde oldukça dağlık, dik uçurumların ve ağaçlık alanların olması, terörle mücadeleyi zorlaştıran doğal sebepler olarak ortaya çıkmaktadır.

Sınır komşularımız olarak hem Suriye hem de Irak’ta yaşanan sıkıntılar ve akabinde devam eden süreçlerin Türkiye’de iç güvenlik sorunlarına sebep olduğu görülmektedir. Türkiye’de ki PKK/PYD-YPG sorunları hem Irak hem de Suriye’yle doğrudan bağlantılı konulardır. Bahsedilen terör örgütleri bu ülkelerde beslenmekte, güçlenmekte, eğitimler almakta, kamplar kurmakta ve Türkiye’ye giriş-çıkış yapmaktadırlar.

4.6.1. Irak

Irak ile Türkiye arasında ilişkilerde temel belirleyici hususlara bakıldığında; Osmanlı Devleti'nden kalan tarihi miras, jeopolitik konum, yeraltı ve yerüstü kaynaklar, bölgesel ve küresel problemler, ekonomik ilişkiler, Irak'ta siyasi ve ideolojik liderlik (son dönemde daha da belirginleşen Şii-Arap anlaşmazlığı ve merkezi hükümet ile 'Kuzey Irak' bölgesel yönetiminin anlaşmazlıkları) ve en önemlisi güvenlik sorunu çerçevesindeki PKK sorunudur (Aydın vd., 2016). Aslında bu sayılanların Suriye ile de temel belirleyiciler olarak ifade edilmesi yanlış olmayacaktır.

PKK'nın 1980 yılların başında Irak kuzeyine, bu bölgenin coğrafi koşullarında ki stratejik avantajından dolayı yerleşmiştir. Türkiye- Irak- İran üçgeninde sıradağların mevcudiyeti PKK için geçiş güzergâhları sağlamakla birlikte Irak kuzeyi, Türkiye'ye yapılacak eylemlerde önemli bölgeye dönüşmüştür (Öğür vd., 2014: 20). Coğrafi özelliklerinden dolayı ve bölgede Kürt nüfusun fazlalığı PKK'yı bu bölgede daha güvende hissetmesini sağlıyordu. Yine bu özelliklerinden dolayı Irak kuzeyi; teröristlerin eğitim sahaları barındırmakla beraber iâşe ve ikmal yani lojistik üs vazifesini de üstlenmektedir (Ersever, 1993: 147).

Irak'ta ki belli başlı PKK kampları ise şunlardır: en önemlisi ve ana karargâh olarak kullanılan ve PKK'nın sözde üst düzey liderlerinin olduğu Kandil⁵⁷, Mahmur, Hakurk, Hınere, yeni katılımların barındığı Lolan, teröristlerin Türkiye'ye girişlerinde konaklama için kullandığı Zap, Metina, Avaşın, Türkiye'ye üç saat yürüyüşle ulaşılabilinen Haftanın ve Kelereş gibi büyük çoğunluğu Türkiye sınırına yakın yerlerdir (Demirel, E., 2005: 389-401). PKK kamplarının özellikle Türkiye sınırına paralel ve yakın yerler ile dağların içine adeta gömülü bir şekilde kurulması, PKK'nın bölgenin coğrafi koşullarından faydalandığının kanıtıdır.

PKK'nın Irak kuzeyinde giderek yerleşmesi ve bunu avantaja çevirmek istemesi karşısında Türkiye, terörle mücadele doğrultusunda Irak ile 1983 yılında Sınır Güvenliği ve İşbirliği Anlaşmasını onaylamıştır (Semin, 2015: 1). Türkiye bu anlaşma sonrası 1984'te Irak topraklarına geçerek 5 km derinliğe sahip ilk operasyonu gerçekleştirmiştir (Semin, 2015: 1).

Coğrafi avantajla birlikte PKK güçlenmesiyle 1995'te, Irak'ın Kuzeyinde hareket alanını daralttığını düşünerek KDP'ye saldırmış ve bu saldırı KYB, Suriye ve İran devletlerince de destek görmüştür. Talabani, Türkiye'nin KDP'yi silahlandırdığını öne sürmüştü ve Talabani'ye göre PKK, Barzani'nin Türkiye'den desteklenmesini durdurabilecek

⁵⁷ Kandil kampı içerisinde 8 adet küçük kamplar mevcuttur ve bu kamplar ise; Zeli, Şehit Ayhan, Dole-Koge, Şehit Harun, Kani Cengi, Kala Turka, Batı Cephesi ve Bele Kaii alanları mevcuttur. (Yılmaz I., 2007: 84)

araç durumundadır (Gunter, 1996: 239). Diğer bir ifadeyle Türkiye, Barzani ve Talabani arasında süren iç savaş sonucunda oluşan güç boşluğunda PKK'nın hâkimiyetini genişleteceğinden hareketle, Barzani ve Talabani arasında anlaşmanın oluşması için diplomasiyi kullanmak istemektedir.

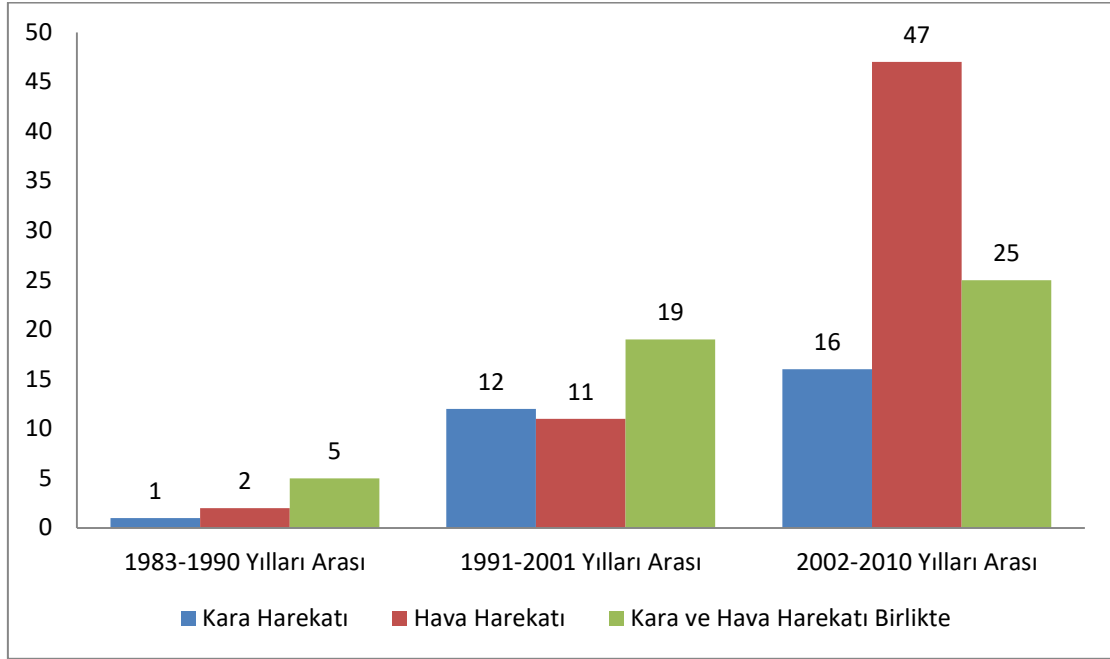
PKK'nın Irak'ın kuzeyindeki varlığına karşı Türkiye, Irak ve ABD arasında 2006 yılında Üçlü Koordinasyon Mekanizması devreye konulmuş, 2007'de ise Türkiye ve Irak arasında örgütlü suçların önlenmesi ve durdurulması ile terörizm başlıklarında mutabakata varılmıştır (Semin, 2015: 2). Bu mutabakatla birlikte, Türkiye Irak'tan gelebilecek güvenlik tehditlerine yönelik operasyonlar düzenleyebildiği gibi Türk askerlerine eğitim verilmesi amacıyla Duberdan askeri kampıda Mart 2015'te kurulmuştur (Semin, 2015: 2).

Bunlara ilaveten Irak'la, bu ülkede bulunan Başika kampının mevcudiyeti ve tahkimat yapılması hususunda da sıkıntılar yaşanmıştır. DAESH'le ve PKK'yla mücadele için Peşmergenin daveti üzerine bu ülkeye Türk askerlerince bir üs kurulmuştur. Fakat daha sonra Irak merkezi hükümeti bu üssün kaldırılmasını istemiş hatta bu konuda Türkiye'ye süre bile verilmiştir. Burada Irak merkezi yönetimi açısından problem sebebi; Türkiye'nin Erbil Kürt yerel yönetimi ile ya da Musul'un yerel mercileriyle bir mutabakata vararak Başika'ya asker göndermesidir.

Irak merkezi hükümetinin itirazlarına rağmen Türkiye'nin Başika üssü kalmaya devam etmiştir. Türkiye her ne kadar DAESH'e karşı bu üssü güçlendirmiş olsa da, Suriye örneğinde olduğu gibi Kuzey Irak bölgesinin farklı coğrafyalarında da oluşan otorite boşluğundan PKK'nın güçlenmesini engelleme düşüncesinin de etkili olduğu söylenebilir. Mesud Barzani liderliğindeki KDP, Türk askerinin Başika'da olmasının Musullu Sünni Araplar ve Peşmergeye askeri eğitim verecek olmasına dikkat çekerek desteklerken, Celal Talabani liderliğindeki KYB ise Irak'ın egemenlik ihlaline sebep olduğu gerekçesiyle karşı çıkmışlardır (Semin, 2015: 5). Ancak ilerleyen süreçle birlikte Kuzey Irak'ın referandum kararı olayı daha karmaşık hale getirmiştir. Bu referandum ile Türkiye Irak yaklaşması gerçekleşmiş olup en azından diğer sorunlar bir kenara bırakılmıştır.

Türkiye'nin 1983 yılında yaptığı ilk operasyon sonrası süreç içerisinde, Irak kuzeyinde bulunan PKK unsurları ve kamplarına yönelik düzenlediği sınır ötesi operasyonlar ve 'Sıcak takip' sayısını gösteren Grafik-11'de; 1983-1990 yılları arasında 8 operasyon yapılırken bunlardan 1 Kara, 2 Hava ve 5 Hava ve Kara birlikte yapılan operasyon yapılmıştır (Şener, 2013: 2-3). 1991-2001 yılları arasında toplam 42 operasyon yapılırken, 12 tanesi Kara, 11'i Hava ve 19 tanesi ise Hava ve Kara birlikte; 2002-2006 yılları operasyon ve sıcak takip yapılmamıştır. 2007-2010 yılları arasında ise 38 operasyon gerçekleştirilmiş olup bunlardan

16'sı Kara, 47'si Hava ve 25'i ise Hava ve Kara operasyonu birlikte yapılmıştır (Şener, 2013: 2-3). Bu operasyonlardan öne çıkanlar ise; 20 Mart- 2 Mayıs 1995 tarihleri arasında Çelik Harekâtı (Ejder/Hakurk Harekâtı), 5-11 Temmuz 1995 tarihleri arasında Ejder 2 Harekâtı, 14 Mayıs-26 Haziran 1997 tarihleri arasında yapılan Çekiç Harekâtı, 16 Ekim-7 Kasım 1997 tarihleri arasında Kuzey Irak Harekâtı, 25 Eylül-15 Ekim 1997 tarihleri arasında Şafak Harekâtı, 21-28 Şubat 2008 tarihli Güneş Harekâtıdır (Şener, 2013: 2-3). Bu operasyonlarda PKK'ya oldukça fazla zayıat verdirilmiştir.

Grafik 11: Türkiye'nin Irak Kuzeyine Sınır Ötesi Operasyon ve 'Sıcak Takip' Sayısı
Kaynak: Şener, 2013: 2-3

4.6.2. Suriye

PKK terör örgütünün doğmasında, kurulduğu alanda etkinliğini artırmasında ve uluslararası nitelik elde etmesinde özel bir konuma sahip olan Suriye, Türkiye'nin aleyhine olacak muhalif çabaları, himaye etme ve ortam hazırlama politikası izlemiştir (Küçükşahin, 2005: 90). Suriye, bağımsız siyasal bir güç olarak ortaya çıkışından itibaren bu politikasını da bırakmamış ve kendi kamuoyunda düşmanlığın canlı tutulmasında ise Hatay sorunuyla birlikte Türkiye-Suriye sınırı anlaşmazlığını gündemde tutmuştur (Küçükşahin, 2005: 90).

Soğuk Savaş'ta Doğu bloğunda yer alarak SSCB'nin sürekli silah desteğini alan Suriye, SSCB'nin Orta Doğu politikasında en büyük yardımcısı olmuştur (Bozkurt, 2013: 145). SSCB'den gelen bu destekle Suriye, Batı bloğunda yer alan Türkiye ile rekabet durumuna geçmiş ve bu tutumunun da günümüz itibariyle de devam ettiği görülmektedir.

PKK'ya desteğin ve Türkiye'ye karşı düşmanca tavrın diğer nedeni de Türkiye'nin GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) projesi ve bu projeyle daha da belirginleşen 'Su Sorunu'dur.

Suriye ile ilgili olarak etnik olarak Suriye'de bulunana en büyük azınlık olarak dikkat çeken Kürt gruplara hak talepleri nedeniyle Esad rejimince tehdit unsuru olarak bakılmış ve baskı altında tutulmaya çalışılmıştır. Bu sebeple PKK ile Rejim arasında birliktelik oluşturulmuş, Suriye'de bulunan Kürtler PKK'nın da desteğiyle rejime karşı tehdit olmaktan çıkarılmasına karşılık, Türkiye'ye karşı PKK'nın desteklenmesi çabasına girilmiştir (Acun ve Keskin, 2017: 9).

1970'lerde Hafız Esad, Suriye'de iktidar olarak 'Büyük Suriye' düşüncesini yeniden kendi kamuoyunda canlandırmak istemiştir. Bu politikasını gerçekleştirmek için ise rakip gördüğü ülkelerin güçsüzleşmesini bekleme veya buna neden olma yolunu izlemiştir (Karabulut ve Eryılmaz, 2015: 22). Suriye, özellikle ASALA ile başlayan Türkiye'ye yönelik terör tehdidini PKK ile daha da artırarak sürdürmüştür. Abdullah Öcalan Türkiye'de ki oluşan baskı ve Suriye'nin de desteğiyle 1979'da Suriye'ye geçerek, güvenli bir bölge olarak gördüğü Bekaa Vadisine sığınmak zorunda kalmıştır. Bu durum sonrasında PKK'nın Suriye'de varlığı Türkiye ile Suriye'yi zaman zaman savaşın eşiğine getirmiştir.

Türkiye ve Suriye 17 Temmuz 1987'de imzaladıkları Güvenlik İşbirliği Protokolü'yle iki devlet de, birbirlerinin toprak bütünlüğü için kendi ülkelerinde terör faaliyetlerini engellemeyi karşılıklı taahhüt etmiş, yine aynı gün yapılan Ekonomik İşbirliği protokolüyle de Türkiye, Fırat Nehri'nden Suriye topraklarına saniyede 500 m³ su bırakılmasını onaylamıştır. Mutabakat sonrası Öcalan, Suriye'den Lübnan topraklarına geçmiştir. Ayrıca varılan bu Protokolün diğer bir özelliği de Suriye tarafından PKK'ya verilen yardımı sınırlayan ilk antlaşma olmasıdır (Bozkurt, 2013: 145).

1990'lı yıllarda Suriyeli PKK'lılar, örgütteki en büyük grup olmuştur. Esad rejimi PKK'ya dâhil olan Kürt grupları askerlik yapmakta muaf bırakmış, ayrıca Esad rejimi PKK'nın Kuzey Irak bölgesinde kamp kurması konusunda Celal Talabani liderliğindeki KYB ile de iş birliğine gitmiştir (Acun ve Keskin, 2017: 10). Suriye yönetimi, Türkiye'nin iktisadi ve siyasi politikasına karşı adım atabilmek ve bir caydırıcılık unsuru olarak kullanabilmek amacıyla Türkiye'ye Kürt sorununu ihraç etme hedefinde olmuştur (Acun ve Keskin, 2017: 9).

PKK'ya yardımın Suriye tarafından kesilmemesi ve Türkiye'nin bunu sert bir dille karşı tarafa iletmesiyle 1992 yılında yeni güvenlik protokolü kabul edilmiştir. PKK'yı illegal örgüt olarak tanıyan Suriye'nin tutumuna karşı Türkiye de Bekaa vadisine yapmayı planladığı operasyonu iptal etmiştir. 1993 yılında protokolün yenilenmesiyle Suriye PKK'yı terör örgütü

olarak tanıdığını duyurmuştur (Bozkurt, 2013: 146). 1995 yılında PKK'lı teröristler yine Suriye tarafından Hatay'a geçiş yaparak eylemler yapması, ilişkilerin gerilmesine sebep olmuştur

Ocak 1996'da Türkiye, PKK'ya örtülü desteğini sürdüren Suriye'yi uyarılmış ve BM Sözleşmesi 51. madde⁵⁸ gereği gerekli tedbir ve önlemlerin alınacağı bildirilmiştir. Suriye Öcalan'ı vermeyeceğini duyurmasıyla Türkiye'nin Suriye'yle resmi ilişkileri kesilmiştir. Bütün bu gelişmeler sonucunda bir netice alınmadığını gören Türkiye harekât için hazırlık yapmaya başlamıştır. Üçüncü bölümde belirtildiği gibi Dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı Atilla Ateş 16 Eylül 1998 Suriye hattında ki açıklaması ile bu operasyonunu sinyallerini de vermiştir. Buna karşın Libya Suriye'ye yapılacak bir saldırıyı kendisine yapılmış sayılacağını duyurarak Irak ile birlikte Suriye'yi destekler açıklamalarda bulunmuş; Ürdün, İran ve Suudi Arabistan ise itidal çağrısında bulunmuşlar ve neticede Suriye ve Türkiye 1998'de Adana mutabakatını imzalamışlardır (Bozkurt, 2013: 148). PKK'yı terör örgütü olarak ilan eden Suriye, kendi topraklarındaki örgüt kamplarının kapatılacağını ve örgütün desteklenmeyeceğini açıklamıştır. İlk somut adım ise, Öcalan'ın Suriye'den çıkartılmasıyla atılmıştır

2003-2007 yılları arasında 73 PKK'lıyı Türk yetkililere teslim eden Suriye, Türkiye'ye en çok PKK'lı terörist teslim eden ülke olmuştur (Karabulut ve Eryılmaz, 2015: 37). Ayrıca PKK'nın 2005'te Bingöl'deki saldırısı sonrası Suriye'ce kınanması, Suriye'nin resmi kanallarla yaptığı ilk kınama olmuştur (Karabulut ve Eryılmaz, 2015: 37). 2007 Ekim ayında Türkiye Irak'ın kuzeyine Amerika'nın itiraz etmesine karşın sınır ötesi operasyonu gündemine alırken, Beşar Esad bu operasyonu destekleme açıklaması yapmış ve ilk kez Türkiye'nin yanında olmuştur (Karabulut ve Eryılmaz, 2015: 37). Diğer bir ifadeyle bu dönemde Suriye ve Türkiye arasında PKK konusunda olumlu bir havanın gerçekleştiği söylenebilir.

Bilindiği üzere PYD Suriye sınırından Türkiye'ye onlarca Katyüşa füzelerini fırlatması sonucu özellikle Kilis yerleşkesinde birçok Türk vatandaşı hayatını kaybetmiştir. Yine Türkiye'de birçok eylemlere de bu ülkeden giriş yaparak sebebiyet vermişlerdir. Bununla birlikte PYD/YPG bu ülkedeki boşluktan yararlanarak büyük bir alanı kontrol altına almıştır. Hem PYD hem de DAESH, bölgede yaşayan Türkmenleri iç savaşın başladığından beri sürekli olarak tahrik etmekte, öldürmekte, yerlerinden etmekte ve mallarına zarar vermekteydiler. İran ve Rusya ile Türkiye'nin daha yakın ilişkilerde bulunmaya başlamasıyla,

⁵⁸ BM Sözleşmesi 51. maddesi gereği devletlere meşru müdafaa hakkı tanınarak bu kapsamdaki güç kullanımını da meşru görülmektedir.

Türkiye bu fırsatı iyi değerlendirerek hem Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı hem de İdlib Operasyonlarını gerçekleştirmiştir. Bu operasyonlar neticesinde; daha fazla gerçekleşebilecek insan göçünü engellenmiş hatta Türkiye'ye yerleşenlerden bir kısmının tekrar dönüş yapması sağlanmış, Türkmenlere ve oradaki terör mağduru halka yardım edilme fırsatı yaratılmış, PKK'nın Akdeniz'e kadar bir kanton oluşturulması engellenmiş ve DAESH'le mücadele edilerek Türkiye-Suriye sınır hattındaki tehlike bertaraf edilmiştir.

PKK'ya katılan Suriyeli grupların 2017 yılına kadar yaklaşık 7000-10000 sayılarında olduğu tahmin edilmekle birlikte, bu sayının toplam PKK'lı içinde %20'yi oluşturmakta; 2004-2008 döneminde etkisiz hale getirilen PKK'lılardan Suriyeli olanların oranı ise %10 ile %20 aralığındadır (Soner vd., 2017: 16).

1985-1988 döneminde Suriye maslahatgüzarı görevinde ki ABD'li diplomat David Michael Ransom Suriye'nin PKK'ya verdiği desteği şu şekilde ifade etmiştir;

“Türkler, Suriye'nin PKK'ya desteklediğine inanıyordu. Bu doğrudur. Fakat Suriye bunu kendisine özgü bir yöntem ile yapıyordu. Suriye'nin sınır komşusu ülkeler içerisindeki bu tür eylemlere bakış açısı “Biz zayıfız, siz güçlüsünüz, bu yüzden hayatınızı cehenneme çevirip sonunda sizi yardım için kapımıza gelmeye zorlayacağız. O zaman kendi payımızı alacağız, fakat terörist unsurların sınır dışı edilmesi vb. isteklerinizi yerine getirmeyeceğiz (Soner vd., 2017: 17-18).”

Karabulut ve Eryılmaz'a göre (Karabulut ve Eryılmaz, 2015: 22) Suriye'den Türkiye'ye yönelen terör tehlikesinin temelinde üç önemli sebep bulunmaktadır. İlki, Türkiye'nin bölgesinde ekonomik, askeri ve politik olarak güçlenmesini engellemektir, İkincisi, Türkiye'nin sahip olduğu su kaynaklarında baskı oluşturup GAP⁵⁹ projesinin gerçekleşme ihtimaline engel olmaktır (Erciyes, 2004: 99). Sonuncusu ise, Suriye ülkesinde ki Kürt vatandaşları baskılayarak, 'Kürt sorununu' ülke dışına ihraç edilmesini sağlamaktır (Karabulut ve Eryılmaz, 2015: 23).

Yukarıda bahsedilen ve bahsedilmeyen birçok ülke ile güvenlik kapsamında ilişkilerin temelinde PKK çerçevesinde geliştiği görülmektedir. 'Gezi olayları, 6-8 Ekim Olayları, Hendek Savaşları ve FETÖ/PDY' gibi olaylar her ne kadar Türkiye'nin iç meseleleri gibi cereyan etmiş olsa da arka planında, yine PKK'nın da arkasında olan, destekleyen ya da en azından engellemeyen aynı güçlerin olduğu birçok defa görülmüştür ve görülmeye de devam etmektedir.

⁵⁹ GAP: Güneydoğu Anadolu Projesi

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Güvenlik ve terörizm kavramlarının kavramsal çerçevesi anlatıldıktan sonra terör örgütü PKK'nın '1990-2000, 2001-2010 ve 2011 ve Sonrası' şeklinde incelendiği çalışmada PKK, dünya konjonktürüyle ele alınarak bir paravan örgüt olarak dış güçlerce nasıl kullanıldığı ve PKK'nın kullanılmasına sebep olan konular ortaya konmuştur.

PKK terör örgütünün, 27 Kasım 1978'de Diyarbakır Lice'de kurulmasıyla başlayan 'terör sorunu' sürecinin günümüze kadar devam ettiği görülmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ki terörün oluşup artmasında içinde bulunulan bölgenin; Türkiye'den toprak talebi ülkelerden olan Suriye, Kürt nüfusunun yoğunlukta yaşadığı Irak, Suriye ve İran'a sınırlarının olmasının olumsuz etkileri olduğu ortaya çıkmaktadır. PKK terörü, öncelikle sosyo-kültürel yapıda ki aksaklıkların ve yetersiz ekonomik şartların birikimiyle ortaya çıkmış, ancak sonraki süreçte ise bu olumsuz şartların dış güçlerce kendi çıkarları doğrultusunda kullanılmaya başlanmasıyla da yükselme eğilimi göstermiştir.

1990 öncesine kadar daha çok bölge üzerinde baskı kuran ve sivilleri katleden PKK, 1990 yılı sonrası 'gerilla' taktiğine geçiş yapmak istemiştir. Ayrıca PKK, 'serhildan' adıyla hem halk ayaklanmaları çıkarmayı hem de kırsaldaki mücadeleyi şehir merkezlerine taşımayı hedeflediği görülmüştür. Bu dönemdeki Körfez Savaşı ise, sonuçları bakımından örgüte bölgede büyük imkânlar sunmuştur. Türkiye PKK ile mücadelede 'DYÇ' konseptiyle, TSK ile birlikte sahada EGM'de ki 'Özel Harekât' birimlerine de yer vermiş ve böylece PKK'ya ağır kayıplar verdirilmiştir. Örgütün taktik değişikliklerine giderek bombalı eylemler yapmaya başlamasıyla Türkiye, yurt içerisinde ve yurtdışında operasyonlar düzenlemiştir. Operasyonlar karşısında PKK, bazen zaman kazanmak bazen de taktiksel olarak Batılı ülkelere 'çözüm' arayışında olduğu izlenimi yaratmak için sözde ateşkesler ilan ettiği görülmüştür. Bu dönemde Türkiye, PKK'ya imkân sağlayan ve Öcalan'ı barındıran Suriye üzerinde baskısını hissettirerek, Öcalan'ın Suriye'den çıkarılmasını sağlamıştır. Öcalan'ın 1999 yılında Kenya'da yakalanmasıyla da doğru bir strateji izlendiği sonucuna varılmaktadır.

2001-2010 döneminde PKK, varlığını devam ettirebilmek için farklı örgütlenme modelleri uygulayarak, hem ulusal hem de uluslararası gelişmeler eşliğinde yenilenme dönemine girmek istediği görülmektedir. Örgüt yine bu doğrultuda 'Demokratik Cumhuriyet' şeklindeki süreci başlatarak aynı zamanda meşruiyet kazanarak legal görünümle faaliyette bulunmayı amaçlamıştır. PKK bu dönemde AB kararlarına paralel politikalar üretmeye çalışmıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin AB üyeliğine öncelik vermesi; insan hakları, demokratikleşme, kültürel haklar ve azınlık başlıklarını Ulusal Program'ına koyması;

PKK'nın da bu alana yoğunlaşmasına sebep olduğu ve PKK'nın AB baskısından yararlanmaya çalıştığı görülmektedir. Bu dönemde meydana gelen '11 Eylül' saldırısı, 2003'te ABD'nin Irak işgali ve akabinde Irak'ın kuzeyinde oluşan yönetim boşluğu, PKK'nın bölgede güçlenmesine sebep olduğu tespit edilmiştir. Bu dönem itibariyle PKK, eylemlerinde hem içeride hem de dışarıda Türkiye'nin siyaset gündemini etkileyerek psikolojik saha elde etme stratejisi benimsemiştir. Türkiye bu dönemde MİT aracılığıyla, PKK terör örgütüyle bazı görüşmeler gerçekleştirerek terör sorununun ortadan kaldırılması için askeri kaynaklar dışında, sorunu 'demokratik çözüm' paketleriyle çözmek istemiştir.

PKK'nın '2011 ve Sonrası Dönemi'nde, 'Topyekûn Savunma' veya 'Devrimci Halkın Savaşı' isimleriyle şiddet olaylarını artırdığı görülmüştür. Şehir merkezlerinde ve kırsalda; kitlesel ve sivil itaatsizlikler, gösteri ve yürüyüşler, alternatif Cuma namazları gibi faaliyetler ve silahlı eylemler olmak üzere iki plan üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. PKK'nın bu dönemde, uluslararası alanda Suriye kriziyle oluşan konjonktürden faydalanmaya çalıştığı da görülmektedir. Türkiye ise MİT ve 'Akil İnsan' gibi oluşumlarla yine askeri kaynaklar dışında, sorunu demokratik yollarla çözmeye iradesini göstermiştir. Ancak Türkiye'nin bu tutumu, Irak ve özellikle Suriye'de ki gelişmeler ve PKK'nın ayrılıkçı söylemi, Doğu ve Güneydoğu illerinde ki 'Hendek Savaşları' olarak bilinen süreçlerle birlikte başarısızlıkla sonuçlandığı ve terörle mücadelede Türkiye'nin tekrar askeri yöntemlere ağırlık verdiği görülmüştür. Bu mücadele çerçevesinde PKK'ya ağır kayıplar verdirilerek yurt içinde bitme noktasına getirilmiştir. Bu dönemde savunma sanayii envanterinin yerli ve milli silah tahkimatıyla birlikte devlet yapılanması içerisinde PKK'ya yardım ve destek sağlayan FETÖ/PDY gibi terörist kişi ve grupların temizlenmesiyle, karşı istihbarat tehlikesi ve bilgi sızmalarının önüne geçilerek çok sayıda PKK mensubunun yanında, PKK'nın sözde üst düzey yöneticileri de etkisiz hale getirilmiştir. Bu kapsamda örgütün Türkiye toprakları içerisinde hareket kabiliyetinin oldukça zayıfladığı görülmektedir.

Aynı bölümde PYD/YPG'nin sözde 'Kürdistan' planı çerçevesinde Suriye'de tampon bölge oluşturarak, gelecekte bu planın bir aşamasını daha faaliyete koyma çabası olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca PKK, Suriye'de PKK ismini değil PYD ismini kullanarak hem uluslararası alanda meşruiyet kazanmayı hem de terör örgütü yaftasından kurtulmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda PYD'nin Suriye'de birçok Avrupa ülkesi ve ABD tarafından Türkiye'nin güçlü itirazlarına rağmen kullanılması, PKK'nın Suriye'de meşruiyet kazanma noktasında bu hedefine ulaştığı sonucuna varılmaktadır.

Yine bu bölümde etkisiz hale getirilen teröristler ve Türkiye'nin ekonomik verileri üzerinden yapılan değerlendirmede; ekonomi ile PKK'ya katılım arasında bir paralellik

olduğu, ancak yapılan karşılaştırmada ayrışan yılların varlığıyla da PKK'ya katılımın sadece tek bir sebebe bağlanamayacağı sonucuna varılmıştır. Ayrıca değişen konseptle ve son dönemde ki olumlu ekonomik verilerle birlikte PKK'ya katılımında bitme noktasına geldiği görölmüştür.

PKK'nın üç dönemi birlikte ele alındığında; PKK'nın günümüze kadar varlığını devam ettirebildiği, dış yardım ve desteklerin arkasında ki aktörler ve sayıları değişse de devam ettiği, süreç içerisinde PKK'nın eylem ve saldırı yöntemlerinde değişikliklere gittiği, PKK gerek Türkiye topraklarında gerekse Türkiye'ye komşu ölkelerdeki varlığını ve komşu ölkelerden Türkiye'ye giriş çıkış yaparak saldırı ve eylemler gerçekleştirmeyi sürdürdüğü, Türkiye'ye hem yurtiçinde hem de yurtdışında sosyal, siyasi ve ekonomik kayıp ve maliyetlere neden olduğu gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Türkiye ise buna karşın terörle mücadelede hem etkisiz hale getirilen terörist hem de verilen şehit sayısı kapsamında diğer ölkelerle kıyaslandığında ortalamanın çok üzerinde bir başarı elde ettiği, terörle mücadelede kendi topraklarında olduğu kadar sınır ölkelerine de sınır ötesi kara, hava veya her ikisini birlikte icra ederek bu yöndeki kararlılığını ve sürekliliğini göstermiş bulunmaktadır. Son dönemde terörle mücadelede değişen konsept bağlamında yerli ve milli silah envanterinin artışıyla, 'meşru müdafaa' söylemi yerine daha çok 'meşru müdahale' söyleminin kullanılmaya başlandığı, bölgesinde daha çok kendine güvenen ve bu doğrultuda icra edilen veya olası sınır dışı operasyonları gerçekleştirmekten çekinmeyen ve icazet beklemeyen bir Türkiye profili çizildiği değerlendirilmiştir.

PKK'nın dünya konjonktürü ışığında değerlendirilmesi kapsamında; PKK'nın kimden, neden ve nasıl destek gördüğü ya da kullanıldığı önemli bir ayrıntı olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer tüm terör örgütlerinde olduğu gibi PKK'nın da dış destek sağlamadan varlığını sürdürebilmesi mümkün görünmemektedir. Bu sebeple Türkiye topraklarında eylemlerde bulunan PKK'da; Türkiye'nin rekabet, diplomatik anlaşmazlık halinde olduğu ölkelerden para, malzeme, silah ya da yer ve kamp alanı temini gibi yardımlar elde ettiği görölmüştür. PKK'ya bu yardım ve desteğin; Türkiye'nin son dönemlerde göstermiş olduğu ekonomik büyüme, kişi başı milli gelir artışı, iç ve dış siyasi ve ekonomik istikrarını arttırması ile ölkeye uluslararası finansal ve mali sistemden kaynak, finans ve yatırım akışı sağlayarak bölgesinde ve uluslararası alanda daha da önemli bir aktör hale gelmesinden kaynaklandığı tespiti yapılmıştır. Buna ilaveten son dönemde savunma sanayisinde yerleşme ve millileşme stratejisiyle bu alanda daha bağımsızlaşan ve artık kendi politikalarını uygulamaya koyan Türkiye'nin, milli ve yerli silahlar ile terörle mücadelede daha da fazla sonuç aldığı görölmektedir. Böylece 'Ölkeler arasında dostluk yoktur, çıkar vardır' metaforu sonucuna

varılarak; PKK'nın, Türkiye'nin istikrar ve büyüme elde ederek bölgesinde daha etkili bir ülke olmasının engellemesinde dış güçlerce kullanılan araçlardan bir tanesi olduğu görülmüştür.

Ayrıca PKK'nın 'Kürt Sorunu' gibi bir zeminde oluşturulması öncelikle sınır komsularınca ve daha sonra Batılı ülkelere destek görmesinde; Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bozmak, kendi devlet çıkarları bakımından Türkiye'nin kendi politikasına uymayan uygulamaları Türkiye'ye yaptırmanın ve Türkiye'nin güçlü bir devlet olması yerine zayıf bir devlet olarak varlığını devam ettirmesinin daha uygun olacağı stratejisi yatmaktadır. Bu çerçevede geçmişte nasıl ise gelecekte de Türkiye'nin yumuşak tarafı olarak düşünülen PKK'yı kullanmayı sürdürmek istemelerinin kaçınılmaz olduğu sonucuna varılmaktadır. Dış güçler bu gayretlerinin gerçekleştirilmesi doğrultusunda, en makul araç olarak değerlendirdikleri PKK'nın ortaya çıkması, gelişmesi ve varlığını devam ettirebilmesi için ortam ve destek sağlamaktadırlar. Günümüz Türkiye'sine bakıldığında da bunun net belirtileri ve işaretlerini görmek mümkündür.

Netice itibariyle Türkiye'nin bulunduğu coğrafya düşünülürse, hem iç hem de dış güvenlik konusunda tehditlerin ve sorunların varlığının kaçınılmaz olduğunun tespit edildiği çalışmada; Türkiye'ye hasmane ve düşmanca bakan ya da Türkiye'yle rekabet içindeki ülkeler, Türkiye'nin dengesini, düzenini ve istikrarını bozmak için terör örgütü PKK'yı kullanma politikasını izledikleri, bu politikalarını genişletip konuyu terör konusundan çıkarıp iddia edilen 'Kürt sorunu'yla birlikte ele alınarak Irak kuzeyinde ki bağımsızlık referandumuyla 'Kürt Devleti' kurma stratejisine dönüştürdükleri görülmektedir.

Bu kapsamda; Sosyo-ekonomik durumun iyileştirilmesi ve bu kapsamda PKK'nın eleman teminin ve sözde 'haklı' davasının önüne geçilmesi, terörle ve terörizmle mücadelenin her ikisinde uygulanmaya konularak önleyici müdafaa ve müdahalenin önemine dikkat çekilmesi, bölge ülkelerinin yönetim ve güvenlik istikrarının Türkiye için öneminin daha ön planda tutularak etkin diplomasiye devam edilmesi, PKK'nın eşitlik, özgürlük ve demokrasi kavramları üzerinden uluslararası diplomatik ilişkilerde Türkiye'ye kurmak istediği baskının boşa çıkarılması değerlendirilmektedir. Bu kapsamda 'Kürt Sorunu' motivasyonu ile desteklenmek istenen PKK'nın zayıflatılması için vekâlet ve hibrit savaşların yoğunlaştığı günümüzde, doğru diplomatik ilişkiler kurularak ve dünya konjonktürü doğru okunarak stratejik adımlar atılması değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- ABD Suriye'den çekiliyor: sonuçları ne olur? (20.12.2018). *BBC News-Türkçe*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46628698>. (05.01.2019)
- ABD'den bir açıklama daha: DAES'le mücadele bitince..., (02.12.2017). *Yeni Akit*, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/abdden-bir-aciklama-daha-daesle-mucadele-bitince-401191.html>. (05.01.2019)
- ABD'den YPG'ye silah desteği açıklaması, (23.12.2017). *NTV*, <https://www.ntv.com.tr/dunya/abdden-ypgye-silah-destegi-aciklamasi,2L3wcegUo0SCUIMmUvPF3A>. (05.01.2019)
- Acun, C. ve Keskin, B. (2017). *PKK'nın kuzey suriye örgütlenmesi PYD-YPG*. İstanbul: SETA Yayınları 81, II. Baskı: 2017, ISBN: 978-605-4023-93-6
- Aktütün'ün kanlı tarihi, (05.10.2008). *Hürriyet*, <http://www.hurriyet.com.tr/amp/gundem/aktutun-kanli-tarihi-10038339>. (19.09.2017)
- Algan, Ö. (2012). *PKK terör örgütünün kuruluşu, faaliyetleri ve siyasallaşma süreci*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Allahverdi, S. (12 Ağustos 2017). ABD, terörizm 2017 ülkeler raporu'ndan terör örgütü PYD/YPG'yi çıkardı. *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-terorizm-2017-ulkeler-raporundan-terror-orgutu-pyd-ypgyi-cikardi/1259526>. (20.09.2018)
- Altun, F. (01.02.2018). CHP, HDP Ve FETÖ'nün terör propagandası, *Seta*. <https://www.setav.org/chp-hdp-ve-feto-nun-terror-propagandasi>. (23.06.2018)
- Arı, T. (2010). *Uluslararası ilişkiler teorileri*, Bursa: MKM Yayıncılık, ss:160-162
- Aslan, F. (14.06.2006). Şemdin Sakık: beni Yeşil yakaladı, *Hürriyet*, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/unlu-isadaminin-hayatini-kaybettiği-helikopter-kazasında-yeni-gelisme-40996101>. (17.07.2018)
- Aslan, M. (2009). Türkiye'de 1950–2006 döneminde bütçe gelir-gider yönetimi üzerine ampirik bir çalışma: tek parti ve koalisyon hükümetlerinin karşılaştırması. Eskişehir, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. S.3, C.14, ss.265-288.
- Atay, M. (2008). Türkiye'de terörü ortaya çıkaran iç ve dış dinamikler, stratejiler ve taktikler, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. Ankara, sayı 8, ss.409-424
- Ateş, D. (2009). Uluslararası ilişkiler disiplininin oluşumu: idealizm/ realizm tartışması ve disiplinin özerkliği, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*. (10), 17, ss: 11-25

- Avrupa Konseyi -COUNCIL OF EUROPE- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. (12.05.2005).
Öcalan - Türkiye davası. (Başvuru No: 46221/99). Karar. Strazburg
- Avrupa'nın PKK/PYD desteği, (18.03.2017), *Trdiplomacy*, www.TRdiplomacy.com.
(12.05.2018)
- Aydın, A. (1993). *Üçgendeki tezgah*. Ankara: Kiyap Yayınları
- Aydın, M. Akgül, A. S. Ereker, F. ve Cihan, D. (2016). *Strateji ve Güvenlik*. Eskişehir:
Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Aydın, M. Özcan, N. A. ve Kaptanoğlu N. (2016). Riskler ve fırsatlar kavşağında Irak'ın
geleceği ve Türkiye. *Tepav*, <http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271230130r2734>.
TEPAV_Irak_Raporu.pdf. (21.10.2017)
- Bahçeşehir Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi. (2010). *PKK eylemselliği ve etnik
ayrılıkçı terörizmle mücadele*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları
- Bakan Kurtulmuş: Terörün Türkiye'ye maliyeti 1.5 Trilyon dolar. (13.06.2018). *Vatan*,
[m.gazetevatan.com/amp/bakan-kurtulmus-terorun-turkiyeye-maliyeti-1-5-trilyon-](http://m.gazetevatan.com/amp/bakan-kurtulmus-terorun-turkiyeye-maliyeti-1-5-trilyon-dolar-1174670-gundem)
[dolar-1174670-gundem](http://m.gazetevatan.com/amp/bakan-kurtulmus-terorun-turkiyeye-maliyeti-1-5-trilyon-dolar-1174670-gundem). (04.01.2019)
- Baskın, O. (2005). *Türk dış politikası Cilt 2*. İstanbul: İletişim Yayınları, Sekizinci Baskı,
ss.554-557
- Baylis, J. (2008). Uluslararası ilişkilerde güvenlik kavramı. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*.
Cilt: 5, Sayı:18
- Beren, F. (2012). PKK/KCK terör örgütünün Türkiye'deki eylem profili. *Uluslararası Hukuk
ve Politika (UHP) Dergisi*. Cilt: 8, Sayı:29, ss: 87-107
- Biçer, S. (05 Ocak 2018). Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ulusal güvenlik strateji belgesi:
kimin için güvenlik, kimin için tehdit? *Bilgesam*, <http://www.bilgesam.org>,
20.08.2018
- Bilgiç, S. (2014). *Dünden bugüne Kürt sorunu ve PKK*. İstanbul: Bilgesam Yayınları
- Bolat, Ö. (08 Kasım 2014). Türkiye ekonomisinin 12 yıllık bilançosu nereden nereye? *Yeni
Şafak*, www.yenisafak.com. (22.11.2017)
- Bolme, S. M. (2012). *İncirlik üssü: ABD'nin üs politikası ve Türkiye*. İstanbul: İletişim
Yayınları
- Booth, K. (1991). *Security and Emancipation. Review of International Studies*. Cilt:17, No:4,
s:319
- Bozkurt, İ. (2013). *Terör, PKK ve dış destek*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal
Bayar Üniversitesi, Manisa

- Bu yıl 73 üst düzey terörist etkisiz hale getirildi. (18.11.2018). *Ensonhaber*, <https://www.ensonhaber.com/bu-yil-73-ust-duzey-terorist-etkisiz-hale-getirildi.html>. (18.12.2018)
- Buzan, B. (1991). *People states and fear: an agenda for international security studies in the post-cold war era*. s. 19
- Buzoğlu, M. H. (1995). *Körfez krizi ve PKK*. Ankara: Strateji Yayınları
- Can, H. Balkır, C. Tonus, Ö. Aktar, C. Özen, Ç. Karluk, R. Çalış, Ş. ve Dağdemir E. (2015). *Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, Beşinci Baskı
- Cemaat gösterdi Pkk infaz etti. (29.10.2015). *Takvim*, <https://www.takvim.com.tr/guncel/2015/10/29/cemaat-gosterdi-pkk-infaz-etti>. (03.11.2018)
- Çağlar, A. (1997). Terör ve örgütlenme. *Amme İdaresi Dergisi*. Cilt 30, Sayı 3, ss. 119-133
- Çam, T. ve Avcı, E. (29 Nisan 2016). ABD Savunma Bakanı Carter, PKK ile YPG ve PYD ilişkisini Kabul Etti, *Anadolu Ajansı*. <https://www.youtube.com/watch?v=C-cocsaTfAE>. (15.07.2018)
- Çomaklı, Ş. E. Turan D. (2017). *FETÖ ve PKK bağlamında terör amaçlı kullanılan kamusal mal ve hizmetler*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, Rapor No:06, Nisan (ikinci baskı).Çetin Ş. (20 Haziran 2018). EUROPOL: PKK, Avrupa'yı lojistik üs olarak kullanıyor, *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/pkk-avrupayi-lojistik-us-olarak-kullaniyor/118028>. (22.06.2018)
- Çopur, H. (24.05.2017). ABD'li senatörden istihbarat şeflerine YPG sorusu, *Anadolu Ajansı*, <http://www.aa.com.tr>. (16.07.2018)
- Çopur, H. (15.02.2018). ABD'nin PYD/PKK 'itirafları' artıyor, *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdnin-pyd-pkk-itiraflari-artiyor/1044473>. (15.07.2018)
- Çölaşan, E. (01.10.2012). Öcalan anlatıyor: PKK'ya yardım eden devletler, *Turkishnews*, <https://www.turkishnews.com/tr/content/2012/10/01/Eminçölaşan/ocalan-anlatiyorppk-ya-yardim-eden-devletler>. (01.11.2018)
- Deligöz, Ö. (2012). *KCK demokrasi kılıfında terör*. İstanbul: Timaş Yayınları, Birinci Baskı
- Demiray, M. İşcan, İ. H.. (2008). Uluslararası sistemde güvenlik kavramının değişimi ekonomik ve jeopolitik arka planı. Kütahya: *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:21.
- Demirel, E. (2005). *Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İkinci Baskı

- Demirel, G. (2017). Terör Örgütlerinin Kimlik İnşasında Etkisi: PYD-YPG ve Suriye'de Kürt Kimliği. *Ulusa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi. Sayı 1, Cilt 1*, ss. 25-41.
- Demokratikleşme paketi açıklandı. (30.9.2013). *Sabah*, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2013/09/30/demokratikleşme-paketi-aciklaniyor>. (18.7.2018)
- Diktas, Y. (2003). *Gaflet, dalalet, hıyanet*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları, ikinci Baskı, s. 28
- Emeklier, B. (2011). *Thomas Hobbes ve John Locke'un güvenlik anlayışlarının karşılaştırmalı bir analizi*. Harp Akademileri Komutanlığı, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Ulusal ve Uluslar Arası İlişkiler Doktora Çalışması, ss. 99-123
- Erciyes, E. (2004). *Orta Doğu denkleminde Türkiye-Suriye ilişkileri*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık
- Ergil, D. (2014). Uluslararası terörizm. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 47/3
- Ergül, E. (2007). *PKK terör örgütü: etnik terörün yapısı, anatomisi ve şiddet stratejileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu
- Ete, H. (24 Haziran 2013). Su akar, kum kalır, *Sabah*, <http://www.setav.org>. (28.11.2017)
- Erkmen, S. T. (2012). *Suriye'de Kürt hareketleri*. Ankara: ORSAM Yayınları
- Ersever, A. C. (1993). *Kürtler, PKK ve A. ÖCALAN*. Ankara: KİYAP Yayınları, Dördüncü Baskı
- Europol. (2018). *Tesat European union terrorism situation and trend report 2018*. DOI: [10.2813/00041,QL-AJ-18-001-EN-N](https://doi.org/10.2813/00041,QL-AJ-18-001-EN-N)
- Fuller, G. E. ve Barkey H. J. (2011). *Türkiye'nin Kürt Meselesi*. (Çev. H. KAYA). İstanbul: Profil Yayıncılık
- Google Kürdistan haritasını kaldırdı. (2018). *Rudaw*, <http://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/261220188>. (27.12.2018)
- Gunter, M. M. (1993). *a de facto Kurdish state in northern Iraq*, third world quarterly. 14(2), ss. 295-319
- Gunter, M. M, (1996). *The KDP-PUK conflict in northern Iraq*, the middle east journal. 50(2) ss. 226-242
- Gücenmez, B. (2014). *Terörizmin finansmanı: pkk, eta ve ira terör örgütlerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Güngör, U. T. (2010). *Türkiye'de gençlerin terör örgütlerine katılma nedenleri ve sonuçları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya Selçuk Üniversitesi, Konya

- Güvenlik güçlerine teslim olan terörist itiraf etti. (27 Eyl 2018). 24 TV, https://www.youtube.com/watch?v=d0a0K_NUG-g. (23.11.2018)
- Hamsici, M. (20 Aralık 2016). Türkiye'de son dönemde çok sayıda saldırıyı üstlenen tak kimdir? *BBC Türkçe*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-38299763>. (19.08.2018)
- İleri, K. (12.02.2018). ABD terör örgütü PYD/PKK için 550 milyon dolar bütçe ayırdı, *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-teror-orgutu-pyd-pkk-icin-550-milyon-dolar-butce-ayirdi/1061312>. (16.07.2018)
- İmset, İ. (1993). *PKK ayrılıkçı şiddetin 20. yılı 1973-1992*. Ankara: Turkish Daily News Yayınları,
- İnat, K. (2016a). 15 Temmuz sonrası Türkiye'nin Orta Doğu politikası. *Seta*. <http://www.setav.org>. (23/10/2017)
- İnat, K. (2016b). *Cerablus Operasyonu ve ABD ile "ittifak'tan Rusya ile "işbirliğine"*. Ankara: Seta Yayınları
- İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı. (2014a). *Türkiye'nin yıllara göre AIHS ihlal sayıları- yıllara göre AIHS ihlal sayıları (1995- 2014)*. <http://inhak.adalet.gov.tr/istatistik/2014/26.pdf>. (05.1.2019)
- İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı. (2014b). *1959-2014 yılları Türkiye'nin AIHS ihlalleri sıralaması*. <http://inhak.adalet.gov.tr/istatistik/2014/8.pdf>. (05.1.2019)
- İşte Öcalan'ın Nevruz mesajı. (21.03.2013). *Sabah*, <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2013/03/21/iste-ocalanin-nevruz-mesaji>. (18.7.2018)
- İşte yabancı marka silahlara alternatif olacak Türkiye'nin yerli silahları. (13.10.2017). *Haber Türk*, <https://www.haberturk.com/yabanci-markalara-alternatif-olacak-turkiyenin-yerli-silahlari-1670334-ekonomi>. (17.10.2017)
- Kanat, K. B. (01.08. 2016). Darbe, FETÖ ve ABD. *Seta*. <http://www.setav.org>, (27.12.1017)
- Karabulut, A.ve Değer, F. (2015). Uluslararası ilişkilerde güvenlik kavramı ve realist yaklaşım'a genel bakış. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı: 2, Cilt: 2, Ekim 2015, ss.69-79
- Karabulut, U. ve Eryılmaz, E. (2016). PKK terör örgütü ve Türkiye-Suriye ilişkilerine etkileri 1991-2003, *Bilgi Dergisi*. Sayı:11 (Kış 2016/I)
- Karaca, B. (2010). Düşük yoğunluklu çatışma sürecinde PKK'nin ideolojik ve stratejik dönüşümünün analizi. *21. Yüzyıl Dergisi*. Şubat 10, Sayı: 14, ss. 31-42

- Karaca, B. (2015). *Türkiye’de Devlet’in ve PKK’nın stratejik dönüşümü (bağımsızlıktan özerkliğe, terörden kürt sorununa)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Karagöl, E. T. (25 Ağustos 2016). *15 Temmuz’un ekonomide izleri silindi mi?* Ankara: Seta Yayınları. <http://www.setav.org>. (03/11/2017)
- Kaya, O. (2013). *Türkiye’de etnik terör*. Ankara: Binyıl Yayınevi,
- Kerman, İ. ve Efegil, E. (2017). Terör örgütü PKK/PYD’nin Suriye’de izlediği iç savaş stratejisinin değerlendirilmesi. *ANKASAM | Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*. Ekim 2017, 1 (2), ss. 162-198
- Korkmaz, F. (2017). *Ak Parti dış politikasında güvenlik algısı: 2002- 2015 dönemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya Selçuk Üniversitesi, Konya
- Kurt, V. (31 Temmuz 2017). S-400 tercihinin siyasal boyutu, *Seta-Analiz*. <http://www.setav.org>. (07/11/2017)
- Küçüksahin, A. (2005). Doğu ve Güneydoğu Anadolu’yu PKK terörüne hazırlayan nedenler. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*. Sayı 2, ss. 63-94
- Meclis Milli Savunma Komisyonu Başkanı Faruk Özlü’yle Savunma Sanayi Hakkında Söyleşi. (26.01.2016). *Aljazeeraturk*, <http://www.aljazeera.com.tr>. (15.11.2017)
- Milli Savunma Bakanlığı. (10.10.2018). *İdlib Basın Açıklaması*. <http://www.msb.gov.tr/Basin-ve-Yayin/BasinAciklama/idlib-basin-aciklamasi101020>. (13.10.2018)
- Nc TV-ProductionN. (11 Kasım 2017). Eski PKK yöneticisinden YPG itirafı. *Youtube*, <https://www.youtube.com/watch?v=Xu-Vtv0eOTE>. (15.07.2018)
- Oğuzlu, H. T. (2007), Dünya düzenleri ve güvenlik: ulus-devlet güvenlik anlayışı aşılıyor mu? *Güvenlik Stratejileri Dergisi*. (6), 14, ss: 7-42
- Oğuzlu, T. (2013). *Amerikan dış politikası*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:2609
- Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi. (2012). *Suriye’de kürt hareketleri*. Ankara: Orsam Yayınları
- Öcalan, A. (1994). *Kürdistan devriminin yolu (manifesto)*. Köln: Weşanên Serxwebûn: 24, 6. Baskı. <https://docplayer.biz.tr/6498252-Abdullah-ocalan-kurdistan-devriminin-yolu-manifesto-kurdistan-devriminin-yolu-manifesto-abdullah-ocalan-wesanen-serxwebun-24.html>. (27.11.2017)
- Öcalan, A. (1994). *PKK zindan direniş konferansı konuşmaları*. Köln: Weşanên Serxwebûn 68. <https://vdocuments.mx/download/pkk-zindan-direnisi-konusmalari-konferansi>. (27.11.2017)

- Öcalan, A. (2001). *Sümer rahip devletinden demokratik uygarlığa AİHM savunmaları cilt II*. Köln: Mezopotamya Yayınları, <https://birinsanbirkitap.files.wordpress.com/2014/08/sumer-rahip-devletinden-demokratik-uygarliga-cilt11.pdf>. (27.11.2017)
- Öcalan, A. (t.y.). *Partileşme sorunları ve görevlerimiz cilt I*. Bilim Aydınlanma Yayınları. <http://sterkaciwana.files.wordpress.com/2012/04/partilesme-sorunlari-ve-gorevlerimiz-cilt-1.pdf>. (28.11.2017)
- Öğür, B. Baykal, Z. ve Balcı, A. (2014). *Kuzey Irak – Türkiye ilişkileri: PKK, güvenlik ve işbirliği*. Ankara: Ortadoğu Araştırmaları Merkezi Yayınları, Birinci Baskı, Rapor No: 1
- Öncel, R. ve Tetik Ü. (2017). ABD'nin 2016 ülke terörizm raporu. *Seta*. <https://www.setav.org>, 23.05.2018,
- Örnek C.(2015). *Türkiye'nin soğuk savaş düşünce hayatı: antikomünizm ve Amerikan etkisi*. İstanbul: Can Sanat Yayınları,
- Ördek, H. (2014). *PKK terör örgütünün çocukları kullanma usul ve yöntemlerinin analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Özcan, N. (1999). *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) tarihi, ideolojisi ve yöntemi*. Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları
- Özcan, M. (2012). *Terörün matruşkası KCK*. İstanbul: Hayat Yayınları, 3.baskı
- Özçelik, S. (2007). Türkiye-Amerika Birleşik Devletleri-Irak ilişkileri: bermuda şeytan üçgeni – 2000 - 2007 dönemi boyunca Kuzey Irak, jeopolitik ve PKK. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*, 2(1), ss: 27-46
- Özer, S. (09.10.2018). Milli Savunma Bakanı Akar: Münbiç'te ABD ile ortak eğitimler başladı. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/milli-savunma-bakani-akar-munbicte-abd-ile-ortak-egitimler-basladi/1276602>. (10.10.2018)
- Özkır, Y. (4 Haziran2017). Bir akıl tutulması olarak Gezi. *Seta*. <https://www.setav.org>. (03/11/2017)
- Paksoy, E. (t.y.). *Kürt tarihi üzerine*. Derin Düşünce Fikir Platformu. www.derindusunce.org. (02.07.2018)
- PEW. (2017). Ortadoğu'nun yükselen yıldızı Türkiye. *Anadolu Ajansı*, www.aa.com. (14 Aralık 2017)
- Pirim, O. ve Örtülü, S. (1999). *PKK'nın 20 yıllık öyküsü*, İstanbul: Boyut Yayıncılık

- PKK'daki MİT'çilerin listesini FETÖ sızdırdı. (13 Ocak 2017). *Güneş*, <http://www.gunes.com/gundem/pkkdaki-mtcilerinlistesini-feto-sizdirdi-753606>. (03.01.2019)
- PKK'nın barındığı kamplar. (12.11.2007). *Haber Türk*, <https://www.haberturk.com/gundem/haber/44051-iste-pkknin-barindigi-kamplar>. (16.12.2017)
- PKK'nın kanlı tarihi. (25 Nisan 2016). *Ahaber*, www.ahaber.com.tr/analiz. (23/10/2017)
- PYD'de eş başkanlar değişti. (28.09.2017). *Sputniknews*, <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201709281030347765-pyd-es-baskan-degisti>. (30.12.2018)
- Roketsan A.Ş. (2018). *Roketsan ürün kataloğu 2018*. www.roketsan.com.tr. (21.07.2018)
- Sandıklı, A. (2010). *KCK terör örgütünün yapısı ve faaliyetleri*. İstanbul: Bilgesam Yayınları. <http://www.bilgesam.org/tr>. (28.10.2017)
- Sancak, K. (2013). Güvenlik kavramı etrafındaki tartışmalar ve uluslararası güvenliğin dönüşümü. *Sosyal Bilimler Dergisi*, ss:124-134
- Savunma Sanayi Müsteşarlığı. (18.09. 2013). *Milli helikopter Atak'ın Pakistan Başbakanı sayın Navaz ŞERİF'e takdimi*. <http://www.ssm.gov.tr/duyurular/etkinlikler/ziyaretler/Sayfalar/20130918>. (13.10.1017)
- Savunma Sanayi Müsteşarlığı. (2017). *Türk savunma sanayii ürünleri 2015-2016 türkçe kataloğu*. Ankara
- Savunma Sanayi Müsteşarlığı. (2018). *T625*. <http://savunmasanayi.org/tai-t-625/>, 01.09.2018,
- Savunma ve Havacılık Sanayii İmalatçılar Derneği. (2017). *Türk savunma sanayiinin 2016 yılı performansı*. www.sasad.org.tr/savunma-ve-havacilik-sanayii-performans-raporu-2016. (08.10.2017)
- Sayın, A. (03.01.2013). İmralı'ya heyet gitti. *BBC Türkçe*, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye>. (20 Aralık 2016)
- Seiple, C. (2002). Homeland security concepts and strategy, *Orbis*, 46 (2), s.2
- Semin, A. (31.12.2015). *Başika krizi ve Türkiye-İrak ilişkilerinin geleceği*. İstanbul: Bilgesam Yayınları. No:1275
- SIPRI. (2018a). *2013-2017 Uluslararası silah transferleri*. <https://www.sipri.org/research/armament-and-disarmament/arms-transfers-and-military-spending/international-arms-transfers>. (06.01.2019)
- SIPRI. (2018b). *Küresel silah endüstrisi: ABD şirketleri ilk 100'e hakim; Rus silah endüstrisi ikinci sırayı aldı*. <https://www.sipri.org/media/press-release/2018/global-arms->

- industry-us-companies-dominate-top-100-russian-arms-industry-moves-second-place.
(06.01.2019)
- Sinkaya, B. (2005). Türkiye-İran ilişkileri: güvenlik perspektifinden bir değerlendirme, 23-27 Eylül 2005 “4. Türkiye-İran ilişkileri sempozyumu: küreselleşmenin Türkiye-İran üzerindeki etkileri ve toplumların karşılaşabileceği problemler” Konferansı, İstanbul
- Soner, B. A. Aslan, Ö. ve Kıyıcı, H. (2017). *PKK'nın bölgesel terör ağı yapılanması*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları, 27, Rapor No: 9, Haziran 2017, Birinci Basım, ISBN: 9786054619559
- Soylu, S. (28 Eylül 2017). Terör örgütü PKK'ya katılım son 30 yılın en düşük seviyesinde. *Anadolu Ajansı*. <https://www.icisleri.gov.tr>. (13.08.2018)
- Soylu, S. (24 Ekim.2018). YPG ve DEAŞ iş birliği yapıyor. Uluslararası Jandarmalar ve Askeri Statülü Kolluk Kuvvetleri Birliği Zirvesi, Antalya
- Sözer M.A. ve Başbüyük O. (2011). *Bireylerin terör örgütüne katılmasına etki eden faktörler üzerine bir alan çalışması: PKK/KCK örneği*. International Journal of Security and Terrorism, Cilt: 3 (2), s. 59
- Şahin, M. O. ve Şener, B. (2011). *Terörizm olgusu ve Türkiye’de PKK terörünün algılanmasında bölgesel farklılıklar: bir alan çalışması*. İzmir Üniversitesi Uluslararası Sempozyumu, İzmir, ss. 226-256
- Şener, B. (23.10.2013). *TSK'nin 1983-2010 yılları arasında Kuzey Irak'ta PKK unsurlarına karşı yürüttüğü sınır ötesi operasyonlardaki başarısı üzerine bir değerlendirme*. 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Milli Güvenlik ve Dış Politika Araştırmaları Merkezi. <http://www.21yyte.org/tr>. (23.10.2018)
- Şimşek, M. (2016). Terörizm: kavramsal bir çalışma. *Akademik Bakış Dergisi, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*. Sayı: 5, ISSN:1694-528X,
- Şimşek, Y. (2012). Kamu politikalarına yön vermesi açısından PKK şiddetinin sosyo-kültürel kaynakları. *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt:14(2)
- Şişman, D. (2017). Küreselleşme, kriz ve savunma sanayi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. İstanbul, Cilt: 39, Sayı: 1, Haziran 2017, DOI: 10.14780/muiibd.329928, ss.223-237
- Takan, A. (26 Mart 2015). PKK'nın kongre takvimi. *Yeniçağ Gazetesi*, www.yenicaggazetesi.com.tr/service/amp/pkknin-kongre-takvimi-33953yy.htm. (28.12.2017)

- Tamamen yerli üretim olan milli silahlarımız. (03.08.2015). *Sabah*, <https://m.sabah.com.tr/galeri/turkiye/tamamen-yerli-uretim-olan-milli-silahlarimiz-1438590318/50>. (13.10.2017)
- Tanrıverdi, E. M. M. (2014). Yerli tank örneği üzerinden savunma sanayinin önemi. Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, İstanbul
- Tarakçı, N. (2015). Barzani - PKK - ABD üçgenindeki Türkiye. *Tasam*, Tasam Yayınları. http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/23659/barzani_-_pkk_-_abd_ucgenindeki_turkiye. (06.05.2018)
- Taş, D. (2014). *Türkiye'de terörle mücadelede Türk kamu yönetiminin işlevleri üzerine genel bir değerlendirme: PKK örneği*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. (2012). *Terör ve şiddet olayları kapsamında yaşam hakkı ihlallerini inceleme raporu*. Ankara, ss. 57-69
- T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. (2017). *Transit boru hatları ve projeleri*. <Http://www.enerji.gov.tr>. (15.10.2017)
- T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi. (2007). ABD ülkeler terörizm raporu (Türkiye bölümü) 2006. <http://www.arem.gov.tr/abd-ulkeler-terorizm-raporu-turkiye-bolumu-2006>. (10.12.2017)
- T.C. İçişleri Bakanlığı, (2017), *PKK/KCK terör örgütünün Suriye kolu: PYD-YPG*. <https://www.icisleri.gov.tr>. (12.08.2018)
- T.C. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği. (2018). *28 Mart 2018 tarihli toplantısı*. <https://www.mgk.gov.tr/index.php/28-mart-2018-tarihli-toplanti>. (08.04.2018)
- Tekin, A. (2009). *İmralı'daki konuk*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, 1. Baskı, ISBN: 9786054200047
- Terör örgütü PKK'ya üst düzey darbe. (20 Eylül 2018). *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr>
- TÜİK. (2017). *Gelir ve yaşam koşulları araştırması 2006-2016*. <http://www.tuik.gov.tr>. (29.06.2018)
- TÜİK. (2018). *Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) 2017 yılında %7,4 Arttı*. Sayı: 27825. <http://www.tuik.gov.tr>. (29.06.2018)
- Türk Dil Kurumu. (2018). *Güvenlik*. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bd74bf26e69f6.14903674. (13.11.2017)

- Türk savunma sanayisinden rekor çıktı. (26 Ağustos 2018). *TRT Haber*, <https://www.trthaber.com/haber/bilim-teknoloji/turk-savunma-sanayisinden-rekor-cikti-381713.html>. (12.11.2018)
- Türk Silahlı Kuvvetleri. (19.10.2018a). *TSK 12 Ekim – 18 Ekim 2018 tarihli basın bilgi notu*. <https://www.tsk.tr/Home/Detay/1612>. (20.10.2018)
- Türk Silahlı Kuvvetleri. (18.03.2018b). *Zeytin Dalı Harekâtı*. <http://www.tsk.tr/Home/Detay/596>. (03.07.2018)
- Türkiye Barolar Birliği. (2006). *Türkiye ve terörizm*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 107
- Türkiye dünyanın altıncı büyük silah ithalatçısı. (22.02.2016). *BBC News Türkçe*, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160222_sipri_rapor. (19.11.2017)
- Türkiye tam bir savaş makinesi! çinli terörist itiraf etti!. (16 Şub 2018). *VidiBeo*, <https://www.youtube.com/watch?v=4QEN5f2xZ9U>. (18.09.2018)
- Tomasevic, G. (06.02.2018). Büyükelçi Ünal: IŞİD'in elinde uçak mı var ki YPG'ye uçaksavar mühimmatı veriliyor, *Rauters*, <https://www.sputniknews.com/amp/turkiye/201802061032121701-buyukelci-unal-isisin-elinde-ucak-mi-var>. (02.03.2019)
- Törel, T. (2002). *PKK terör örgütü (tarihsel ve siyasal gelişim süreci bakımından incelenmesi) 1978-1998*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta
- Uğur, H. A. (2011). *Abdullah Öcalan'ı nasıl sorguladım -işte gerçekler-*. İstanbul: Kaynak Yayınları
- Ürdünlü araştırma merkezi: dünyanın en Etkili Müslüman lideri Erdoğan. (23.10.2018). *Sputniknews*, <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/201810231035793591-dunyanin-en-etkili-musliman-lideri-erdogan>. (25.10.2018)
- Weis, M. ve Hassan, H. (2016). *IŞİD terör ordusunun içyüzü*. Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- YALÇIN H. B. ve DURAN B., (2016), Küresel ve bölgesel aktörlerin Suriye stratejileri, *Seta Yayınları*
- Yanık, M. (31 Mayıs 2014). Gezi'nin üç sorunu. *Seta*. <https://www.setav.org>. (03/11/2017)
- Yavuz, C. ve Şahin, M. (2011). *Terör ve terörizmle mücadele: PKK "özel" ve çözüm arayışları*. Ankara: Berikan Yayınevi
- Yeneroğlu, M. (05.07.2017). Almanya iç istihbarat raporu: terör örgütü PKK Almanya'da özgürce hareket ediyor. <http://www.mustafayeneroglu.com/> almanya-ic-istihbarat-raporu. (05.07.2017)

- Yeşiltaş, M. ve Özçelik, N. (2016). PKK terörünün yeni dinamikleri radikalleşme ve şehir çatışması. *Seta, Sayı: 157*
- Yıldırımoglu, A. (2017). *Sovyetler Birliği sonrası Orta Asya Türk Devletleriyle Türkiye'nin enerji güvenliği çerçevesindeki ilişkileri ve neden Orta Asya?.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Dönem Çalışması, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep, ss.10-15
- Yıldız, U. B. (2010). *Avrupa Birliği sürecinde Türkiye'de sivil – asker ilişkileri: Adalet ve Kalkınma Partisi dönemi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- Yılmaz, I. (2007). *PKK'nın yükselişi ve Türkiye-ABD ilişkilerine etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara
- Yılmaz, S. (2012a). Türkiye'nin iç güvenlik yapılanmasında değişim ihtiyacı. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* Cilt 21, Sayı3, 2012, ss.17-40
- Yılmaz, S. (2012b). *PKK Terör örgütü ve KCK'da son durum.* www.academia.edu. (07.06.2018)
- Yücel, H. (2018). Hukuki Açından ABD'nin PKK/YPG'ye Silah Yardımı. *Seta Perspektif,* Şubat 2018, Sayı: 186
- 3713 Terörle Mücadele Kanunu. (2003a). *Madde 1 Madde 1–(Değişik birinci fıkra:15/7/2003-4928/20 Md.* www.mevzuat.gov.tr. (1.10.2018)
- 3713 Terörle Mücadele Kanunu. (2003b). *Madde 2.* www.mevzuat.gov.tr. (1.10.2018)

EKLER

Ek-1: Aranalar Listesinde Etkisiz Hale Getirilen PKK'lı Teröristler

Kırmızı liste

MUSA ÇETİNER	Gözelek-1967	Etkisiz Hale Getirilmiştir
SEYİTHAN SİNET	Batman-1974	Etkisiz Hale Getirilmiştir
MEDENİ SAYILGAN	Muş-1978	Etkisiz Hale Getirilmiştir
BARIŞ ÖNER	Artvin-1978	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Fatih ÖZDEN	Adilcevaz-1970	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Birdal BURHANLI	Muş-1985	Etkisiz Hale Getirilmiştir
SEFER AÇAR	Hakkâri-1981	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet YAKIŞIR	Genç-1978	Etkisiz Hale Getirilmiştir
İbrahim ÇOBAN	Kahramanmaraş-1974	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet Sait SÜRER	Savur-1972	Etkisiz Hale Getirilmiştir
İsmail ÖZDEN	Batman-1952	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Hülya EROĞLU	Diyarbakır-1974	Etkisiz Hale Getirilmiştir

Mavi liste

Şerif BAŞBOĞA	Mardin-1987	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Umut HOCAOĞLU	Diyarbakır-1982	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ekrem GÜNEY	Batman-1978	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Nevzat GÜNDÜZ	Diyarbakır-1973	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Murat ÜÇER	Diyarbakır-1985	Etkisiz Hale Getirilmiştir
İsa TERES	İğdır-1974	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Necmettin KUTUM	ŞİİRT-1980	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Seyran ÇOMAK	Başkale-1984	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Salih KAPLAN	Çınar-1976	Etkisiz Hale Getirilmiştir

Yeşil liste

Hakan KIZIL	İzmir-1981	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Eyüp ÇELİK	İstanbul-1985	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Şahabettin ÇOTAK	Batman-1970	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Cemil ATEŞ	Bitlis-1977	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Cahit BEYHAN	Bitlis-1979	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet Zana ÖZCAN	Bitlis-1978	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Edip YETÜT	Siirt-1986	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet Nuri ÖZEN	Muş-1988	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ali ÜLAŞ	Siirt-1980	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet HAYME	Diyarbakır-1982	Yakalanmıştır
Murat DAĞ	Diyarbakır-1983	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ahmet İPEK	Mardin-1988	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ferit POLAT	Adıyaman-1987	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Şaban BOZAN	Hakkâri-1968	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Halil ARİTÜRK	Siirt-1976	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Abdürrahim ASLAN	Şırnak-1979	Etkisiz Hale Getirilmiştir
İskender DOĞRUER	Elazığ-1976	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Alim TAŞ	HAKKÂRİ-1989	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Aziz ERKILIÇ	Tatvan-1987	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Veli TEMİRCİ	KAHRAMANMARAŞ-1977 DOĞUMLU	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Zeynal LEBLEBİCİ	ADİYAMAN	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Deniz YÜKSEL	MARDİN-1986	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Hasan ERDOĞAN	ADİYAMAN-1976	Etkisiz Hale Getirilmiştir

Serkan TAN	TATVAN-1982	Etkisiz Hale Getirilmiştir
------------	-------------	----------------------------

Turuncu liste

Zamani ÇAMAK	Bingöl-1977	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ahmet TALVA	Diyarbakır-1969	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Emir MELET	Gaziantep-1982	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet Füdeyil AYDIN	Muş-1974	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ahmet TEKİN	Mardin-1983	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Hüseyin ERTÜRK	Mardin-1984	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ercan ATEŞ	Hakkâri-1983	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Eren TOP	Tunceli-1988	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet Salih GÜVERCİN	Muş-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Vehbi TAŞ	Siirt-1980	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Pınar YILDIRIM	Tunceli-1979	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Fayık GÜÇLÜ	Eruh-1972	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ash ÖZKAYA	Karşiyaka-1976	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ahmet UÇAR	İslahiye-1994	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Gazi BAHADIR	BEYTÜŞŞEBAP-1983	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Bilal Serhat SARIDAŞ	Diyarbakır-1980	Etkisiz Hale Getirilmiştir

Gri liste

Ferhat KAYA	Mersin-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Deniz TALİ	Muş-1985	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet Emin ARI	Mardin-1992	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Behdin BİLEN	Siirt-1995	Yakalanmıştır

Rahmi AYHAN	Siirt-1994	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Kadir DEMİR	Siirt-1995	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Abdullah SALMAN	Mardin-1980	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Hasan TURAN	Mardin-1980	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mahsun PÜLAT	Mardin-1991	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet Reşit ALP	Mardin-1989	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Teyyüp ÇAM	Mardin-1984	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Hüseyin BARAN	Mardin-1996	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ümit ÜRGEN	Van-1995	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ömer BATÜR	Ağrı-1992	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Naim TEKİN	Hakkâri-1988	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mahsun ÖZER	Mardin-1992	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Selman TİRYAKİ	Batman-1989	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ali Fırat YAŞAR	Diyarbakır-1982	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Hamdullah ZENGİN	Mardin-1984	Yakalanmıştır
Osman BİLEN	Diyarbakır-1995	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Hıdır DOĞRU	Tunceli-1986	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Zeynal KÜÇÜK	Adıyaman-1981	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ali Düzgün DİLSİZ	Tunceli-1992	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ahmet AKDAĞ	Siirt-1983	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet DOĞAN	Elazığ-1977	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ergin TOSUN	Batman-1995	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Koçali BALA	Şanlıurfa-1979	YAKALANDI
Erkan BURAKMAK	Diyarbakır-1986	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Sevim ATAK	Hakkâri-1983	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Orhan ÇIKMAZ	İğdır-1988	Etkisiz Hale Getirilmiştir

Kader ÇOBAN	Bitlis-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Bedrettin TOĞRAP	Batman-1989	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Şeyhmus GÜLTEKİN	Diyarbakır-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Remzi YAVİT	Diyarbakır-1993	Yakalanmıştır
Sevim SOLMUŞ	Diyarbakır-1981	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet KAÇAN	Diyarbakır-1983	Yakalanmıştır
Remzi BÜYÜK	Mardin-1984	Yakalanmıştır
Şahabettin NAŞA	Diyarbakır-1994	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet Rehber ÇETİN	Diyarbakır-1989	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Abidin Bayram	Diyarbakır-1991	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Yunus Emre ARAS	Van-1995	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Nuri KAÇMAZ	Diyarbakır-1985	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Cemil TUNÇ	Erzurum-1993	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Engin ÖZÜN	Muş-1984	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Semih BAZ	Batman-1991	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Cahit ÖZTEKİN	Batman-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Adnan ÇELİK	Bitlis-1988	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ergin YILMAZ	Batman-1988	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Volkan KILIÇ	Muş-1994	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Zühre YARİÇİ	Ağrı-1980	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Leyla NAS	Batman-1991	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mustafa ŞEKER	Tunceli-1993	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Haydar GÜL	Tunceli-1994	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Özkan ÖZMEN	Erzurum-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Çağdaş HASDEMİR	İzmir-1989	Etkisiz Hale Getirilmiştir

Celal CANDEMİR	Tunceli-1985	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Muzaffer ABUŞKA	İğdır-1991	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet Raşit TUNÇ	Mardin-1994	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Merdan Rüştü OVALIOĞLU	Erzincan-1990	Yakalanmıştır
Ali ÖZALP	Tunceli-1980	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Hamza GÜLER	Şanlıurfa-1981	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Yüksel GÖKBAŞ	Tunceli-1984	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Yunus DALGIN	Diyarbakır-1996	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ejder YÜCEDAĞ	Adıyaman-1992	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Remziye BAĞIRTAN	Mardin-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mahir KURT	Siirt-1991	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ramazan YASUGEY	Şırnak-1994	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Gamze EROL	Tunceli-1991	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Emrullah GÜNDÜZ	BİTLİS-1987	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Fuat AKKAYA	DİYARBAKIR-1987	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Kerim DAYAN	HAKKÂRİ-1994	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Köksal ÇABUK	AĞRI-1985	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ahmet TAŞCI	Siirt-1988	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mikail OĞUZ	Hakkâri-1996	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ecevit TEMEL	Hakkâri-1979	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Emel GÜÇLÜ	Ankara-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Sait TANIT	Şırnak-1953	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Talip BARTIN	Hakkâri-1987	Etkisiz Hale Getirilmiştir
FATİH KARAHAN	Hakkâri-1991	Etkisiz Hale Getirilmiştir
AZAD DARA	Hakkâri-1995	Etkisiz Hale Getirilmiştir

HARUN ARSLAN	Hakkâri-1988	Etkisiz Hale Getirilmiştir
ŞAHİN ŞAHİN	Hakkâri-1997	Etkisiz Hale Getirilmiştir
FIRAT BELLİER	Hakkâri-1997	Etkisiz Hale Getirilmiştir
BESNA KARTAL	Hakkâri-1991	Yakalanmıştır
CENGİZ YAŞAR	Hakkâri-1996	Yakalanmıştır
ÖMER ERDEMİR	Hakkâri-1995	Etkisiz Hale Getirilmiştir
YUNUS KAMIŞ	Erzurum-1981	Etkisiz Hale Getirilmiştir
BEHCET ARVAS	Van-1992	Etkisiz Hale Getirilmiştir
KASIM YANIK	Muş-1989	Etkisiz Hale Getirilmiştir
EKREM METE	Mardin-1993	Etkisiz Hale Getirilmiştir
HALUK CENGİZ	Mersin-1994	Etkisiz Hale Getirilmiştir
SİNAN KAYA	Ağrı-1992	Etkisiz Hale Getirilmiştir
AHMET DOĞURU	Diyarbakır-1991	Etkisiz Hale Getirilmiştir
RAGIP YILDIZ	Ağrı-1991	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mümin ARAS	Van-1995	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mahmut ÇAKAN	Ağrı-1992	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Kenan KAHRAMAN	Ağrı-1992	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Fecri DEMİR	Ağrı-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Aykut GÖZMEN	Erzurum-1993	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Özkan BUDAK	Kars-1988	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Yusuf SALİN	Iğdır-1982	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Yıldırım TURAN	Kars-1989	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Şefik KÖRMAN	Bitlis-1984	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Sinan DONAT	Diyarbakır-1997	Etkisiz Hale Getirilmiştir
İbrahim DEMİR	Adıyaman-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Muhammet Mustafa ASLAN	Malatya-1978	Etkisiz Hale Getirilmiştir

Cemal OĞUZ	Siirt- 1988	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ersin SEVEN	Özalp-1993	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Hakkı TURGAY	Kızıltepe-1989	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Şevki GELDİ	Batman-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Emrah KARATAY	Ağrı-1992	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet Emin ÖZDEMİR	Diyarbakır-1986	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Sultan İPEK	Mardin-1994	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Fırat BERKPINAR	Kahramanmaraş-1987	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Yasin ATSAK	Van-1989	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ahmet DORAK	Lice-1996	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Barış COŞKUN	TATVAN-1982	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Barış POLAT	AĞRI-1986	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ceylan BUĞAN	DİĞOR-1992	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Erkan ORDU	BULANIK-1985	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Güney BATI	BAKIRKÖY-1993	Etkisiz Hale Getirilmiştir
İsmail ÖZDEMİR	KÜÇÜKÇEKMECE-1988	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Maşallah MALAZGİRT	KARLIOVA-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet Şirin ÇAKIR	İDİL-1985	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Mehmet Şirin ÖZEN	KARAYAZI-1983	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Muhdi BAŞÇI	Siirt-1990	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Osman GÜLEN	Lice-1989	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Tekin ZİREK	Hakkâri-1985	Etkisiz Hale Getirilmiştir
Ertan EROL	Pertek-1985	Etkisiz Hale Getirilmiştir

Kaynak: <http://www.terorarananlar.pol.tr/Sayfalar/default.aspx-17.09.2018>

EK 2. 1984-2012 Yılları Arası PKK Saldırıları ve PKK ile Çatışma Kronolojisi

1984
15 Ağustos 1984 - Siirt Eruh ilçesinde Jandarma Karakoluna saldırı. 1 jandarma eri şehit 3'ü sivil toplam 9 kişi yaralandı.
17 Ağustos 1984 - PKK Şemdinli'de aynı anda subay lojmanlarına, ilçe jandarma Karakoluna ve Jandarma subay gazinosuna saldırısında 1 subay, 1 astsubay ve 1 er yaralandı.
8 Kasım 1984 – PKK'nın Siirt Eruh ilçesi Karageçit Köyü'nde 2 eve bombalı saldırısı. 5 Kadın, 4 çocuğu öldürüldü.
15 Aralık 1984 - Siirt Pervari ilçesi Erkent Köyü Sığırlı mezarındaki saldırı. 3 kişi öldürüldü.
1985
7 Ocak 1985 -. Tekçikar Köyü'nde gerçekleştirilmiştir. 3 kişi öldürüldü.
23 Ağustos 1985 – Mardin-Dargeçit ilçesi Kısmetli Köyü saldırısı. 3 kişi öldürüldü..
1986
15 Ağustos 1986 - Irak'ta ki PKK kampları Türk savaş uçaklarınca bombalandı.
1987
22 Ocak 1987 - Hakkâri Ortabağ köyünde bombalı saldırısı. 8 köylü öldürüldü.
23 Ocak 1987 - Midyat'a baskın düzenlenmesi sonucu 10 kişi öldürüldü.
22 Şubat 1987 - PKK militanları Şırnak'ın Uludere ilçesine bağlı Taşdelen köyüne yapılan silahlı saldırı düzenledi. Saldırıda 14 kişi öldürüldü, 6 kişi yaralandı.
4 Mart 1987- TSK Irak'ta PKK'nın kamp, sığınak ve depolarını bombalandı
7 Mark 1987 - PKK Mardin Nusaybin ilçesinde Açıkyol Köyü'nde 6'sı çocuk 8 vatandaşı katletti.
21 Mayıs 1987 - Diyarbakır Lice ilçesi Yolçatı Köyü'nde öğretmen Asım Özen ve İmam Mehmet Bayram'ı öldürüldü.
20 Haziran 1987 - Mardin Ömerli ilçesi saldırısı. 6'sı kadın, 16'sı çocuk 30 vatandaş katledildi. Öcalan, saldırı sonrasında “Öldürelim, otorite olalım ”ifadesini kullandı.
8 Temmuz 1987 - Şırnak Pençenek köyü baskını. 6 kişi yaralı, 16 kişi katledildi.
9 Temmuz 1987 - Mardin Midyat ilçesi katliamı. 16'sı çocuk, 31 vatandaş katledildi.
19-20 Ağustos 1987 - Eruh ilçesi Kılıçkaya köyü saldırısı. 1 kişi yaralandı, 23 vatandaş katledildi. Milan Mezrası Katliamı ismi ile de geçmektedir.
21 Eylül 1987- Şırnak, Güneyce Köyü saldırısı. ikisi hamile 5 kadın, dördü çocuk 11 kişi

öldürüldü.
10 Ekim 1987 - Şırnak Meşeiçi köyü saldırısı. 13 vatandaş öldürüldü.
1988
29 Mart 1988 - Eruh ilçesi Yağızoymak köyü saldırısı. 9 çoban boğularak öldürüldü.
2 Mayıs 1988 - Hakkâri Uludere ilçesi Ortabağ köyü saldırısı. 6 kişi öldürüldü.
7 Mayıs 1988 - Şırnak Dereler köyü saldırısı. 16 kişi öldürüldü.
9 Mayıs 1988 - Mardin Nusaybin ilçesi Taşköy Balmin mezrası baskını 2 çocuk ağır yaralı, sekizi çocuk, ikisi kadın 11 kişi öldürüldü. Rehin alınan 3 kişi ölü bulundu.
22 Ekim 1988 - Diyarbakır Cezaevi Eski Komutanı Esat Oktay Yıldırım İstanbul Kısıklı'da öldürüldü.
1989
1 Ocak 1989 - Selahattin Çelik'in (Selim Hoca kod), Ali Haydar Kaytan (Fuat kod) ve Duran Kalkan'ın da (Abbas kod) içinde olduğu 14 terörist Almanya'da ele geçirildi. PKK bu olayla Orta Avrupa Propaganda ve Eylem Merkezi'ni Fransa'ya aldı.
26 Kasım 1989 – Hakkâri Yüksekova ilçesi İkiyaka köyü Aşağımolla Yasin Mahallesi saldırısı. 2 kişi yaralandı, 28 vatandaş öldürüldü. 9 çobanla birlikte ve 700 koyun kaçırıldı.
12 Aralık 1989 - Mardin Merkez ilçesi olan Cevizlik köyü saldırısı. yolcu taşıyan minibüse saldırıyla; bir yaşındaki bebekle 3 kişi ağır şekilde yaralı. 6 vatandaş öldürüldü.
1990
22 Mart 1990 - Elazığ. 9 mühendis kaçırılarak katledildi.
9 Nisan 1990 - Van Övecek köyü baskını. 5 kişi öldürüldü
16 Nisan 1990 - Elazığ. dördü öğretmen, 5 vatandaş katledildi.
11 Haziran 1990 -(Çevrimli katliamı) Şırnak Güçlükönak ilçesi Çevrimli köyü saldırısı. 6 kişi yaralandı, on ikisi çocuk yedisi kadın 27 vatandaş öldürüldü. 4 korucu hayatını kaybetti, 1 PKK'lı öldürüldü
1991
14 Temmuz 1991 - Kahramanmaraş Çağlayancerit ve Pazarcık ilçeleri köy baskınları. 9 kişi öldürüldü.
22 Temmuz 1991 - Mardin Midyat ilçesi. 5 kişi yaralandı, 19 kişi öldürüldü.
25 Ekim 1991 - Hakkari Çukurca ilçesi yakınında 3 jandarma karakoluna saldırı. 17 asker şehit oldu.
25 Aralık 1991 - (Çetinkaya Mağazası katliamı) İstanbul-Bakırköy, izinsiz yürüyüş yapan 40-50 PKK yanlısı dükkan ve mağazalara molotof atılmış, bir mağazada çıkan yangın ile

14 kişinin yaralandı, yedisi kadın biri çocuk 11 vatandaş öldü.
1992
20 Şubat 1992 - İstanbul Ticaret Odası'na bombalı saldırı. 16 kişi yaralandı, 1 vatandaş öldü.
21 Mart 1992 - Nevruz Bayramı sebep gösterilerek bölge halkı isyana yönlendirilmeye çalışıldı.
15 Mayıs 1992 - Şırnak Taşdelen köyünde ki karakola 600 kişilik grup ile saldırıldı: 27 er şehit olurken 40 PKK'lı öldürüldü.
03 Haziran 1992 - Şırnak Karageçit Köyü Kupik Tepe'de pusu kurulmak istenmiş ancak güvenlik güçlerince 5 PKK'lı öldürüldü, 1 PKK'lı sağ ele geçirildi.
11 Haziran 1992 - Bitlis Tatvan ilçesi durdurulan minibüste 13 kişi kurşuna dizilerek öldürüldü.
25 Haziran 1992 - Silvan Yolaç köyünde bir camide vatandaşlara saldırıldı. 10 kişi öldürüldü.
30 Ağustos 1992 - İran sınırından sızan PKK'lılar Hakkari Alan Karakolu'na saldırı. 43 PKK'lı öldürüldü. Akabinde ki sınır ötesi harekâtında 100'den fazla PKK mensubu etkisiz hale getirildi.
5 Eylül 1992 - Bingöl-Genç karayolu kesilerek 7 kişi öldürüldü.
15 Eylül 1992 - Batman-Kozluk ilçesinde bir minibüse saldırı. 6 kişi yaralandı, dördü köy korucusu 10 vatandaş öldürüldü.
29 Eylül 1992 - Hakkari-Şemdinli'de jandarma taburu saldırısı. Beşi korucu, ikisi astsubay 23 asker şehit oldu. Sonrasında ki operasyonlarla 58 PKK'lı öldürüldü.
Ekim 1992 - TSK Hakurk'a Operasyon gerçekleştirmiş, PKK tarafından kurtarılmış alan girişimi sonuçsuz bırakılmıştır.
1 Ekim 1992 - Bitlis'in Cevizdalı köyü baskını. Saldırıda, çocuk ve kadınlarında olduğu 30 kişiyi öldürüldü, 25 kişi de yaralandı. 13 köy korucusunu kaçıran saldırganlar köyü ateşe vererek uzaklaştı.
20 Ekim 1992 - Bingöl Solhan ilçesi Hazarşah köyü civarında, bir otobüs PKK'lılarca durdurulmasıyla 6 kişi yaralandı 19 yolcu öldürüldü.
22 Ekim 1992 - PKK, Malazgirt Dedebağ köyü saldırısı. 4 vatandaş yaralı, 12 vatandaş katledildi.
27 Ekim 1992 - Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Hantur Dağı'ndaki PKK'lılara karşı gerçekleştirdiği operasyon sonucu 100 PKK militanı ölü ele geçirildi.

29 Ekim 1992 - Kuzey Irak ve Türkiye arasında Sinhat Boğazında ki çatışmada 90 PKK'lı öldürüldü, bölge TSK'nın kontrolüne geçti.
10 Kasım 1992 - Diyarbakır Hani ilçesi PKK militanlarınca saldırıldı, 9 vatandaş. 1 yerel gazeteci, 3 asker şehit edildi.
15 Kasım 1992 - Mardin Mazıdağı ilçesi Balpınar köyü ve Iğdır Ortaalican köyü baskınları. 13 kişi yaralı, 8 vatandaş ise öldürüldü.
7 Aralık 1992 - Mardin'de bir minibüse saldırıda 12 kişi yaralandı, 4 kişi öldürüldü.
1993
24 Mayıs 1993 - Elazığ-Bingöl yolunda sevk edilen 36 asker kaçırılarak kurşuna dizildi. 3'ü ise ağır yaralandı,.33'ü ise şehit edildi.
4 Haziran 1993 - Bingöl ve Hakkâri'de köy baskınlarında 3 kadın kaçırılmış 7 kişide öldürülmüştür.
15 Haziran 1993 - Siirt Şirvan ilçesi Gözlüce ve Bingöl Ilıcalar Bucağı Üçpınar köyüne roketatarlı saldırı. 4 kişi kaçırılmış 9 kişi öldürülmüştür. Siirt-Eruh karayolunda ise 1 sağlık görevlisi öldürülmüştür.
5 Temmuz 1993 - (Başbağlar Katliamı) Erzincan Başbağlar köyü saldırısında 33 vatandaş katledildi ve köyde bulunan 57 ev yakıldı. 3 kişi yaralı kurtarıldı.
18 Temmuz 1993 - Van Bahçesaray ilçesi Sündüzlü yaylası saldırısında 1 kişi yaralanmış 24 kişi öldürülmüştür.
4 Ağustos 1993 - Bitlis Mutki ilçesi köy yolu kesilerek iki minibüsteki 15 yolcu öldürüldüler. 13 kişide yaralanmıştır.
10 Ağustos 1993 - Bingöl Genç ilçesi civarında minibüse saldırı sonucu 8 kişi öldürülmüş, 10 kişide yaralanmıştır.
29 Ağustos 1993 Elazığ Kovancılar ilçesinde bir köye saldırıda kaçırılan 14 kişiden 9'u öldürüldü
30 Eylül 1993 – Batman Kozluk ilçesi köy baskını, köy korucusu olan aile üyelerinden 3 kişi yaralanmış. 7 kişi öldürülmüştür.
4 Ekim 1993 - Mardin Midyat ilçesi yola döşenen mayının minibüs çarpmasıyla 4 kişi yaralanmış. 26 kişi ölmüştür.
4 Ekim 1993 - Siirt Şirvan ilçesi Deltepe köyü saldırısında 10 kişi yaralanmış 33 kişide öldürülmüştür.
5 Ekim 1993 – Batman, Siirt ve Hakkari'deki mezra ve köylere saldırılarda 22 ev yakılmış çocuk ve kadınların da olduğu 10 kişi yaralanmış, 35 kişi öldürülmüştür.

10 Ekim 1993 - TSK Kuzey Irak'a operasyon düzenlemiş 41 PKK'lı öldürülmüştür.
21 Ekim 1993 - Derince köyü saldırısında 7 kişi yaralanmış, 24 kişide öldürülmüştür.
25 Ekim 1993 - (Yavi katliamı) Erzurum Çat ilçesi Yavi beldesi baskınında kahvehaneye toplanan vatandaşlar taranması sonucu 50 kişi yaralanmış, 35 kişide öldürülmüştür
30 Ekim 1993 – Erzurum Pasinler ilçesi Çiçekli köyü baskınında 5'i ağır olmak üzere 13 kişi yaralanmış, 6 kişide öldürülmüştür.
30 Kasım 1993 – TSK Kuzey Irak'ta bulunan 9 PKK kampına hava harekatı sonucu 40'dan fazla PKK'lı öldürülmüştür.
13 Aralık 1993 - Irak sınır jandarma karakoluna baskın hazırlığındaki PKK'lılar tuzağa düşürülerek 30 PKK'lı öldürülmüştür.
18 Aralık 1993 - Irak sınırından Türkiye'ye geçiş yapmak isteyen yaklaşık 200 PKK'lı Türk savaş uçaklarımla öldürülmüştür.
20 Aralık 1993 – Sınırı geçen Türk askeri tarafından Kuzey Irak'ta 27 PKK'lı öldürülmüştür.
29 Aralık 1993 - Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesine yerleştirilen 2 bomba patlatılmış ve 23 öğrenci yaralanmıştır.
1994
21 Ocak 1994 - Mardin Ormancık köyü saldırısında 4 kişi yaralanmış 16 kişide öldürülmüştür.
28 Ocak 1994 - Zeli kampı bombalanarak 600 PKK'lı öldürülmüştür.
29 Ocak 1994 – TSK'nın sınır ötesi operasyonunda 100 PKK'lı öldürülmüştür.
12 Şubat 1994 - Tuzla tren istasyonunda bombanın patlatılmasıyla 11 er ve 16 askeri öğrenci yaralanmış, beşi yedek subay öğrencisi 6 kişi vefat etmiştir.
10 Mart 1994 - Diyarbakır Çınar ilçesi mayına çarpan minibüste 9 kişi ölmüştür.
13 Nisan 1994 - Diyarbakır Kulp ilçesi 20 kişiden oluşan askeri tim pusuya düşürülmüş, hayatını kaybedenler ve yaralanalar olmuştur.
18 Mayıs 1994 - Zeli kampı bombalanmış 92 PKK'lı öldürülmüştür.
26 Temmuz 1994 - Kuzey Irak'a hava harekatında 70 PKK'lı öldürülmüştür.
3 Ağustos 1994 - Savaş uçaklarıyla yapılan operasyonda yaklaşık 120 PKK'lı öldürülmüştür.
30 Aralık 1994 - The Marmara Oteli'ne ait pastanede bombanı patlamasıyla 2 kişi öldü.
1995
1 Ocak 1995 - Diyarbakır Kulp ilçesi Hamzalı köyü saldırısında 9 kişi yaralanmış, 18

kişide öldürülmüştür.
19 Mart 1995 - Tunceli'den Ovacık ilçesine giden araç konvoyuna roketatarlı saldırıda 10 asker yaralanmış 18 askerde şehit olmuştur.
21 Mart 1995 - (Çelik Harekâtı) TSK Kuzey Irak'a kapsamlı bir sınır ötesi operasyon başlatmıştır. Toplam 64 asker şehit olurken, 568 PKK'lı öldürülmüştür.
22 Mart 1995 – Sınır ötesi operasyonda 8 asker şehit olurken 11'i yaralanmış, 200 PKK'lı öldürülmüştür.
23 Mart 1995 – Aynı operasyonda 89 PKK'lı öldürülmüştür.
15 Nisan 1995 - Aynı operasyonda 11 asker şehit edilmiştir.
4 Mayıs 1995 - İstanbul-Küçükçekmece'de Mağazaya Molotof atılması ile oluşan yangınla 1 kişi yaralanmış 3 kişide ölmüştür.
25 Mayıs 1995 - Batman'da bir durağına bomba yerleştirilmesiyle bombayı koymak isteyen PKK'nın yanında 20 kişi yaralanmış. 7 kişide ölmüştür.
24 Temmuz 1995 - Van Gürpınar ilçesi saldırısıyla 1 güvenlik görevlisi yaralanmış, 2'si güvenlik görevlisi 14 kişide şehit edilmiştir.
5 Ağustos 1995 - Hatay Hassa ilçesi Akbez beldesi roketli saldırısında 4 kişi yaralanmış üçü çocuk 8 kişi ölmüştür.
1996
23 Nisan 1996 - Kahramanmaraş Ekinözü ilçesi ilkokulda görevli 3 öğretmen öldürülmüştür.
30 Haziran 1996 - PKK'nın ilk intihar bombacısı Zilan kod adıyla Zeynep Kınacı askeri tören esnasında kendisini patlatmış ve sekiz asker şehit olmuştur.
13 Ağustos 1996 - Sivas-Kangal Akçaşehir Köyü Demiriz Tren İstasyonu saldırısında altısı istasyon çalışanı, 8 kişi ölmüştür.
20 Ağustos 1996 - Sivas Koyulhisar ilçesi Eğricimen Yaylası civarında 4 araç taranmış ve 7 kişi yaralanmış, 3 kişide ölmüştür.
22 Ağustos 1996 - Köy korucularına Şemdinli Örencik Mezrası civarında roketatarlı saldırıda 11 kişi yaralanmış, üçü korucu 5 kişi şehit olmuştur.
22 Eylül 1996 - Elazığ Alacakay ilçesi yakınlarında Krom İşletme Müessese Müdürlüğü'ne saldırıyla dördü özel güvenlikçi 5 kişi ölmüş. Aynı gün Tatvan'da iki kişi öldürülmüştür.
25 Ekim 1996 – PKK'lı kadın terörist Adana Emniyet Müdürlüğü'nün Çevik Kuvvet yakınında canlı bomba saldırısıyla sekizi polis 12 kişi yaralanmış, üçü polis 4 kişi şehit

olmuştur.
29 Ekim 1996 – Sivas'ta, bir teröristin polis aracı ile nakledilmesinde kendisini patlatması ile 2 PKK'lı ve 1 sivil ölmüş, 3 polis şehit olmuştur. Bitlis, Diyarbakır ve Şırnak'ta PKK'ya operasyonda, 27 PKK'lı öldürülmüştür. Diyarbakır Kulp ilçesinde ise 10 er yaralanmış 14 askerde şehit olmuştur.
8 Kasım 1996 - Hakkari Çukurca ilçesi Köprülü köyü. minibüse roketli saldırıda 8 kişi yaralanmış on ikisi köy korucusu 17 kişi ölmüştür. Aynı gün operasyonlar ile 22 PKK'lı öldürülmüştür.
1997
15 Mayıs 1997 – TSK "Balyoz" sınır ötesi operasyonu ile Kuzey Irak'a girmiş 1200 PKK'lı öldürülmüştür.
15 Aralık 1997 - Mardin Dargeçit ilçesi Yoncalı Köyü bir minibüsün mayına çarpmış, 12 kişi yaralanmış ve 12 kişide ölmüştür.
1998
9 Temmuz - İstanbul Mısır Çarşısı'nda bombanın patlatılmasıyla onu turist 111 kişi yaralanmış, üçü çocuk 7 kişide ölmüştür.
24 Aralık - Van'da, askeri servis aracı PKK'lı canlı bombayla, aralarında sivillerinde olduğu 21 kişi yaralanmış, bir öğrenci ise ölmüştür.
1999
16 Şubat 1999 - Abdullah Öcalan Türkiye'ye getirilmiştir.
13 Mart 1999 - (Mavi Çarşı Katliamı) Kadıköy'de Mavi Çarşı alışveriş merkezinde atılan molotof ile oluşan yangından 6 kişi yaralanmış 13 kişide ölmüştür.
15 Mayıs 1999 - Operasyonlarla Şırnak'ta 35, Diyarbakır'da 2 olmak üzere 37 PKK'lı öldürülmüş ve 5 güvenlik görevlisi de şehit olmuştur.
1 Temmuz 1999 - Elazığ Poyraz kiraathanesi saldırısında 2 saldırganda ölmüş ve 5 kişi yaralanmış 4 kişide ölmüştür. Yaralanan 1 polis memuru da daha sonrası şehit olmuştur.
2005
15 Nisan 2005 - Siirt-Şırnak arasındaki Besta Dağı'nda PKK operasyonlarında 21 PKK'lı öldürülmüştür. 3 asker ve 1 korucu şehit olmuştur.
30 Nisan 2005 - (2005 Kuşadası Saldırıları) Aydın Kuşadası'nda bombanın imhası esnasında patlamayla 4 polis de yaralanmış 1'i de şehit olmuştur.
4 Haziran 2005 - Tunceli Çiçekli Köyü kırsalında çatışmada 4 asker şehit olmuştur.
2 Temmuz 2005 - Bingöl'de tren raylarına yerleştirilen mayının patlatılmasıyla. 5 kolluk

görevlisi şehit olmuştur.
11 Temmuz 2005 - Erzincan-Tunceli karayolunu keserek 1 er kaçırılmıştır.
16 Temmuz 2005 - (Kuşadası Saldırıları) Kuşadası'nda bomba patlatılmasıyla turistlerinde olduğu 13 kişi yaralanmış ve 5 kişide ölmüştür.
5 Ağustos 2005 - Şemdinli Jandarma Komutanlığı'na bombalı saldırıyla 1 er yaralanmış 5 askerde şehit olmuştur.
2006
9 Mart 2006 - Van merkez ilçesinde, PKK'lı canlı bombanın kendini patlatmasıyla 19 kişi yaralandı ve saldırganla birlikte iki kişide ölmüştür.
3 Mayıs 2006 - Hakkari'de servis aracına bombalı saldırıyla asker, öğrenciye sivillerin olduğu 21 kişi yaralanmıştır.
14 Mayıs 2006 – PKK'yla çatışmada 1 PKK'lı öldürüldü 4 asker şehit edildi.
11 Temmuz 2006 - Şırnak İdil'de 2 polis memuru şehit edildi.
13 Temmuz 2006 - Bitlis'te askerî aracın mayına çarpmasıyla 4 asker yaralanmış ve 5 asker şehit edilmiştir.
15 Temmuz 2006 - Şırnak Cudi Dağı'nda çatışmada 1 PKK'lı öldürüldü
16 Temmuz 2006 - Siirt Eruh'ta çatışmada. 1 korucu ve 7 asker şehit edildi.
21 Temmuz 2006 - Van Gürpınar kırsalındaki operasyonda 5 PKK'lı öldürülmüş ve ikisi ağır 4 askerde yaralanmıştır.
21 Temmuz 2006 - silahlar ve roketatarlarla askeri helikoptere saldırı sonucunda 1 asker şehit edildi.
27 Temmuz 2006 - Bingöl Genç ilçesinde yerleştirilen mayının patlatılmasıyla 2 asker yaralanmış ve 1 şehit edilmiştir.
30 Temmuz 2006 - mayın patlamasıyla 3 çocuk yaralanmış ve 1 tanesi de ölmüştür.
13 Eylül 2006 - Diyarbakır Bağlar'da Parktaki patlamada yedisi çocuk 10 kişi ölmüştür.
2007
24 Mayıs 2007 - Şırnak Bestler Dereler mevkiinde bombanın patlatılmasıyla 10 asker yaralandı ve 6 asker şehit edildi.
29 Mayıs 2007 - Siirt Eruh ilçesi kırsalında çatışmada 7 PKK'lı öldürülmüştür.
4 Haziran 2007 - Pülümür'de Kocatepe Jandarma Karakolu'na silahlar ve el bombalarıyla saldırılmasıyla 7 asker yaralanmış ve 7 asker şehit edilmiş, 1 PKK'lı da öldürülmüştür.
5 Temmuz 2007 - Tunceli'de çatışmada 3 PKK'lı öldürülmüş, Bingöl'de ki çatışmada da 1 köy korucusu şehit edildi.

24 Ağustos 2007 - Şırnak Uludere'de çatışmada 2 asker şehit edildi, 10 PKK'lı öldürüldü.
12 Eylül 2007 - Siirt Kelekçi köyünde çatışmada 4 PKK'lı öldürüldü.
25 Eylül 2007 - Şırnak ve Tunceli'de saldırılarda 7 asker yaralanmış ve 2 asker şehit edildi.
27 Eylül 2007 - Bitlis Bölükyazı köyü kırsalında mayına basan 2 er şehit oldu.
29 Eylül 2007 - Şırnak Beytüşşebap ilçesi Beşağaç köyünde minibüs PKK'lılarca taranmış 2 kişi yaralanmış ve. yedisi köy korucusu 12 kişi şehit edildi.
4 Ekim 2007 - Mardin Nusaybin Eski Hisar köyü kırsalında çatışmada 3 PKK'lı öldürüldü, 1 asker yaralanmıştır.
7 Ekim 2007 - Şırnak Gabar dağında askerler pusuya düşürülmüş ve 3 er yaralanmış 13 askerde şehit edildi.
8 Ekim 2007 - Diyarbakır Lice ve Şırnak'ta mayınlı saldırıda 2 asker şehit edildi.
16 Ekim 2007 - Bingöl'de mayınlı saldırıda 1 asker şehit edildi.
21 Ekim 2007 - (Dağlıca saldırısı) Hakkâri Yüksekova Dağlıca köyü Komando Tabur'una 150 kişilik PKK'lının saldırmasıyla 16 asker yaralanmış, 12 şehit edilmiş ve 32 PKK'lı öldürülmüştür.
23 Ekim 2007 - Şemdinli Yeşilova Hudut Karakolu'nca 30 PKK'lı tespit edilmiş ve öldürülmüştür.
28-29 Ekim 2007 - Tunceli ve Şırnak'ta operasyonlarla 17 PKK'lı öldürülmüştür.
13 Kasım 2007 - Şırnak Gabar Dağ'ında çatışmada 2 asker yaralanmış ve 4 asker şehit edilmiştir.
4-5 Aralık 2007 - Küpeli Dağ'ında operasyonlarla 14 PKK'lı öldürülmüş, 1 asker şehit edildi.. Çukurca'da ise 1 asker şehit edildi.
2008
21-27 Şubat 2008 - (Güneş Harekâtı) TSK Kuzey Irak'a 1 hafta süren harekâтта 240 PKK'lı öldürülmüş, 3 köy korucusu ve 24 asker şehit edildi.
7 Mart 2008 - Hatay Çağalı köyünde maden ocağı baskınında 1 işçi öldürüldü 1 işçide kaçırılmıştır.
12 Mart 2008 - Şırnak Bestler Dereler Bölgesi'nde çatışmada 11 PKK'lı öldürülmüştür.
27-31 Mart 2008 - Bestler Dereler'de operasyonlarla 7 PKK'lı öldürülmüş, 10 asker yaralanmış ve 3 askerde şehit edildi.
29 Mart 2008 - Irak'ın kuzeyinde Avaşin-Basyan'da 15 PKK'lı öldürülmüştür.
1-2 Nisan 2008 - Şırnak-Bestler Dereler'de operasyonlarla 16 PKK'lı öldürülmüş, 3 asker

şehit edildi.
6 Nisan 2008 - Şırnak Uludere Andaç köyünde bombanın köy korucuları geçişinde patlatılmasıyla 4 korucu yaralanmış ve 1 korucu şehit edilmiştir.
10 Nisan 2008 - Tunceli ile Diyarbakır'da operasyonlarla 13 PKK'lı öldürülmüş, biri de yaralı ele geçirilmiştir.
18 Nisan 2008 - Şırnak Bestler Dereler'de çatışmada 2 PKK'lı öldürülmüştür.
22 Nisan 2008 - Hakkari'de üç mayının patlamasıyla 7 er yaralanmış ve 4 asker şehit edilmiştir.
25-26 Nisan 2008 - Şırnak'ın Cudi dağında çatışmada 3 asker şehit edilmiş, 3 PKK'lı öldürülmüştür.
27 Nisan 2008 - Bingöl'de çatışmada 1 asker yaralanmış ve 2 er şehit edilmiştir.
9 Mayıs 2008 - Hakkari'de jandarma karakoluna saldırısında 6 asker şehit edilmiştir. Saldırı sonrası operasyonla 19 PKK'lı öldürülmüştür.
10 Mayıs 2008 - Batman Sason ilçesi Aydınlık köyünde döşenen mayınla 5 kişi yaralanmış ve 3 kişi ölmüştür.
17 Mayıs 2008 - Van Başkale ilçesine yapılan operasyonla 6 PKK'lı öldürülmüş, 3 PKK'lı yaralı alınmıştır.
22 Mayıs 2008 - Beytüşşebap ilçesi Kato Dağında çatışmada 1 asker yaralanmış ve 2 askerde şehit edilmiştir.
21 Haziran 2008 - Gümüşhane'de 3 asker askeri araca saldırıda yaralandı.
10-18 Temmuz 2008 - Güneydoğu'da çıkan çatışmalarda 38 PKK'lı öldürülürken, 7 asker şehit edilmiştir.
27 Temmuz 2008 - (Güngören saldırısı) Güngören'de iki bomba 10 dk. arayla patlatılmış; 150 kişi yaralanmış ve 18 kişi ölmüştür.
31 Temmuz 2008 - Sivas Koyulhisar'da karakol basarak biri sivil 3 kişi yaralanmış ve 1 asker şehit edilmiştir. Tunceli'de ise 2 PKK'lı öldürülmüştür.
11 Ağustos 2008 - Erzincan Kemah ilçesi Olukpınar köyünde mayın patlamasıyla 2 asker yaralanmış ve 9 askerde şehit edilmiştir.
26 Ağustos 2008 - Bitlis Mutki ilçesinde çatışmada 5 korucu şehit edilmiş, 15 PKK'lı öldürülmüştür.
31 Ağustos 2008 - Bingöl Yedisu ilçesinde çatışmada 2 PKK'lı öldürülmüş, 3 asker yaralanmış ve 4 askerde şehit edilmiştir.
7 Eylül 2008 - Hakkari Şemdinli ilçesinde çatışmada 2 er yaralanmış, 3 köy korucusuyla 3

askerde şehit edilmiştir.
22 Eylül 2008 - Yüksekova'da patlamada 1 asker ile 1 sivil yaralanmış ve 1 askerde şehit edilmiştir. Hakkari Şemdinli'de de 1 er yaralanmıştır
1 Ekim 2008 - Diyarbakır Hani ilçesinde saldırıda 1 kişi yaralanmış 1 kişide ölmüştür.
3 Ekim 2008 - (Aktütün saldırısın) Şemdinli'de Aktütün karakoluna 350 PKK'lının saldırmasıyla ikisi ağır 20 asker yaralanmış, 15 askerde şehit edilmiş ve 23 PKK'lı da öldürülmüştür. Kaybolan 2 askerinde üç gün sonrası cesetlerine ulaşılmıştır.
17 Ekim 2008 - TSK operasyonlarla 35 PKK'lının öldürüldüğünü açıklamıştır.
22 Ekim 2008 - Bingöl'de çatışmada 2 PKK'lı öldürüldü. 5 PKK'lı ise teslim olmuştur.
31 Ekim 2008 - Muş'ta PKK'lı 7 kişi yakalanmıştır
11 Kasım 2008 - 5 PKK'lı yakalanmış, 4'üde teslim olmuştur
19 Kasım 2008 - Ağrı Sinek Yaylası'nda çatışmada 5 asker yaralanmış ve. 1 askerde şehit edilmiş, Şırnak İdil ilçesinde operasyonlarla 2 PKK'lı öldürülmüş. Bingöl Karlıova'da mayınlı tuzakta 4 köy korucusu yaralanmıştır.
24 Kasım 2008 - Ağrı Sinek Yaylası'nda çıkan çatışmada 2 PKK'lı öldürülmüştür.
7 Aralık 2008 - Şırnak'ta çatışmada 2 PKK'lı öldürülmüştür
24 Aralık 2008 - Şırnak Cizre'de Tank Taburu askeri araca, çapraz ateşe tutulmuş, 12 asker yaralanmış ve 3 askerde şehit edilmiştir.
2009
11 Nisan 2009 - Şırnak'ta çatışmada 1 asker yaralanmış 2 askerde şehit edilmiş, 7 PKK'lı da öldürülmüştür.
16 Nisan 2009 - Diyarbakır'da çatışmada 1 asker yaralanmış 1 erde şehit edilmiştir.
29 Nisan 2009 - Bingöl-Diyarbakır yoluna döşenen mayının patlamasıyla 9 asker şehit edilmiştir.
10 Mayıs 2009 - Şırnak Kemerli köyü kırsalında mayının patlamasıyla 2 kişi yaralanmış ve 5 kişide ölmüştür.
16 Mayıs 2009 - Siirt Eruh'ta çatışmada 7 PKK'lı öldürülmüş, 2 korucu ile 2 asker yaralanmış ve 1 korucuda şehit edilmiştir.
25 Mayıs 2009 - Tunceli'de çatışmada 1 asker yaralanmış ve 1 askerde şehit edilmiştir.
28 Mayıs 2009 - Hakkari Çukurca'da Hantepe kırsalında mayın patlamasıyla 8 er yaralanmış ve 6 askerde şehit edilmiştir.
7 Aralık 2009 - Tokat Reşadiye ilçesi Sazak kırsalında askeri araca saldırıyla 3 asker yaralanmış, 7 askerde şehit edilmiştir.

2010

Tarih	Bölge	İl	İlçe	Ölen Asker/Sivil Sayısı	Yaralanan Asker/Sivil Sayısı	Öldürülen ya da PKK'lı Sayısı	Yakalanan ya da Teslim Alınan PKK'lı	Not
17 Nisan 2010	Karadeniz	Samsun	Ladik	2	-	-	-	Polislere saldırı
23 Nisan 2010	Güneydoğu	Mardin	Kızıltepe	-	-	2	-	
28 Nisan 2010	Güneydoğu	Hakkâri	Şemdinli	2	2	-	-	
7 Mayıs 2010	Güneydoğu	Hakkâri	Şemdinli	1	1	5	-	
31 Mayıs 2010	Akdeniz	Hatay	İskenderun	6	7	-	-	Deniz Üs Komutanlığına Birliği'ne
19 Haziran 2010	Güneydoğu	Hakkâri	Şemdinli	11	-	18	-	Gediktepe Üst Bölgesine
22 Haziran 2010	Güneydoğu	Diyarbakır	Silvan	1	2	5	-	Bağdere Jandarma Karakolu'na
6 Temmuz 2010	Güneydoğu	Hakkâri	Şemdinli	3	3	11	-	Beyyurdu Jandarma Karakolu Komutanlığı
7 Eylül 2010	Güneydoğu	Hakkâri	Merkez	-	-	9	-	
16 Eylül 2010	Güneydoğu	Hakkâri	Merkez	9	-	-	-	Minibüsün mayına çarpması.
31 Ekim 2010	Marmara	İstanbul	Beyoğlu	-	32	1	-	Canlı bomba saldırısı

Tarih	Bölge	İl	İlçe	Ölen Sivil/Asker Sayısı	Yaralanan Sivil/Asker Sayısı	Öldürülen PKK'lı Sayısı	Yakalanan ya da Teslim Alınan PKK'lılar	Not
18 Mart 2011	Güneydoğu	Bingöl	Merkez	-	-	9	-	
1 Nisan 2011	Akdeniz	Hatay	Hassa	-	-	7	-	
29 Nisan 2011	Doğu Anadolu	Tunceli	Pülümür	-	-	7	-	
14 Haziran 2011	İç Anadolu	Sivas	İmranlı	-	-	3	-	Karacaören köyü kırsalında
14 Temmuz 2011	Güneydoğu	Diyarbakır	Silvan	13	7	7	-	Silvan kırsalında el bombalarıyla
1 Ağustos 2011	Doğu Anadolu	Van	Başkale	3	4	-	-	Gedikbaşı'nda askeri konvoyu ateş
14 Ağustos 2011	Güneydoğu	Şırnak	Beytüşşeba p	3	-	-	-	Çatışma
17 Ağustos 2011	Güneydoğu	Hakkâri	Çukurca	12	14	-	-	Askeri konvoyu Patlayıcı ile saldırı
18 Ağustos 2011	Güneydoğu	Siirt	Pervari	2	-	2	-	İlçe Jandarma ve Emniyet Müdürlüğü'ne saldırı
17-21 Ağustos 2011	Güneydoğu	-	-	3	-	150	-	Kuzey Irak'ta 650 hedef vuruldu.
27 Ağustos 2011	Güneydoğu	Mardin	Midyat	1	4	-	-	Görev değişimi yapan köy korucularına

Tarih	Bölge	İl	İlçe	Ölen Sivil/Asker Sayısı	Yaralanan Sivil/Asker Sayısı	Öldürülen PKK'lı Sayısı	Yakalanan ya da Teslim Alınan PKK'lılar	Not
								saldırı.
28 Ağustos 2011	Güneydoğu	Hakkâri	Şemdinli	3	3	-	-	Askeri aracın geçişinde mayın patlaması
4 Eylül 2011	Doğu Anadolu	Tunceli	Merkez	2	-	-	-	Nöbet değişimindeki askerlere
4 Eylül 2011	Güneydoğu	Hakkâri	Yüksekova	4	4	-	-	Köy karakoluna saldırı
11 Eylül 2011	Güneydoğu	Hakkâri	Beytüşşebap	5	-	2	-	Asker ve polise saldırı
17 Eylül 2011	Doğu Anadolu	Bingöl	Genç	2	-	-	-	Güzeldere kırsalı
17 Eylül 2011	Doğu Anadolu	Van	Başkale	1	-	-	-	Sınır hudut birliğine yakınında mayın patlaması
20 Eylül 2011	İç Anadolu	Ankara	Çankaya	3	34	-	-	Kaymakamlık önünde minibüste bomba patlaması
20 Eylül 2011	Güneydoğu	Siirt	Merkez	4	2	1	-	Polis aracı sandığı özel bir otomobile saldırı
21 Eylül 2011	Doğu Anadolu	Van	Çatak	3	2	-	-	Çatışma
22 Eylül 2011	Güneydoğu	Diyarbakır	Merkez	2	-	-	-	Yunus polis ekibine saldırı düzenlendi.
24 Eylül 2011	Güneydoğu	Siirt	Pervari	6	11	3	-	Belenoluk Jandarma Karakolu'na saldırı.

Tarih	Bölge	İl	İlçe	Ölen Sivil/Asker Sayısı	Yaralanan Sivil/Asker Sayısı	Öldürülen PKK'lı Sayısı	Yakalanan ya da Teslim Alınan PKK'lılar	Not
26 Eylül 2011	Güneydoğu	Batman	Merkez	2	5	3	-	
18 Ekim 2011	Güneydoğu	Bitlis	Güroymak	9	2	-	-	Polis aracına bombalı saldırı
19 Ekim 2011	Güneydoğu	Hakkâri	Çukurca	24	18	22	-	Çukurca saldırısı
21 Ekim 2011	Güneydoğu	Kazan Vadisi	-	2	4	49	-	5 bölgede hava destekli operasyon başlatıldı
23 Ekim 2011	Güneydoğu	Hakkâri	Çukurca	1	-	4	-	
29 Ekim 2011	Doğu Anadolu	Bingöl	Merkez	3	20	1	-	29 Ekim Cumhuriyet kutlamalarının iptal edilmesiyle AK Parti il binası yakınlarında, patlayıcıları infilak ettirilmesiyle. Ölenlerin tamamı sivildir.
29 Kasım 2011	Güneydoğu	Diyarbakır	Dicle	-	-	3	-	Çatışma
18 Aralık 2011	Güneydoğu	Diyarbakır	Dicle	-	-	21	-	Kurşunlu Köyü kırsalında kış üstlenmesine giden elli PKK'lı çembere alındı.
24 Aralık	Güneydoğu	Diyarbakır	Cudi Dağı	-	-	27	5	PKK'ya operasyon

Tarih	Bölge	İl	İlçe	Ölen Sivil/Asker Sayısı	Yaralanan Sivil/Asker Sayısı	Öldürülen PKK'lı Sayısı	Yakalanan ya da Teslim Alınan PKK'lılar	Not
2011								düzenlendi
26 Aralık 2011	Güneydoğu	Diyarbakır	Bismil	1	-	-	-	Devriye aracına saldırı
30 Aralık 2011	Doğu Anadolu	Tunceli	Merkez	-	-	6	-	Başakçı Köyü ile Rabat Mezrası arasındaki PKK'lıların tespiti üzerine operasyon
31 Aralık 2011	Güneydoğu	Diyarbakır	Kayapınar	-	1	2	-	Huzurevleri Mahallesi'nde PKK'lılara operasyon

2012

Tarih	Bölge	İl	İlçe	Ölen Sivil/Asker Sayısı	Yaralanan Sivil/Asker Sayısı	Öldürülen PKK'lı Sayısı	Yakalanan ya da Teslim Alınan PKK'lılar	Not
3 Şubat 2012	Güneydoğu	Batman	Kozluk	-	-	5	-	Güvenlik güçleriyle PKK'lılar arasında çatışma.
10 Şubat 2012	Güneydoğu	Hakkâri	Çukurca	1	6	4	-	
10 Şubat 2012	Doğu Anadolu	Bingöl	Ilıcalar	-	-	9	3	
13 Şubat	Güneydoğu	Şırnak	Uludere	-	2	10	-	Düzenlenen hava destekli operasyon

Tarih	Bölge	İl	İlçe	Ölen Sivil/Asker Sayısı	Yaralanan Sivil/Asker Sayısı	Öldürü len PKK'lı Sayısı	Yakalanan ya da Teslim Alınan PKK'lılar	Not
2012								
21 Şubat 2012	Güneydoğu	Şırnak	Silopi	6	-	-	-	Cudi Dağı'nda özel hareket polisleriyle PKK'lılar arasında
24 Mart 2012	Güneydoğu	Siirt	Merkez	1	3	15	-	Kırsalda PKK ile çatışma
4 Nisan 2012	Güneydoğu	Hakkâri	Şemdinli	1	1	-	-	Irak sınırında çatışma
10 Nisan 2012	Güneydoğu	Şırnak	Uludere	2	3	-	-	Çatışma
12 Nisan 2012	Karadeniz	Amasya	Merkez	2	5	-	-	Çığdemlik köyünde askeri aracın geçişi sırasında bomba patlatılması
13 Nisan 2012	Güneydoğu	Mardin	Nusaybin	-	-	2	-	Bagok Dağı PKK'lımın güvenlik güçlerine ile çatışma
14 Nisan 2012	Karadeniz	Samsun	Ladik	-	-	2	-	İstihbaratla harekete geçen güvenlik güçleri, sıcak temas sağladı.
20 Nisan 2012	Güneydoğu	Siirt	Eruh	-	-	1	-	Çatışma
21 Nisan	Güneydoğu	Şırnak	Uludere	1	-	-	-	Düğün Dağı bölgesinde

Tarih	Bölge	İl	İlçe	Ölen Sivil/Asker Sayısı	Yaralanan Sivil/Asker Sayısı	Öldürülen PKK'lı Sayısı	Yakalanan ya da Teslim Alınan PKK'lılar	Not
2012								döşenen mayın sonucu
25 Nisan 2012	Doğu Anadolu	Bingöl	Genç	3	9	4	-	Çatışma
2 Mayıs 2012	Doğu Anadolu	Ağrı	Doğubayazıt	-	-	3	-	iş makinelerini yakan militanlarla çatışma
3 Mayıs 2012	Akdeniz	Kahramanmaraş	Nurhak	-	-	1	-	Çatışma
3 Mayıs 2012	Güneydoğu	Şırnak	Uludere	-	2	2	-	Devriye görevi yapan özel harekat polislerine saldırı. Şırnak'ta iki polisi yaralayan PKK'lılardan ikisi öldürülmüştür
4 Mayıs 2012	Doğu Anadolu	Tunceli	Merkez	3	-	-	-	Zel Dağı eteklerinde askeri birliğe, PKK'lıların saldırısı
7 Mayıs 2012	Güneydoğu	Siirt		-	-	2	-	Polis ve jandarma özel hareket operasyonu
8 Mayıs 2012	Doğu Anadolu	Bitlis	Tatvan	-	-	5	-	Yediören Köyü kırsalında çatışma
9 Mayıs 2012	Doğu Anadolu	Tunceli	Pülümür	1	-	-	-	Pülümür Vadisi'nde çatışma

Tarih	Bölge	İl	İlçe	Ölen Sivil/Asker Sayısı	Yaralanan Sivil/Asker Sayısı	Öldürülen PKK'lı Sayısı	Yakalanan ya da Teslim Alınan PKK'lılar	Not
18 Mayıs 2012	Akdeniz	Hatay	Dörtyol	3	2	-	-	Jandarma özel harekât Amanoslar yakınlarında pusuya düşmesi
19 Mayıs 2012	Güneydoğu	Hakkâri		1	3	-	-	Karakol inşaatına saldırı
20 Mayıs 2012	Güneydoğu	Şırnak	Uludere	-	-	1	-	
20 Mayıs 2012	Doğu Anadolu	Bingöl	-	-	1	1	-	
21 Mayıs 2012	Doğu Anadolu	Bingöl	Genç	-	-	1	-	Kırsal operasyonda çatışma
21 Mayıs 2012	Güneydoğu	Diyarbakır	Kulp	1	-	4	-	Kaçırılan AK Parti Kulp İlçe Başkanı kurtarılması için operasyonlar sırasında çatışma
8 Mayıs 2012	Doğu Anadolu	Bitlis	Tatvan	-	-	5	-	Kırsal kesiminde çatışma
23 Mayıs 2012	Doğu Anadolu	Tunceli	Ovacık - Hozat arası	-	-	3	-	Çatışma
25 Mayıs 2012	İç Anadolu	Kayseri	Pınarbaşı	2	16	2	-	Takibteki saldırganlar, Pınarbaşı Emniyet Müdürlüğüne

Tarih	Bölge	İl	İlçe	Ölen Sivil/Asker Sayısı	Yaralanan Sivil/Asker Sayısı	Öldürülen PKK'lı Sayısı	Yakalanan ya da Teslim Alınan PKK'lılar	Not
								saldırısı. İkinci teröristinde bombalı araçla saldırısı
27 Mayıs 2012	Güneydoğu	Şırnak	Besta Bölgesi	1	-	-	-	Çatışma
18 Haziran 2012	Akdeniz	Hatay	-	1	-	-	-	Çatışma
19 Haziran 2012	Güneydoğu	Hakkâri	Yüksekova	8	16	10	-	Dağlıca Karakolu'na saldırı
21 Haziran 2012	Güneydoğu	Hakkâri	Çukurca	1	1	-	-	Mayın patlaması
27 Haziran 2012	Güneydoğu	Siirt	Eruh	4	-	-	-	Çatışma
30 Haziran 2012	Güneydoğu	Şırnak	Beytüşşebap	1	-	-	-	Pınarbaşı mevkiinde koruculardan biri mayına bastı.
23 Temmuz-5 Ağustos 2012	Güneydoğu	Hakkâri	Şemdinli	2	10	115	-	PKK'yla 13 gün boyunca çatışma
2 Ağustos 2012	Güneydoğu	Siirt	Eruh	2	7	-	-	Çatışma

Tarih	Bölge	İl	İlçe	Ölen Sivil/Asker Sayısı	Yaralanan Sivil/Asker Sayısı	Öldürülen PKK'lı Sayısı	Yakalanan ya da Teslim Alınan PKK'lılar	Not
4 Ağustos 2012	Güneydoğu	Hakkâri	Çukurca	6	-	14	-	Çatışma
9 Ağustos 2012	Ege Bölgesi	İzmir	Foça	2	10	-	-	İlçede askeri üs otobüsüne saldırı iki bombalı saldırının ardından otobüse ateş
20 Ağustos 2012	Güneydoğu	Gaziantep	Şehitkâmil	9	66	-	-	Gaziantep'te polis merkezinin yakınında bomba infilak ettirildi
22 Ağustos 2012	Güneydoğu	Hakkâri	Şemdinli	5	7	-	-	Askeri konvoyun geçişinde bombalı saldırı
2-9 Eylül 2012	Güneydoğu	Şırnak	Beytüşşebap	12	7	46	4	Güvenlik noktalarına uzun namlulu silahlar ve roketatarlar ile ateş
14 Eylül 2012	Güneydoğu	Hakkâri	Şemdinli	1	1	10	-	Güzelkonak Jandarma Karakoluna saldırı
15 Eylül 2012	Güneydoğu	Hakkâri	Çukurca	4	5	-	-	Askeri aracın geçişi sırasında yola yerleştirilen patlayıcı infilak ettirildi
15 Eylül 2012	Güneydoğu	Hakkâri	Şemdinli	-	-	28	-	Kuzey Irak'tan gelmeye çalışan PKK'lılarla temas.
16 Eylül 2012	Doğu	Bingöl	Karlıova	8	9	-	-	Polisleri

Tarih	Bölge	İl	İlçe	Ölen Sivil/Asker Sayısı	Yaralanan Sivil/Asker Sayısı	Öldürülen PKK'lı Sayısı	Yakalanan ya da Teslim Alınan PKK'lılar	Not
Eylül 2012	Anadolu							midibüsünün geçişinde patlayıcı patlatıldı
18 Eylül 2012	Doğu Anadolu	Bingöl	Merkez	10	50	-	-	Kardeşler köyü yakınlarında askeri konvoya saldırı
9 Ekim 2012	Doğu Anadolu	Diyarbakır	Yenişehir	-	-	-	-	Şehitlik Lisesi idari kısmına molotof ve ses bombalı saldırı

Kaynak: http://www.wikiwand.com/tr/PKK_saldırıları_ve_çatışmaları_kronolojisi